rues

NICOLAI GÜRTLERI

BASILIENSIS

In Schola Academica Daventriensi SS. Theol. Doct. & Professoris

HISTORIA TEMPLARIORUM.

Editio Secunda, priore multum auctior.

AMSTELÆDAMI,
Apud FRANCISCUM van-der PLAATS.

M. D. CCIII.

VIRO SPECTATISSIMO ET PRUDENTISSIMO

D. ISAACO BARONI.

Civitatis Neo-Hanoviensis sæpiss. Consuli, ultra XXX. annos Senatori integerrimo & meritissimo

SOCERO HONORATISSIMO

S. P. D.

NICOLAUS GÜRTLERUS.

QUod per locorum intercapedinem præsens nequeo, id libri hujus inscriptione facio absens, *Venerande D. Socer*, neque tibi saltem, sed & literato orbi testatum do, quanto tuas virtutes tuaque merita cultu prosequar, & quantum tibi patria civitas

 non

non ſolum debeat, ſed quoque debere agnoſcat fateaturque.

Reverſus enim ab utiliſſima peregrinatione in Germaniam, Helvetiam & Galliam ſuſcepta, non ſolum gubernandæ Eccleſiæ idoneam operam ſæpius impendiſti, verum & ab *Illuſtriſſimis ac Celſiſſimis D. Comitibus Hanovienſibus* in Senatorio & Conſulari munere confirmatus es, quod uſque huc tanta fide, prudentia, dexteritate & abſtinentia adminiſtras, ut civium, Collegarum ſpectatiſſimorum nobiliſſimorumque; juxta & Conſiliariorum Generoſorum, Præluſtrium & Ampliſſimorum, & *Celſiſſimor.*

mor. DD. Comitum adprobationem laudesque vivus merueris, & familiæ tuæ post obitum (qui ut serissime tibi obtingat, Deum enixe rogamus) benedictionem divinam & humanam relicturus sis.

Vetat me pietas silentio heic præterire dilectissimam uxorem tuam *Mariam Herpferam*, socrum meam honoratissimam, filiam Viri Illustris & Amplissimi D. *Joh. Danielis Herpferi*, qui præter syndicatum patriæ urbis laudabilissime gestum, Electoribus quoque, Principibus & Comitibus à Consiliis fuit: matronam sane ob sanctimoniam, charitatem, modestiam, frugalitatem, in-

duſtriam, fidem & concordiam, vel cum iis feminis comparandam, quas Spiritus S. in ſacris Novi & Veteris Teſtamenti libris ſingulari encomio dignatus eſt, & muliebri ſexui imitandas, velut accuratum ſpecimen, propoſuit.

At merita adfinis tui, chariſſimæ uxoris meæ Avunculi venerandi, Viri Illuſtris & Amplisſimi D. *Joh. Danielis Herpferi*, Illuſtrisſimo & Celſisſimo D. PHILIPPO RHEINHARDO *Comiti Hanovienſi* &c. &c. à Conſiliis, & civitatis Neo-Hanovienſis Syndici dignisſimi calamo meo, licetis forſan omnium infelicisſimus haud ſit, de-

depingere, vel adumbrare, non ſuſtineo. Adeo ſummi hujus Polyhiſtoris ſubactisſimum judicium, vaſtisſima rerum omnium, divinarum & humanarum ſcientia, oris & calami facundia incredibilis, in tractandis negotiis dexteritas felicisſima, in obeundis muneribus *fides* incorrupta, & ſapientia conſummata dictionem omnem antecellunt: quod meum effatum tanto fidentius pronuncio, quanto ſæpius & utilius Viri maximi conſuetudineoli m uſus fui. Et profecto ſplendor illius virtutum per univerſam Germaniam ita eſt diffuſus, ut ſerenisſimi Electores, magni Principes, &

 po-

potentes urbes, hoc nostræ ætatis clarum decus, magno desiderio, sed vano eventu, Hanoviæ eripere, atque sibi vendicare studuerint.

Quin & lætum est & perhonorificum *Herpferianæ* familiæ, quod Amplissimus Pater *Filium* cognominem ad avitam gloriam alte procrescere videt: primum *Juridica professione* ornatum, in qua illi dignitate concilianda operam meam, etsi tenuem, uti justam rectamque, sic & non omnino inutilem fuisse si dixero, fortean temere nihil mihi arrogavero: mox & auctum *Syndici* munere post fata paterna obeundo, quæ Deus in tempora maximè sera differat. Eun-

Eundem immortalem Deum toto pectore rogo oroque, ut te, *Honoratissime D. Socer*, in senio tuo stabiliat ac recreet, valetudine firmiore & vegeta vitaque longa beet, & cum uxore lectissima, ætatis tuæ fulcro & solatio, totaque familia, & laudatissimis cognatis & propinquis, omnibus animi & corporis bonis ad suam gloriam, nostramque lætitiam, ex abundanti gratia affluere faciat. Dab. Daventr. XXIX. Octob. MDCCII.

LECTO-

LECTORI
BENEVOLO S.

EN *tibi* Historiam Templariorum, *forte non abs re in memoriam revocatam. Alienis sæpius ac meis est composita verbis, nec sine exemplo, nec sine ratione. Nam Veterum sensus, animum, fidem, ritus & mores in ipsis certius vides, quam ex Interpretibus discis. Auxi observationibus Ecclesiasticis de* votis Monachorum, *de* Patriarcharum dignitate. *de* vestitu personarum religiosarum, *de* liberalitate erga ordines sacros *&c. ut varietate utili delectetur forsan animus tuus. Si tamen velis, fata nostrorum militum non interrupta legere serie, te ad metam subjuncta sectionum summa ducet. Tantum rogo, ut legens de Veterum superstitionibus, falsis opinionibus, temerariis votis, & laboribus stolidis, simul de felicita-*

te

te posteriorum temporum, ex luce Evangelii Christianis redditi ortâ, cum gratiarum actione cogites. Ita neque te libellum legisse, neque me scripsisse pœnitebit. Hæc benevole Lector præfatus sum ante annos undecim; neque jam habeo quod addam, nisi me rogatum de adornanda secunda editione historiæ Templariorum, qua potui diligentia, undiquaque collegisse res à nostris Equitibus gestas, & fata cum læta, tum tristia, ut libellus ad alteram sui partem auctus excreverit. Vale.

SUM-

SUMMA SECTIONUM.

1. Ordines religiosi
2. confirmandi á Pontifice.
3. Olim emendandi,
4. vel abolendi, ut Templarii.
5. Templariorum origo, peregrinationes religiosæ,
6. inceptæ seculo IV.
7. non obstante Alexandri Cappadocis exemplo.
8. Frequentatissimæ seculo XI.
9. inter pericula.
10. Petrus Eremita
11. persuadet expeditionem in Palæstinam,
12. cum Urbano II. in Synodo Claræmontana.
13. Occupatis Hierosolymis viæ manent infestæ.
14. Templariorum ordinis auctores,
15. institutum,
16. instituti caussa religio.
17. *Canonici quinam dicti. Varia membrorum Ecclesiæ nomina.*
18. *Canonici regulares & sæculares quinam;*
19. *Utrique astricti regulæ Augustini.*
20. *Fabula de Augustini regula.*
21. Templariorum tria vota, *Paupertas triplex.*

22. *Vo-*

42. *Fa-*

85. Mo-

109. *Co-*

160. fæ-

HISTO-

HISTORIA TEMPLARIORUM.

§. 1. *Ordines religiosi.*

QUi vel mediocri rerum Ecclesiasticarum notitia pollent, ignorare nequeunt, Romani Episcopi potestatem, qua populo Christiano plurimorum gravissimorumque errorum fidem, & superstitiosum falsumque cultum sat diu solet imperare, a variis Monachorum & Equitum *Ordinibus* firmatam juxta & amplificatam fuisse.

§. 2. *Confirmandi a Pontifice.*

Nam & sedis Apostolicæ auctoritate confirmari necesse habuerunt, & obedientiam ei vovent intemeratam, votoque suo congruenter ubique locorum sanctum & gloriosum Papæ nomen prædicant, velut legati ac servi illius. Quemadmodum autem non temere sperat Ecclesia Jesu Christi, illam iniquitatis sedem, solio Dei & Regis nostri oppositam, aliquando

non ſolum quaſſatum, quod jam ſemel iterumque contigit, ſed & omnino everſum iri: ita quoque nulli dubitamus, irreligioſos hoſce Ordines, Romanæ Cathedræ fulcra, partim instituti emendatione, Evangelii illibati præconium ſecutura, illi ſubducendos, partim deſtruendos funditus & abolendos eſſe, quando Chriſti regno per totum terrarum orbem propagando ſe opponere pergent.

§. 3. *Olim emendandi.*

Et vitæ quidem Monaſticæ olim emendandæ ſpem facit non modo prima ipſius origo, qua fuit innocens, nullis ſuperſtitionum legibus conſtricta, atque cum ad privatorum pietatem, tum ad communem Eccleſiæ utilitatem accommodata; ſed præteriti quoque ſeculi hiſtoria, ex qua conſtat, Viros religioſos & prudentes, cum Euangelium e tenebris in lucem revocatum prodiret, conſilia agitaviſſe de monaſteriis in Collegia ſapientiæ & ſeminaria Eccleſiæ mutandis, quod ſalubre inſtitutum inter-

ver-

vertit avaritia divitiis monasteriorum inhians.

§. 4. *Vel abolendi ut Templarii.*

Aboliti vero ipso a Papa & Regibus Catholicis integri Ordinis, frequentia licet opulentiaque formidabilis, magnum exemplum præbent *Templarii* milites, quorum historiam valde memorabilem scholastica dissertatione complexuri, *originem* eorum, *progressum* & *finem*, interspersis passim observationibus Ecclesiasticis, ex fidelibus rerum monumentis breviter trademus.

§. 5. *Templariorum origo, peregrinationes religiosæ.*

Originem igitur huic militari juxta & sacro Ordini dederunt peregrinationes religiosæ, a superstitiosis hominibus frequentissime tum in Palæstinam susceptæ, quos armis defendere adversus insidias & latrocinia Saracenorum primi illius auctores in animum sibi induxerunt. Quum enim Ægyptiorum regnum vires progressu temporis sumsisset, Palæstina quoque in eorum venit ditionem, Azizo tota Syria potito anno Æ.C. 979.

ejusque filio Hakemo Hierosolymis templum resurrectionis anno 1010. demolito, uti referunt *Wilhelm. Tyr.* l. 1. c. 4. & *Abulphar.* in dynast. IX.

§. 6. *Incepta seculo IV.* Equidem mature satis in Ecclesia mos obtinuit visitandi loca, quæ putabantur sancta. De Cleto, Romano Episcopo, scribit Rolewink ad ad annum 84. *Peregrinationes ad sanctos approbavit dicens: quod validior est ad salutem sancti Petri visitatio, quam duorum annorum jejunium. Excommunicavit insuper, qui hujusmodi visitationes impediunt, aut dissuadent.* Quanquam autem hoc recentioris scriptoris testimonium, nulla priscorum auctoritate firmatum, non mereatur fidem: tamen infitiandum non est, ex quo Helena M. Constantini mater Hierosolymas visitavit, quod anno Christi 326. fecit, ejus vestigia plures Christianos, nec modo viros, sed & fœminas legisse, uti exempla apud Sul-

Sulpicium Severum, Hieronymum, Paulum Diaconum, Landulfum Sagacem, & alios illorum temporum auctores passim occurrunt.

§. 7. Non obstante Alexandri Cappadocis exemplo.

Non ignoro quod habet *Eusebius* H. E. l. 7. c. 11. de Alexandro in Cappadocia circa principium tertii seculi Episcopo, quem postquam memorasset nocturna revelatione appellatum esse ad participandum cum Narcisso Hierosolymorum Episcopo ministerium, subjicit: ταύτῃ δ' οὖν ὥσπερ κατά τι θεοπρόπιον ἐκ τῆς τῶν Καππαδοκῶν γῆς ἔνθα τὸ πρῶτον τῆς ἐπισκοπῆς ἠξίωτο, τὴν πορείαν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, εὐχῆς καὶ τῶν τόπων ἱστορίας ἕνεκεν πεποιημένον φιλοφρονέστατα οἱ τῇδε ὑπολαβόντες ἀδελφοί, οὐκ ἔτ' οἴκαδε αὐτῷ παλινοστεῖν ἐπιτρέπουσι. *Hac igitur visione tanquam divino admonitus oraculo Alexander, cum ex Cappadocia, in qua primum Episcopus fuerat ordinatus, Hierosolyma profectus fuisset, tum orandi, tum locorum visendorum gratia, fratres illius Ecclesiæ humanissime eum exci-*

pientes reverti post hæc in patriam non siverunt. Sed & Eusebius hoc Alexandri iter describit verbis intentionem hominum quarti seculi declarantibus, ubi religiosæ peregrinationes jam invaluerant: intimas Alexandri ipsius cogitationes non perspexit. Hierosolymas adiit hic peregrinator τῶν τόπων ἱςορίας ἕνεκεν, *ad visendum loca*, licet in iis quoque preces fuderit. ubique enim manus ad Deum attollere oportet. Divina providentia Alexandrum Hierosolymas perduxit, ut Narcissum senio confectum laboribus sublevaret.

§. 8. *Frequentissima seculo XI.*

Enim vero postquam Omar Saracenorum Chalipha templi condendi Hierosolymis fecisset Christianis potestatem circa medium seculum VII. uti infra docetur: secutis temporibus usque ad seculum XI. ante Francorum expeditionem in Palæstinam suscepta a populis ambulatoria hæc religio fuit, quo de verba *Glabri Rodolfi* ex *Usserio* de Stat. & success. Eccl.

Eccl. c. 4. §. 11. allegare operæ pretium duco. Sic vero is: *Ex universo orbe tam innumerabilis multitudo cœpit confluere ad sepulcrum Salvatoris Hierosolymis, quantum nullus hominum prius sperare poterat. primitus enim ordo inferioris plebis; deinde vero mediocres; post hæc permaximi quique Reges & Comites ac Præsules: ad ultimum vero quod nunquam contigerat, mulieres multæ nobiles cum pauperioribus illuc perrexere.* Post subjicit: *Dum quidam de solicitatoribus, qui eo tempore habebantur, consulti a pluribus fuissent, quid tantus populorum concursus ad Hierosolymam designaret, olim seculo inauditus præterito: responsum est a quibusdam satis caute, non aliud portendere quam adventum illius perditi Antichristi, qui circa finem seculi istius, divina testante authoritate, præstolatur affuturus.*

Neque periculis, quæ peregrinatores

§. 9. *Inter Pericula.*

tores iis in locis subibant, Turcis Persisque per Orientem grassantibus, retrahi a superstitione stulta gens mortalium poterat: *Inter has tam periculosi temporis insidias accedebat tam Græcorum quam Latinorum gratia devotionis ad loca venerabilia multitudo nonnulla, quibus per mille mortis genera, perque hostium regiones, ad urbem accedentibus negabatur introitus, nisi in porta aureus, qui pro tributo constitutus erat, janitoribus daretur. Sed qui in itinere cuncta perdiderant, & vix cum incolumitate membrorum ad loca pervenerant optata, unde tributum solverent, non habebant. Sic enim fiebat, ut ante urbem ex talibus mille vel plures collecti, & expectantes introeundi licentiam, fame & nuditate consumti deficerent.* Guil. Tyr. hist. bell. sacr. l. I. c. 10. Tanti scil. constitit ignorasse Servatoris monitum: *venit hora quando neque in monte hoc, neque*

neque Hierosolymis adorabitis Patrem, Joh. 4. 21.

§. 10. *Petrus Eremita.*

Per idem igitur tempus, labente ad finem seculo undecimo, nam ex Oriente Petrus in Occidentem rediit anno MXC., *cum Deo placens prædicta civitas* (Hierosolyma Malachiæ non Deo placens, sed anathemate percutienda) *tantis subjecta esset molestiis, inter eos qui orationis gratia & causa devotionis ad loca accedebant venerabilia, sacerdos quidam Petrus nomine de regno Francorum, de Episcopatu Ambianensi, qui & re & nomine cognominabatur Heremita, eodem fervore tractus Hierosolymam pervenit.* Id. ibid. c. 11. Is quum conditionem Christianorum, sive habitantium ibi, sive aliunde eo venientium, partim ex hospite, Christiano & ipso, ample intellexisset, partim oculis suis vidisset, cum Symeone Patriarcha Hierosolymitano agit de ratione Christianum populum ab infidelium oppressi-

 onibus

onibus liberandi, Viroque religioſo facile perſuadet, *ſcriberet diligentius tam Domino Papæ & Eccleſiæ Romanæ; quam Regibus & Principibus Occidentis, & ſcriptum ſigilli ſui auctoritate corroboraret. Ego vero,* ait, *pro remedio animæ meæ hunc laborem mihi aſſumere non refugio, ſed autore Domino paratus ſum omnes convenire, omnes ſolicitare, inſtantius ærumnarum veſtrarum immenſitates perorare, & ad properandum remedium diligenter invitare.* l. c.

§. 11. *Perſuadet expeditionem in Palæſtinam.*

Munitus itaque literis Patriarchæ, & quod hiſtoricus addit, viſo confirmatus, mercatoria navi in Apuliam transfretat. *Inde Romam profectus D. Papam Urbanum circa illas partes reperit, cui D. Patriarchæ & fidelium qui Hieroſolymis habitabant, literas porrigit, eorumque exponit miſerias, & abominationes, quæ in locis ſanctis fiebant a gentibus immundis.* Urbanus eum benigne ſuſci-

ſuſcipit, ſeque id negotium fideliter eſſe curaturum tempore opportuno promittit. Neque erat efficacius medium frangendi Regum & Principum Pontificiæ auctoritati adverſantium vires. *Petrus autem omnem transcurrens Italiam zelo divino ſuccenſus, Alpes tranſiens, Occidentales Principes omnes ſigillatim circuit, inſtat ſolicitus, increpat, arguit, atque coöperante gratia monendo quibuſdam perſuadet, ut fratribus in tanta afflictione poſitis ſubvenire non differant, & loca ſancta, quæ Dominus propria dignatus eſt illuſtrare præſentia, infidelium ſpurcitiis diutius profanari non permittant. Nec viſum eſt ei ſufficere, quod hoc apud principes diſſeminaret, niſi etiam & plebes & inferioris manus homines, id ipſum piis exhortationibus animaret. Percurrens enim nationes pie ſolicitus, & regna, pauperibus & abjectiſſimis perſonis legationi ſuæ fideliter ſatisfaciens, id ipſum evange-*

ge-

gelizabat. Tyr. l. 1. c. 13. Eadem refert Albertus Aquensis hist. Hierosſ. l. 1.

§. 12. *Cum Urbano II. in Synodo Claramontana.*

Accidit hoc circa annum seculi XI. nonagesimum: anno autem nonagesimo quinto Urbanus II. metu Henrici IV. Imperatoris, cujus ingratiis Romanam sedem tenebat, ex Italia in Galliam transgressus, ad Clarum montem, Alverniæ civitatem, regnante in Francia Philippo I. Concilium egit, multorum Principum, Episcoporum & Abbatum præsentia decoratum, quibus prolixa oratione Sionis & Hierosolymorum encomia e V. T. repetente, suscipiendam in Palæstinam expeditionem persuasit, cumulatam noxarum omnium expiationem pro longinquæ militiæ ærumnis, cunctis, qui illi nomen darent, pollicitus. Can. II. *quicunque pro sola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Jerusalem profectus fuerit, illud iter pro omni pæ-*

pœnitentia reputetur. Quare universus Occidens, Italia excepta, quam Pontifex periculoso hoc itinere non imprudenter exemerat, Apostolicæ sedis potentiæ consulens, numerosissimos brevi ad id bellum exercitus fudit, anno sequenti diversa via, sub auspiciis præsertim Gothofredi Bullionæi Lotharingiæ Ducis, (qui Paulo Æmilio teste, ad expianda peccata, signatis cruce militibus hisce se aggregavit) atque Petri Eremitæ, per varios casus & multa rerum discrimina in Palæstinam ductos.

§. 13. *Occupatis Hierosolymis via manent infesta.*

Equidem Hierosolymæ anno memorati seculi supra nonagesimum nono fuere occupatæ, & Gothofredus Rex constitutus: verum & Saraceni, Turcæ, Ægyptiique postea sæpius in regnum irruerunt, & latrones continuis incursibus vias maxime infestarunt, ut qui ad sancta miserandæ telluris loca contenderent, tot fere se, quot antea, periculis exponerent. Atque hanc ob rem nonnullorum animos

mos subiit religio, qua sese ad sacri sepulchri custodiam, & viatorum illud visitaturorum a grassatoribus defensionem adstrinxerunt. Epit. bellor. sacror. *Juxta exigentiam temporum superius prolatam, cum ex omnibus mundi partibus, divites & pauperes, senes & juvenes, utriusque sexus loca sancta visitaturi Jerosolymam pergerent: latrunculi quidam & raptores, viarum publicarum prædatores incautis peregrinis insidiantes, multos ex ipsis spoliabant, quosdam etiam trucidabant. quidam autem Deo amabiles & devoti milites, charitate ferventes, mundo renunciantes, & Christi servitio se mancipantes in manu Patriarchæ Jerosolimitani professione & voto solenni adstrinxerunt, ut a prædictis latronibus & viris sanguinum defenderent peregrinos, & stratas publicas custodirent.*

Id primi fecere Equites novem, viri Illustres, Latini omnes primæque

in

in Palæstinam expeditionis socii, & inter eos referente Tyrio l. 12. c. 7. *Hugo de Paganis* (de Payens) & *Ganfredus de Sancto Aldemaro*, quem Matthæus Paris in Henrico I. Godefridum de S. Audemaro, autor Epitomes bellor. sacror. *Galfredum de S. Aldemaro*; Volaterranus autem l. 21. & ex eo Polydorus Vergilius de invent. Rer. l. 7. c. 5. Ganfredum de S. Alexandro appellant. Præter Hugonem & Godofredum in Synodo Trecensi se stiterunt frater *Rorallus*, *Gaufridus Bisol*, *Paganus de monte desiderii*, & *Archembaudus de Sancto Amano*, uti ex prologo regulæ Templariorum inferius exhibendæ constat. Reliquorum nomina licet undiquaque quæsita non observavi.

§. 14. *Templariorum ordinis auctores.*

Prima autem eorum professio, quodque eis a D. Patriarcha & reliquis Episcopis in remissionem peccatorum injunctum est, ut vias & itinera, maxime ad salutem peregri-

§. 15. *Institutum.*

grinorum contra latronum & incursantium insidias pro viribus conservarent, verba sunt laudati porroque laudandi sæpius *Tyrii*, l. c. quæ fere *Mattheus Paris* exscripsit. Iidem viri *Deo devoti, religiosi & timentes Deum, in manu D. Patriarchæ, Christi mancipantes se servitio, more Canonicorum regularium in castitate & obedientia, & sine proprio velle perpetuo vivere professi sunt.* Quod ipsorum institutum distinctius considerare lubet.

§. 16. *Instituti caussa religio.*

Tyrius illud arcessit ex religione Deique timore. Equidem auctores hac fuisse præditos virtute non ambigimus, siquidem & *Bernhardus* Abbas Clarævall. eos magnopere laudat, *Exhort. ad milit.* c. 4. saltem monemus, prolapsis ad superstitionem seculis, & Christiana religione in rituum pompam, operumque externorum onus commutata, eos in primis pietatis vel sanctitatis meruisse encomium, qui aut Ecclesiam, & maxi-

maxime Clericos, monachosque liberaliter dotarint, aut opes extruendis reparandisque templis, ſacrariis & monaſteriis impenderint, aut neceſſitatem præſtandi opera a Deo non præcepta ſibi impoſuerint, aut alitercunque a vulgo Chriſtianorum ſe diſtinxerint. uti jam ſeculo IV. Gregorius Nyſſenus ἐυσεβέςατον appellavit βασιλέα, *piiſſimum Regem*, a quo vehiculum ad iter acceperat, *Epiſt.* de Hieroſolym. peregrinator. Nempe proh dolor ſecutis mage temporibus, neglecta jacebat fœcunda & unica pietatis mater, veritatis ſecundum pietatem cognitio, & tradita fere oblivioni erat Chriſti ad Patrem pro diſcipulis precatio: *Fac eos veritate tua ſanctos, verbum tuum veritas eſt*, Joh. 17: 17. nec ſine tædio legi poſſunt interpretamenta locorum ſacræ ſcripturæ, unde unum alterumve opus, tum temporis judicatum bonum, comendabant concionatores dicam an hiſtriones?

 Ipſum

§. 17. *Canonici quinam dicti. Varia membrorum Ecclesiæ nomina.*

Ipsum vero quod amplexi sunt vitæ institutum, *Canonicorum* erat *regularium*. Ab origine prima dividebatur Christiana Ecclesia in cœtum, atque in eos, qui præerant cœtui; & hi quidem vel laborabant verbo, Episcopi aut Presbyteri sine discrimine appellati, vel ægrotos pauperesque curabant, inde vocati Diaconi, atque ad vitam moresque fratrum attendebant, presbyterorum, i. e. seniorum nomine venerabiles. Sed mature satis novæ cum distinctiones membrorum Ecclesiæ, tum appellationes sunt exortæ. Nam & *Episcopi* a *presbyteri* vel senioris appellatione differebat, habebaturque honorabilior; & in genere ministri Ecclesiæ, sive Episcopi sive presbyteri essent, *sacerdotes* vocabantur, mox *Clericorum* titulo discernebantur a cœtu, qui licet a Petro κλῆρος dictus, Laïcorum nomine veniebat. *Ignat.* Epist. ad Smyrn. Ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον, καὶ θεο-

πρε-

πρεπέϛατον πρεσβυτέριον, τȣ́ς συνδȣ́λȣς μȣ διακόνȣς. Et Epist. ad Magnes. προκαθημένȣ τȣ̃ ἐπισκόπȣ εἰς τόπον Θεȣ̃, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίȣ τῶν Ἀποςόλων, καὶ τῶν διακόνων, τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιϛευμένων διακονίαν Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃, ob quas & similes dictiones Cl. *Nethenum* meum olim collegam conjunctissimum hasce Epistolas Ignatianas parum probasse recordor. Tertull. de Exhort. castit. *Vani erimus, si putaverimus, quod sacerdotibus non liceat, laïcis licere.* Cyprian. Epist. 52. *Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tum affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio.* Hieron. l. 2. Epist. 14. *Si cleros græce, sors latine appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse sors, i. e. pars Clericorum est.* addiderim ego, vel quia tum jam vul-

gò Christianorum ex fastu præferri appellatione singulari voluere. Deinde Pauli Thebæi, Antonii, Basilii & Hilarionis ætate nati in Ecclesia sunt *Monachi*, medium inter Clericos & Laïcos genus, qui primum in solitudinibus, mox & in urbibus segregati ab humana societate strictioris vitæ gratia egerunt. Secutis porro temporibus illi ex Clericis, qui vel destinati ministerio Ecclesiæ, vel in eo jam constituti, propter templum sive in ipso Episcopio sive in ædibus ei contiguis, mensa dormitorioque communi sunt usi, & certis adstricti regulis, vita Monastica paullo liberioribus, in Episcopi vel præpositi disciplina studiis sacris operam navarunt communem, *Canonicorum* nomen obtinuerunt. Carol. M. Capit. l. 1. c. 73. *Similiter, qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus ut illi canonice secundum suam regulam omnimodis vivant, & Episcopus eorum*

rum regat vitam, ſicut Abbas monachorum. Concil. Arelat. an. 813. Can. VI. *Providendum neceſſe eſt unicuique Epiſcopo, qualiter Canonici vivere debeant, nec non & monachi, ut ſecundum ordinem canonicum* vel *regularem vivere ſtudeant.* Et Concil. Mogunt. ejusdem anni can. IX. *In omnibus igitur quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici clerici Canonice vivant, obſervantes divinæ ſcripturæ doctrinam, & documenta ſanctorum Patrum, & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui vel Magiſtri eorum compoſite agere præſumant in unoquoque Epiſcopatu.* Unde colligere eſt, ſic eſſe appellatos a Canonibus ſive regulis obſervandis, etſi Carolus du Freſne in Gloſſar. exiſtimet, *dictos a canone frumentario ſeu ſportulis Eccleſiaſticis & ſtipendiis annuis vel menſtruis, quæ ex Eccleſiaſticis reditibus accipiebant.* Rectius obſervat idem, Canonicorum nomen Gregorii

Turonensis ævo jam notum fuisse, utpote qui scribat histor. l. 10. c. 13. Baudinum Turonensis Ecclesiæ Episcopum mensam *Canonicorum* instituisse.

§. 18. *Canonici regulares & seculares quinam?* Quum autem aucta seculi corruptione, & luxu licentiaque in Ecclesia dominante, Canonici plerique neque Regum legibus, neque Synodorum decretis ad vitam canonicam retracti, præscriptas sibi regulas negligere pergerent, tandem de restaurando veteri instituto cogitatum est, nomenque *Canonicorum Regularium* illis datum, qui diligentius sui ordinis canones observarent; uti *Canonici seculares* audiebant eorum desertores aut contemtores. Constitut. Galteri Archiep. Senon., qui obiit anno 923. can. IX. *moneantur etiam canonici & clerici Seculares, quod ipsi in habitu suo & aliis, præcepta tradita in generali concilio fideliter & obedienter observent.* tom. IX. Concil. Humbertus de Romanis, nobilis

bilis prædicator, qui anno 1276. obiisse scribitur, seculares Canonicos dictos putavit, quod in statu seculari canones custodire debeant, Serm. LX. *notandum quod canonici aliqui dicuntur seculares, non quod seculariter debeant vivere, cum dicat Apostol.* Rom. 12. nolite conformari huic seculo: *sed quia cum sint in statu seculari, debent regulariter vivere: quod sonat hoc verbum canonici, quod idem sonat quod regulares. Canon enim Græce id est regula latine. unde extat quædam regula Canonicorum secularium approbata a Pascasio Papa, & a Cardinalibus qui subscripserunt se, in qua sunt plurima bona, quæ debent regulariter hujusmodi Canonici facere. Sciendum igitur, quod hujusmodi Canonici regulariter debent in suis Ecclesiis residere. - - item residentes debent certis horis ad Ecclesiam convenire ad officium divinum. item convenientes debent in ministeriis suis peragere ea, quæ*

pertinent ad cultum Dei. Quo contra proh dolor! multi non resident, & alibi consumunt bona quæ ibi accipiunt. multi vero de residentibus ad ecclesiam cum aliis rarissime veniunt. multi vero de venientibus in ministeriis ordinum suorum deservire dedignantur. item non debent suis superioribus debitam subjectionem subtrahere, sed devotam obedientiam reddere. item inter se non discordias, sed pacificam concordiam habere debent. Trith. in Chron. Hirsaug. ad ann. 977. *Anno isto moritur Theodoricus Archiepiscopus Trevirensis, sub quo Canonici majoris ecclesiæ ibidem abjecta regulari vita, quam hucusque in eadem ecclesia majores eorum continuaverant, desierunt esse regulares, & facti sunt nomine & conversatione seculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque S. Paulini Trevirenses, S. Castoris in Confluentia, Moguntinenses, Wormatienses, Spirenses & complurium aliarum*

aliarum ecclesiarum diversis quidem temporibus, sed uno impietatis spiritu, regularis vitæ communitatem abjecerunt. Similem de Canonicorum pravitate querelam movit seculi XII. scriptor gravis *Jacobus de Vitriaco* hist. Hierosf. c. 71. *Regulares autem* (ait) *postquam veneno divitiarum infecti amplis possessionibus supra modum excreverant, contemptis superioribus suis, disrumpentes vincula eorum, & projicientes ab ipsis jugum ipsorum, non solum Ecclesiis & Ecclesiasticis viris molesti facti sunt, sed & ipsi invicem invidentes, & invicem detrahentes, non sine gravi scandalo totius Christianitatis, usque ad apertas contumelias, & odia manifesta, & fere usque ad conflictus, & violentias & pugnas non solum verborum, sed & verberum plerumque procedebant.* legatur *Humberti* modo citati sermo LIX. ubi in crimina Canonicorum & Cleri cathe-

dralis Ecclesiæ, luxum, impudicitiam, divini cultus negligentiam, fastum, pertinaciamque gravissime invehitur. *tom.* XXV. Bibl. Patr.

§. 19. *Utrique adstricti regula Augustini.*

Laudatus equidem Carolus du Fresne putat, Canonicos Regulares nominari, qui vivant *secundum regulam iis propriam ac præscriptam, cum seculares dicantur vivere secundum Canones seu regulas Clericis omnibus indictas.* Verum ex Jacobi de Vitriaco testimoniis ab ipso du Fresne productis manifestum est; cum seculares tum regulares Augustini regula fuisse adstrictos. Sic enim in hist. Occid. c. 30. scribit: *Cathedralium Ecclesiarum ministri, quos nunc Canonicos seculares appellamus, sub eadem regula* (du Fresne intelligit S. Augustini) *communiter a prima eorum institutione Domino servierunt in humilitate, paupertate, divinis officiis; lectionibus & orationibus vacando, in castris Domini militantes; simul in refectorio sobrium*

sobrium cibum sumentes; in eodem etiam dormitorio castis cubilibus nocte quiescentes. Et cap. 21. *Illi autem, qui Canonici regulares dicuntur, B. Augustini regulam pro fundamento religionis habentes, media & regia via incedentes, secundum primas regularium institutionum observantias, camisiis & femoralibus, superpellitiis & pellibus, culcitis & linteaminibus utuntur. Camisias & femoralia de nocte non deponunt, post matutinas ad cubicula revertentes, causa recreationis dormiunt. Novem lectionum numerum in nocturno officio non excedunt: tribus diebus in hebdomada carnes edunt: pisces, ova, caseum in refectorio diebus aliis manducant.* Hæc fusius allegare placuit, ut pateret, quodnam fuerit Regularium Canonicorum institutum a Templariis observatum. *Albericus* in Chronico apud Natalem Alexandr. existimavit, Templariis regulam Augusti-

ni

ni in Synodo Trecensi fuisse præscriptam: quod recte infitiatur *Natalis*, quia peculiarem ipsis regulam Trecenses Patres tradiderint observandam. Tantum addo, Templarios in primordio instituti, consilio & autoritate Hierosolymitani Patriarchæ, professos esse, more Canonicorum regularium se victuros; istos vero Augustini regulam habuisse.

§. 20. *Fabula de Augustini regula.*

Quod ad *Augustini regulam* attinet, vetus est fabula a Monachis ad gloriam ordinis conficta, pium hunc Hipponensis Ecclesiæ Doctorem certum fratribus præscripsisse vivendi modum; sed quam ridet Erasmus, nec Polydorus Vergilius credere potuit. Capita ejus regulæ, qui volet, legere poterit in Hospiniani hist. de Orig. Monach. l. 6. c. 2. Vixit quidem Augustinus cum Theologiæ studiosis, qui deinde aucti rerum sacrarum notitia Hipponensi aliisve Ecclesiis, rogantibus Episcopis, dati fuere ministri, sed ut docti ob-

obſervarunt, neque ſecundum aliam, quam Apoſtolorum regulam vixiſſe, Poſſidonius ſcribit.

§. 21. *Templariorum tria vota. Paupertas triplex.*

Ceterum *vota*, quibus ſe more Canonicorum Regularium obſtrinxere, erant paupertatis, cœlibatus & obedientiæ. *More Canonicorum Regularium in obedientia & caſtitate, & ſine proprio militaturi ſummo Regi*, Jac. de Vitr. hiſt. Hier. c. 65. Et *Bernhardus* Exhort. ad mil. c. 5. *Honorant certatim Dei templum ſedulis & ſinceris obſequiis, jugi in eo devotione immolantes, non quidem veterum ritu pecudum carnes, ſed vere hoſtias pacificas, fraternam dilectionem, devotam ſubjectionem, voluntariam paupertatem*. Eſt autem Clericorum Monachorumque tergemina paupertas: *Altiſſima*, quando nec in proprio, nec in communi quicquam poſſidemus, nec agros, nec domum, nec reditus, nec pecora, nec veſtimenta, nec libros, nec rei ſupellectilis quic-

quicquam: *Media*, qua nihil quidem proprii, quædam tamen in communi possidemus, ut libros, vestimenta, & victum quotidianum; & denique *Infima*, cum aliqua & propria & communia, sed ea tantum, quæ ad victum & cultum naturalis necessitas exigit, habere licitum est, ut vestimenta, libros, stipendia, fundos & agros aliquot, & cetera, quæ ad tuendam vitam pertinent. Atque mediam ab initio professi sunt Templarii paupertatem, quippe qui proprii nihil habentes stipe collecta se primum sustentarunt, mox autem immensas, ut infra audiemus, divitias acquisiverunt, stultam superstitiosis hominibus liberalitatem exercentibus.

§. 22. *Votum paupertatis Hieronymi ætate factum.*

Voluntariæ paupertatis votum jam Paula, Romana fœmina vovit apud Hieron. l. 3. Epist. 8. nam *testem invocabat Deum, se hoc habere voti, ut mendicans ipsa moreretur, ut unum nummum filiæ non dimitteret;*

&

& in funere suo aliena sindone involveretur. --- Denique consecuta est, quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia redditur am. Ipse passim Hieronymus eos, qui bonis suis renunciant, ceu perfectos laudat. *Quod autem asseris, melius eos facere, qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt, quam illos, qui possessionibus venundatis, semel omnia largiuntur: non a me eis, sed a Domino respondebitur: si vis esse perfectus, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me,* l. 2. c. Vigilant. Similia habet l. 2. Epist. 6. 16. 20. 23.

§. 23. *Voti cælibatus origo.*

Paupertatem comitari debuit *cælibatus*, quem glorioso *castitatis* nomine insigniverunt, statum cum virtute confundentes. Et certe prima jam Christianæ Ecclesiæ ætate ex utro-

utroque ſexu quosdam non modò commoditatis gratia, ſed & ſanctitatis opinione, a matrimonio ſe continuiſſe, vel continentiam eam ſuaſiſſe, apparet ex iis, quæ Paulus 1. Cor. 7. cap. fuſe de hoc argumento diſputat. Quare & pronunciat, *ſervatum iri fœminam, ſi manſerit in fide, & charitate, & ſanctimonia cum modeſtia* διὰ τῆς τεκνογονίας, 1. Tim. 2: 15. *non obſtante liberorum partu*, quam eſſe vim præpoſitionis διὰ loca ſimilia docent, ut Rom. 2: 27. condemnabit te τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου, *qui legis es transgreſſor, etſi ſcriptam acceperis legem, & circumciſus ſis*. Rom. 4: 11. *ut eſſet Pater omnium credentium* δι᾽ ἀκροβυστίας, *non obſtante præputio* 1. Petr. 3: 20. *in qua ſervatæ paucæ, i. e. octo animæ* δι᾽ ὕδατος, *non obſtante diluvio*, mediis in aquis.

§. 24. *Commendati a Pinyto &c.*

Labente poſt ad finem ſeculo II. *Pinytus* Gnoſiorum Epiſcopus abſtinen-

nentiam a conjugio commendavit. Quam ob rem Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus, Soteris Romani æqualis, epiſtola ipſum monuit, μὴ βαρὺ Φορτίον ἐπάναγκες τὸ περὶ ἁγνείας τοῖς ἀδελΦοῖς ἐπιτιθέναι, τῆς δε τῶν πολλῶν κατασοχάζεσθαι ἀσθενείας. *Ne grave ſervandæ caſtitatis onus neceſſario fratribus imponat, ſed multorum ſeſe imbecillitati attemperet.* At Pinytus reſpondens θαυμάζει μὲν καὶ ἀποδέχεται τὸν Διονύσιον, ἀντιπαρακαλεῖ δὲ ϛεῤῥοτέρας ἤδη ποτὲ μεταδιδόναι τροΦῆς, τελειοτέροις γράμμασιν εἰσαῦθις τὸν ὑπ᾽ αὐτῷ λαὸν ὑποθρέψαντα, ὡς μὴ διατέλȣς τοῖς γαλακτώδεσιν ἐνδιατρίβοντες λόγοις τῇ νηπιώδει ἀγωγῇ λάθοιεν καταγηράσαντες. *Suſcipit quidem ac laudat Dionyſium, verum hortatur viciſſim, ut jam ſolidiore cibo tradito populum ſibi concreditum perfectioribus literis paſcat, ne perpetuo lacteis ſermonibus immorantes, in puerili inſtitutione negligenter conſeneſcant.* Euſeb. hiſt. Eccleſ. l. 4. c. 23.

§. 25. Lactantio.

Quæ *Lactantius* Instit. l. 6. c. 23. hanc in rem habet, omnino merentur addi. *Nec vero* (scribit ille) *aliquis existimet, difficile esse frenos imponere voluptati, eamque vagam & errantem castitatis pudicitiæque limitibus includere, cum propositum sit hominibus eam vincere, ac plurimi beatam atque incorruptam corporis integritatem retinuerint, multique sint, qui hoc cœlesti genere vitæ felicissime perfruantur. Quod quidem Deus non ita fieri præcepit, tanquam adstringat, quia generari homines oportet, sed tanquam sinat. Scit enim quantam his affectibus imposuerit necessitatem. Si quis hoc, inquit, facere potuerit, habebit eximiam incomparabilemque mercedem. Quod continentiæ genus quasi fastigium est, omniumque consummatio virtutum, ad quam si quis eniti eluctarique potuerit, hunc servum Dominus, hunc discipulum Magister agnoscet,*

hic

hic terram triumphabit, hic consimilis erit Deo, qui virtutem Dei cepit.

§. 26. *Præcepti autem ævo posteriore.*

Sed quod hactenus in Christianorum fuit arbitrio relictum, paulatim abiit in præceptum, & cælibatus lege adstringi cæpere non modo clerici Monachique omnes, sed & laïci, qui virginitatis votum fecerant. Disertus est hac de re Synodi Eliberinæ anno Æ. C. 305. celebratæ canon 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se a conjugibus suis, & non generare filios. Quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.* Et Synodi Ancyranæ quam Cabassutius ad ann. 314. refert, canon 19. sancit: ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελλόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὅρον ἐκπληρούτωσαν. *Quicunque Virginitatem profitentes professionem suam reddunt irritam, ii bigamorum definitionem*

impleant, qua scil. nonnisi elapso anno ad sanctorum communionem sunt admissi. In Concilio Niceno *visum erat Episcopis novam legem in Ecclesiam inducere, ut quicunque in sacrum ordinem allecti essent, i. e. Episcopi, presbyteri, & diaconi, ab uxorum quas cum laïci essent, matrimonii jure sibi sociaverant, concubitu abstinerent. cumque hac re in medium proposita, singulorum sententiæ rogarentur, surgens in medio Episcoporum consessu Paphnutius, vehementer vociferatus est, non esse imponendum Clericis & Sacerdotibus grave hoc jugum: honorabiles nuptias & torum immaculatum esse dicens; ne ex nimia severitate damnum potius inferrent Ecclesiæ. neque enim omnes ferre posse tam districtæ continentiæ disciplinam. ac forsitan inde eventurum esse, ut cujusque uxoris castitas minime custodiretur. castitatem autem vocabat congressum viri cum*

cum uxore legitima. Socrat. hist. Eccl. l. 1. c. 11. Siritius autem Romanam ad sedem anno 385. evectus, cum Monachos Virginesque propositum non servantes, tum clericos vel Ministros, a conjugum usu non abstinentes, gravi Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum data notavit, eamque repetiit Innocentius I. qui anno 402. post Anastasium Siritio successit. Sic enim inter cetera Innocentius ad Exuperium Tholosanum Episcopum scribit: *Proposuisti, quid de his observari debeat, quos in Diaconi ministerio, aut in officio presbyterii positos, incontinentes esse aut fuisse, generati filii prodiderunt. De his & divinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Siritii Episcopi monita evidentia commearunt, ut incontinentes in officiis talibus positi, omni Ecclesiastico honore priventur, nec admittantur ad tale ministerium,*

quod sola continentia oportet impleri. Arelatensis porro Concilii II. quod nonnulli ad tempora Siritii referunt, Cabassutius autem habet 452. decretum II. statuit: *assumi aliquem ad Sacerdotium non posse in vinculo conjugii constitutum, nisi fuerit promissa conversio.* Et cap. 33. *De puellis quæ se voverunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post 25 annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transierint, id custodiendum esse decrevimus, ut cum his, cum quibus se obligaverint, communione priventur, ita ut eis postulantibus pœnitentia non negetur, cujus pœnitentiæ communio multo tempore differatur.* Ita canon 16. Concilii Chalcedonensis anno 430. habiti decernit: παρθένον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ δεσπότῃ θεῷ, ὡσαύτως καὶ μονάζοντας, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. εἰ δέ γε εὑρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. *Virginem quæ se Domino Deo dedicavit, similiter*

militer & Monachos, non licere matrimonio conjungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint excommunicati. Vid. Synodi Turon. II. canon XI. XV. & Toletanæ IX. canon. X. & forte his omnibus antiquiores Apostolorum VI. XVII. XXVII. Interim quicquid de Clericorum Monachorumve continentia statuendum sit, fateri tamen oportet, cælibatum cum militari Templariorum vita melius longe quam matrimonium convenisse.

§. 27. *Votum obedientium.*

Tertio denique sacri milites nostri fecere votum obedientiæ Hierosolymitano Patriarchæ præstandæ, imitati Monachos qui Abbati, vel Clericos qui Episcopo suo alterive præposito parebant. *Præpositum monasterii timeas ut Dominum, diligas ut Patrem; credas tibi salutare quicquid ille præceperit, nec de majoris sententia judices, cujus officii est obedire, & implere quæ jussa sunt, dicente Moyse: Audi*

 Israël

Iſraël & tace. Hieronymi eſt admonitio l. 2. Epiſt. 15. De Monachis Orientalibus Sulpicius Severus Dial. 1. c. 17. *Præcipua*, ait, *ibi virtus & prima eſt obedientia, neque aliter adveniens ad monaſterium Abbatis ſuſcipitur, quam qui tentatus prius fuerit & probatus, nullum unquam recuſaturus quamlibet arduum ac difficile, indignumque toleratu Abbatis imperium.* Mox ſubjungit mirabile duorum monaſtici ordinis candidatorum exemplum, quorum unus jubente Magiſtro medias ardentis clibani flammas intravit illæſus, alter vero aridæ virgæ ſolo fixæ irriguam per biennium miniſtravit aquam, e Nilo flumine per duo fere millia petitam, propriisque humeris quotidie convectam, donec tandem anno tertio floreret: c. 18. 19. Magne Deus! quantum non gloria tua inter mortales caperet incrementum, ſi ad ſancta, ad juſta, ad ſalutaria præcepta

cepta tua exequenda tam essemus alacres tamque prompti & firmi, quam fuere morigeri, in rebus etiam temerariis & durissimis faciendis, miselli homines, quos stulta superstitio iniquis injustisque magistris mancipaverat? Quin tu, Domine, da quod jubes, & jube quod vis! Lex tua sapiens & salutaris est, jugum tuum facile, & onus tuum leve. At suo loco memorabitur, cito satis Templarios Patriarchæ Hierosolymitani se imperio subtraxisse.

§ 28. *Templariorum officium, &c.*

Officium quod in primis Patriarcha cæterique Episcopi ab iis exigebant, erat, ut diximus, terræ sanctæ ab incursantibus barbaris vindicatio, & peregrinantium ab insidiis eorum & latrociniis defensio, qua de magnifica satis verba sunt *Bernhardi* in Exhort. ad milit. c. 1. *Novum* (ait is) *militiæ genus ortum nuper auditur in terris, & in illa regione, quam olim in cruce præ-*

sens visitavit Oriens ex alto, ut unde tunc in fortitudine manus suæ tenebrarum principes exturbavit, inde & modo ipsorum satellites, filios diffidentiæ in manu fortium suorum dissipatos exterminet, faciens etiam nunc redemptionem plebis suæ, & rursum erigens cornu salutis nobis in domo David pueri sui. Et *Jac. de Vitriaco* hist. Hierosl. c. 65. *Procedente* (scribit) *tempore cum omnibus mundi-partibus divites & pauperes, juvenes & virgines, senes cum junioribus loca sancta visitaturi Hierosolymam pergerent, latrunculi quidam & raptores, & viarum publicarum prædatores, incautis peregrinis insidiantes, multos ex ipsis spoliabant, quosdam autem trucidabant. Quidam autem amabiles & devoti milites charitate ferventes, mundo renunciantes, & Christi se servitio mancipantes, in manu Patriarchæ Hierosolymitani professione*

&

& voto solemni se adstrinxerunt, ut a prædictis latronibus & viris sanguinum defenderent peregrinos, & stratas publicas custodirent, more Canonicorum Regularium in obedientia & castitate, & sine proprio militaturi summo Regi. Reversi ex oriente voto Monachorum defenderunt monasteria & ipsorum prædia adversus potentiorum latrocinia. Petrus Abbas Cluniac. Epist. 26. l. 6. *Nobilis vir Dominus Humbertus de Bullojoco nuper a partibus transmarinis veniens ad partes nostras rediit, & cum immensa exultatione ab omni illa terra susceptus est. - - gaudebant Clerici, gratulabantur Monachi, plaudebant rustici: totusque adjacentium nobis Ecclesiarum chorus velut quoddam novum canticum resonabat. E converso raptores dolebant, Ecclesiarum pervasores, monachorum, pauperum, viduarum orphanorum, atque ignobilis nec se suis*

ſuis viribus defendere prævalentis vulgi deprædatores, imo oppreſſores gemebant. - - - Vice Comitem Matiſcenſem, terræ noſtræ matutinum, veſpertinum, atque nocturnum lupum ita ſubegit, ut jure quantum ad hoc pertinet, cum juſto Iob dicere poſſit: conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. hoc & de multis aliis, & cis Ligerim, & ultra Ligerim poſitis, parviſſimo, h. e. ex quo rediit tempore fecit. - - ſed forte dicitis: contra Paganos, non contra Chriſtianos arma ſumſimus. Sed quis magis a vobis vel a veſtris impugnandus eſt, Deum neſciens paganus: aut ipſum verbis confitens, & factis contra eum dimicans Chriſtianus? Hocce tamen præſidium Monachis non ex vi regulæ ſuæ, ſed ſuopte arbitrio Templarii tulerunt.

§. 29. *Officii fructus.* Officium iſtud militibus noſtris Patriarcha & Epiſcopi cæteri, Tyrio

rio teſte, injunxere ad conſequendam *peccatorum remiſſionem*, quam partim de condonatione pœnarum ab Eccleſia injunctarum, partim de iræ divinæ, crimina prementis, placatione intelligere licet. Matth. Pariſ. p. 67. *prima eorum profeſſio erat, ut in remiſſionem peccatorum ſuorum, vias & itinera ad ſalutem peregrinorum contra latronum inſidias conſervarent.*

§. 30. *Satisfactio Canonica.*

Solebat quippe Eccleſia ad coërcendam peccandi licentiam, prolapſis in ſcelera definitas canonibus imponere pœnas, quas qui pertulit, ſatis Eccleſiæ fecit, peccatique eſt veniam nactus. Hinc Auguſt. ad Laurent. c. 65. *Recte conſtituuntur ab his, qui Eccleſiæ præſunt tempora pœnitentiæ, ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata.* Vid. Synodi Ancyranæ cap. 4. & ſeqq. Sic Innocentius I. cap. 7. decret. monet: *De pœnitentibus vero qui ſive ex graviori-*

bus

bus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Concilium Toletanum III. can. XI. *Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum Ecclesias non secundum canones, sed fœdissime pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties a presbyteris se reconciliari expostulent, & ideo pro coërcenda tam execrabili præsumptione, id a sancto Concilio jubetur, ut secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, h. e. ut eum prius, quem sui pœnitet facti, a communione suspen-*

suspensum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probaverit, eum communioni restituat.

Deinde autem precibus, jejuniis & eleemosynis, imo & religiosis peregrinationibus, peregrinantium a latronibus defensioni, aliisque operibus molestis aut cum periculo conjunctis tributa virtus est peccata expiandi, dictatasque in Dei ipsius foro pœnas avertendi. August. ad Laur. c. 70. *Per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus Deus.* Et c. 72. *Multa itaque sunt genera eleemosynarum, quæ cum facimus, adjuvamur ut dimittantur nobis nostra peccata.* De precibus c. 71. *De quotidianis autem levibusque peccatis, sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* Hieron. l. 1. Epist. 25. *Pro facinoribus meis ad*

§. 31. *Media remissionis peccatorum consequenda secundum Veteres.*

ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine disterminat. Egregie quidem Dallæus l. 7. de pœnis & satisf. disputat, minime idem cum Romana Ecclesia sensisse de hoc argumento veteres, etsi eodem sint usi sermone: tamen credere haud possum, fuisse ab iis doctrinam de justitia peccatoris in foro Dei ample satis intellectam, populoque Christiano clare ac distincte traditam; quin existimo, hac ipsa de caussa præcipuum istud religionis caput sequioribus seculis & ignorari & corrumpi superstitione & involvi erroribus facile potuisse, quia post Apostolorum obitum neque frequenter satis, neque plene & perspicue sit Ecclesiæ propositum.

§. 32. *Templariorum moderator. Patriarcha Hierosolymitanus. Patriar-*

Ad declaratum usque huc officium præstandum votumque servandum Templarios obstrinxit maxime *Patriarcha Hierosolymitanus*, cui sese ab initio submisere. Grande est Patriarchæ nomen, LXX Interpretibus

bus familiare, atque originis virtute τῆς πατριᾶς ἄρχοντα, tribus seu familiæ principem notat. Ita Paulus Abrahamum Hebr. 7: 4. Stephanus duodecim Jacobi filios Act. 7: 8, 9. & Petrus Regem Davidem Act. 2: 29. appellat. Judæi deinde post Hierosolymorum excidium longe lateque dispersi, ut quandam conjunctionis speciem servarent; in Oriente viros principes sibi præfecere, quos itidem Patriarchas vocarunt, uti *Du Fresne* in Glossar. *Beveregius* in Annot. in Can. Concil. Nic. & *Suicerus* in Thes. Eccl. monent. Sed circa annum 420. Imperatorum legibus Patriarchas habere vetiti sunt. E Synagoga transiit appellatio in Ecclesiam Christianam, & primo quidem sine discrimine Episcopi hoc nomine venerunt, quod ex Nazianzeno & Gregorio Nysseno Cl. *Suicerus* ostendit: postea vero Patriarchæ sunt nominati, οἱ ἑκάςης διοικήσεως ἔξαρχοι, docente id ex Macario Ancyrano

charum nomen & origo.

Leone Allatio l. 1. c. 8. de Eccl. Occid. & Orient. consensu. Nempe ut civitates habuere Episcopos, provinciæ Metropolitas vel Archiepiscopos: sic diœceses, quæ plures continebant provincias, paruere suis Patriarchis. Originem hujus instituti ex Socrate, qui l. 5. c. 4. Patriarchæ nomen primus hoc sensu adhibuit, ad Concilium Constantinopolitanum, anno 381. contra Macedonium congregatum, Viri docti referunt, quippe quod canone secundo jubet, τὰς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας κλ. *Episcopi ultra diœcesin in Ecclesias extra suos terminos ne accedant, nec Ecclesias confundant &c.* Verum enimvero Concilium Constantinopolitanum hoc canone repetiit modo Synodi Nicenæ decretum, atque illa can. 6. τὰ ἀρχεῖα ἔθη κρατεῖν, *antiquos servare mores* præcipit. Itaque à prima statim Christianæ Ecclesiæ ætate,

tate, quemadmodum inæqualis erat urbium dignitas, & una caput super alteram efferebat, sic honoratiorum civitatum; præsertim metropoleων, Episcopi cæteros auctoritate & potestate antecelluere; tum dignitates brevi peperere ambitionem, ambitio lites & jurgia, alterque in alterius jura, sive honesto titulo acquisita, sive vi & fraude usurpata, occasione data aut quæsita invasit: cui malo ut Nicena Synodus obviam iret, sextum septimumque canonem fecit, quibus suos cuique limites fixit. Atque hactenus placent, quæ ad VI. canonem scripsit Balsamon: ὁ παρὼν κανὼν καὶ ὁ ζ΄. διορίζονται τοὺς δ΄. πατριάρχας. δηλαδὴ τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων, περὶ γὰρ τοῦ Κωνςαντινουπόλεως ἐν ἑτέροις κανόσι διαληφθήσεται, κατὰ τὰ παλαιὰ ἔθη τιμᾶσθαι. *Præsens & septimus canon statuunt quatuor Patriarchas, vid. Romanum, Alexandrinum, Antiochensem & Hierosolymita-*

num: de Constantinopolitano enim in aliis canonibus tractabitur, ex antiquis moribus honorari. Nihilominus *ignorarunt tum Niceni Patres Exarchi diœcesin, Archiepiscopi, Patriarchæ, - - - recentiores & superbientes titulos*, verba sunt Celeb. *Spanhemii* dissertat. Theol. hist. de can. VI. Concil. Nic. p. I. §. 14. Vid. can. Apost. XXXIV. τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. *Episcopos uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in iis est primus, & existimare eum ut caput, & nihil facere quod sit magni momenti præter illius sententiam.* & Synodi Antioch. IX. XIII. qui similier Metropolitani Episcopi prærogativam asserunt. Erat vero hæc Antiochena Synodus secunda, coacta sub Constantio filio M. Constantini, quinto post mortem patris anno, testantibus *Balsamone*

mone & *Zonara*. Concilium Chalcedonense, Patriarchas Alexandrinum & Constantinopolitanum vocat Ἀρχιεπισκόπους, can. XXVIII. & XXX. Et can. IX. supra Metropolitanum ponit τῆς διοικήσεως ἔξαρχον, diœcesis exarchum. Εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πράγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω· εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω. *Si clericus autem cum proprio, vel etiam alio Episcopo litem habeat, a provinciæ Synodo judicetur. Si autem cum ipsius provinciæ Metropolitano Episcopus vel clericus controversiam habeat, diœcesis Exarchum adeat, vel imperialis urbis Constantinopolis thronum & apud eum litiget.*

Quod ad Patriarcharum attinet numerum, ne de Aquileiensi, Gradensi & Veneto in Occidentali plaga quic-

§. 33. *Numerus.*

quicquam dicam, *Socrates* hist. Eccl. l. 5. c. 8. diversos memorat Orientis Episcopos, quos Constantinopolitana Synodus Patriarchæ dignitate auxit. atque de Timotheo Æluro, Ephesiorum Episcopo, testatur *Evagrius* l. 2. c. 6. ἀποδίδωσι δὲ τῇ Ἐφεσίων καὶ τὸ πατριαρχικὸν δίκαιον, ὅπερ αὐτὴν ἀφεῖλεν ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος. *Reddidit Ecclesiæ Ephesinæ jus Patriarchatus, quod Concilium Chalcedonense ei ademerat.* Verum Synodus Trullana, Justiniano Rinotmeto imperante habita, canone XXXVI. nonnisi quinque, & isto quidem ordine, Patriarchas recenset; Romanum, Constantinopolitanum Romano æqualem, Alexandrinum, Antiochenum & Hierosolymitanum.

§. 34. Episcopi Hierosolymit. quando facti Patriarchæ.

Hierosolymitanam Ecclesiam diu rectam ab Episcopis fuisse, abunde constat ex *Eusebio*, qui hist. Eccles. l. 4. c. 5. seriem illorum recensent. Et ipsi quidem Hierosolymitani Episcopi paruere Metropolitano, Cæ-

Cæſarienſi Epiſcopo, ſic tamen ut poſt eum inter omnes Palæſtinæ Epiſcopos primum locum, ſed ſine poteſtate, tenerent, de quo diſertus eſt Nicenus can. VII. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχεῖα, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος. *Quoniam obtinuit conſuetudo & antiqua traditio, ut qui eſt in Ælia Epiſcopus honoretur, habeat honoris conſequentiam*, ſive ut rectius vertit l. c. Celeb. Spanhemius, *ſecundum honorem, metropoli propria dignitate ſervata.* At quum ſucceſſu temporis frequentes à Chriſtianis ad Hieroſolymam peregrinationes ſuſciperentur, hujus loci Epiſcopus in majori quam Cæſarienſis honore cœpit eſſe, caput auſus ſupra Metropolitanum extollere, debitamque Cæſarienſi Epiſcopo in Palæſtinam rapere poteſtatem, quod anno CCCCXXXI. in Synodo Epheſina fecit *Juvenalis*, a Cyrillo Alexan-

drino tum repressus, sed post viginti demum annos in Chalcedonensi perfecit. Nam ea sessione v. Antiocheno duas Phœnicias cum Arabia, Hierosolymitano autem Episcopo tres Palæstinas, eoque & Cæsaream primæ Palæstinæ urbem subjecit. unde Juvenalis loco tertio, atque Thalassio Cæsareensis Episcopus quinto acta Synodi subscripsit. Quomodo secutis temporibus Patriarcha Hierosolymitanus non paucas Ecclesias ab Antiochena sede avulserit, legere est apud *Wilh. Tyrium* litis spectatorem, l. 14. c. 11. & seqq. Conf. *Marin. Sanut. Torsell.* part. 7, c. 2. *in civitate sancta Jerusalem, post Jacobum pertica fullonis percussum usque ad tempora Justiniani Augusti, simplices præfuere Episcopi, altioris dignitatis prærogativa nulla fulgentes. procurante enim eodem Augusto facta est patriarchalis sedes, tam Antiochenæ Ecclesiæ quam Alexandrinæ suffraganeis*

neis quibusdam subtractis, istique concessis. Vid. & *Jacob. de Vitr.* hist. Hierosf. c. 55. 56.

§. 35. *Tempus instituti Templariorum.*

Atque hæc de Instituto Templariorum sub Patriarchæ Hierosolymitani imperio dixisse sufficiat: nunc quando illud cœperit, videndum est. *Wilh. Tyrius*, proximus iis temporibus scriptor, & post eum *Jac. de Vitriaco* ac *Matth. Paris* referunt ad annum Æ. C. MCXVIII. quo Balduinus II. Balduino I. in regno Hierosolymitano, Calo Johannes Alexio in Imperio Constantinopolitano, Gelasius II. Paschali in sede Romana, & Arnulfo Gormundus natione Francus ex Ambianensi provincia, Genebrardo in Chron. Guarimundus dictus, in Hierosolymitana successit: Germaniam Henrico V. Galliam Ludovico VI. & Angliam Henrico I. regentibus. Hinc emendatur magnum Chronicon Belgicum, in quo legitur, *ordinem incepisse sub anno Domini* MCXIX. *sub Balduino Rege*

Jerusalem hujus nominis primo. Geminum quoque errorem erravit Polyd. Vergil. l. 7. c. 5. de Invent. rer. scribens: *Templarii milites circiter annum salutis* MCXXVIII. *Pontifice Gelasio II. ut quidam scribunt, Hierosolymis esse cœperunt.* Etenim dicto anno haud demum cœpit ipsorum ordo, sed confirmatus a Synodo Trecensi fuit, uti jamjam audiemus: neque Romanam tenuit sedem Gelasius II. decem ante annos fato functus, sed Honorius II. Calixti II. post obitum Gelasii Romanæ Ecclesiæ præfecti succeſſor. Quare *Antoninus Florentinus* apud Hospinianum & Wolfium in lect. memor. originem Templariorum ad annum MCXXIII. referat, dicere non habeo.

§. 36. *Locus.*

Locum, in quo primum egere, nomen indicat. Nam *quia juxta templum Domini in palatio regio mansionem habebant, fratres militiæ templi dicuntur,* verba sunt Ty-

Tyrii Scil. iis *quoniam neque Ecclesia erat, neque certum habebant domicilium, Rex in palatio, quod secus templum Domini ad australem habet partem, eis ad tempus concessit habitaculum. Canonici vero templi Domini plateam, quam circa prædictum habebant palatium, ad opus officinarum certis quibusdam conditionibus concesserunt*, l. 12. c. 7. Eadem refert Jacob. de Vitriaco hist. Hierosc. c. 65. & Matth. Paris Tyrii fere verba exscripsit. *Volaterr.* l. 21. narrat, *a Rege & Templi Abbate impetravisse, ut in parte ædium ipsius templi eis habitare liceret*, quod ex eo retinuit Polyd. Virgil. l. c. confirmatque Bernhardus Exhort. ad mil. c. 5. *Est vero* (ait) *templum Hierosolymis in quo pariter habitant, antiquo & famosissimo illi Salomonis impar quidem structura, sed non inferius gloria. - - Ornatur tamen hujus quoque facies templi, sed armis, non gemmis*

mis: & pro antiquis coronis aureis, circumpendentibus clypeis paries operitur: pro candelabris, thuribulis atque arceolis, domus undique frenis, sellis ac lanceis communitur. Plane his omnibus liquido demonstrantibus, eodem pro domo Dei milites fervere zelo, quo ipse quondam militum Dux vehementissime inflammatus, armata illa sanctissima manu non tamen ferro, sed flagello, quod fecerat de resticulis, introivit in templum, negociantes expulit, nummulariorum effudit æs, & cathedras vendentium columbas evertit, indignissimum judicans, orationis domum hujuscemodi forensibus infestari. Tali proinde sui regis permotus exemplo, devotus exercitus multo sane indignius, longeque intolerabilius arbitrans, sancta pollui ab infidelibus quam a mercatoribus infestari, in domo sancta cum equis & armis commoratur, tam ab ipsa quam a cæteris

cæteris sacris omni infidelitatis spurca & Tyrannica rabie propulsata: ipsi in ea die noctuque tam honestis quam utilibus officiis occupantur. Hæc Bernhardus, quæ allegavi integra, ut quo ornatu templum instruxerint, simul appareret. Cæterum a templo Hierosolymitano, quod incolebant Templarii, alias quoque in Gallia & Anglia illorum ædes *Templi* habuisse nomen, ex historiis constat. Ita Henricus III. Anglorum Rex quum Ludovicum IX. ex Oriente reducem anno 1254. inviseret, Parisiis in Templo est hospitatus. Matth. Paris p. 899. *Elegit dominus Rex Angliæ pro hospitio vetus templum, quia numerosus ejus erat comitatus. Et in eodem veteri templo ædificia sunt cuidam numeroso exercitui sufficientia ac competentia. quia cum Templarii omnes cismontani, temporibus ac terminis suis ad generale eorum capitulum conveniunt, hospitia*

ſpitia ibidem inveniunt competentia. oportet enim quod in una curia quieſcant; quia de nocte ſua contractant in capitulo negotia. Idem p. 973. *Similiter Londini apud novum templum theſaurus maximus, de cujus quantitate audientes mirabantur, quem repoſuerant Pictavenſes memorati, licet contradicentes reniterentur Hoſpitalarii, captus eſt.*

§. 37. *Poſt Hieroſolymas deſtructas condita Ælia.*

Antequam autem hinc pergamus, oportet reparatæ cum templo urbis Hieroſolymorum hiſtoriam paulo altius repetere; quandoquidem Titum Imperatorem Romanum ſubvertiſſe ea funditus & incendio vaſtaſſe, e Romanarum Judaicarumque rerum monumentis conſtat. Diſerte enim *Joſephus* l. 7. de bell. Jud. c. 1. Κελεύει Καῖσαρ ἤδη τὴν τε πόλιν ἅπασαν, καὶ τὸν νεὼν κατασκάπτειν. *Jubet Cæſar omnem omnino urbem, ipſumque templum funditus evertere.*: & poſtquam a ruina tres excepit

pit turres cum muri urbem cingentis parte, ſubjungit: τὸν τε ἄλλον ἅπαντα τῆς πόλεως περίβολον ὅτως ἐξωμάλισαν οἱ κατασκάπτοντες, ὡς μηδὲ πώποτ' οἰκηθῆναι πίστιν ἂν ἔτι παρασχεῖν τοῖς προσελθοῦσι. *reliquum autem totum civitatis ambitum ita complanavere diruentes, ut qui ad eam accederent, unquam habitatam fuiſſe vix crederent.* Equidem poſt iſtam Hieroſolymorum κατάσκαψιν nonnulla domicilia eo in loco, quo antea urbs ſteterat, cum parvulo templo & Synagogis aliquot a Chriſtianis & Judæis extructa fuiſſe, citatus a Beveregio *Epiphanius* in l. de menſ: & pond. docet: ſed ea quoque demolitus eſt Ælius Adrianus, quum Judæos in Palæſtina duce Barchocheba tumultuantes anno Chriſti 132. perdomaret, & novam in vicinia condidit urbem, quam de nomine ſuo Æliam vocavit, Judeos tamen omni regione Hieroſolymitana lege excluſos incolere non permiſit, teſte *Euſeb.* hiſt.

hist. Eccles. l. 4. c. 6. & *Paulo Diac.* hist. misc. l. 10. c. 9.

§. 38. *In loco vicino.* Observandum hic est, Æliam non iisdem, quibus Hierosolyma, stetisse vestigiis, sed quædam loca urbis sanctæ ambitu olim comprehensa, uti fuit mons Sion, extra Æliam jacuisse: e contrario alia mœnibus Hierosolymorum quondam exclusa, tunc ab Adriano inclusa fuisse. Abulpharajus dynast. VII. p. 76. *Hoc anno prodiit Hierosolymis quidam, nomine Bencochab (filius stellæ) qui Judæos seduxit; prætendens se a cœlo instar stellæ descendisse, quo ipsos a servitute Romanorum liberaret; quem eorum multi secuti sunt; cujus rei nuncio ad Adrianum delato, misit ille copias, quæ ipsum interfecerunt, & expugnatis Hierosolymis Judæos perdiderunt, urbemque Hierosolymitanam penitus diruerunt*, NB. *prope eam extructa urbe, quam Æliam Adriani appellarunt, in qua alienigenas col-*

collocarunt, jussitque Adrianus praecidi aures Judaeorum superstitibus, atque hanc iis legem indixit, ne quis vel e longinquo Hierosolyma intueretur. Adde quae habet *Wilh. Tyr.* disertiora l. 8. c. 2. *cumque prius in clivo sita esset praecipiti, ita ut in Orientem partim, partim in Austrum tota devexa respiceret, in latere tam montis Syon, quam Moriae constituta, ut solum templum & praesidium, cui nomen Antonia erat, in sui haberet fastigio, & parte superiore; ab eodem Imperatore in montis verticem tota translata est, ita ut Dominicae passionis & resurrectionis locus, qui prius extra urbem fuerat, urbe reaedificata intra murorum ambitum clauderetur.*

§. 39. *Sed nullis e Judaica natione oriundis habitari permissa.*

Quod Abulpharajus aliique auctores testantur, Adrianum Judaeos Aeliae prohibuisse aditu, non modo de iis, qui religione erant Judaei, intelligendum est, sed ad integram ex-

 teh-

tendere oportet nationem, ipsosque ad Christianos Judaïca stirpe progenitos. Neque enim verum est, quod Orosius l. 7. c. 13. & qui illum exscripsit Paul. Diac. hist. misc. l. 10. c. 9. habet, Adrianum *Christianis tantum civitatem permisisse*, siquidem Eusebio teste l. c. Imperator peregrinis eam nationibus implevit, e quibus tamen nonnullos Christiana coluisse sacra haud infitiamur. Id confirmat Sulpic. Sever. hist. Eccles. l. 2. c. 31. *Quia Christiani ex Judæis potissimum putabantur, namque tum Hierosolymæ nonnisi ex circumcisione habebat Ecclesia sacerdotem, militum cohortem custodias in perpetuum agitare jussit* [Adrianus] *quæ Judæos omnes Hierosolymæ aditu arceret. Quod quidem Christianæ fidei proficiebat, quia tum pene omnes Christum Deum sub legis observatione credebant. Nimirum id Domino ordinante dispositum, ut legis servitus a libertate fidei atque Ecclesiæ tolleretur.* Quin

Quin Ecclesiæ in Ælia ex aliis gentibus collectæ, quæ Marcum habuit primum Episcopum, Adrianus cum incolis a Doctrina Christi alienis, quibuscunque potuerunt modis, ægre fecere. Idem enim Sulpicius l. c. *Adrianus*, ait, *existimans se Christianam fidem loci injuria peremturum*, & *in templo ac loco Dominicæ passionis Dæmonum simulacra constituit*. Et Eutychius Patriarcha Alexandrinus, qui post medium vixit seculum IX. in Annal. part. I. p. 355. *Impleta autem sunt Hierosolyma* (Æliam putat) *Græcis, qui cum Christianos fimetum istud sub quo erat sepulcrum*, & *cranium adire atque ibi preces fundere viderent*, *eos hoc facere prohibentes*, *super fimeto templum Veneri dicatum struxerunt*. Eadem refert ante Eutychium Sozomenus. l. 2. c. I.

§. 40. *Et Ecclesia ex aliis gentibus collecta iniqua.*

Quum autem lapsu temporis in Palæstinam, & præsertim ad sepulcrum

§. 41. *Tandem Hierosolyma dicta.*

crum Domini, creberrimæ instituerentur peregrinationes, Æliæ Episcopi caput hac occasione reliquos supra Palæstinæ Episcopos efferentes, audire *Hierosolymitani*, & peregrinantes ipsi *Hierosolymas*, non Æliam visitasse credi voluere: quo factum est, ut structa ab Adriano urbs modo Hierosolyma, modo Ælia nominaretur, quod posterius nomen suo adhuc tempore in usu fuisse, Eutychius l. c. testatur. Atque ista quidem eo nosse juvat, ut si qua veterum prophetarum oracula Judaïcæ genti ad Regem Davidem ultimo tempore convertendæ spem faciant reparandæ Hierosolymæ, nondum ea esse impleta intelligamus: nam Jerusalem ἔςαι πατȣμένη ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν, *calcata erit a gentibus, donec impleantur tempora gentium*, Luc. 21: 24. Vid. eruditissime de Hierosolymorum eversione & reparatione differentem *Beveregium* in Annot. in Nicen. Syn. can VI. & VII. Quod

Quod ad extructum in Ælia templum attinet, diversa ejus diverso tempore fata fuerunt. Nam anno Christi 326. *Helena mater principis Constantini, quæ Augusta cum filio conregnabat, cum Hierosolymam agnoscere concupisceret, reperta ibi idola ac templa protrivit: mox usa regni viribus basilicam in loco Dominicæ passionis & resurrectionis & ascensionis constituit,* Sulpic. Sever. l. 2. c. 33. At anno 363. Julianus *imperii sui memoriam magnitudine operum gestiens propagare, ambitiosum quondam apud Hierosolymam templum, quod post multa & interneciva certamina, obsidente Vespasiano, posteaque Tito, ægre est expugnatum, instaurare sumtibus cogitabat immodicis: negotiumque maturandum Alypio dederat Antiochensi, qui olim Britannias curaverat pro præfectis. Cum itaque rei fortiter idem instaret Alypius, juvaretque provinciæ*

§. 42. *Fatum templorum Æliæ conditorum ab Helena, Juliano.*

rector, metuendi globi flammarum prope fundamenta crebris assultibus erumpentes, fecere locum exustis aliquoties operantibus inaccessum: hocque modo elemento destinatius repellente cessavit inceptum, Ammian. Marcell. l. 23. c. 1. Vid. Socrat. l. 3. c. 17.

§. 43. *Eudocia.*

Feliciore successu anno 438. Eudocia Theodosii junioris uxor Hierosolymis, quo se jubente marito solvendi voti gratia contulerat, monasteria extruxit, mœnia reparavit & pulcriora fecit, atque extra urbem templum memoriæ Stephani Martyris primi dicatum statuit, uti legere est apud *Evagr.* hist. Eccl. l. 1. c. 21. 22. & *Socrat.* l. 7. c. 47. Sed Cosroës II. Persarum Rex anno Æ. C. 615. imperante Hieraclio evertit iterum vastavitque, *& urbe sancta effracta hostiliter in ea triginta sex civium millia gladio perimens, crucem Dominicam, & loci ejusdem Episcopum Zachariam cum*

cum residuo populi tam urbis quam regionis universæ secum transtulit in Persidem, Wilh. Tyr. l. 1. c. 2. Paul. Diac. l. 11. c. 5. Tamen anno 629. Heraclius de Perside victor reversus *crucem Domini inde reportavit cum gloria*, *& per Modestum, quem Hierosolymis ordinaverat Episcopum, Ecclesiarum ruinas, quas Cosroës dejecerat, in priorem statum datis sumptibus necessariis reformari præcepit.* Paul. Diaconus memorat Zachariam restitutum, l. 18. c. 53. Conf. Amoin. de gest. Franc. l. 4. c. 21.

§. 44. *Omaro.*

Paulo post, anno scil. Christi 645. & Constantis Imperatoris secundo, Omar, tertius a Muhammede, & primus Credentium dictus Imperator, Hierosolymas occupavit, modicisque incolis, quos fecit tributarios, & Episcopum habere, & dejectum templum reparare, & religionem Christianam libere conservare permisit, in Muhammedanorum ve-

ro usum, eo ipso loco, quo famigeratissimum steterat Judæorum templum, aliud condidit. Quum enim noluisset Christiana in æde Hierosolymis fundere preces, ne hoc argumento sibi illam digresso ipso vendicarent Turci, a Sophronio fœderis jure locum petiit, in quo templum extrueret, Tum *Patriarcha: Ego, inquit, locum Imperatori fidelium concedam, in quo templum extruat (cui extruendo Græcorum Imperatores impares fuere, videl. Petram in qua Deus Jacobum allocutus est, quam appellavit Jacobus portam, cœli; Israëlitæ autem Sanctum Sanctorum. Estque ipsa in terræ medio fuitque Sacrarium Israëlitis, qui magna ipsum in veneratione habent, atque ubicunque fuerint inter orandum facies suas ad ipsum conversas) hac conditione ut mihi Syngrapham scribas, ne intra Hierosolyma extruatur præter illud adoratorium. Scripsit ergo Omar Eb-*

nol

nol Chetabi hac de re Syngrapham, quam ipsi tradidit. Siquidem cum Romani Christianam religionem amplexi essent, ædificaretque Helena, Constantini mater, Hierosolymis Ecclesias, fuerunt Petræ locus ipsique adjacentia vastata, ideoque relicta. Petræ autem pulverem injecerant, adeo ut super ipsam grande esset sterquilinium, ideoque ipsam neglectui habuerunt Romani, neque ipsi eum, quem solebant Israëlitæ, honorem detulerunt, neque supra ipsam Ecclesiam struxerunt, eo quod dictum sit a Domino nostro Christo in Evangelio sancto: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: nec non: non relinquetur hic lapis super lapidem; qui non diruatur ac vastetur. Sophronius erga Patriarcha Omarum Ebnol Chetabi manu prehensum ad sterquilinium deduxit. Omar autem vestis suæ ora prehensa ipsam pulvere implevit, quem in vallem ge-

hennæ projecit. Mohammedani ergo conspicientes, Omarum Ebnol Chetabi gremio suo pulverem gestasse, ipsi seposita mora omnes gremiis etiam suis, vestibus, clypeis, corbibus atque urceis absportarunt, donec mundato ac purgato loco appareret petra, Eutych. Annal. part. 2. p. 287, 288. Mox Omarus, *sumptibus qui sufficere possent ad impensam designatis, & convocatis artificibus subjecta pro votis materia tam ex marmorum diversitate, quam ex lignorum differentia multiplici; templum ædificari præcepit. Quo postea infra modicum tempus juxta conceptum mentis feliciter consummato, quale hodie esse Hierosolymis dignoscitur; multis & infinitis ditavit possessionibus, unde suppeterent facultates, ad habenda perpetua ejusdem sarta tecta, & vetera renovanda, & continenda luminaria per manum eorum, qui in eodem templo deservirent*, Wilh. Tyr. l. 1. c. 2.

Sa-

Saracenicis igitur sacris fuit dedicatum per 54. annos supra quadringentos, donec a Tancredo Normanno, post Antiochiæ principe in Hierosolymorum expugnatione decem mille Turcarum cæde occupatum anno 1099. in Christianorum veniret potestatem, porroque *templum Domini* vocaretur. *Wilh. Tyr.* l. 8: c. 20. Non tamen in eo, sed in vicino *Salomonis templo* suas habuere Templarii sedes, quod Jacob. de Vitriaco in hist. Hier. c. 62. disertis verbis testatur. *Est præterea* (inquit) *Hierosolymis templum aliud immensæ quantitatis & amplitudinis, a quo fratres militiæ Templi Templarii nominantur, quod templum Salomonis nuncupatur, forsitan ad distinctionem alterius, quod specialiter templum Domini appellatur.* Namque istud Salomonis templum fuit ipsa illa domus regia, cujus partem incolendam Templariis Regem ad tempus concessisse superius §. 36. audi-

§. 45. *Templarii a quo templo dicti?*

audivimus. *Ab austro vero domum habet regiam, quæ vulgari appellatione Templum Salomonis dicitur*; Tyr. l. 8. c. 3. Marin. Sanut. Torsellus refert, in duas fuisse ædes sacras divisum: *Juxta Templum Domini ajunt esse templum Salomonis, in quo sunt duo templa: illic nullus Christianorum intrare permittitur, ne juxta imprecationem Salomonis exaudiatur in oratione sua*, Secret. fidel. cruc. l. 3. part. 14. c. 9. Scripsit autem Venetus ille auctor post principium seculi XIV. quum Palæstinam Turci iterum tenerent. Martinus Polonus in Chron. videtur porticum templi appellasse: *Dicti sunt milites templi, quia in porticu templi sedem sui ordinis statuerunt.*

§. 46. *Victum & amictum unde primo acceperint?*

Porro uti domicilium, sic & victum amictumque a Regis, Patriarchæ & aliorum Ecclesiæ prælatorum liberalitate Templarii primum accepere. *Dominus autem Rex*, Tyrii verba sunt l. 12. c. 7. *cum suis proce-*

ceribus, Dominus quoque Patriarcha cum Prælatis Ecclesiarum, de propriis dominicalibus certa eis pro victu & amictu beneficia, quædam ad tempus, quædam in perpetuum contulerunt. Et Jacob. de Vitriaco: *Rex autem*, ait c. 65. *& ejus milites prædictis viris nobilibus, qui omnia pro Christo reliquerant, compatientes, una cum domino Patriarcha de rebus propriis eos sustentabant, quædam beneficia & possessiones eisdem postea pro remedio animarum suarum conferentes.* Dominicalia, quæ Tyrius memorat, vel dominica & dominia, uti alias vocantur, sunt prædia ad instruendam cibis mensam Domino assignata: atque cum portionem de proventu, tum nonnullam agrorum partem Templariis Rex & Patriarcha Hierosolymitanus dedere. Reversi ex Asia in Europam muneribus honorabantur. Chronic. Saxon. a Gibsono editum ad ann. MCXXVIII.
Eodem

Eodem anno venit ab Hierosolymis Hugo de templo ad Regem in Normanniam, atque Rex eum suscepit cum magno honore, amplaque munera ei dedit auri ac argenti postea item misit eum in Angliam, ubi fuit receptus ab omnibus bonis, omnesque in illum dona contulerunt. quod & factum in Scotia, ac per eum etiam miserunt Hierosolymas magnam vim auri & argenti.

§. 47. *Confirmatio ordinis Templariorum.*

Substitit ordo novus intra primæ originis angustias per novem annos, tandem anno CIϽCXXIIX. auctoritate Synodi Trecensis in Gallia confirmatus. *Cum annis novem*, scribit Jacob. de Vitriaco l. c. *in hac professione & sancta paupertate communem vitam ducentes, concorditer & quasi unius moris in domo permansissent, anno gratiæ millesimo centesimo vigesimo octavo, de mandato Domini Papæ Honorii, & Domini Stephani Hierosolymitani Patriarchæ, instituta est eis regula,*

gula, & habitus albus absque aliqua cruce assignatus. Hoc autem factum est in Concilio generali apud Trecas civitatem Campaniæ celebrato, sub Domino Albanense Episcopo Apostolicæ sedis legato, præsentibus Remensi & Senonensi Archiepiscopis, & Cisterciensis ordinis Abbatibus, cum multis aliis Ecclesiarum prælatis.

§. 48. *& regula.*

Auctor magni Rerum Belgicarum Chronici prodidit, Bernhardum Abbatem Claravallensem constituisse regulam Templariis præscriptam. *Datus est eis post albus habitus sine cruce, & simul regula, quam sanctus Bernhardus conscripsit, rogatu illorum militum, qui primi fuerunt; & Ludovici Regis Franciæ, & Principum ac Baronum de regno Franciæ, factumque est hoc in Concilio generali apud Trecas.* Idem putarunt Philippus Bergomensis in Chronico & laudatus sæpe Polyd. Vergilius. Ex actis Synodi Trecensis

ſis tomo x. Edit. Labb. conſtat, Bernardum quidem fuiſſe auctorem regulæ Templariorum, ſed uſum penna cujusdam *Johannis Michaëlenſis*. Regula hæc quanquam ſit prolixior, integra tamen a nobis ſubjicitur, quia eſt inſigne membrum hiſtoriæ Templariorum.

REGULA

Pauperum commilitonum Chriſti templique Salomonici.

PROLOGUS.

OMnibus in primis ſermo noſter dirigitur, quicunque proprias voluntates ſequi contemnunt, & ſummo ac vero regi militare animi puritate cupiunt, ut obedientiæ armaturam præclaram aſſumere, intentiſſima cura implendo præoptent, & perſeverando impleant. Hortamur itaque, qui usque nunc mili-

tiam

tiam sæcularem, in qua Christus non fuit causa, sed solo humano favore amplexati estis, quatenus horum unitati, quos Dominus ex massa perditionis elegit, & ad defensionem sanctæ Ecclesiæ gratuita pietate composuit, vos sociendos perenniter festinetis. Ante omnia autem, quicunque es, o Christi miles! tam sanctam conversationem eligens, te circa professionem tuam oportet puram adhibere diligentiam, ac firmam perseverantiam; quæ a Deo tam digna, sancta, & sublimis esse dignoscitur, ut si pure & perseveranter observetur, inter militantes, qui pro Christo animas suas dederunt, sortem obtinere mereberis. In ipsa namque refloruit jam & reluxit ordo militaris, qui despecto justitiæ zelo, non pauperes aut ecclesias defensare, quod suum erat, sed rapere, spoliare, interficere contendebant. Bene igitur nobiscum agitur, quibus dominus & salvator noster Jesus Chri-

ſtus amicos ſuos a civitate ſancta in continuum Franciæ & Burgundiæ direxit, qui pro noſtra ſalute veræque fidei propagatione non ceſſant animas ſuas hoſtiam Deo placentem offerre. Nos ergo cum omni gratulatione ac fraterna pietate, precibusque magiſtri Hugonis, in quo prædicta militia ſumpſit exordium cum Spiritu Sancto intimante, ex diverſis Ultramontanæ provinciæ manſionibus in ſolennitate ſancti Hilarii anno MCXXVIII. ab incarnato Dei filio, ab inchoatione prædictæ militiæ IX. ad Trecas, Deo duce, in unum convenientes, modum & obſervantiam equeſtris ordinis per ſingula capitula ex ore ipſius magiſtri Hugonis audire meruimus, ac juxta notitiam exiguitatis noſtræ ſcientiæ, quod nobis videbatur abſurdum, omneque quod in præſenti concilio nequivit eſſe nobis memorabiliter relatum ac computatum, non levitate, ſed conſulte, providen-

dentiæ & diſcretioni venerabilis patris noſtri Honorii, ac inclyti patriarchæ Hieroſolymitani Stephani, fertilitate ac neceſſitate non ignari orientalis * religionis, nec non pauperum commilitonum Chriſti, conſilio communis capituli unanimiter commendavimus. Sane autem prorſus licet noſtri dictaminis auctoritatem permaximus numerus religioſorum patrum, qui in illo concilio divina admonitione convenerunt, commendat: non debemus ſilenter tranſire, quibus videntibus, & veras ſententias proferentibus, ego *Joannes Michaëlenſis* præſentis paginæ, juſſu concilii ac venerabilis † abbatis Clarævallenſis, cui creditum ac debitum hoc erat, humilis ſcriba eſſe divina gratia merui.

* *Regionis.*

† *Sanctum Bernardum intellige.*

Nomina Patrum residentium in Concilio Trecensi.

Primus quidem resedit Matthæus Albanensis episcopus, Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, deinde Rainaldus archiepiscopus Remensis, tertius Henricus archiepiscopus Senonensis, de hinc coëpiscopi eorum Rankedus Carnotensis episcopus, Goslenus Suessionum episcopus, episcopus Parisiensis, episcopus Trecensis, præsul Aurelianensis, episcopus Autisiodorensis, episcopus Meldensis, episcopus Catalaunensis, episcopus Laudunensis, episcopus Belvacensis, abbas Vezeliacensis, qui non multo post factus Lugdunensis archiepiscopus, ac sanctæ ecclesiæ Romanæ legatus, abbas Cistercienfis, abbas Trium Fontium, abbas sancti Dionysii de Remis, abbas sancti Stephani de Divione, abbas

Abbas * Molesf. ; . . . supra nominatus abbas Bernardus Claravallensis non defuit, cujus sententiam præscripti libera voce collaudabant. Fuerunt autem & magister Albericus Remensis, & magister Fulgerius, ac complures alii, quos longum esset enumerare. Cæterum vero de non literatis idoneum nobis videtur ut testes amatores veritatis adducantur in medium. Comes Theobaudus, comesque Nivernensis, ac Andreas de Bandinento, intentissima cura quod erat optimum scrutantes, quod eis videbatur absurdum temperantes, in concilio sic assistebant. Ipse vero magister militiæ, *Hugo* nomine, revera non defuit, & quosdam de fratribus suis secum habuit, verbi gratia, fratrem *Godofridum*, fratrem *Rorallum*, fratrem *Gaufridum Bisol*, fratrem *Paganum de monte Desiderii*, *Archembaudum de sancto Amano*. Iste vero Magister Hugo cum suis disci-

* *Molismensis.*

discipulis modum & observantiam exiguæ inchoationis sui militaris ordinis, qui ab illo qui dicit, Ego principium, qui & loquor vobis, sumpsit exordium, juxta memoriæ suæ notitiam supra nominatis patribus intimavit. Placuit itaque Concilio, ut consilium ibi lima & consideratione divinarum scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia Papæ Romanorum ac Patriarchæ Hierosolymitarum, nec non etiam assensu capituli pauperum commilitonum Templi, quod est in Jerusalem, scripto commendaretur, ne oblivione traderetur, & inenodabiliter servaretur: ut recto cursu ad suum conditorem, cujus dulcedo tam mel superat, ut ei comparatum velut absynthium sit amarissimum, pervenire digne mereantur, præstante cui militant, & militare queant per infinita sæculorum sæcula. Amen.

Joan. 8.

Incipit Regula Pauperum commilitonum Sanctæ civitatis.

I. *Qua-*

I.

Qualiter Divinum officium audiant.

Vos quidem propriis voluntatibus abrenuntiantes, atque alii pro animarum salute vobiscum ad terminum cum equis & armis summo regi militantes, matutinas, & omne servitium integrum, secundum canonicam institutionem, ac regularium doctorum sanctæ civitatis consuetudinem, pio ac puro affectu audire universaliter studeatis. Idcirco vobis, venerabiles fratres, maxime debetur, quia præsentis vitæ luce despecta, contemtoque vestrorum corporum cruciatu, sævientem mundum pro Dei amore vilescere perenniter promisistis: divino cibo refecti & firmati, post mysterii Divini consummationem nullus pavescat ad pugnam, sed paratus sit ad coronam.

II.

Quot orationes Dominicas, si Dei servitium audire nequiverint, dicant.

Cæterum si aliquis frater negotio orientalis Christianitatis forte remotus (quod sæpius evenisse non dubitamus) pro tali absentia Dei servitium non audierit: pro matutinis, tredecim orationes Dominicas; ac pro singulis horis, septem; sed pro vesperis, novem dicere collaudamus, ac libera voce unanimiter affirmamus. Isti etenim in salutifero labore ita directi, non possunt accurrere hora competenti ad Divinum officium. Sed, si fieri potest, horæ constitutæ non prætereant ante institutum debitum.

III.

Quid agendum pro fratribus defunctis.

Quando vero quilibet fratrum rema-

manentium, morti, quæ nulli parcit, impendit quod eſt impoſſibile auferri: capellanis ac clericis vobiscum ad terminum caritative ſummo ſacerdoti ſervientibus, creditum officium & Miſſam ſolenniter pro ejus anima Chriſto animi puritate jubemus offerre. Fratres autem ibi adſtantes, & in orationibus pro fratris defuncti ſalute pernoctantes, centum orationes Dominicas uſque ad diem ſeptimum pro fratre defuncto perſolvant: ab illo die quo eis obitus fratris denunciatus fuerit, uſque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraterna obſervatione habeat. Adhuc nempe Divina ac miſericordi caritate deprecamur, atque paſtorali auctoritate jubemus, ut quotidie, ſicuti fratri in vicibus dabatur & debetur, ita quod eſt neceſſarium ſuſtentationi hujus vitæ, in cibo & potu tantum, cuidam pauperi donec ad quadrageſimum diem

pendatur. Omnes enim alias oblationes, quas in morte fratrum, & in Paschali solennitate, cæterisque solennitatibus, Domino, pauperum commilitonum Christi spontanea paupertas indiscrete reddere consueverat, omnino prohibemus.

IV.

Capellani victum & vestitum tantum habeant.

Alias vero oblationes, & omnia eleemosynarum genera, quoquo modo fiant, Capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis capituli reddere pervigili cura præcipimus. Servitores itaque ecclesiæ victum & amictum secundum auctoritatem tantum habeant, & nihil amplius habere præsumant, nisi magistri sponte caritative dederunt.

V. De

V.

De militibus defunctis qui sunt ad terminum.

Sunt namque milites in domo Dei, templique Salomonis, ad terminum misericorditer nobiscum degentes. Unde ineffabili miseratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixe jubemus, ut si interim tremenda potestas ad ultimum diem aliquem perduxerit, divino amore, ac fraterna pietate, septem dies sustentationis, pro anima ejus, quidam pauper habeat.

VI.

Ut nullus frater remanens oblationem faciat.

Decrevimus, ut superius dictum est, quod nullus fratrum remanentium aliam oblationem agere præsumat, sed die noctuque mundo corde

in

in sua professione maneat, ut sapientissimo prophetarum in hoc se æquipollere valeat: Calicem salutaris accipiam, & in morte mea mortem Domini imitabor: quia sicut Christus pro me animam suam posuit, ita & ego pro fratribus animam ponere sum paratus. Ecce competentem oblationem: ecce hostiam viventem Deoque placentem!

VII.

De immoderata statione.

Quod autem auribus nostris verissimus testis insonuit, videlicet immoderata statione & sine mensura stando Divinum officium vos audire: ita fieri non præcipimus, imo vituperamus: sed finito Psalmo, venite exultemus Domino, cum invitatorio & hymno, omnes sedere tam fortes quam debiles, propter scandalum evitandum, nos jubemus. Vobis vero residentibus, unoquo-

que

que psalmo finito, in recitatione Gloria Patri, de senibus vestris ad altaria supplicando, ob reverentiam sanctæ Trinitatis ibi nominatæ, surgere, & debilibus inclinare demonstramus. Sic etiam in recitatione Evangelii, & ad Te Deum laudamus, & per totas Laudes, donec finito Benedicamus Domino, stare adscribimus, & eandem regulam in Matutinis sanctæ Mariæ teneri jubemus.

VIII.

De refectione conventus.

In uno quidem palatio, sed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, ubi, quando aliquid necessarium fuerit, pro signorum ignorantia, leniter ac privatim quærere oportet. Sic omni tempore quæ vobis necessaria sunt cum omni humilitate & subjectione reverentiæ petite ad mensam, cum Apo-

2 Thess. 3. Apostolus dicat; Panem tuum cum Psalm. 38. silentio manduca. Et Psalmista vos animare debet, dicens: Posui ori meo custodiam, id est apud me deliberavi, ut non delinquerem in lingua: custodiebam os meum ne male loquerer.

IX.

De Lectione.

In prandio & cæna semper sit sancta lectio recitata. Si dominum diligimus, salutifera ejus verba atque præcepta intentissima aure desiderare debemus. Lector autem lectionum vobis indicat silentium.

X.

De carnis refectione.

In hebdomada namque, nisi natalis dies Domini, vel Pascha, vel festum sanctæ Mariæ, aut omnium Sanctorum evenerit, vobis ter refe

ctio

ctio carnis sufficiat: quia assueta carnis comestio intelligitur honorosa corruptio corporum. Si vero in die Martis tale jejunium evenerit, ut esus carnium retrahatur, in crastino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non Capellanis, duo fercula in honorem sanctæ resurrectionis bonum & idonæum indubitanter videtur. Alii autem, videlicet armigeri & clientes, uno contenti cum gratiarum actione permaneant.

XI.

Qualiter manducare milites debeant.

Duos & duos manducare generaliter oportet, ut solerter unus de altero provideat, ne asperitas vitæ, vel furtiva abstinentia in omni prandio intermisceatur. Hoc autem juste indicamus, ut unusquisque miles, aut frater æqualem & æquipollentem

tem vini mensuram per se solus habeat.

XII.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula sufficiant.

Aliis nam diebus, videlicet secunda & quarta feria, nec non & sabbato, duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut, ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus sufficere credimus; & ita teneri jubemus, ut forte qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

XIII.

Quo cibo sexta feria reficere oportet.

Sexta autem feria cibum quadragesimalem ob reverentiam passionis omni congregationi, remota infirmorum imbecillitate, semel sufficere a festo omnium sanctorum usque in

in paſcha, niſi natalis dies Domini vel feſtum ſanctæ Mariæ aut apoſtolorum evenerit; collaudamus. Alio vero tempore, niſi generale jejunium evenerit, bis reficiantur.

XIV.

Poſt refectionem ſemper gratias referant.

Poſt prandium vero & cœnam ſemper in eccleſia; ſi prope eſt, vel, ſi ita non eſt, in eodem loco, ſummo procuratori noſtro; qui eſt Chriſtus, gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus: famulis aut pauperibus fragmenta, panibus tamen integris reſervatis, diſtribuere fraterna caritate debent & jubentur.

XV.

Ut decimus panis ſemper eleemoſynario detur.

Licet paupertatis præmium, quod

est regnum cœlorum, pauperibus procul dubio debeatur: vobis tamen, quos Christiana fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie, eleemosynario vestro dare jubemus.

XVI.
Ut collatio sit in arbitrio magistri.

Cum vero sol Orientalem regionem deserit, & ad * Ibernam descendit, audito signo, ut est ejusdem regionis consuetudo, omnes ad completas oportet incedere vos, ac prius generalem collationem sumere peroptamus. Hanc autem collationem in dispositione & arbitrio magistri ponimus, ut quando voluerit, de aqua; & quando jubebit misericorditer, ex vino temperato competenter recipiatur. Verum hoc non ad nimiam satietatem oportet & in luxu fieri, sed parcius; quia apostare etiam sapientes videmus.

* *Forte Iberiam.*

XVII.

XVII.

Ut finitis completis silentium teneatur.

Finitis itaque completis ad stratum ire oportet. Fratribus igitur a completoriis exeuntibus nulla sit denuo licentia loqui in publico, nisi necessitate cogente; armigero autem suo quæ dicturus est, leniter dicat. Est vero forsitan ut in tali intervallo vobis de completorio exeuntibus, maxima necessitate cogente, de militari negotio, aut de statu domus nostræ, quia dies ad hoc vobis sufficere non creditur, cum quadam fratrum parte ipsum magistrum, vel illum, cui domûs dominium post magistrum est debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri jubemus: & ideo, quia scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* In illo colloquio scurrilitates & ver-

Prov. 10.

Prov. 18.

verba otiosa ac risum moventia omnino prohibemus: & vobis ad lectulum euntibus, dominicam orationem, si aliquis quid stultum est locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere jubemus.

XVIII.

Ut fatigati ad matutinas non surgant.

Fatigatos nempe milites, non ita, ut vobis est manifestum, surgere ad matutinas collaudamus: sed assensu magistri, vel illius, cui creditum fuerit a magistro, eos quiescere, & tredecim orationes constitutas sic cantare, ut mens ipsorum voci concordet, juxta illud Prophetæ: *Psallite Domino sapienter*: & illud: *In conspectu angelorum, psallam tibi*: vos unanimes collaudamus. Hoc autem in arbitrio magistri semper consistere debet.

Psalm. 48.

Psalm. 137.

XIX.

XIX.

Ut communio victus inter fratres servetur.

Legitur in divina pagina: *Dividebatur singulis, prout cuique opus erat.* Ideo non dicimus, ut sit personarum acceptio, sed infirmitatum debet esse consideratio. Ubi autem qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur: qui vero indiget humiliter se pro infirmitate. non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderatam abstinentiam amplecti liceat, sed communem vitam instanter teneant.

Act. 2.

XX.

De qualitate & modo vestimenti.

Vestimenta autem unius coloris semper esse jubemus, verbi gratia,

alba,

alba, vel nigra, vel, ut ita dicam, burella. Omnibus autem militibus professis in hieme & in æstate, si fieri potest, alba vestimenta concedimus, ut qui tenebrosam vitam postposuerint, per liquidam & albam suo conditori se reconciliari agnoscant. Quid albedo, nisi integra castitas? Castitas, securitas mentis, sanitas corporis est. Nisi enim unusquisque miles castus perseveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit; testante Apostolo Paulo: *Pacem sectamini cum omnibus & castimoniam, sine qua nemo videbit Dominum*. Sed quia hujusmodi indumentum, arrogantiæ ac superfluitatis æstimatione carere debet; talia habere omnibus jubemus, ut solus leniter per se vestire & exuere & calceare ac discalceare valeat. Procurator hujus ministerii pervigili cura hoc vitare præsumat, ne nimis longa aut nimis curta, sed mensurata ipsis u-

Hebr. 12.

utentibus, secundum uniuscujusque quantitatem, suis fratribus tribuat. Accipientes itaque nova, vetera semper reddant in præsenti, reponenda in camera, vel ubi frater, cujus est ministerium, decreverit, propter armigeros & clientes, & quandoque pro pauperibus.

XXI.

Quod famuli vestimenta alba, hoc est pallia, non habent.

Hoc nempe, quod erat in domo Dei ac suorum militum Templi, sine discretione ac consilio communi capituli, obnixe contradicimus, & funditus quasi quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba vestimenta, unde veniebant damna importabilia. Surrexerunt namque in ultramontanis partibus quidam pseudofratres, conjugati, & alii, dicentes se esse de Templo,

cum ſint de mundo. Hi nempe tantas contumelias totque damna militari ordini acquiſierunt, & clientes remanentes plurima ſcandala óriri inde ſuperbiendo fecerunt. Habeant igitur aſſidue nigra: ſed ſi talia non poſſint invenire, habeant qualem invenire poſſunt in illa provincia qua degunt, aut quod vilius unius coloris comparari poteſt, videlicet burella.

XXII.

Quot milites remanentes tantum alba habeant.

Nulli ergo conceſſum eſt candidas chlamydes deferre, aut alba pallia habere, niſi nominatis militibus Chriſti.

XXIII.

Ut pellibus agnorum utantur.

Decrevimus communi conſilio ut nul-

nullus frater remanens, pelles perenniter, aut pelliciam, vel aliquid tale, quod ad usum corporis pertineat, etiamque coopertorium, nisi agnorum vel arietum, habeat.

XXIV.

Ut vetusta armigeris dividantur.

Procurator vel dator pannorum omni observantia veteres semper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus, fideliter æqualiterque erogare intendat.

XXV.

Cupiens optima, deteriora habeat.

Si aliquis frater remanens, ex debito aut ex motu superbiæ, pulchra vel optima habere voluerit, ex tali præsumptione procul dubio vilissima merebitur.

XXVI.

Ut quantitas & qualitas vestimentorum servetur.

Quantitatem secundum corporum magnitudinem largitatemque vestimentorum observare oportet: dator pannorum sit in hoc curiosus.

XXVII.

Ut dator pannorum in primis æqualitatem servet.

Longitudinem, ut superius dictum est, cum æquali mensura, ne vel susurronum * comminatorum aliquid oculus notare præsumat, procurator fraterno intuitu consideret; & in omnibus supradictis, Dei retributionem humiliter cogitet.

* *Forte criminatorum.*

XXVIII.

De superfluitate capillorum.

Omnes fratres remanentes principa-

paliter ita tonſos habere capillos oportet, ut regulariter ante & retro, & ordinate, conſiderare poſſint; & in barba, & in grennionibus eadem regula indeclinabiliter obſervetur, ne ſuperfluitas aut facetiæ vitium denotetur.

XXIX.

De roſtris & laqueis.

De roſtris & laqueis manifeſtum eſt eſſe gentilitium. Et cum abominabile hoc omnibus agnoſcatur, prohibemus & contradicimus, ut aliquis ea non habeat, imo prorſus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, roſtra & laquea, & capillorum ſuperfluitatem, & veſtium immoderatam longitudinem, habere non permittimus, ſed omnino contradicimus. Servientibus enim ſummo conditori munditia interius exteriusque valde neceſſaria, eo ipſo atteſtante, qui ait: *Eſtote mundi, quia ego mundus ſum.*

XXX.

XXX.

De numero equorum & armigerorum.

Unicuique vestrorum militum tres equos licet habere, quia Domus Dei templique Salomonis eximia paupertas amplius non permittit impræsentiarum augere, nisi cum magistri licentia.

XXXI.

Nullus armigerum gratis servientem feriat.

Solum autem armigerum singulis militibus eadem causa concedimus. Sed si gratis & caritative ille armiger cuiquam militi fuerit, non licet ei eum verberare, nec etiam qualibet culpa percutere.

XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

Omnibus militibus servire Jesu Christo

Christo animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus, equos in tali negotio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid ei necessarium fuerit, emere fideliter jubemus. Deinde vero, ex utraque parte æqualitate servata, bonum & utile appreciari equos judicavimus. Habeatur itaque precium in scripto, ne tradatur oblivioni: & quidquid militi, vel ejus equis, vel armigero, erit necessarium adjunctis & ferris equorum secundum facultatem domus, ex eadem domo fraterna caritate impendatur. Si vero interim equos suos aliquo eventu in hoc servitio amiserit, magister, prout facultas domus hoc exigit, alios administrabit. Adveniente autem termino repatriandi, medietatem precii ipse miles Divino amore concedat, alteram ex communi fratrum, si ei placet, recipiat.

XXXIII.

XXXIII.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

Convenit his nempe militibus, qui nihil sibi Christo carius existimant, propter servitium, secundum quod professi, & propter gloriam summæ beatitudinis, vel metum gehennæ, ut obedientiam indesinenter magistro teneant. Tenenda est itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum a magistro fuerit, vel ab illo cui magister mandatum dederit, sine mora, ac si Divinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo. De talibus enim ipsa veritas dicit: *Ab auditu auris obedivit mihi.*

Psalm. 17.

XXXIV.

Si licet ire per villam sine jussu Magistri.

Ergo hospitales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad ter-

terminum servientes, deprecamur, & firmiter eis jubemus, ut sine magistri licentia, vel cui creditum hoc fuerit, in villam ire non præsumant, præterquam noctu ad sepulcrum, & ad stationes quæ intra muros sanctæ civitatis continentur.

XXXV.

Si licet eum ambulare solum.

Hi vero ita ambulantes, non sine custode, id est milite aut fratre remanente, nec in die, nec in nocte iter inchoare audeant. In exercitu namque postquam hospitati fuerint, nullus miles vel armiger aut alius per atria aliorum militum causa videndi, vel cum aliquo loquendi, sine jussu, ut dictum est superius, incedat. Itaque consilio affirmamus, ut in tali domo ordinata a Deo, nullus secundum proprietatem militet aut quiescat, sed secundum magistri imperium totus se incumbat ut illam

illam Domini ſententiam imitari valeat, qua dicit: *Non veni facere voluntatem meam; ſed ejus, qui me miſit.*

Joan. 5.

XXXVI.

Ut nullus nominatim quod ei neceſſarium erit, quærat.

Hanc proprie conſuetudinem inter cætera adſcribere jubemus, & cum omni conſideratione ob quærendi vitium teneri præcipimus. Nullus igitur frater remanens, aſſignanter & nominatim equum & equitaturam vel arma quærere debet. Quomodo ergo? Si vero ejus infirmitas, aut equorum ſuorum debilitas, vel armorum ſuorum gravitas talis eſſe agnoſcitur, ut ſic incedere ſit damnum commune: veniat magiſtro, vel cui eſt debitum miniſterium poſt magiſtrum, & cauſam vera fide & pura ei demonſtret: inde namque in diſpoſitione magiſtri, vel poſt

post eum procuratoris, res se habeat.

XXXVII.
De frenis & calcaribus.

Nolumus ut omnino aurum vel argentum, quæ sunt divitiæ peculiares, in frenis & pectoralibus, nec calcaribus, vel in strevis, unquam appareant, nec alicui fratri remanenti emere liceat. Si vero caritative talia vetera instrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coloretur, ne splendidus color vel decor cæteris arrogantia videatur. Si nova data fuerint, magister de talibus, quod voluerit, faciat.

XXXVIII.
Tegimen in hastis & clypeis non habeatur.

Tegimen autem in clypeis & hastis, & furellis in lanceis, non habeatur

beatur, quia hoc non proficuum, imo damnum nobis intelligitur.

XXXIX.

De licentia magistri.

Licet magistro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cuilibet dare.

XL.

De mala & sacco.

Sacculus & mala cum firmatura non conceduntur: sic exponentur, ne habeant absque magistri licentia, vel cui creduntur domus post eum negotia. In hoc præsenti capitulo procuratores & per diversas provincias degentes non continentur, nec ipse magister intelligitur.

XLI.

De Legatione literarum.

Nullatenus cuiquam fratrum liceat

ceat a parentibus suis, neque a quoquam hominum, nec sibi invicem, accipere vel dare, sine jussu magistri vel procuratoris. Postquam licentiam frater habuerit, in præsentia magistri, si ei placet, legantur. Si vero & a parentibus ei quicquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit magistro. In hoc autem capitulo magister & domus procuratores non continentur.

XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

Cum omne verbum otiosum generare agnoscatur peccatum, quid ipsi jactantes de propriis culpis ante districtum judicem dicturi sunt? Ostendit certe propheta, si a bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati

debet cessari. Vetamus igitur & audacter contradicimus, ne aliquis frater remanens, ut melius dicam, stultitias, quas in sæculo in militari negotio tam enormiter egit, & carnis delectationes miserrimarum mulierum, cum fratre suo, vel alio aliquo vel de alio commemorare audeat: & si forte referentem aliquem talia audierit, obmutescere faciat, vel quantocius poterit cito pede obedientiæ inde discedat, & olei venditori aurem cordis non præbeat.

XLIII.

De quæstu & acceptione.

Verum enimvero, si aliqua res sine quæstu cuilibet fratri data gratis fuerit, deferat magistro vel dapifero: si vero aliter suus amicus vel parens dare nisi ad opus suum noluerit, hoc prorsus non recipiat, donec licentiam a magistro suo habeat. At cui res data fuerit, non

pi-

pigeat illi, ſi alteri datur: imo pro certo ſciat, quia, ſi inde iraſcitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula miniſtratores non continentur, quibus ſpecialiter hoc miniſterium debetur, & conceditur de mala & ſacco.

XLIV.

De manducariis equorum.

Utilis res eſt cunctis, hoc præceptum a nobis conſtitutum ut indeclinabiliter a modo teneatur. Nullus autem facere præſumat manducaria linea vel lanea, idcirco principaliter facta: nec habeat ulla, excepto profinello.

XLV.

Ut cambiare vel quærere nullus audeat.

Nunc aliquid reſtat, ut nullus præſumat cambiare ſua, frater cum

 fratre,

fratre, sine licentia magistri; & aliquid quærere; nisi frater fratri, & sit res parva, vilis, non magna.

XLVI.

Ut nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

Quod nullus hactenus avem cum ave accipere audeat, nos communiter judicamus. Non convenit enim religioni sic cum mundanis delectationibus inhærere; sed domini præcepta libenter audire, orationibus frequenter incumbere, mala sua cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. Cum homine quidem talia operante cum accipitre, vel alia ave, nullus frater remanens hac principali causa ire præsumat.

XLVII.

Ut nullus feram arcu vel balista percutiat.

Cum omni religione ire decet, sim-

simpliciter & sine risu, humiliter; & non multa verba, sed rationabilia loqui, & non sic clamosa in voce. Specialiter injungimus, & præcipimus omni fratri professo, ne in bosco cum arcu aut balista jaculari audeat: nec cum illo qui hoc fecerit ideo pergat, nisi gratia eum custodiendi a perfido gentili: nec cum cane sit ausus clamare vel garrulare; nec equum suum, cupiditate accipiendi feram pungat.

XLVIII.

Ut leo semper feriatur.

Nam est certum, quod vobis specialiter creditum est & debitum, pro fratribus vestris animas ponere, atque incredulos, qui semper virginis Filio minitantur, de terra delere. De leone enim hoc legimus, quia *ipse circuit, quærens quem devoret; & manus ejus contra omnes, omniumque manus contra eum.*

1 Petr. 5. Gen. 16.

 XLIX.

XLIX.

De omni re ſuper vos quæſita judicium audite.

Novimus quidem perſecutores ſanctæ eccleſiæ innumerabiles, & hos, qui contentionem non amant, inceſſanter crudeliusque inquietare feſtinant. In hoc igitur concilii ſententia ſerena conſideratione pendeat, ut ſi aliquis in partibus orientalis regionis, aut in quocunque alio loco, ſuper vos rem aliquam quæſierit, vobis per fideles & veri amatores judices audire judicium præcipimus; & quod juſtum fuerit, indeclinabiliter vobis facere præcipimus.

L.

Ut hæc regula in omnibus teneatur.

Hæc eadem regula, in omnibus re-

bus vobis immerito ablatis, perenniter jubemus ut teneatur.

LI.

Quod licet omnibus militibus professis terram & homines habere.

Divina, ut credimus, providentia a vobis in sanctis locis sumpsit exordium hoc genus novum religionis, ut videlicet religioni militiam admisceretis, & sic religio per militiam armata procedat, hostem sine culpa feriat. Jure igitur judicamus, cum milites Templi dicamini, vos ipsos, ob insigne meritum & speciale probitatis, domum, terram, & homines habere, & agricolas possidere, & juste eos regere: & institutum debitum vobis specialiter debetur impendi.

LII.

Ut de male habentibus cura pervigil habeatur.

Male habentibus fratribus supra

 omnia

omnia adhibenda est cura pervigil, ut quasi Christo eis serviatur; ut illud Evangelicum, *Infirmus fui & visitasti me*, memoriter teneatur. Hi etenim diligenter, ac patienter portandi sunt; quia de talibus superna retributio indubitanter acquiritur.

LIII.

Ut infirmis necessaria semper dentur.

Procuratores vero infirmantium omni observantia atque pervigili cura præcipimus, ut quæcunque sustentationi diversarum infirmitatum sunt necessaria, fideliter ac diligenter juxta domus facultatem eis administrent, verbi gratia, carnem & volatilia, & cætera, donec sanitati restituantur.

LIV.

Ut alter alterum ad iram non provocet.

Præcavendum nempe non modicum

cum est, ne aliquis aliquem commovere ad iram præsumat: quia proquinquitatis & Divinæ fraternitatis tam pauperes quam potentes, summa clementia æqualiter adstrinxit.

LV.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

Fratres autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus: ut, si fraternitatis vestræ beneficium & participationem petunt, uterque suæ substantiæ portionem, & quidquid amplius acquisierint, unitati communis capituli post mortem concedant, & interim honestam vitam exerceant, & bonum agere fratribus studeant, sed veste candida & chlamyde alba non incedant. Si vero maritus ante obierit, partem suam fratribus relinquat. Et conjux de altera, vitæ sustentamentum habeat. Hoc enim injustum consideramus, ut

ut cum fratribus Deo castitatem promittentibus fratres hujusmodi in una eademque domo maneant.

LVI.

Ut amplius sorores non habeantur.

Sorores quidem amplius periculosum est coadunare: quia antiquus hostis fæmineo consortio complures expulit a recto tramite paradisi. Itaque, fratres carissimi, ut integritatis flos inter vos semper appareat, hac consuetudine a modo uti non licet.

LVII.

Ut fratres Templi cum excommunicatis non participent.

Hoc, fratres, valde cavendum, atque timendum est, ne aliquis ex Christi militibus homini excommunicato nominatim ac publice, aliquo modo se jungere, aut res suas accipere præsumat, ne anathema marana-

ranatha similiter fiat. Si vero interdictus tantum fuerit, cum eo participationem habere, & rem suam caritative accipere, non immerito licebit.

LVIII.

Qualiter milites sæculares recipiantur.

Si quis miles ex massa perditionis vel alter sæcularis, sæculo volens renunciare, vestram communionem & vitam velit eligere, non ei statim assentiantur, sed juxta illud Pauli, *probate spiritus si ex Deo sunt*, & sic ei ingressus concedatur. Legatur igitur regula in ejus præsentia: & si ipse præceptis expositæ regulæ diligenter obtemperaverit, tunc si magistro & fratribus eum recipere placuerit, convocatis fratribus desiderium & petitionem suam cunctis animi puritate patefaciat. Deinde vero terminus probationis in consideratione & providentia magistri

giſtri, ſecundum honeſtatem vitæ petentis, omnino pendeat.

LIX.

Ut omnes fratres ad ſecretum conſilium non vocentur.

Non ſemper omnes fratres ad conſilium convocare jubemus: ſed quos idoneos & conſilio providos magiſter cognoverit. Cum autem de majoribus tractare voluerit; ut eſt dare communem terram, vel de ipſo ordine diſceptare, aut fratrem recipere: tunc omnem congregationem, ſi magiſtro placet convocare eſt competens; auditoque communis capituli conſilio, quod melius & utilius magiſter conſideraverit, illud agatur.

LX.

Quod cum ſilentio orare debeant.

Orare fratres, prout animi & corporis affectus poſtulaverit, ſtan-

do vel sedendo, tamen summa cum reverentia, simpliciter, & non clamose, ut unus alium non conturbet, communi consilio jubemus.

LXI.

Ut fidem servientium accipiant.

Agnovimus nempe complures ex diversis provinciis, tam clientes, quam armigeros, pro animarum salute, animo ferventi ad terminum cupientes in Domo nostra mancipari. Utile est autem, ut fidem eorum accipiatis, ne forte veteranus hostis in Dei servitio aliquid furtive vel indecenter eis intimet, vel a bono proposito repente exterminet.

LXII.

Ut pueri, quamdiu sunt parvi, non accipiantur inter fratres Templi.

Quamvis regula sanctorum patrum pueros

pueros in congregatione permittat habere, nos de talibus non collaudamus vos unquam onerare. Qui vero filium suum, vel propinquum in militari religione perenniter dare voluerit: usque ad annos, quibus viriliter armata manu possit inimicos Christi de terra sancta delere, eum nutriat: dehinc secundum regulam in medio fratrum pater vel parentes eum statuant, & suam petitionem cunctis patefaciant. Melius est enim in pueritia non vovere, quam posteaquam vir factus fuerit, enormiter retrahere.

LXIII.

Ut senes semper venerentur.

Senes autem pia consideratione secundum virium imbecillitatem supportare ac diligenter honorare oportet: & nullatenus in his quæ corporis sunt necessaria districte teneantur salva tamen auctoritate regulæ.

LXIV.

LXIV.

De fratribus qui per diversas provincias proficiscuntur.

Fratres vero qui per diversas provincias diriguntur, regulam, in quantum vires expetunt, servare in cibo & potu & cæteris studeant & irreprehensibiliter vivant, ut ab his, qui foris sunt, bonum testimonium habeant: religionis propositum nec verbo, nec actu polluant, sed maxime omnibus, quibus se conjunxerint, sapientiæ & bonorum operum exemplum & condimentum præbeant. Apud quem hospitari decreverint, fama optima sit decoratus: &, si fieri potest, domus hospitis in illa nocte non careat lumine, ne tenebrosus hostis occisionem, quod absit, inferat. Ubi autem milites non excommunicatos congregari audierint, illuc pergere, non considerantes tam temporale utilitatem, quam

æternam animarum illorum salutem, dicimus. Illis autem fratribus in Ultramarinis partibus spe subvectionis ita directis, hac conventione, eos qui militari ordini se jungere perenniter voluerint recipere collaudamus: ut in præsentia episcopi illius provinciæ uterque conveniat, & voluntatem petentis præsul audiat. Audita itaque petitione, mittat eum frater ad magistrum, & ad fratres qui sunt in templo, quod est in Jerusalem: &, si vita ejus est honesta talique consortio digna, misericorditer suscipiatur, si magistro & fratribus bonum videtur. Si vero interim obierit, pro labore & fatigatione, quasi uni ex fratribus, totum beneficium & fraternitas pauperum & commilitonum Christi ei impendatur.

LXV.

Ut victus æqualiter omnibus distribuatur.

Illud quoque congrue & rationabiliter

biliter manu tenendum censemus, ut omnibus fratribus remanentibus victus secundum loci facultatem æqualiter tribuatur: non enim est utilis personarum acceptio, sed infirmitatum necessaria est consideratio.

LXVI.

Ut milites Templi decimas habeant.

Credimus namque relictis affluentibus divitiis vos spontaneæ paupertati esse subjectos, unde decimas vobis communi vita viventibus juste habere hoc modo demonstravimus. Si episcopus ecclesiæ, cui decima juste debetur, vobis caritative eam dare voluerit: assensu communis capituli de illis decimis, quas tunc ecclesia possidere videtur, vobis tribuere debet. Si autem Laïcus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio suo damnabiliter amplectitur, & se ipsum in hoc valde redarguens, vobis eandem

dem reliquerit: ad nutum ejus qui præest tantum, sine consensu capituli id agere potest.

LXVII.

De levibus & gravibus culpis.

Si aliquis frater loquendo vel militando, aut aliter, aliquid leve deliquerit, ipse ultro delictum suum satisfaciendo magistro ostendat. De levibus, si consuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeat. Si vero eo tacente per aliquem alium culpa cognita fuerit, majori & evidentiori subjaceat disciplinæ & emendationi. Si autem grave erit delictum, retrahatur a familiaritate fratrum, nec cum illis simul in eadem mensa edat, sed solus refectionem sumat. Dispensationi & judicio magistri totum incumbat, ut salvus in judicii die permaneat.

LXVIII.

LXVIII.

Qua culpa frater non amplius recipiatur.

Ante omnia providendum eſt, ne quis frater potens aut impotens, fortis aut debilis, volens ſe exaltare & paulatim ſuperbire, ac culpam ſuam defendere, indiſciplinatus maneat: ſed, ſi emendare noluerit, ei diſtrictior correptio accedat. Quod ſi piis admonitionibus, & fuſis pro eo orationibus, emendare noluerit, ſed in ſuperbia magis ac magis ſe erexerit: tunc, ſecundum Apoſtolum, de pio eradicetur grege: *Auferte malum ex vobis*: neceſſe eſt ut a ſocietate fratrum fidelium ovis morbida removeatur. Cæterum magiſter, qui baculum & virgam manu tenere debet (baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſuſtentet, virgam quoque, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat) conſi-

1 Cor. 5.

lio Patriarchæ & ſpiritali conſideratione id agere ſtudeat, ne, ut ait beatus Maximus, aut ſolutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata ſeveritas a lapſu non revocet delinquentem.

LXIX.

Ut a Paſchali ſolennitate uſque ad feſtum omnium ſanctorum unam camiſiam lineam tantum ſumere habeat.

Interea, pro nimio ardore Orientalis regionis, miſericorditer conſideramus, ut a Paſchali feſtivitate usque ad omnium ſanctorum ſolennitatem unicuique una camiſia linea tantum, non ex debito, ſed ſola gratia detur, illi dico qui ea uti voluerit: alio autem tempore generaliter omnes camiſias laneas habeant.

LXX.

LXX.

Quot & quales panni in lecto ſint neceſſarii.

Singulorum quidem, non aliter, per ſingula lecta dormientium dormire niſi permaxima cauſa nec neceſſitas evenerit, communi conſilio collaudamus. Lectualia vel lectiſternia moderata diſpenſatione magiſtri unusquisque habeat: credimus enim potius ſaccum, culcitram, & coopertorium unicuique ſufficere. Qui vero ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id eſt veluſo, frui bene licebit: veſtiti autem camiſiis dormiant, & cum femoralibus ſemper dormiant. Dormientibus itaque fratribus, jugiter uſque mane nusquam deſit lucerna.

LXXI.

De vitanda murmuratione.

Æmulationes, invidias, livorem, murmur, susurrationes, detractiones, Divina admonitione, vitare, & quasi quandam pestem fugere, vobis præcipimus. Studeat igitur unusquisque vigilante animo, ne fratrem suum culpet aut reprehendat, sed illud Apostoli secum studiose animadvertat: *Ne sis criminator, nec susurro in populo.* Cum autem fratrem liquido aliquid peccasse agnoverit, pacifice & fraterna pietate, juxta Domini præceptum, inter se & illum solum corripiat: &, si eum non audierit, alium fratrem adhibeat: sed si utrumque contempserit, in conventu publice objurgetur coram omnibus. Magnæ enim cæcitatis sunt, qui aliis detrahunt; & nimiæ infelicitatis sunt, qui se a livore minime custodiunt: unde in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur.

Levit. 19.

LXXII.

LXXII.

Ut omnium mulierum fugiantur oscula.

Periculosum esse credimus omni religioso vultum mulierum nimis attendere; & ideo nec viduam, nec virginem, nec matrem, nec sororem, nec amitam, nec ullam aliam fæminam, aliquis frater ósculari præsumat. Fugiat ergo fæminea oscula Christi militia, per quæ solent homines sæpe periclitari: ut pura conscientia & secura vita in conspectu Domini perenniter valeat conversari. Et sic

Desinit Regula Templariorum olim equitum.

§. 49. *Postea immutata.*

Natalis Alexander hist. Eccl. seculi XI. XII. cap. 7. §. 10. vere contendit, recensitam usque huc Tem-

plariorum regulam esse quibusdam additamentis post Synodi Trecensis tempora interpolatam: quia α. Cap. XXI. famuli prohibeantur alba gerere vestimenta, quod suopte fecerint arbitrio sine militum consensu. β. ibidem memorentur falsi fratres militiam templi mentientes. quorum utrumque pugnet cum narratione *Wilhelmi Tyrii & Jacobi de Vitriaco*, testantium, ad concilium Trecense Templariorum habitum fuisse secularem, & numerum non excessisse novem. Verba ipsa canonis rem faciunt manifestam. *habebant enim olim famuli & armigeri alba vestimenta*: ubi adverbium *olim* indicat, ordinem templariorum tum jam aliquandiu stetisse. deinde conqueritur canonis auctor, *falsos fratres militari ordini tot contumelias totque damna acquisivisse*, quod proculdubio ante Synodi Trecensis tempora fieri non potuit.

§. 50. *Quod ulterius probatur.*

Adde can. XXX. Templariis tantum

tum tres equos concedi, & can. XXXVII. frena & calcaria aurea vel argentea interdici; can. LI. dari veniam poſſidendi agros & homines: quæ ſane primam Equitum paupertatem & modeſtiam non redolent. Ceterum pleraque hujus regulæ præcepta pro illius ætatis genio in leviſſimis officiis verſantur.

§. 51. *Etiam ex tonſura.*

Obſervo præterea, in prolixa hac regula c. 23. mentionem fieri *tonſuræ* Templariorum ob capillos ſuperfluos, unde colligere licet, ipſos mature à principio militaris inſtituti ſuperſtitioſam capillorum curam habuiſſe: ac ſingularem acceſſiſſe tonſuram, docet hiſtoria Hieroſolymitana ad ann. 1177 *quam plures aſſumta Templariorum tonſura certatim ad carnifices confluunt, & ſub pio novæ profeſſionis mendacio lætam ferientium gladiis cervicem dependunt.*

§. 52. *Habitus Templar. albus. Diſcrimen veſtium.*

Diſcrevit Templarios a cætera Laïcorum & Clericorum turba habitus albus a Trecenſi Concilio iis aſſignatus,

ab ætate Johannis Bapt.

tus, quum antea communi uterentur. Tyr. l. 12. c. 7. *Novem autem annis post eorum institutionem in habitu fuerunt seculari, talibus utentes vestimentis, quales pro remediis animarum suarum populus largiebatur. tandem nono anno, concilio in Francia apud Trecas habito -- iis est habitus assignatus videl. albus.* Epitom. bellor. sacror. in VI. tom. lect. Canis. *clericalibus utentes vestimentis, quales eis in Eleemosynis largiebantur fideles. novem enim annis in habitu seculari servierunt.* Atque vestium discrimina partim in Ecclesia, partim in Rep. decora valde & antiqua esse, non controvertitur: sed innocentem honestumque usum, crescente superstitione, primum necessitatis, deinde & sanctitatis opinio corrupit. Equidem Johannes Baptista habebat indumentum e pilis camelorum, & Zonam pelliceam circa lumbos, Matth. 3: 4. quod forte erat cilicium

cium e rudibus impexisque cameli pilis contextum, cinguloque de corio facto constrictum; vestis genus triste ac severum, quale & gestabat propheta Elias, 2 Reg. 1: 8. At virum conceptione, ortu, educatione & officio singularem singulari quoque modo esse vestitum, non est cur miremur vel temere imitemur. Habitus D. Jesu fuit omnino communis, *tunica* & *pallium*, Joh. 19: 23. Tunica erat e vestium rotundarum genere, quæ undiquaque per extremum ambitum clausæ nullum habebant angulum. De pallio Tertullianus: *Pallium extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus*: quare & e pallii Christi in crucem acti quatuor angulis milites fecere quatuor partes. Magistri exemplo Apostoli nonnisi unica tunica & pallio vestiri debuere. *Ne possidete binas tunicas*, Matth. 10: 10. Confer Marc. 6: 9. μὴ ἐνδύσασθαι δύο χιτῶνας; *ne induerentur duabus tunicis.* &

Actor.

Actor. 12: 8. περίβαλε τὸ ἱμάτιόν σε, *indue vestimentum tuum*. Nempe Veteres non tantum duas sed tres ac plures aliquando tunicas gestare sunt soliti: omnesque præter Cynicos philosophi habuere tunicam *interulam* & *superariam*· ὑποδύτην καὶ ἀπενδύτην, & supra utramque, pallium. Romani quoque unica diu contenti tunica, post gerere duas instituerunt, quarum unam vocavere subuculam, alteram indusium, uti *Salmasius* observat in not. ad l. Tertull. de pall. At Christus interdixit discipulos omni eo quod ad ornatum luxumve, viatori præsertim incommodum, pertineret, unde & sandaliorum, non calceorum ipsis usum permisit, Matth. 10: 10. Marc. 6: 9. Ita Angelus ad Petrum in carcere: ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σε *subliga sandalia tua*, Act. 12: 8. Est autem ὑπόδημα calceus cavus, in quem pes immittitur, quoque totus tegitur, & σανδάλιον solea, vel crepida quæ plantam pedis

dis modo veſtit, ſuperiore ejus parte nuda: talia ſandalia habuit Petrus, Act. 12: 8. Prophetas falſos affectare veſtes ſingulares, ovillis de pellibus factas, monet D. Jeſus, Matth. 7: 15. Sed Hebræi, miſera quæque ob nomen Chriſti ab hoſtibus paſſi, non cura eligente, ſed inopia jubente, *oberrarunt in ovillis & caprinis pellibus*, Hebr. 11: 37.

§. 53. *Pallium Philoſophicum in Eccleſia receptum.*

Paulo poſt Apoſtolica tempora qui Chriſtianæ diſciplinæ exactiſſimos in omnibus cultores ſe præſtare volebant, uti Philoſophorum inſigniebantur titulo, ſic & pallium geſtare amabant, quod Græcorum Philoſophis erat proprium: veſtimentum ſatis modeſtum & colore pullo, Græci vocarunt τρίβωνα, τριβώνιον, ῥάκον. Juſtinum Martyrem ἐν Φιλοσόφȣ σχήματι, *in habitu Philoſophi*, divinum prædicaſſe ſermonem, teſtatur *Euſeb.* hiſt. Eccl. l. 4. c. 11. quanquam exiſtimem, virum prudentem

dentem eo veſtitu non tam ab aliis ſe Chriſtianis diſcernere, quam auditores paganis adhuc ritibus deditos ſuas ad conciones allicere voluiſſe; ſicuti eodem fine nonnulli Monachi luce veritatis Evangelicæ illuſtrati in monaſtico habitu ex verbo Dei ad populum dixerunt. Et Tertullianus presbyter ſive ſacerdos factus rejecta toga pallium induit, eaque propter a Carthaginenſibus reprehenſus librum de *pallio* edidit, quod appellat *habitum ſacerdotalem*, ſiquidem eo Chriſtiani tum ſacerdotes uſi ſunt. Heraclas presbyter Alexandrinus, Origenis æqualis, quum in Philoſophi Magiſtri ſe ſcholam traderet, πρότερον κοινῇ ἐσθῆτι χρώμενος, ἀποδυσάμενος, καὶ φιλόσοφον ἀναλαβὼν σχῆμα, μέχρι τοῦ δεῦρο τηρεῖ, *rejecta communi qua prius utebatur veſte, habitum philoſophicum ſumpſit, poſteaque ſervavit*; Euſeb. l. 6. c. 19. At contra cæterorum ἀσκητῶν morem Sylvanus ἀκριβῶς δὲ χριστιανίζειν ἐσπουδακώς, καὶ τὸν

τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀσκῶν τρίβωνα φέρειν οὐ προῄρητο, *Christianam religionem diligenter excolere nisus, & vitam sectatus monasticam, pallium gestare noluit*: τοσοῦτον δὲ ἄτυφος ἦν, ὡς τὰ πολλὰ ἐν τοσούτῳ πλήθει τῆς τηλικαύτης πόλεως, ἀπὸ χορτίνων σανδαλίων προέρχεσθαι. *Ab omni autem fastu tam fuit alienus, ut sæpenumero in frequenti multitudine civitatis* (Constantinopolitanæ) *quæ tam celebris erat, sandaliis indutus ex fœno confectis incederet*, Socrat. l. 7. c. 36.

§. 54. *Alexandri Severi de vestium discrimine edictum.*

In Rep. Alexander Severus *in animo habuit, omnibus officiis genus vestium proprium dare, & omnibus dignitatibus, ut a vestitu dignoscerentur: & omnibus servis, ut in populo possent agnosci, ne quis seditiosus esset, simul ne servi ingenuis miscerentur. Sed hoc Ulpiano Pauloque displicuit, dicentibus, plurimum rixarum fore, si faciles essent homines ad injurias. Tum satis esse constituit, ut Equites Romani*

mani a Senatoribus clavi qualitate discernerentur. Pænulis intra urbem frigoris caussa ut senes uterentur permisit, cum id vestimenti genus semper itinerarium aut pluviæ fuisset. Lamprid. c. 27.

§. 55. *Pauli Eremitæ primi vestis.*

In Ægypto solitariæ vitæ auctori Paulo *cibum & vestimentum palma præbebat*: moribundus tamen ad Antonium inquit: *pallium quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad involvendum meum corpusculum, defer. Hoc autem B. Paulus rogavit, non quod magnopere curaret, utrum tectum putresceret cadaver, an nudum (quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur) sed ut a se recedenti mœror suæ mortis levaretur.* Hieron. in vit. Paul. Antonius vicissim mortui Pauli *tunicam sibi vendicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse contexuerat --- diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est*, Id. ibid. An-

§. 56. *Colobium Monachorum: Dalmatica Sacerdotum.*

Ante Constantini M. tempora omnes in genere cum Monachi tum Clerici viliore acquieverunt habitu, interiore quidem *colobio*, quæ erat tunica absque manicis, vel certe cum manicis brevioribus & ad cubitum vix pertinentibus, dicta a Græco κολοβὸς curtus; exteriore vero *pallio*. Sed divitiis Ecclesiæ concessis, mox ejus ministri elegantius vestiri amarunt: colobiique in locum successit *Dalmatica*, auctore, ut vulgo statuitur, Silvestro I. genus manuleatarum tunicarum, in Dalmatia repertum, primo luxuriosis & delicatulis probrosum, post Sacerdotibus peculiare, quod gesserunt candidum purpureis cum clavis. Pro pallio sumtus est *byrrus*, quo de vestimenti genere jamjam plura. Post Constantinum M. Romani Episcopi cito sat luxuriare vestibus cœperunt, exprobranti Ammiano Marcellino *circumspecte vestiti*, dum quosdam provinciales Antistites *vilitas indumen-*

mentorum perpetuo Numini commendat, l. 27. c. 3.

§. 57. *Eustathius improbat byrros.*

Atque hic vestium sacrarum sive luxus, sive ornatus, sive decor, uti diversi diverse interpretabantur, ansa erat severioris μοναςικῆς καὶ ἀσκητικῆς πολιτείας, institutæ ab iis *qui SS. disciplinæ*, ut Ambrosius loquitur, *attentiores esse volebant, seculique habitum deserebant, qui e seculo decedebant*. Sed primus omnium, nisi fallor, lites hac de caussa excitavit in Ecclesia *Eustathius*, Sebastiæ in Armenia Episcopus, qui tamen ὑπὸ Ἐυλαλίȣ τȣ͂ ἰδίȣ πατρὸς, καὶ ἐπισκόπȣ καισαρείας τῆς ἐν καππαδοκίᾳ ἤδη πρότερον καθῄρητο, ἐπειδὴ ἀνάρμοςον τῇ ἱερωσύνῃ ςολὴν ἠμφιέςο. *ab Eulalio, suo ipsius patre, & episcopo Cæsareæ in Cappadocia prius jam fuit abdicatus; quod se habitu sacerdotii dignitati parum decoro vestiverat:* καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ δι᾽ αὐτὸν γενομένῃ ἐν γάγγραις τῆς παφλαγονίας συνόδῳ κατεκρίθη, διότι μετὰ τὸ καθαιρεθῆναι αὐτὸν ἐν

τῇ

τῇ κατὰ καισάρειαν συνόδῳ, πολλὰ παρὰ τȣ̀ς ἐκκλησιαςικȣ̀ς τύπȣς ἔπραττεν. γαμεῖν γὰρ ἐκώλυε, καὶ δογμάτων ἀπέχεσθαι ἐδογμάτιζεν. καὶ διὰ τȣ́των πολλȣ̀ς μὴν τȣ̀ς γεγαμηκότας τȣ͂ συνοικεσίȣ ἐχώριζε. καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐκτρεπομένȣς, ἐπ᾽ οἰκίας τὴν κοινωνίαν ποιεῖσθαι ἀνέπειθε. δȣ́λȣς δὲ προσχήματι θεοσεβείας τῶν δεσποτῶν ἀπεσπάσατο, αὐτός τε Φιλοσόφȣ σχῆμα φορῶν, καὶ τȣ̀ς ἀκολȣθȣ͂ντας αὐτῷ ξένῃ ςολῇ χρῆσθαι ἐποίει. *Et postea in Concilio Gangrensi, propter illum convocato, est condemnatus: quod post abdicationem suam in Synodo Cæsareæ habita factam, præter ritus & consuetudines Ecclesiasticas multa tentasset. Nam nuptias fieri prohibuit, a cibis abstinendum docuit. Unde nonnullos, qui nuptias contraxerant, a connubio segregavit: & illis, qui Ecclesias detestabantur, persuasit, ut in ædibus suis communionem facerent. Servos simulatione pietatis Dominis abstraxit: ipse Philosophi habitum gestavit, suosque sectatores*

res

res peregrino vestitus genere uti compulit, Socrat. l. 2. c. 43. Conf. Sozom. l. 4. c. 24. Canon Synodi Gangrensis adversus Eustathium ejusque discipulos factus, ordine XII. ita sonat: Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβολαίῳ χρῆται, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιοσύνην ἔχων, καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ ἔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω. *Si quis vir propter eam quæ existimatur pietatis exercitationem, amiculo utatur, & tanquam ex eo justitiam habens condemnet eos, qui cum pietate Beros ferunt, & alia communi & consueta veste utuntur, sit anathema.*

§. 58. *Byrrus quale vestimenti genus?* Ex isto decreto patet manifeste, tempore Concilii Gangrensis, quod Zonaras post primam Synodum Nicenam convenisse scribit, περιβόλαιον & σχῆμα φιλοσόφου fuisse ξενὸν ἀμφίεσμα, uti in Epistola Synodica Canonibus præfixa diserte vocatur, vel quæ Sozomeni vox est, ξενὴν καὶ ἀνήθεα ἐσθῆτα:

& *Beros* vel *byrros* contra habitum communi uſu receptum. Nomen hujus veſtis variat: modo enim berus, modo birrus dicitur: *Salmaſius* amat ſcribere byrrus a Græco πυῤῥὸς, quod ignei vel ruſſei eſſet coloris: etiam veteribus Latinis burrus Feſto teſte rufus eſt. Habitus ipſe colore & materia pro geſtantium conditione & dignitate differebat, Romanis primum uſitatus ad frigus pluviamque arcendam, maxime quum facerent iter, dictus *lacerna* & *penula*, Paulo φελόνη, quem ante hyemem a Timotheo ſibi adferri cupiit, 2 Tim. 4: 13, 21. Equidem oportet, ut Byrri ex viliore ac craſſiore panno confecti ab initio ſint, quia frigus & pluviam pellere debuerunt, ſed poſteaquam eos Senatores in Rep. & Clerici in Eccleſia geſſerunt, e ſubtiliore & pretioſiore materia texti fuere, unde Balſamon & Zonaras eos σηρικὰ ὑφάσματα interpretantur. Docti hanc in rem vulgo citant Au-

gustini dictum e sermone L. de diversis. *Offeratur mihi* (ait sanctus Pater) *v. g. birrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum, i. e. hominem pauperem, de pauperibus natum:* ad quem locum obiter observare juvat, byrrum sericum Episcopis proprium fuisse habitum, neque vero sacerdotibus aut diaconis communem. Monachi certe illius ætatis byrro se nunquam vestierunt. Cassianus l. 1. de Instit. Monach. c. 7. *Birrorum pretia simul ambitionemque declinant*: & Regula Isidori c. 13. *Linteo non oportet monachum indui, orarium, birros, planetas, non est fas uti.* Est autem apud sequioris ævi scriptores *orarium* modo sudarium quo os abstergitur, modo infula, quæ ora seu vultus tegit: & *planeta* vestis sacerdotalis cæteris indumentis superimposita, dicta quod oris errantibus evagetur.

Circa medium fere seculum quartum

tum in Tabenna Thebaidis insula, auctore Pachomio, Antonii monachi discipulo, ortum est Monachorum genus, quos a loco *Tabennesiotas* vocarunt: *Isti ad exemplum Heliæ Thesbitis pellibus se induebant, ut singuli ex pelle corpori circumjecta virtutem Prophetæ semper in memoriam revocantes, strenue contra cupiditates venereas confligerent. -- Fertur item, eos indumenta alia, quam quibus Monachi Ægypti uti solebant, sibi comparasse, quo specimen darent severioris cujusdam vivendi disciplinæ -- Nam tunicis se induebant manicis carentibus, quo docerent, se manus habere ab injuria & contumelia facienda penitus alienas: caput integumento, quod cucullum appellare solent, operiebant: quo ostenderent, se vitam perinde simplicem atque sinceram degere, atque pueros lacte nutritos, quorum caput, quod in membris obtinet principatum,*

§. 59. *Tabennesiorum habitus.*

Cuculli origo & usus.

 tum,

tum, ejusmodi tiaris obvolvitur, uti tum tegatur ab æstu & frigore, tum undique foveatur. Habebant præterea cingulum & humerale, quorum altero lumbos circumdantes; humeros & brachia altero amicientes, significarunt, se ad Deo serviendum, & ad ea opera exequenda, quæ ab eo præcipiuntur, paratos esse. Sozom. l. 3. c. 13. qui addit, vulgasse famam, quod Pachomius in spelunca sedens ab Angelo instituti regulas acceperit.

§. 60. *Libertas vestium servata a quibusdam Monachis.*

Palæstinæ tamen Monachi ex singularibus dignosci vestibus minime adfectarunt. De iis enim Hieronym. l. 2. Epist. 8. *In veste nulla discretio, nulla adminatio. Utcunque placuerit incedere, nec detrectationis est, nec laudis.* Quin ipse Hieronymus Eustochiam Virginem religiosam hortatur: *Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diversitate notabilis.* l. 2. Epist. 19. Etiam monita de vestitu quæ in Regula

gula Basilii, ut vulgo dicitur, Monachis ipsius præscripta, cum præceptis de simplicitate, modestia, frugalitate & decore Christianorum satis conveniunt. Vid. *Hospinian.* de ordine S. Basilii in tract. de Monach.

§. 61. *Luxus in vestibus Clericorum.*

Secutis seculis Clericorum in vestibus crevit luxuries & pompa, quam coërcere plura Concilia tentarunt: Carthaginense IV. quod Cabassutius ad ann. Christi 398. refert, canone XLV. *Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet, & ideo nec vestibus nec calceamentis decorem quærat.* Narbonense habitum anno 589. canone I. *Hoc regulariter definitum est, ut nullus Clericorum vestimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam dignitatem, ut sicut est devotio in mente, ita & ostendatur in corpore.* Trullanum anno 692. congregatum, canone XXVII. Μηδεὶς τῶν

ἐν

ἐν κλήρῳ καταλεγομένων ἀνοίκειον ἐσθῆτα ἀμφιεννύσθω, μήτε ἐν πόλει διάγων, μήτε ἐν ὁδῷ βαδίζων, ἀλλὰ ϛολαῖς κεχρήσθω ταῖς ἤδη τοῖς ἐν κλήρῳ καταλεγομένοις ἀπονεμηθείσαις. εἰ δέ τις διαπράξοιτο τὸ τοιῦτον, ἐπὶ ἑβδομάδα μίαν ἀφοριζέσθω. *Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati ſunt, veſtem ſibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens: ſed utatur veſtibus, quæ antehac iis, qui in clerum relati ſunt, attributa fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una ſeptimana ſegregetur:* Iidem Trullani Patres Macarium ejusque diſcipulos Monothelitas Actione octava denudarunt *pallio Epiſcopali, ... alba ſcil. camiſia.* Concilium Nicenum II. anno 787. canone XVI. Πᾶσα βλακεῖα καὶ κόσμησις σωματικὴ ἀλλότριαί εἰσι τῆς ἱερατικῆς τάξεως καὶ καταςάσεως. τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς δι᾽ ἐσθήτων λαμπρῶν καὶ προφανῶν, τούτους διορθοῦσθαι χρή· εἰ δὲ ἐπιμένοιεν ἐπιτιμίῳ παραδίδοσθαι· ὡσαύτως καὶ τοὺς τὰ μύρα χριομένους. *Omnis luxus & ornatus corporeus eſt a ſacerdotali ordine*

ordine & ſtatu alienus. Epiſcopos ergo vel Clericos, qui ſe ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, ſe corrigere oportet; Sin autem permaneant, pœnis coërceri: ſimiliter & eos, qui ſunt unguentis delibuti. De luxu Canonicorum ſufficiat audire querelam Hugonis de S. Victore; qui obiit anno 1140. Sic vero ille Inſtit. Monaſt. c. 18. *Sed quid dici debeat de quibusdam noſtri ordinis Canonicis? & mens & facies vehementer erubeſcunt. Lectuli eorum culcitris fulciuntur plumeis, linteis & lodicibus accurate parantur. Coturnis teguntur & opertoriis, quod ſi forte videres, lectulum ſponſæ, quæ ſponſum deſideret, forſitan æſtimares. Cappa Canonici & cuculla monachi non differunt a pallio militis, ſed ut ait quidam ſapiens, miles & monachus ex eodem panno partiuntur cucullam & chlamydem. Non multum differt habitus Canonici regularis & ſecularis, ſed ſi forte*

forte regularem videas, Archidiaconum vel Episcopum te vidisse contendas. Oper. l. 2. p. 70.

§. 62. *Diversitas & sanctitas vestium Monachorum.*

At habitum Monachorum pro varietate familiarum, quæ magno numero, præsertim in Occidente, pullularunt, varius distinxit color, forma insignivit singularis, definivit studium humanum, non usque adeo male ab initio, post temere & inepte, tandem superstitio infelicium temporum inter res sacras & nescio qua virtute divina præditas collocavit. Regula Augustini c. 6. apud Hugon. de S. Victore; *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Benedictus, qui circa principium seculi VI. Monachorum Occidentalium pater extitit, Regulæ c. 55. *Vestimenta fratribus secundum locorum qualitatem, ubi habitant, vel aërum temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus amplius indigetur, in calidis vero minus.*

Hæc

ergo consideratio penes Abbatem est: Nos tam mediocribus locis sufficere credimus monachis per singulos cucullam & tunicam: cucullam in hyeme villosam, in æstate puram aut vetustam, & scapulare propter opera. Indumenta pedum pedules & caligas. De quarum rerum omnium colore aut grossitudine non causentur monachi, sed quales inveniri possunt in provincia qua habitant, aut quod vilius comparari potest. Abbas autem de mensura provideat, ut non sint curta ipsa vestimenta utentibus eis, sed mensurata. Scapulare est palliolum breve, caput tantum & scapulas tegens, cuculli loco Monachis usitatum quando laborabant: pedules autem pedum indumenta sunt, tibialia alias dicta. Cæterum habitum Benedictinorum primum describit *Polyd. Vergil.* l. 7. c. 2. de Invent. Rer. Anno 530. in Britannia ortus est Monachorum *ordo Apostolicus*, quorum vesti-

tus erat melote ex caprinis pellibus, cucullâ strictâ & candida stola. Synodus Trullana can. XLII. τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵ τινες μελανειμονοῦντες, καὶ τὰς κεφαλὰς κομῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις, μεταξὺ ἀνδρῶν λαϊκῶν καὶ γυναικῶν ἀναστρεφόμενοι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες, ὁρίζομεν, εἰ μὴν αἱροῦνται τὰς κόμας ἀποκειράμενοι τὸ τῶν λοιπῶν Μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τούτους ἐν μοναστηρίῳ ἐγκαθίσασθαι. *Eos qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris vestibus induti, & capite comati urbes obeunt, & cum viris laïcis ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt injuriam, statuimus, si elegerint quidem tonsis comis reliquorum Monachorum amictum suscipere, eos in monasterio constitui.* Concilium Aquisgranense anno 817. sanxit cap. 20. 21. ut Monachis *vestimenta nec multum vilia, nec multum pretiosa, sed mediocria dentur: ut mensura cucullæ duobus consistat cubitis.* Vid.

Addit.

Addit. 1. ad capit. Caroli M. & Ludovici pii c. 20, 21, 22. De Dominico Sigon. l. 8. de Regn. Ital. ad ann. 1031. *Obiit in Campania Dominicus mirabilium patrator operum, multorumque fundator cœnobiorum, ferme octogenarius. Hunc loricatum Petrus Damiani vocat, quod ad macerandam interioris amictus asperitate carnem lorica uteretur.* De Petro Eremita, cujus & supra §. 10. fecimus mentionem, Guibert. Abbas hist. Hierosf. l. 2. c. 8. *Quicquid agebat seu loquebatur, quasi quiddam subdivinum videbatur, præsertim cum etiam de ejus mulo pili pro reliquiis raperentur, quod nos non ad veritatem, sed vulgo referimus amanti novitatem. Lanea tunica ad purum; cucullo super utrisque talaribus, byrro desuper induebatur, brachis minime, nudipes autem.* Quo loco byrrus pallium notat faciendis itineribus accommodatum. De Bernhardo lauda-

 tus

tus modo Sigonius l. 11. de Regn. Ital. ad ann. 1134. *Eum alloqui cives, & pedes ejus deosculari gestiebant, quin & pilos de vestibus ejus detractos ad opportuna incidentium morborum remedia reservabant, omnia sancta judicantes, quæ ille contigisset & se sanctos fieri eorum contactu putantes.* De varietate & sanctitate vestium Monachicarum vid. Otto Frising. l. 7. Chron. c. 35. Hugo de S. Vict. Instit. Monach. c. 8.

§. 63. *Luxus Benedictinorum in vestibus.*

Tamen & ipsos Monachos, præsertim Benedictinos, amictu luxuriasse tentata semel atque iterum a Romanis Pontificibus nigri ordinis emendatio probat. Statuta Gregorii IX. qui anno 1227. in Romana sede est collocatus: *Monachi communibus indumentis & religiosis, sicut in claustro ita foris exeuntes, honeste se habeant: nec recedant sine cuculla & habitu regulari. Nec capam habeant coloratam; nec cum sella*

sella minus regulari sumtuosa, vel clavorum ornatu decorata superfluo, aliquis equitare praesumat. Calcaria deaurata vel deargentata non habeant, ferratura ad ornatum in frenis penitus amota. Nec chirothecis per digitos distinctis, nec ocreis rostratis. Nullus in quocunque loco utatur tunica de burneto, vel coopertoriis, vel alio panno, vel pellibus silvaticis, vel lineis camisiis, vel linteaminibus: sed vestiti dormiant & cincti, sicut in regula continetur; nec vestes scissas habeant ante vel retro. In Addit. Matth. Paris.

§. 64. *Rubea crux in palliis Templariorum.*

Primum ex decreto Synodi Trecensis gestaverant habitum album *sine cruce*, teste autore Epit. bellor. sacror. Sed ab aetate Eugenii III. qui anno Æ. C. 1145. ex Monacho Cistertiensi & Bernhardi discipulo factus est Papa Romanus, Templarii *cruces de panno rubeo, ut inter caeteros essent notabiliores, mantellis*

suis cæperunt assuere, tam equites quam eorum fratres inferiores, qui dicuntur servientes, Wilh. Tyrius l. 12. c. 7. *Tempore Eugenii Papæ cruces de panno rubeo suis assuerunt mantellis, ut a ceteris possent hoc signo discerni*, Matth. Paris. p. 67. Quid rubea cruce alboque vestitu notarint, ex Jacobo de Vitriaco lubet audire. Sic vero ille c. 65. *Tempore Domini Eugenii Papæ cruces rubeas vestimentis suis exterius affixerunt, vestes albas in signum innocentiæ deferentes; per cruces autem rubeas martyrium designantes: eo quod sanguinem proprium secundum instituta regulæ, pro defensione terræ sanctæ effundere sunt professi, & Christi crucis inimicos viriliter expugnando, a Christianorum finibus propellere.*

§. 65. *Varius crucis in veteri Ecclesia usus.*

Atque heic latus sese nobis offert dicendi campus de vario *Crucis* in Veteri Ecclesia *usu*, ususque primæva *origine*: modicos tamen in-

tra

tra cancellos oratio nostra continebitur, nonnisi præcipuam amplissimi argumenti partem exhibitura. Et *usus* quidem ad tria fere capita referri potest: vel enim Christiani veteres facto in fronte, aliove corporis membro, crucis signo, exitum & introitum aliasve actiones suas Deo & Christo Servatori in crucem acto commendabant: vel fabricatas diversa e materia cruces, vestibus appensas gerebant, aut manu quoque portabant: vel denique majoris molis cruces e ligno lapideque effectas, pro templis, in templis, atque in viis publicis statuebant.

§. 66. *Signum crucis in fronte.*

Morem signandi frontem cruce memorat expressis verbis Tertullianus loco vulgatissimo libri de corona militis: *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conversatio exercet,*

frontem signaculo terimus. Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum, si legem expostules scripturarum, nulla legis traditio tibi prætendetur: auctrix consuetudo, confirmatrix, & fidei observatrix. Lactant. Instit. l. 4. c. 26. *Agnus candidus sine macula Christus fuit, i. e. innocens & justus & sanctus, qui ab iisdem Judæis immolatus, saluti est omnibus, qui signum sanguinis, i. e. crucis, qua sanguinem fudit, in sua fronte conscripserint.* Hieron. l. 2. Epist. 19. *Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem.* Ex Augustino patet, a tenella jam ætate infantes, vel parentes pro infantibus, hanc observasse consuetudinem. *Signabar*, ait Confess. l. 1. c. 11. *jam signo crucis ejus, & condiebar ejus sale jam inde ab utero matris meæ.*

§. 67. *Signi hujus caussa falsa.*

Sunt viri docti qui existimant, priscos Christianos signum crucis eo saltem adhibuisse fine, ut illo se a pa-

ganis, quibus intermixti vivebant, manifeste discernerent, atque gloriam quam in cruce Christi ponerent, publice testarentur. Sed quod bona cum ipsorum venia dixerim, in eo non leviter errant. Etenim ante Constantini M. tempora, quibus pacem Ecclesia accepit, Christiani non palam frontem cruce signarunt, sed clam, ne qui alieni a doctrina Christi erant, id cernerent. Hoc certum mihi facit Tertullianus l. 2. ad Uxor. *Nolite*, inquit, *margarita vestra porcis jactare, ne conculcent ea, & conversi vos quoque evertant. Margarita vestra sunt cottidiana conversationis insignia, quanto curaveris ea occultare, tanto suspectiora feceris, & magis cavenda gentili curiositati. Latebisne tu cum lectulum, cum corpusculum tuum signas?* Ex quibus Tertulliani verbis colligo, duas fuisse caussas, quare Christiani in gentilium præsentia cum aliis a ritibus, tum a more

frontem ſignandi cruce abſtinebant; unam quidem, quia profanos homines ſacrorum noſtrorum adſpectu indignos judicabant; alteram vero, quia hoſtibus Chriſti temere ſe prodere, illorumque violentam iram incurrere nolebant. Idem l. c. quum privilegia matrimonii inter duos Chriſtianos initi recenſet, ait: *Eleemoſynæ ſine tormento, ſacrificia ſine ſcrupulo. Cottidiana diligentia ſine impedimento. Non furtiva ſignatio.* Nam, ex B. Rhenano loquor, *mulier Criſtiana non audebat, gentili marito ſpectante ſe ſignare, ſed furtim hoc faciebat.* Eandem ob rationem audiente pagano Chriſti nomen haud proferebant. Pergit enim Tertullianus: *Non trepida gratulatio, non muta benedictio. Sonant inter duos Pſalmi & hymni, & mutuo provocant, quis melius Deo ſuo canet.* Non tamen infitior, quandoque Martyres ſuam in Evangelii profeſſione conſtantiam, facto inter tor-

tormenta quocunque modo crucis signo testatos esse. Eusebius enim l. 8. c. 7. hist. Eccl. mentionem facit Juvenis diram mortem propter Christi nomen in Phœnicia sub Diocletiano passi, *καὶ τὰς μὲν χεῖρας ἐφαπλοῦντος εἰς σταυροῦ τύπον*, & *manus in crucis modum e transverso expandentis*. Concedo etiam, post Constantini tempora Christianos in præsentia Gentilium, utpote a quibus sibi nihil porro mali metuebant, signum crucis liberius & quasi cum insultatione adhibuisse. Atque huc pertinet locus e Cyrilli Hierosolymitani catech. 13. a *Larrogio* in part. 3. c. 1. hist. Euchar. citatus. *Trophæum statuas fidem crucis adversus contradicentes. Cum enim de Domino cruceque contra infideles quæstio tibi erit, prius statue manu tua signum, & obmutescet contradicens.*

Quare ut alia eaque certiora de signi crucis usu in medium adferamus,

§. 68. *Vera, a. memoria Christi.*

mus, dicimus primum, Christianos veteres signi ejus occasione Jesum Christum de cruce suspensum in memoriam sibi revocasse, quod & credidit Leo Allat. de Eccl. Occid. & Orient. perpet. consens. l. 3. c. 18. §. 14. *Solebant Veteres*, ait, *non tantum cum opus aliquod aggrederentur, sed etiam dum finem ei imponebant, insigni pietatis exemplo, crucis signo id consignare. Optime factum, nostræ redemtionis tesseram semper, & in rerum exordiis & earum exitu præ oculis habere.* Usum hunc indicavit nobis Chrysostomus loco in Cl. Suiceri thesaur. exscripto: πανταχȣ̃. τὸ σύμβολον ἡμῖν τȣ̃ ςαυρȣ̃ παρίςαται· διὰ τȣ̃το καὶ ἐπὶ οἰκίας, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἐπὶ τῶν θυρίδων, καὶ ἐπὶ τῶν μετώπων, καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας μετὰ πολλῆς ἐπιγράφομεν ἀυτὸν τῆς σπȣδῆς. *Ubique Symbolum crucis nobis adest. Ob eam caussam & in ædibus, & in parietibus, & in fenestris, & in frontibus, & in animo studiose eam inscribimus.* Dein-

§. 69. *Commendatio sui in tutelam Christi.*

Deinde eodem ſigno Servatori optimo, cujus memoriam recolebant, ſe ſimul atque reculas & actiones ſuas omnes commendabant. Chryſoſt. iterum apud Cl. Suicerum:

ὅταν μέλλης ὑπερβαίνειν τὰ πρόθυρα τοῦ πυλῶνος, τοῦτο Φθέγξαι τὸ ῥῆμα πρότερον· ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου, καὶ συντάσσομαί σοι χριϛέ· καὶ μηδέποτε χωρὶς τῆς Φωνῆς ταύτης ἐξέλθῃς· τοῦτό σοι βακτηρία ἔϛαι, τοῦτο ὅπλον, τοῦτο πύργος ἄμαχος. μετὰ τοῦ ῥήματος τούτου καὶ τὸν ϛαυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου διατύπωσον.

Januæ veſtibula transgreſſurus hoc prius dic verbum: Abrenuncio tibi Satana, & pompæ tuæ, & cultui tuo, & conjungor tibi Chriſte. Ne unquam absque hac voce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime.

§. 70. *Unde ſignarunt cruce & alia mem-*

Hæc propter non tantum frontem, ſed & alia corporis membra, in primis male adfecta, item cibos, veſtes,

bra; utensilia, ædes, &c. stes; utensilia, cruce signarunt. Ephræm. Syr. p. 537. *Depingamus & insculpamus in januis nostris, & in frontibus, & oculis, & in ore ac pectore, & in omnibus membris nostris vivificum hoc signum.* Hieronym. de Paula Epist. 8. l. 3. *Cum os stomachumque signaret, & matris dolorem crucis niteretur impressione lenire, superabatur affectu.* Lectulum cruce notatum e Tertulliano, ædes e Chrysostomo nuper audivimus. Et Alexandrini *a Serapide ad Christum conversi crucis Dominicæ signum in postibus, in ingressibus, in fenestris, parietibus, columnisque depinxere* apud Rufin. l. 2. c. 29. De cibis Gregor. M. Dial. l. 1. c. 4. sed paulo jam superstitiosius: *Quadam die una Dei famula ex eodem* (Equitii) *monasterio Virginum hortum ingressa est, quæ lactucam conspiciens concupivit, eamque signo crucis benedicere oblita, avide momordit: sed arrepta a Dia-*

Diabolo protinus cecidit. Et c. 11. *Dum quadam die fratres illius* (Martyrii provinciæ Valeriæ monachi) *panem ſubcinericium feciſſent, eique obliti eſſent crucis ſignum imprimere, ſicut in hac provincia crudi panes ligno ſignari ſolent, ut per quadras quatuor partiti videantur, idem Dei famulus affuit, eisque referentibus ſignatum non fuiſſe cognovit. Cumque jam panis ille prunis eſſet & cineribus coopertus, dixit: quare hunc minime ſignaſtis? Qui hoc dicens ſignum crucis digito contra prunas fecit. Quo ſignante protinus immenſum crepitum panis dedit, acſi ingens in ignibus olla crepuiſſet. Qui dum coctus poſtmodum fuiſſet, ab igne ſubtractus, ea cruce ſignatus inventus eſt, quam non contactus ſed fides fecit.*

§. 71. *Exceptis pavimentis.*

Pavimenta tamen cruce inſignire habebatur tandem nefas. De Tiberio II. qui Juſtino in Romano Imperio

perio successit anno 575. scribit Paul. Diac. l. 17. c. 2. *Quadam die deambulans per palatium vidit in pavimento domus tabulam marmoream, in qua erat crux Domini sculpta, & ait: Cruce Domini nostri frontem & pectora munire debemus, & ecce eam sub pedibus calcamus. Et dicto citius jussit tabulam auferri.* Synodus Trullana post elapsum & amplius seculum idem fieri prohibuit canone LXXIII.

τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ δείξαντος ἡμῖν τὸ σωτήριον, πᾶσαν σπουδὴν ἡμᾶς τιθέναι χρὴ, τοῦ τιμὴν τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι τῷ δι᾽ οὗ σεσώσμεθα τοῦ παλαιοῦ παραπτώματος ὅθεν καὶ νῷ καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀπονέμοντες, τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ σταυροῦ τύπους ὑπό τινων κατασκευαζομένους ἐξαφανίζεσθαι παντοίως προστάσσομεν, ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν βαδιζόντων καταπατήσει τὸ τῆς νίκης ἡμῖν τρόπαιον ἐξυβρίζοιτο. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ τύπον ἐπ᾽ ἐδάφους κατασκευάζοντας ὁρίζομεν ἀφορίζεσθαι. Ad quæ verba Balsamon: *τινὲς ἐν ἐδάφεσιν ἐκκλησιῶν ἢ καὶ ἄλλων τό-*

πων

πων ςαυρικὰ σημεῖα ἀπὸ λίθȣ εἰ ἀπὸ ἑτέρȣ τινὸς εἴδȣς ἐχάραττον. *Nonnulli in Ecclesiarum, vel aliorum etiam locorum pavimentis crucis signa in lapide, vel aliqua alia specie imprimebant.*

Tertio facto crucis signo tutos se ab insidiis satanæ, & securos in periculis credebant, utique non virtute signi, sed Christi servatoris, cujus curæ eo signo se commendabant. Atque spem eam animo concepere quod vidissent, Diabolos signo crucis per miraculum e corporibus humanis expelli. Tertull. in Scorp. adv. Gnost. *Nobis fides præsidium, si non & ipsa percutitur diffidentia signandi statim & adjurandi & unguendi bestiæ calcem. Hoc denique modo etiam Ethnicis sæpe subvenimus, donati a Deo ea potestate, quam Apostolus dedicavit, quum morsum viperæ sprevit*, Lactant. Instit. l. 4. c. 27. *Quanto terrori sit dæmonibus hoc signum, sciet qui vide-*

§. 72. γ. *Securitas in periculis.*

derit, quatenus adjurati per Christum, de corporibus quæ obsederint, fugiant - - - Neque accedere ad eos possunt, in quibus cœlestem notam viderint, nec iis nocere, quos signum immortale munierit tanquam inexpugnabilis murus. Athanas. Orat. c. Gent. Τȣ̃ ςαυρȣ̃ γενομένȣ πᾶσα μὲν εἰδωλολατρεία καθῃρέθη, πᾶσα δὲ δαιμόνων Φαντασία τῷ σημείῳ τȣ́τῳ ἀπελαύνεται. *post crucis adventum omnis simulacrorum cultus summotus est, omnesque demonum præstigiæ hoc signo propelluntur.* Et de Incarnat. Verb. p. 102. Edit. Col. t. 1. ἡκέτω δὲ ὁ πεῖραν τῶν προλεχθόντων βȣλόμενος λαβεῖν, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Φαντασίας, τῶν Δαιμόνων, καὶ τῆς τῶν μαντειῶν ἀπάτης, καὶ τῶν τῆς μαγείας θαυμάτων· καὶ χρησάσθω τῷ σημείῳ τȣ̃ γελωμένȣ παρ' αὐτοῖς ςαυρȣ̃, τὸν χριςὸν ὀνομάσας μόνον, καὶ ὄψεται πῶς δι' αὐτȣ̃ δαίμονες μὲν Φεύγȣς, μαντεία δὲ παύεται, μαγεία δὲ πᾶσα καὶ Φαρμακεία καταργεῖται. *Veniat qui istorum dictorum experimentum capere velit, & in ipsis*

præ-

præstigiis dæmonum, & imposturis vaticiniorum, & in miraculis Magiæ utatur signo crucis ab ipsis deriso, nomenque Christi invocet, & videbit, quomodo ejus rei metu Dæmones fugiant, vaticinia conquiescant, magiæ & veneficia irrita jaceant. Hieron. l. 2. Epist. 6. ad Heliodor. *Intus est periculum, intus est hostis. Expedite rudentes, vela suspendite, crux antennæ figatur in frontibus.* Et ejusd. l. Epist. 20. ad Demetr. *Crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti locum in te reperiat.* Cyrill. Hierof. Catech. 13. *Non pudeat igitur nos crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu & in ingressu, ante somnum, recumbendo & surgendo, eundo & quiescendo. Magna hæc est custodia, quæ*

 pro-

propter pauperes gratis datur: sine labore propter infirmos, cum a Deo sit hæc gratia, signum fidelium, & timor Dæmonum: triumphavit enim de illis in hoc signo. Ostenta illud audacter. Quando enim viderint crucem, recordantur crucifixi. Metuunt eum, qui contrivit capita Draconis. Martinus Turon. Episc. se inermem crucis signo tutum contra hostes fore dixit Juliano, apud *Sulpic. Sev.* de vit. B. Mart. c. 4. De Juliano Imperatore Sozom. l. 5. c. 2. ἔλαθεν ὑπὸ τῆς προτέρας συνηθείας, διά γε χριστιανὸς ἐν ἀπόροις κινδύνοις περιληφθεὶς, τῷ συμβόλῳ τοῦ Χριστοῦ κατασημάνας ἑαυτὸν, αὐτίκα φροῦδα τὰ φάσματα ἐγένετο. *Oblitus consueto more, quo cum esset Christianus, & in gravibus periculis constitutus, uti solebat, se ipsum signo Christi consignavit: quo facto spectra e vestigio evanuerunt.* Liceat his unum addere locum e Martialis Lemovicensium Episcopi epistola ipso judice Bellarmino

no supposititia: *Crux Domini armatura vestra invicta contra Satanam, galea custodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem & angelicas insidias perversæ potestatis sibi propinquare nullo modo sinens. Hoc solo signo cœlestis victoria data est nobis.* ad Burdigal. c. 8. Magna utique signi crucis encomia. sit tamen rata Epiphanii Diaconi in II. Niceno concilio sententia: *Multas cruces in ædicula figurare, & præcepta Dei contemnere, imitationisque passionis illius oblivisci, extrema dementia est.* Concil. Edit. Labb. t. 7. p. 854.

§. 73. *Cur frontem maxime notarint cruce?*

Nolo plura congerere, quæ huc pertinere videntur, sed verbulo jam lubet inquirere in caussam, propter quam prisci Christiani frontem inprimis crucis signo munierint, quod num Viri Ecclesiasticæ antiquitatis periti declararint, ego quidem igno-

ro. Quare enim interdum alia membra ſignarint cruce, in aprico eſt: nempe iis tum male ſe habuerunt, ut ex Hieronymo de Paula audivimus. Cor autem hoc ritu peculiariter Chriſto Servatori commendare voluerunt, ne ſive noctu ſive interdiu malæ inde cogitationes prodirent, quo de ſuaviter canit *Prudentius*, at quinti jam ſeculi ſcriptor, in hymno ante ſomnum:

Fac cum vocante ſomno
Caſtum petis cubile,
Frontem, locumque cordis.
Crucis figura ſignet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt crucem tenebræ,
Tali dicata ſigno
Mens fluctuare neſcit.

Gregor. Turon. l. 2. de Miracul. c. 107. *Si viriliter, & non tepide ſignum vel fronti, vel pectori ſalutare ſuperponas, tunc reſiſtendo vitiis Martyr habeberis, quia & ipſi*

ipsi martyres ea quæ vicerunt, non suis viribus, sed Dei hæc auxiliis per signaculum crucis gloriosissime peregerunt. Ad frontis ergo signationem quod attinet, aut fallor, aut sectatores Christi eam adhibuere loco moris, quo falsorum Deorum cultores cum ad eos imitandos tum ad honorandos caput redimire coronis solebant: Credidit enim vetus Ecclesia, nefas esse Christianis, sertis ejusmodi tempora cingere, non modo quia cærimonia ista videantur falsa colere numina, sed & quia Servatoris exemplo frontem nostram spinea potius deceat corona, utpote qui ad ferendam crucem vocati simus, non ad delicias, ornatum, pompam & gaudia. Hoc fere argumentum est libri quem Tertullianus de Corona militis scripsit. At loco spineæ coronæ capiti alias imponendæ videntur acquievisse crucis signo in fronte facto. Ephræmus Syrus in serm. de cruce Dom. *Crux infan-*

tium custos, virorum caput, senum corona: Tertull. l. c. *Si ob hæc caput ei* (Christo) *tuum debes, tale si forte ei repende, quale suum pro tuo obtulit: aut nec floribus coroneris, si spinis non potes: quia non floribus potes. Serva Deo rem suam intaminatam.*

Sed præter hanc conjecturam monere oportet, consuetudinem frontis cruce signandæ invaluisse inter Christianos non quidem vi, verum occasione mandati divini quod de signandis per Angelos electorum frontibus extat Ezech. 9: 4. *Signa signum super frontes virorum gementium & clamantium propter cunctas abominationes quæ fiunt in medio Hierosolymorum.* Et Apoc. 7: 3. *ne nocete terræ, neque mari, neque arboribus, quoad usque obsignemus servos Dei nostri in frontibus suis.* Unde a locustis e fumo putei egressis ii tantum læsi *qui non habebant signum Dei in frontibus*

suis

suis, Apoc. 9: 4. Nullum est dubium quin hac frontis filiorum Dei obsignatione innuatur custodia ac defensio qua illos Deus in plagis longe lateque grassantibus protegit ac conservat illæsos: tamen prisci Ecclesiæ doctores istud præsidium divinum a signo crucis in fronte facto creduli nimis expectarunt. Tertull. l. 3. contra Marcion. c. 22. *Ezechiel: dicit Dominus ad me: pertransi medio portæ in media Hierusalem, & da signum Tau in frontibus virorum. Ipsa est enim littera Græcorum Tau, nostra* T, *species crucis, quam portendebat futuram in frontibus nostris, apud veram & Catholicam Hierusalem.* in Hebræo est: והתוית תו *signa signum.* LXX. δὸς τὸ σημεῖον. Arnob. ad Psalm. 85. *habebimus signum crucis ejus in bono cum universis qui credimus, ita ut videant in frontibus nostris signum tuum, & confundantur, sive visibiles, sive invisibiles inimici.*

§. 74. *Cruces de collo suspensæ & vestibus appensæ:*

Alter crucis in veteri Ecclesia usus, quanquam priore multum recentior, erat, quod cruces diversa e materia factas gestarint vestibus appensas aut de collo dependentes, vel quoque manibus portarint. Atque hujus quidem consuetudinis originem ultra Constantini M. Helenæque Augustæ tempora non licet referre. Postquam enim Imperatoris mater sive invenerat crucem, de qua Jesum suspenderant Judæi, sive invenisse putabatur, abscissæ inde particulæ, ad fidem morti Servatoris faciendam, hinc inde mittebantur, a nonnullis & ceu venerandæ reliquiæ custodiebantur superstitiosius, corporique appendebantur. Quare alii, qui tam felices non erant, ut ipsi Hierosolymas adirent, vel aliter portionem de salutari ligno acciperent, crucem alia de materia effectam secum gerebant. Cyrill. Hierosf. Catech. XIII. *Si enim nunc negarem, arguet me hic Golgo-*

gotas, cui nunc omnes proxime assistimus: arguet me lignum crucis, quod per particulas ex hoc loco per universum orbem sparsum est. Et Catech. x. *Lignum crucis testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui secundum fidem ex illo capientes hinc universum orbem fere jam replerunt.* Quæ num genuina sint Cyrilli verba, an insititia vel adulterata, disquirendi heic locus non est. Socrat. l. 1. c. 13. τοῦ δὲ σαυροῦ μέρος μέν τοι θήκῃ ἀργυρᾶ περικλείσασα, μνημόσυνον τοῖς ἱστορεῖν βουλομένοις, αὐτόθι κατέλιπε. τὸ δὲ ἕτερον μέρος ἀποστέλλει τῷ βασιλεῖ. ὅπερ δεξάμενος καὶ πιστεύσας τελείως σωθήσεσθαι την πόλιν, ἔνθα ἂν ἐκεῖνο φυλάττηται, τῷ ἑαυτῷ ἀνδριάντι κατέκρυψεν, ὅς ἐν τῇ κατὰ Κωνσαντίνου πόλιν, ἐν τῇ λεγομένῃ ἀγορᾷ Κωνσαντίνου, ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ καὶ μεγάλου κίονος ἵδρυται. *Unam crucis partem in theca argentea occlusam, pro monimento iis, qui illius spectandi cupiditate ducerentur, ibi relinquit* (Helena):

alteram mittit Imperatori. Quam ubi is receperat, ratus civitatem, in qua illa servaretur, omnino salvam & incolumem fore, in suam ipsius inclusit statuam, quæ Constantinopoli in foro, quod a Constantino nomen traxit, supra columnam ingentem ex lapide Porphyrite confectam collocata est. Gregorius Nyssenus, citante Bellarmino l. 2. de Imag. c. 27. scribit in vita Macrinæ sororis, *eam gestare solitam ad collum crucem argenteam, cui inserta erat particula veræ crucis,* Hinc ἐγκόλπια, pectoralia quæ erant cruces e collo in pectore gestatæ. Nicephorus Episcop. Constantinop. in actis Concilii Ephesini ann. 431. congregati, apud Cl. Suicerum:

Quid ἐγκόλπιον.

Ἀπεςείλαμεν τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν μακαριότητι ἐγκόλπιον χρυσοῦν, οὗ ἡ μία ὄψις κρυςάλλου ἐγκατακεκλεισμένον· ἡ δὲ ἑτέρα εἰκονισμένη δι᾽ ἐγκαύσεως· καὶ ἐντὸς ἔχον ἕτερον ἐγκόλπιον, ἐν ᾧ εἰσι μερίδες τῶν τιμίων ξύλων ἐντετυπωμέναι. *Mittimus beatitati vestræ fra-*

fraternæ (ſcribit Leoni I. Papæ R.) *encolpium aureum, cujus una facies cryſtallum incluſum, altera picta nigello: & intus habet alterum encolpium, in quo ſunt particulæ honorandi ligni inſculptæ.* Apud Hoſpinianum refert Franciſcus Modius, Gregorianos Monachos Benedictini ordinis, quorum pater erat Gregorius M. poſtea Romanus Papa, *habuiſſe veſtitum cervinum, ſive Betici coloris, cui ad pectus crux rubea intexta fuerit.*

Veri eſt ſimile, ad eum morem confirmandum haud parum feciſſe famam, quæ percrebuit, una & altera vice cruces miraculo eſſe veſtibus impreſſas. Theodor. de templi Judaïci reparatoribus tempore Juliani Imperatoris l. 3. c. 17. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα, καὶ αὖ πάλιν τῇ ὑςεραίᾳ, ὤφθη ἐν τῷ ȣ̓ρανῷ τοῦ σωτηρίȣ ςαυροῦ τὸ σχῆμα φωτοειδές· καὶ αὐτὰ δὲ τῶν Ἰȣδαίων ἐσθήματα ςαυρῶν ἐπεπλήρωτο, οὐκ ἔτι μέντοι φωτοειδῶν, ἀλλ᾽ ἐκ μελαίνης κατεσκευασμέ-

§. 75. *Miraculo iis impreſſa.*

σμένων χροιᾶς. *Eadem quoque nocte, & postridie rursus, fulgentem crucis salutaris formam in cælo visam esse, ipsaque Judæorum vestimenta crucis figuris, non fulgentibus illis quidem, sed & nigro colore confectis signata.* Rufin. l. 1. c. 39. *Insequente nocte in vestimentis omnium signaculum crucis ita evidens apparuit, ut etiam qui diluere pro sui infidelitate voluisset, nullo genere valeret abolere.* Godavius in hist. Eccl. ad ann. Christi 419. ex Marcell. Chron. memorat, quum in diversis Palæstinæ oppidis haud pauci pagani Christo nomen dedissent, sacris initiati aquis, in eorum tunicis miraculo cruces apparuisse. Idem contigisse anno 960. Marianus Scotus in Chron. testis est.

§. 76. *Milites cruce signati.*

Sed tum demum invaluit maxime consuetudo cruces vestimentis assuendi, quum Romani Episcopi auctoritate expeditiones sacræ sive ad occupandam Palæstinam, sive ad extir-

tirpandos Romanæ sedis hostes susciperentur. De Urbano II. in Synod. Claræm. Guibertus Abbas hist. Hierof. l. 1. c. 5. *Signum satis conveniens hujus tam honestæ professionis instituit, & veluti cingulum militiæ: vel potius militaturis Deo, passionis Dominicæ stigma tradens, crucis figuram ex cujuslibet materiæ panno tunicis, byrris & palliis iturorum assui mandavit.* Petrus Diacon. in t. x. Concil. Edit. Labb. p. 517. *Pro militari erat signum sanctissimæ crucis. ad hujus autem rei evidens indicium, communi consilio signum sanctæ crucis super scapulam dexteram impressere vestibus.* Baldric. l. 1. hist. Hierof. *Statim omnes in vestibus superamictis consuerunt sanctæ crucis vexillum. Sic etenim Papa præceperat; & ituris hoc signum facere complacuerat: quippe prædicaverat summus Pontifex, Dominum dixisse sequacibus suis: si quis non bajulat crucem*

cem suam, & venit post me, non potest esse discipulus meus, Fulcher. Carnot. l. 1. c. 1. *O quam dignum erat & amœnum nobis omnibus cruces illas cernentibus; vel sericas vel auro textas, aut quolibet genere pallii decoras, quas in clamidibus suis aut birris sive tunicis, Peregrini, jussu Papæ prædicti, post votum eundi, super humeros suos consuebant.* Marin. Sanut. Torsell. l. 3. p. 7. c. 3. *Vir quidam, Geraldus nomine, Christo devotus, qui in prædicto hospitali diu servierat, de prædicti Abbatis mandato, adjunctis sibi quibusdam honestis viris, habitum regularem suscepit, & vestibus suis albam crucem affigens exterius in pectore, & regularia instituta, facta solemni professione, promisit; & fratres Hospitalarii dicti sunt.*

Crux alba in veste Hospitaliorum.

§. 77. Crucem portare manibus serior demum incepit ætas. & occasione quidem diversa. Chrysostomus in sup-

Cruces manibus gestatæ.

ſupplicationibus nocturnis argenteam crucem præferri iis, qui gloriam Filii æqualem Patris Majeſtati canebant, primus juſſit, ut ab Arianis extra urbis mœnia cœtum inter cantica agentibus diſcernerentur. Socrat. l. 6. c. 8, Ἐπινενόηντο γὰρ παρ' αὐτȣ̃ ϛαυροὶ ἀργυροῖ Φέροντες Φῶτα ἐκ τῶν κηρίνων λαμπάδων. *Erant enim cruces argenteæ ab eo excogitatæ, quibus lucernæ cereæ imponebantur.* Sozom. l. 8, c. 8. ἐν ὀλίγῳ δὲ ἐπισημότεροι γενόμενοι τȣ̀ς ἀπὸ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως ὑπερέβαλλον τῷ πλήθει, καὶ τῇ παρασκευῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ϛαυρῶν ἀργυρᾶ σημεῖα ἀπὸ κηροῖς ἡμμένοις προηγȣ̃ντο αὐτῶν. *brevi tempore illuſtriores facti* (Auditores Chryſoſtomi) *adverſæ ſectæ deditos & multitudine & apparatus ſplendore longe ſuperarunt. nam & crucum argentea ſigna eos præcedebant.* Romani Pontifices, quum in publicum procederent, pompæ cauſſa, ſibi crucem præferri volebant.

licet

licet hoc prius honore Exarchos aut Patritios recepissent. Anastas. in Leone IV. apud Carol. du Fresne. *Fecit isdem benignissimus crucem auream: noviter & ipsa crux, ut mos antiquitus est, subdiaconi manibus ferebatur, ante equum prædecessorum Pontificum*. Petrus de Marca monet in dissert. ad Synod. Claræmont. ad hunc usum adhiberi crucem auream à Carolo M. Leoni III. donatam. Unde Paparum inter ministros *cruciferi* sunt. Jus idem habent Patriarchæ, Archi-Episcopi & Episcopi, non tamen præsente Legato Pontificis aut Cardinali. Anno 1279. *mota fuit discordia inter Archi-Episcopos Cantuariensem & Eboracensem, eo quod Archi-Episcopus Ebor. fecit deferri crucem ante se in provincia Cantuar. & inhibitum fuit per Archi-Episcopum Cantuar. ne quis venderet victualia Archi-Episcopo Eborac. vel contraheret*. Matth. Westmonast. An. 1285. *Pridie Calen-*

das

das Maji, post Walliam subjugatam ad Westmonasterium veniens Rex Eadwardus, præcedentibus Archi-Episcopo Cantuar. & suffraganeis suis Episcopis revestitis, cum turmis nobilium & religiosorum & popularium comitivis, portionem Dominicæ crucis non modicam, ornatam auro & argento & lapidibus pretiosis, quam de Wallia secum tulit, ad Westmonasterium cum solenni processione & conventu adduxit. Idem. Innocentius III. devictis per milites cruce signatos Albigensibus instituit *Cruciferorum* ordinem, qui Monachi sic appellabantur, quod cruces in baculis deferrent. Matthæus Paris eos primum anno 1244. in Angliam venisse memorat. Quando autem Parochi deducendis funeribus crucem anteferre, vel circa lustrandos agros portare primum cœperint, dicere non habeo.

N Pa-

§. 78. Labara crucis signo distincta a Constantino.

Parum refert, sive ad primum sive ad secundum crucis usum referatur factum Constantini M. qui labara crucis signo distinxit, divino, ut Historici perhibent, somnio monitus. Lactant. de mortib. persecutor. c. 44. *Commonitus est in quiete Constantinus, ut cœleste signum Dei notaret in scutis, atque ita prælium committeret. Fecit ut jussus est, & transversa* X *litera, summo capite circumflexo, Christum in scutis notat. Quo signo armatus exercitus capit ferrum.* Euseb. l. 1. de Vit. Const. c. 28. ἀμφί μεσημβρινὰς ἡλίου ὥρας ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινούσης, αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἔφη ἐν αὐτῷ οὐρανῷ ὑπερκείμενον τοῦ ἡλίου σταυροῦ τρόπαιον ἐκ φωτὸς συνιστάμενον, γραφήν τε αὐτῷ συνῆφθαι λέγουσαν τούτῳ νίκα. *horis diei meridianis, sole in occasum vergente, crucis trophæum in cœlo ex luce conflatum, soli superpositum, ipsis oculis se vidisse affirmavit, cum hujusmodi inscripti-*

ptione hac vince. Hæc Eusebius ex ore ipsius Imperatoris. Et cap. 29. addit, Constantino visum hoc secum reputanti ac tandem dormienti, τὸν χριςὸν τȣ̃ θεȣ̃ σὺν τῷ Φανέντι κατ' οὐρανὸν σημείῳ ὀφθῆναί τε καὶ παρακελεύσασθαι, μίμημα ποιησάμενον τȣ̃ κατ' οὐρανὸν ὀφθέντος σημείȣ, τȣ́τῳ πρὸς τὰς τῶν πολεμίων συμβολὰς ἀλεξήματι χρῆσθαι. *Gothofredus* in not. ad Philost. 1. l. c. 6. ad illorum inclinat sententiam, qui hanc narrationem fabulis accensent: neque diffiteri possumus, Constantinianum ævum uti superstitionum sic & fabularum fuisse feracissimum. Enimvero si facta erunt in dubium vocanda, quotiescunque Auctores in recensendis eorum circumstantiis variant, de rebus priscis parum aut nihil omnino certi habebimus: & quis accuratus eventuum indagator non observat, ea quæ nostra ætate accidunt verissime, ab aliis aliter narrari? quare nolim juranti Imperatori

fidem omnino abrogari: licet haud existimem, istam Constantini visionem pro magno esse miraculo habendam: cur enim valde miremur, belli ducem somniare de vexillo, de vexilli signo ac de victoria? Atqui veteres monuerunt recte, Romanos vexilla sua distinxisse figura, quæ crucem fere expresserat. Justin. M. in Apolog. II. *Quin & signa vestra figuræ hujus vim præferunt & declarant (vexillorum signa dico aliorumque insignium) & tropæorum, per quæ progressus a vobis in publicum quovis locorum fiunt, imperii & potestatis indicia in hisce ostendentibus, licet hoc non intelligentes faciatis.* Minutius Felix in Octav. *Cruces etiam nec colimus nec oramus. Vos plane qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas, ut Deorum vestrum partes, forsitan adoratis. Nam & signa ipsa & cantabra, & vexilla castrorum, quid aliud quam inauratæ cruces sunt*

iunt & ornatæ? tropæa vestra victricia non tantum simplicis crucis faciem, verum & affixi hominis imitantur: Conf.*Tertull.*Apolog.c.16.Porro quod Constantinus istud vexillorum insigne sit interpretatus de cruce inter Christianos celebratissima, fieri potuit, quia scivit, Christianum populum in Servatore cruci quondam adfixo omnem ponere fiduciam, & ab eo solo auxilium sperare: cæterum non esse eum adeo malum, sed innocentem ac Dei sui cultorem studiosum, oppressum equidem diuturna miseria, tamen servatum mirabiliter auctumque: quin & a Patre suo Constantio Chloro benigne toleratum: quare sciens in exercitu suo Christianos esse plurimos, eoque ad debellandum Tyrannos, qui Romano imperio graves incubuerant, peraptos, uti occasione sapienter constituit, & postquam molimina ejus, devictis hostibus feliciter successissent, publice Christo nomen

 dedit,

tametsi nostræ religionis mysteria nondum intellexerat, sicuti ex negotio Ariano innotuit. Num vero ei circa meridiem lucidum crucis tropæum in cœlo apparuerit, id in medio relinquo. Saltem posterioris ævi scriptores simile quid diversis vicibus contigisse memorant. Paulus diacon. hist. misc. l. 11. c. 20. *Gallo ad Antiochiam veniente* (anno 351.) *circa Orientem signum apparuit in cœlo die pentecostes. Columna namque sub speciem crucis in cœlo visa est, speciem luminis habens extensam a Golgotha usque ad montem olivarum. In circuitu autem ejus corona erat velut Iridis speciem habens. Hoc & Constantius Gallus vidit.* Chronol. Saxon. ad ann. 774. *Rubra Christi crux in cœlis post solis occasum apparuit.* Dodechin. ad ann. 1147. *Quum Episcopus & omnis populus Clerusque* (Merseburgi) *qui ad diem festum convenerant, astarent, quasi Iris in cœlo apparuit,*

paruit, ac in medio cruces ostensæ sunt. Coloniensem provinciam ejusmodi signis ad Christum fuisse adductam, scribit *Matth. Paris* ad ann. 1217.

Cæterum invalescente per seculorum decursum superstitione, hæc sive vera, sive ficta signi crucis, in cœlo adparitio omni occasione deprædicari, hominumque credulorum animis inculcari debuit. De labaris aut militaribus vexillis lubet memorare Nicolai I. responsum ad consulta Bulgarorum, cap. 33. *quando prælium inire soliti eratis, indicatis vos hactenus in signo militari caudam equi portasse, & sciscitamini, quid nunc vice illius portare debeatis. quid aliud utique, nisi signum sanctæ crucis? ipsum enim est quo Moyses mare divisit, & Amalek interfecit, quo Gedeon Madianitas superavit; & Christus Dominus noster Diabolum qui habebat mortis imperium, non so-*

§. 79. *Postea ab aliis.*

lum superavit, sed & prostravit. ipsum est signum quod portamus in frontibus nostris, ipso a cunctis defendimur hostibus, & ab omnibus munimur incursionibus. Hoc est signum fidei, & ingens horror diaboli, quo Christiani principes in necessitatibus suis semper utuntur, & Reges veram religionem sectantes, sæpe celebres, Christo propitio, triumphos de hostibus operantur. Sed ut manifestius sciatis, quid pro illa equina cauda in signum debeatis militare convenientius, cum in apparatum belli proceditis portare; pauca de Constantini actibus memoranda ducimus, qui piissimus Romanorum extitit Imperator, & Christianitatis famosissimus omnium propagator. Ille quippe cum adversus Maxentium urbis Romæ tyrannum exercitum duceret, erat quidem jam tunc Christianæ religionis fautor, nondum tamen, ut est solenne nostris initiari, signum Domini-

minicæ passionis acceperat. Cum igitur multa secum de instantis prælii necessitate pervolvens iter ageret, seque ad cœlum sæpius elevaret, & inde sibi divinum precaretur auxilium; vidit per soporem ad Orientis partem in cœlo signum crucis igneo fulgore rutilare; cumque tanto visu fuisset exterritus, ac novo perturbaretur aspectu, adstare sibi vidit Angelos dicentes. Constantine, in hoc vince. tum vero lætus redditus, & de victoria securus, signum crucis, quod in cœlo viderat, in sua fronte designat, & hoc in militaria vexilla transformat, ac labarum, quem dicunt, in speciem dominicæ crucis exaptat; & ita armis & vexillis religionis instructus adversus impiorum arma proficiscitur, & sine cruore Romani populi, ut ipse Deum precabatur, Maxentio in flumen demerso, de Tyranno mirifice triumphavit.

§. 80. *Cruces statutæ in viis publicis, templis.*

Denique tertius crucis usus in prisca Ecclesia, quo majores ligneas cruces in viis publicis, in templis atque ante templa & alibi fixere, ab eodem Constantino primam traxit originem. Nam diserte Euseb. de laudib. Constant. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ νικοποιὸν ἐτίμα σημεῖον, ἔργῳ τὴν πεῖραν τῆς ἐν αὐτῷ θεότητος μαθὼν - - - τούτῳ τὸ πανθῶν ἀγαθῶν τέλος, οἷόν τι χρεὸς βασιλεὺς ἀποδιδοὺς ἁπανταχοῦ τῆς στήλας ἐπινικίους ἱδρύετο. *Imperator autem triumfale signum honorat, divinitatem quæ in eo est, reipsa expertus - - - Isti denique cumulatam omnium bonorum, quibus fruimur, expletionem acceptam referens Imperator, columellas triumfales ubique terrarum collocavit.* Mox loca, ubi templa vel Oratoria & monasteria ædificare volebant, infixa cruce dedicabant, quo de Juliani Antecessoris constitutio & Justiniani Imperatoris novellæ a Carolo du Fresne & Cl. Suicero citatæ extant: eratque nefas sacræ ædis moliri stru-

ſtructuram, niſi præceſſerat σαυροπήγιον. Carol. M. Capitul. c. 229. *Nemo ædificet Eccleſiam antequam civitatis Epiſcopus veniat, & ibidem crucem figat publice.* In viis publicis cruces, ut veri judico ſimile, Diis vialibus ſucceſſere. Theod. Balſamo, ſed XIII. demum ſeculi ſcriptor, ad canon. Trull. LXXIII. ἅγιαι δὲ εἰκόνες καὶ σαυροὶ ἐν δημοσίοις ὁδοῖς παρὰ τȣ̃ θέλοντος ἀνασηλοῦνται. *Sanctæ autem imagines & cruces in publicis viis a volente eriguntur.* Cruces templis impoſitas memorat Niceph. Gregoras ſeculo recentior, l. 9. Τηνικαῦτα μέν τοι πεπτώκασι καὶ πολλοὶ τῶν ἐπὶ τȣ̃ς νεὼς ἱδρυμένων ἐκ σιδήρȣ σαυρῶν, ὑπενεγκεῖν ȣ̓ δυνάμενοι τὴν τȣ̃ πνεύματος βίαν. *Tum quoque multæ ferreæ cruces templis impoſitæ, impetu ventorum non tolerato, deciderunt.*

§. 81. *Vexillum Templariorum.*

Sed tempus eſt, ut e diverticulo in viam revertamur, indicaturi jam Tem-

Templariorum *vexillum bipartitum ex albo & nigro, quod nominant Bauceant - - - eo quod Christi amicis candidi sunt & benigni, nigri autem & terribiles inimicis*, Jacob. de. Vitr. *Baucens* vel *Bauceant* sequioris ævi Auctoribus est albo & nigro interstinctus vel bipertitus. Galli id vocabulum præsertim usurpant de equis, quorum pelles nigro & albo sunt interstinctæ, *Du Fresn.* in Gloss.

§. 82. *Insigne.*

De insigni illorum Matth. Paris in Chron. *Primo adeo pauperes, licet strenui, fuerunt, quod unum solum dextrarium illi duo* (Hugo de Paganis & Godefridus de Sancto Æodemaro) *habuerunt: unde propter primitivæ paupertatis memoriam, & ad humilitatis observantiam in sigillo eorum insculpti sunt duo unum equum equitantes.* Dextrarius, melius Destrarius a Celtica voce *Destrier* dictus, est equus major & cataphractus, in bellis potissimum

mum & præliis usurpatus: aliis a dextra appellatus, quod dextra duceretur, donec certaminis tempus adesset.

§. 83. *Disciplina severa.*

Regulas instituti ab initio servabant diligenter & rigide. Jacob. de Vitr. *Quoniam religionis vigor absque districtione disciplinæ non potest observari, viri religiosi & prudentes a principio sibi præcaventes, & in posterum providentes, transgressiones seu negligentias delinquentium fratrum nullo modo dissimulare, vel impunitas præterire voluerunt; sed quantitatem criminum & peccatorum circumstantias circumspecto examine diligenter ponderantes, a consortio suo quosdam irrevocabiliter ejicientes, crucem rubeam auferebant, ne morbidæ capræ contagio grex ovium macularetur: alios autem usque ad condignam satisfactionem ad terram absque mappa cibum tenuem sumere, ut coram omnibus eis rubor, & aliis timor incuteretur, injungentes: quibus etiam*

etiam ad cumulum majoris confusionis & expiationis canes, si forte secum manducarent, non liceret amovere: alios etiam, ut a gehennali carcere valerent liberari, carceribus & vinculis ad tempus, vel in perpetuum, secundum quod expedire videbatur, coërcebant. Multis insuper aliis modis, secundum regulæ salutaris instituta, ad observantiam regularis disciplinæ & professionis honestæ rebelles & contumaces compellebant.

§. 84. Obedientia.

Domino etiam Patriarchæ Hierosolymitano, a quo professionis principium & vitæ corporalis subsidium habuerunt, debitam obedientiam & reverentiam humiliter exhibebant: decimas & alia quæ sunt Dei, Deo, & quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddentes. Nulli molesti erant, sed ab omnibus propter humilitatem & religionem amabantur, Idem. Et Bernhard. Exhort. ad mil. c. 4. *Primo quidem utrolibet* (in bello domive)

mive) *disciplina non deest, obedientia nequaquam contemnitur: quia teste scriptura; & filius indisciplinatus peribit, & peccatum est ariolandi repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Itur & reditur ad nutum ejus qui præest: induitur quod ille donaverit, nec aliunde vestimentum seu alimentum præsumitur.*

§. 85. *Industria.*

A bello quum vacabant, manibus laborabant. Bernhard. l. c. *Nullo tempore aut ociosi sedent, aut curiosi vagantur: sed semper dum procedunt, quod quidem raro contingit, ne gratis comedant panem, armorum seu vestimentorum vel scissa resarciunt, vel vetusta reficiunt, vel inordinata componunt, & quæque postremo facienda Magistri voluntas & communis indicit necessitas.*

§. 86. *Morum honestas.*

Morum honestatem, qua supra militum sortem primo excelluere, laudat idem Bernhard. *Verbum*, ait, *in-*

insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur vel tenue sive susurrium nequaquam ibi deprehenditur inemendatum. Scacos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa avium rapina, ut assolet, delectantur. Mimos & magos & fabulatores, scurrilesque cantilenas, aut ludorum spectacula, tanquam vanitates & insanias falsas respuunt & abominantur. Petrus Abbas Cluniac. Epist. 26. l. 6. ad Ebrard. magistrum templi. *quis non lætetur, quis non exultet, processisse vos non ad simplicem, sed ad duplicem conflictum: in quo & contra spirituales nequitias, juxta Apostolum, animi virtutibus: & contra corporales hostes corporis viribus dimicatis? in quorum uno quicquid sanctorum Monachorum vel Heremitarum est, assumsistis: in altero omnium religiosorum propositum excessistis. militant quidem illi Deo, & licet castigan-*

do

do corpus suum, & in servitutem redigendo laborent: tamen corpore a mundi tempestatibus, & maxime a bellorum tumultibus requiescunt. at vos, ut dictum est, & fortem armatum eisdem eorum artibus superatis: & contra illa ejus, quæ aperte adversus Christum producit, infernalia castra, Saracenorum dico agmina, pugnando assidue non cessatis. Estis monachi virtutibus: milites actibus: illud spiritualiter implendo: istud corporaliter exercendo.

§. 87. *Prudentia & fortitudo bellica.*

In bello se gerebant laudabilissime, *ad nutum & mandatum ejus, qui præest militiæ, non impetuose neque inordinate, sed prudenter & cum omni cautela ad prælia procedendo, primi in progrediendo, in regrediendo postremi: nec est eis licitum, terga fugiendo dare, vel sine mandato reverti*, Jacob. de Vitr. *Strenui & fortes Christi milites, tanquam alii Machabæi de viri-*

bus suis non præsumentes, sed in virtute divina omnem spem ponentes corpora sua pro Christo exponebant. Sic & Dominus cum ipsis & pro ipsis pugnabat. unde adeo formidabiles facti sunt, quod unus persequebatur mille, & duodecim millia, non quot essent sed magis ubi essent, dum ad arma clamaretur, interrogantes: Leones in bello, agni in domo, in expeditione milites experti, in Ecclesia velut Eremitæ & Monachi, inimicis Christi duri & feroces, Christianis autem mites & benigni, Epit. bell. sacror.

§. 88. *Bona fama in orbe.*

Ex quo factum est, quod nomen honestatis eorum, & fama sanctitatis quasi cella aromatica redolens suavitatem odoris, diffusa est per mundum universum; & impleta est domus sanctæ Ecclesiæ ex odore unguenti; & memoria eorum in ore omnium fidelium quasi mellis dulcedinem sapiebat. *Idem.* Natalis Alexan-

lexander indicat, in Spicilegio Dacheriano, t. XIII. extare dialogos Anſelmi Havelburgenſis Epiſcopi, quorum l. I. noſter ordo inſigniter commendetur.

§. 89. *Incrementum.*

Hiſce de cauſſis Templariorum res crevit in immenſum, ut licet primis novem annis nonniſi novem fuiſſent, tamen Wilhelmi Tyrii ætate, trecentos plus minusve in conventu habuerint equites, albis chlamydibus indutos: exceptis fratribus, quorum pene infinitus erat numerus. uti laudatus Tyrius loquitur. l. 12. c. 7. *Milites autem ex universo mundo*, Vitriaci ſunt verba, *non ſolum mediocres, ſed & Duces & Principes eorum exemplo mundi vincula disrumpentes, & omnibus pro Chriſto renunciantes, ad eos confluebant, profeſſionis & religionis eorum cupientes eſſe participes; pompoſam mundi vanitatem & carnales delicias a ſe penitus relegantes, & tanquam ſtercora re-*

O 2 *pu-*

putantes, Christi militiam & religionis humilitatem divinitus inspirati devotissime amplexabantur. Unde modico tempore adeo multiplicati sunt, quod in conventu eorum plusquam trecentos equites, exceptis servientibus, quorum non erat numerus, omnes albis chlamydibus indutos haberent. Matth. Paris. p. 615. *Habent Templarii in Christianitate novem millia maneriorum.* ad Ann. 1244. Est autem *Manerium* habitatio cum certa agri portione a manendo dicta, Gallis *Manoir*, Du Fresne.

§. 90. *Progressus aliorum Ordinum.*

Stupenda incrementa, quæ Templarii intra quinquagesimum ab Ordinis institutione annum sumserunt, in memoriam nobis revocant incredibiles progressus, quos diversi Ordines sacri brevi fecere. Nam Benedictum, Monachorum Occidentalium Patrem, familiam suam, hancque plures in ramos divisam, longe lateque in universa propa-

gasse

gasse Europa, nemo est qui ignoret; & testatur Trithemius, sua ætate *monasteria Benedictinorum Abbates habentia, exceptis præposituris, prioratibus, & cœnobiis monialium, ultra quindecim millia fuisse.* De Hospitalariis Robert. de Monte in contin. Sigeb. ad ann. 1131. *Fratres quoque de Hospitali sub religioso habitu continenter viventes ubique se multiplicando diffundebant.* Et Matth. Paris ad ann. 1244. *Hospitalarii habent in Christianitate novendecim millia maneriorum, præter emolumenta & varios proventus ex fraternitatibus & prædicationibus provenientes, & per privilegia sua accrescentes.* Multiplicationem ordinis Prædicatorum Beatam Virginem Dominico ejus auctori visione pronunciasse, tradit apud Hospinian. scriptor vitæ Dominici: at quicquid sit de viso Dominici, saltem eventus spem illius mirabiliter con-

firmavit: refert enim *Antonius Florentinus*, qui circa annum Domini 1458. historiam suam absolvit, hunc ordinem ab anno Christi 1220. usque ad sua tempora nactum esse in Italia conventus 145. in provincia Tholosana 25. in provincia Provinciæ 27. in provincia Franciæ 29. in Hispania 29. in Arragonia 14. in Teutonia 48. in Saxonia 46. in Anglia & Wallia 44. in Hibernia 24. in Scotia 13. in Polonia 32. in Bohemia 22. in Hungaria, quæ comprehendit Pannoniam, Sclavoniam & Dalmatiam 35. in Dacia, Suecia & Norwegia 26. in Græcia 4. & in Terra sancta 5. ut jam Monialium hujus ordinis monasteria silentio prætereamus. Neque sterilior parens Franciscus Assisius fuit. Volaterr. l. 21. *Auctus exinde paulatim ordo, ut cunctis postea multitudine virorum præstiterit, & sacerdotio, & doctrina, & sanctitate præcellentium.* Et quid dicam de Patri-

Patribus societatis Jesu, qui ab initio pauci, diu neglecti, repressi diutius cohibitique, a Papis & Regibus, a Senatoribus, Episcopis, Doctoribus & monachis, paulatim ea, qua sciunt, ratione, creverunt numero, auctoritate, opibus, potentia, ut jam in quatuor mundi partibus, si quis diligere illos nolit, metuere aut saltem mirari necesse habeat.

§. 91. Templariorum divitiæ:

Uti numero, sic & divitiis mature sunt aucti Templarii, Wilh. Tyr. *Possessiones tam ultra quam citra mare adeo dicuntur immensas habere, ut jam non sit in orbe Christiano provincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit; & regiis opulentiis pares hodie dicuntur habere copias.* Jacob. de Vitriac. *Amplis autem possessionibus tam citra mare quam ultra dilatati sunt in immensum, villas, civitates & oppida, exemplo Fra-*

trum Hospitalis S. Johannis, possidentes, ex quibus certam pecuniæ summam pro defensione terræ sanctæ, summo eorum Magistro, cujus sedes principalis erat in Hierusalem, mittunt annuatim. Divitias Templariis successu temporis non modo fuisse occasionem luxus, superbiæ & libidinis, sed quoque caussam exitii, infra observabitur.

§. 92. *& aliorum Ordinum.*

Atque hæc erat veterum Clericorum Ordinumque religiosorum felicitasne dicam an infelicitas, quod post Constantini M. tempora, quum fere gentes omnes ad Ecclesiam accederent, opes & facultates cumulatim in eorum sinum non conjicerentur sed effunderentur; Laïcis sibi familiisque suis alendis parum aut nihil de substantiis suis reservantibus. De Benedictinis, & præsertim Cassinensibus Monachis Volaterr. l 21. *Hoc Casinense cœnobium religionis caput, cujus aureorum* XL *millia reditus fuere, urbibus* opi-

opibusque plurimis, si per Tyrannorum rapinam licuisset, dominabatur. Regna potius, quam cœnobia vir sanctus posteris reliquit, nimirum fortasse ignorans, non se tam pauperibus hospitium, aut Christi servis ad divina mysteria subsidium (uti sperabat) quam Clericis & sacerdotibus ocium atque luxuriam pariturum. Sed extrema dies hanc profecto sagenam excutiet. De Monachis in genere Polyd. Vergil. l. 7. de Inv. rer. c. 2. *Atque ita monastica instituta ut humana, haud diu inviolata stetere; hominum moribus semper in deteriora inclinantibus, ac divitiis pietatem, quæ ut mater illas a principio Ordini pepererat, contaminantibus.* Paucissimi enim fuere similes iis, de quibus Sulpic. Sever. dial l. cap. 5. *aurum atque argentum, quæ prima mortales putant, neque habent neque habere cupiunt. Nam cum ego presbytero illi decem nummos*

 au-

aureos obtulissem, refugit, altiore consilio protestatus, Ecclesiam auro non strui, sed potius destrui. Quare & diversorum Principum Christianorum extant leges, quibus liberalitati erga Ecclesiam exercendæ modus ponitur: Valentiniani, Valentis & Gratiani in Cod. Theod. *Ecclesiastici, aut ex Ecclesiasticis, vel qui continentium se volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillorum domos non adeant, sed publicis extermineutur judiciis, si posthac eos ad fines earum, vel propinqui putaverint deferendos. Censemus etiam, ut memorati nihil de ejus mulieris, cui se privatim sub prætextu religionis adjunxerint, liberalitate quacunque, vel extremo judicio possint adipisci; & omne in tantum inefficax sit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per subjectam personam valeant aliquid vel donatione, vel testamento percipere.* Capitul. Carol. M. l.

M. l. 1. c. 89. *Statutum est, ut nullus quilibet Ecclesiasticus ab his personis res deinceps accipere præsumat, quarum liberi aut propinqui hac inconsulta oblatione possint rerum propriarum exheredari. Quod si aliquis deinceps hoc facere tentaverit, a Synodali vel imperiali sententia modis omnibus feriatur.* Et l. 5. cap. 175. coërcetur Episcoporum & Presbyterorum cupiditas ditandi post mortem propinquos ipsorum. *Decrevimus ut Episcopus de rebus sui juris, quas aut ante Episcopatum, aut certe in Episcopatu hereditaria successione acquisivit, secundum autoritatem canonicam quicquid vult & faciat, & cui vult conferat. Postquam autem Episcopus factus est, quascunque res de facultatibus Ecclesiæ, aut suo aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non propinquorum suorum, sed in Ecclesiæ cui præest,*

jura

jura deveniant. Similiter & de Presbyteris qui de Ecclesiarum rebus quibus præsunt, prædia eo modo emunt, faciendum statuimus. quoniam multos presbyterorum occasione taliter emtarum rerum Ecclesias quibus præsunt expoliasse, & a suo ministerio multimodis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, & hac occasione multos Laïcorum in scandalum damnationis & perditionis proruisse comperimus.

§. 93. *Caussæ liberalitatis erga Clericos, Monachos & Milites sacros:*

Non juvat, plura hac de re Imperatorum, Regum & Rerump. edicta, sive prisca, sive recentiora, congerere: sed operæ est pretium, in causas inquirere, quæ fecere, ut Ecclesiæ, in primis vero Monachi, Clerici, Militesque religiosi adeo ditarentur. Et diligenter mihi de illis cogitanti manifestum fit, Ecclesiasticos aliorumque Ordinum viros nihil omisisse, quod ad acquirendas opes faceret; atque illorum deinde, qui suas opes tam largiter vel distri-

ſtribuerunt, vel profuderunt, animos ita fuiſſe conſtitutos, ut excitari ad liberalitatem exercendam facillime potuerint.

§. 94. *a. in Accipientibus,*

Primum dico, Eccleſiam ejusque Antiſtites, cum togatos tum ſagatos, ea curioſiſſime omni tempore media adhibuiſſe, quibus divitiæ conquiri ſolent. Ut enim a Concionatoribus, etiam antiquiſſimis, bonis alias & religionis propagandæ ſtudioſis, incipiam, quis quæſo in eorum ſermonibus ad cœtum habitis tam eſt peregrinus & hoſpes, ut ignoret, plures in illis occurrere exhortationes ad faciendam munificentiam, præſertim Eccleſiæ ſive pauperi adhuc ſive jam diteſcenti, quam monita de Servatore optimo ſuper omnia diligendo, de fiducia in eo ſolo collocanda, de remiſſione peccatorum unice ob ejus meritum conſequenda, de gratia ipſius eaque ſola vehementiſſime & conſtantiſſime deſideranda, de animo occaſione

Conciones,

omni

omni ad Deum elevando, deque cogitationibus omnibus a terrestribus & humanis ad cœlestia & divina dirigendis? Quæ certe præcepta tam salutaria, tam necessaria, Christiano homine tam digna, vel non satis diligenter & sæpe inculcata, vel omnino fuisse a multis prætermissa, uti notissimum sic & turpissimum est, nullisque gemitibus & lacrymis satis deplorandum. Atque hanc quidem negligentiam supinam inter præcipuas caussas referre soleo, cur in Ecclesiam pro sancta veritate hæreses, errores & mendacia, pro vera pietate impietas & superstitio, pro consolatione dubitatio, metus, angor & desperatio subierint, unoque ut dicam verbo, horridissima corruptio longe lateque omnia vastarit perdideritque.

§. 95. *a Conciliis imperata.*

Si quando concionantium fervor in exigenda stipe videbatur defecisse, Synodorum fulgura & fulmina eum rursus incendebant. E multis suffi-

fufficit audire can. XI. Concilii Matifcon. circa finem feculi VI. congregati : *Sectatores hofpitalitatis nos effe non folum D. Jefus admonet, cum fe dicit in hofpitem receptum fuiffe, fed etiam Apoftolus omnibus pene præceptis. Propterea, beatiffimi fratres, unumquemque noftrum oportet, non folum femet ipfum ad hoc opus aptare, fed etiam omnium fidelium mentes, ut poffint apud Deum mifericordiæ operibus pro noftris peccatis intercedere, & nos ei per veram hofpitalitatem reconciliari. Si quis ergo noftrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis fuæ ipfe prius comprobaverit opere, indignationem divinæ procul dubio incurret majeftatis. Prædicetur hoc noftræ mediocritatis ftatutum in auribus omnium Chriftianorum.* Nempe donatis liberaliter aut teftamento legatis opibus tribuebatur vis Deum placandi, peccata delendi, pœnasque

que temporales juxta & æternas auferendi, ut locupletes tanto essent ad exercendam beneficentiam proniores. Errorem aut peperit aut fovit vetus latina traductio moniti a Daniele dati Nabuchodonosoro, c. 4: 24. פרק *abrumpe peccata tua per misericordiam*, quod Græci λύτρωσαι & Latinus *redime* reddiderunt.

§. 96. *Privatim præstita divitibus officia.*

Concionum efficaciam augebat privatæ conversationis studium, quo Clerici Monachique indefessi agebant omne id, quod ad promerendam divitum gratiam alliciendamque liberalitatem pertinet. Feliciter sed sordida sordide in Epist. descripsit Hieronymus. *Osculantur* (de Clericis Romanis loquitur) *capita matronarum; & extenta manu, ut benedicere eos putes velle, si nescias pretia accipiunt salutandi --- quidam in hoc omne studium vitamque posuerunt, ut matronarum nomina, domos moresque cognoscant; ex quibus unum, qui hujus artis est princeps,*

ceps, breviter describam: --- Cum sole festinus exsurgit, salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiruntur, & pene usque ad cubicula dormientium senex importunus ingreditur; si pulvillum viderit, si mantile elegans, si aliquid domesticæ supellectilis, laudat, miratur, attrectat, & se his indigere conquerens, non tam impetrat quam extorquet. Iterum de Sacerdotibus & Monachis: *Audio in senes & anus absque liberis quorundam turpe servitium. Ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt.* At æqua lance qui rem ponderabit, deprehendet, Clericos Monachosque Hieronymi ætate nonnisi rudes discipulos indoctosque tyrones in arte mendicandi fuisse, secutis autem seculis Magistros peritissimos Doctoresque consummatissimos evasisse.

§. 97. *Lucrum ex usuris.*

Tertio, præter artem assentatoriam exercuerunt quoque usuras. Hinc manavit *Leonis* I. monitum Epist. I. c. 3. *Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos, usurariam exercere pecuniam, & fænore velle ditescere. quod nos non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed in laïcos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus.* Et cap. 4. *Illud etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine, aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere.* Et Concilii Constantinop. canon. x. *Episcopus, presbyter aut diaconus, qui usuras vel centesimas accipit, vel cesset, vel deponatur.*

§. 98. *Vita Clerica vel Monastica hominibus opulentis persuasa.*

Quarto, quem noverunt divitiis opibusque florere, ad Clericatum vel Monasticam vitam traducere studue-

duerunt, ut simul bonis illius potirentur: unde Principum manarunt edicta, quibus id fieri prohibetur. Capitul. Caroli M. l. 1. c. 120. *Quosdam vero cupiditatis causa, ab his qui res illorum concupiscunt, circumventos audivimus, & hoc ideo fieri prohibemus.* Et l. 5. c. 137. *Statutum est, ut nullus in Canonica aut regulari professione constitutus aliquem tonsurare propter res adipiscendas deinceps persuadeat. Et qui hoc facere tentaverit, Synodali vel Imperiali sententia modis omnibus feriatur.*

§. 99. *Bonus opum usus.*

Quinto, fatemur libentissime, Deum ex Clericis & præsertim Monachis nonnullorum rexisse animos, ut vel proprias vel aliunde acceptas opes laudabiliter impenderent, eoque vicissim divites ad edenda liberalitatis erga ipsos specimina excitarent. Nam pauperes nutriebant, ægrotos curabant, peregrinos advenasque hospitio excipiebant, ju-

ventutem indigam alebant, rudemque erudiebant. Ita laudat *Mezeræus* in Compend. Chronol. antiquissimos Galliæ Monachos, quod labore manuum quæritantes victum, substantias suas in pauperes erogarint, etsi renunciare iis necesse non habuerint: septimo autem seculo testatur Monachos coluisse diversas Galliæ terras, Barbarorum incursionibus vastatas, ut egenorum necessitatibus succurrerent. Et in vita Philippi Augusti scribit, Franciæ Nobiles bonam decimarum partem dedisse Benedictinis, quod eorum Monasteria Nobilium aliorumque viatorum hospitia, & juventutis scholæ essent.

§. 100. *Fraudes & violentia aliorum.*

Allegare sexto loco possem furta, rapinas, testamentorum subjectiones, fictas donationes, & alias hujus generis fraudes ac violentias, quibus opes Ecclesiæ mire creverunt: at malo turpia silere quam legibus Principum, placitis Conciliorum,

&

& publice recensitis accusationibus & condemnationibus invidiose probare. Hoc tamen spero, vitio mihi verti non poterit, si dicam, religiosos milites religione militari, id est, raptibus, deprædationibus, concussionibus & homicidiis, si non acquisivisse divitias, saltem auxisse. Nam similes querelas de nostris Templariis ipsa ab Ecclesia motas jam jam audiemus.

§. 101. *Gratus erga liberales animus.*

Præstat septimo indicare, quam se gratos præstiterint Clerici, Monachique erga eos, qui aut ingentibus donis aut larga hereditate bene de ipsis sunt meriti. Etenim vivos colebant curiosissimis officiis, & tanquam viva consummatæ pietatis exemplaria digito monstrabant: mortuos pro concione laudabant eloquentissime, atque inter Sanctos primi ordinis collocabant, nomina inscribebant fastis, cadavera sepulcro cum veneratione & pompa & gemitibus & lacrymis & planctibus inferebant,

animas sacrificiis, precibus & supplicationibus in purgatorio igne recreabant, vel ex eo evocabant.

§. 102. *Clericorum scopus in comparandis opibus,*

Divitiis tantis vel in vita sunt abusi ad voluptates, vel post mortem nepotes aliosve propinquos ditare studuerunt. De luxu Clericorum in genere *Sulpic. Sev.* dial. 1. c. 21. *qui ante pedibus aut asello ire consueverat, spumante equo superbus invehitur: parva prius ac vili cellula contentus habitare, erigit celsa laquearia, construit multa conclavia; sculpit ostia, pingit armaria, vestem respuit grossiorem, indumentum molle desiderat. atque hæc caris viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus: illa ut birrum rigentem, hæc ut fluentem texat lacernam.* De Romanis Episcopis singulariter *Ammian. Marcell.* histor. l. 27. c. 3. *neque ego abnuo, ostentationem rerum considerans urbanarum, hujus rei.* (Episcopatus de quo Damasus & Ursinus

Ut se molliter curarent;

tam

tam atrociter certaverant) *cupidos, ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum jurgari debere: cum id adepti, futuri ita sint securi, ut dite tur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis insidentes, circumspecte vestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum convivia regales superent mensas. qui esse poterant beati revera, si magnitudine urbis despecta quam vitiis opponunt, ad imitationem Antistitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandique parcissime, vilitas etiam indumentorum, & supercilia humum spectantia, perpetuo Numini verisque ejus cultoribus ut puros commendant & verecundos.*

Ecclesiasticorum morem ditandi post mortem consanguineos graviter perstrinxit *Salvian.* l. 2. c. avarit. *Peram de Apostoli manu rapuit, & peragrantibus universum mundum* mi-

§. 103. *Et post mortem propinquos ditarent.*

nistris suis usum unius virgulæ non reliquit. Et post hæc parum est successoribus eorum, i. e. Levitis ac Sacerdotibus, tanta divinarum rerum administratione fungentibus, si ipsi tantum divites fuerint, nisi etiam heredes divites relinquant. Erubescamus quæso hanc infidelitatem. Sufficiat nobis quod videmur usque ad vitæ terminos Deum spernere!

§. 104. *B. in dantibus.* Ex hisce omnibus liquido constare existimo, Ecclesiæ proceres nihil omisisse eorum, quæ ad impetrandas opes faciunt: nunc quoque alterum est ostendendum, quod a principio posui, scil. Christianorum animos ita tum fuisse comparatos, ut ad largienda Ecclesiæ bona movr i facile potuerint.

§. 105. *Lætitia de pace accepta.* Primo enim lætabantur pace Ecclesiæ & libertate religionis ab Imperatoribus data: mens autem læta acquisito recens bono lubentissime impendit ea, quæ ad fruitionem hu-

jus

jus boni necessario impendi debent: plane uti videmus vastatos bello cives paratissimos esse ad dilapsarum facultatum reliquias restaurandis urbium, opidorum, vicorum, templorumque ruinis consecrandas, quam primum aliqua pacis & ab hoste libertatis spes adparet.

§. 106. Recordatio præteritorum temporum.

Deinde præteritorum temporum, quibus uti omnes in genere Christi sectatores, ita præsertim Viri Ecclesiastici misere vixerant, diligens recordatio non poterat non in hominibus opulentis liberalem excitare commiserationem, qua commoti bene facerent iis, qui tot ac tanta mala, tamque diu pro nomine Jesu toleraverant: quique adhuc pauperem vitam agebant.

§. 107. Præclara opinio de liberalitatis sanctitate.

Accessit tertio præclarissima opinio, qua imbuebantur ipsorum animi de opibus largiter in sinum Ecclesiæ effusis. Nempe apex pietatis habebatur charitas; & quis charitate dignior sancta matre, Ecclesia,

 hujus-

hujusque primogenitis filiis, Clericis & Monachis? Rogabantur, exigebantur, urgebantur *opera bona*: & ne fallere, augustum hoc, suave hoc nomen non conveniebat nisi largitionibus, sive per vitam sive post mortem factis. Quis obsecro tam est segnis & ignavus, ut operandum esse neget? quis tam malus, ut contendat, non esse operandum bene? At manum infer sacco, numos eroga, fac testamentum petitoribus utile: jam operaris bene, melius si donas plura, optime, si aut vivus aut mortuus das omnia. Hæc illorum temporum doctrina, opinio, religio. *Salvian.* l. 1. de avarit. n. 23. graviter & sapienter, *Non bonis spebus innititur qui ad hoc tantum peccat in vita, ut peccatorum molem redimat in morte, & ideo se evasurum putat, non quia bonus sed quia dives sit. quasi vero Deus non vitam quærat hominum, sed pecuniam, atque a* cun-

cunctis malorum redimendorum spe male agentibus accipere solos pro criminibus numos velit, & corruptorum judicum more argentum exigat, ut peccata vendat. Et num. 29. *cum offert quispiam Deo facultates suas, non offerat quasi præsumtione donantis, sed quasi humilitate solventis; nec absolvere se peccata sua credat, sed allevare; nec offerat cum redemtionis fiducia, sed cum placationis officio; nec quasi debitum totum reddens, sed quasi vel parvum de magno reddere cupiens, quia etiamsi tradat quod habet pro modo rerum, non reddit quod debet pro magnitudine peccatorum.*

Et quam non spem de fructibus liberalitatis conceperant? Dum vivimus, est pulcrum digito monstrari, & dicier, hic est! Hic ille, qui religionem stabilit, Ecclesiam conservat, Ecclesiæ ministros alit! hic ille, qui templa fundat, Monasteria in-

§. 108. *& utilitate.*

instituit, tuetur, ditat. Ast gloriosius, post mortem legi in fastis, laudari pro concione, celebrari annalibus. Beatius, memorari inter Sanctos, inter Sanctissimos: mereri vitam, portare laureolam. Sed misera anima! quî mereberis vitam, ubi portabis laureolam? Angeris in purgatorio, aut torqueberis apud inferos. Da numos, dita sacerdotes, macta reditibus Monachos, & effugies gehennam: in purgatorio non manebis, inde evocaberis, educeris, extraheris catena argentea, fune aureo. Dum manes, juvaberis sacrificiis, reficieris precibus, exhilaraberis cantu. Obscurus, tristis, ingratus ille locus, o anima, sed eo tibi abeundum. Da igitur quod habes, da cito, da libenter; si multum, omnia: si nihil habes, cura ut habeas, eme libertatem, aut captivitatis clementiam! Hæc illorum temporum spes, hæc desperatio!

Quarto, postquam Clerici Mona-

na-

nachique in honore esse, & gratia atque auctoritate florere inceperunt, plurimi & stemmatis nobilitate illustres, & ab opibus largiter instructi, sive ipsi hoc vitæ genus sunt amplexi, sive ad illud amplectendum fratres, filios aut propinquos induxerunt, partemque substantiarum Ecclesiæ, vel Collegio, cui novum obtigit membrum, una attulerunt, nam vacuis ad loca sancta manibus accedere non licebat. Atque hæc omnia tam sunt in vulgus nota, ut confirmare exemplis ex historiarum monumentis supervacaneum existimem.

§. 109. *Amor vitæ Clericæ vel Monasticæ.*

Quod si Romano Catholici Doctores ea, quæ usque huc disseruimus, aliaque plura, quæ congeri huc possent, diligentius secum perpenderent, forsitan de largitionibus, quæ Ecclesiæ fiunt, porro non tam auguste sentirent, atque sentiunt. Nam criminantur sanctam doctrinam nostram esse falsam mendacemque, quia populum ad præstanda

§. 110. *Calumnia & gloriatio Romanensium;*

da

da charitatis opera, ad dandam liberaliter stipem, ad facultates Ecclesiæ donandas testamentove legandas, aut plane non excitet, aut non efficaciter satis commoveat: ipsorummet contra laudant deprædicantque religionem ceu bonis operibus fecundissimam, ea sc. sectari se & tenere placita, quæ veteres Christianos ad edenda tot sanctæ liberalitatis monumenta, ad donationes, ad testamenta Ordinibus sacris personisque Ecclesiasticis utilia, templis extruendis vel reparandis necessaria, vi salutari adegerint: hisce se Patribus erga Deum munificis succedere filios non degeneres: inditam natura humanis mentibus cupiditatem; terrestres divitias possidendi, acquirendi, augendi, retinendique: quare divinam sine dubio esse doctrinam, quæ opum amorem ex iis valeat excutere, operaque beneficentiæ, difficillima alias & nostris desideriis maxime inimica, tam præstitu facilia reddat.

Sed

§. III. *Repressa.*

Sed homines isti non aliter deblaterant, quam si cum stupidis bardisque agerent, qui neque facta sciant, neque naturam rerum intelligant, neque de iis judicare ex suis caussis possint. Quid enim? tamne est difficile opus? tamne excellenter sanctum, cedere bonis, quibus vel non opus habes, vel uti amplius nequis? & cedere iis, qui in vita obsident tuas vias, lectum circumdant, animum fatigant, post mortem vero nomini tuo immortalitatem, corpori pompam; & animæ requietem promittunt: & cedere, quum officia erga Deum, erga alios homines, erga te ipsum neglexisti: & cedere, ut hoc pretio impietatem tuam compenses, hoc sacrificio salutem redimas, hoc munere peccata expies? Quasi vero magnus & sanctus & justus noster Deus cultum sibi debitum pecunia venderet, quasi requisitam a nobis vitæ puritatem cum distributione facultatum com-

mu-

mutaret! Quasi bonorum jam jam relinquendorum donatio, sanctitati cogitationum, divinitati desideriorum affectuumque, fervori precum, luci intellectus, amori veritatis, castitati corporis, innocentiæ manuum, aliisque virtutibus Christianis æquipolleret!

§. 112. *Fontes liberalitatis Veterum.*

Contemnimus facile illorum iniquitatem, qui calumnientur, ita de laudibus piæ beneficentiæ deteri, & charitatis opera vel dissuaderi omnino, vel non pro dignitate commendari. At enim puto, tanto hæc a me rectius disputari, quanto mihi est perspectius, Veterum eheu sæpissime liberalitatem non alio de fonte, nisi de superstitione, ignorantia & impietate manasse, siquidem parci alias & infrequentes Dei cultores omnibus se boni Christiani partibus rite esse defunctos, animæque saluti bene consuluisse, sive ex impietate sive ex stolida inscitia credebant, quando substantias, vi & frau-

fraude haud raro partas, in fine vitæ ad pias caussas legabant.

Tribus tantum verbis indicabo, qua ratione factum sit, quod inter cæteros ordines nostri Templarii (ad eos enim jam redit oratio mea) tam immensas brevi divitias acquisiverint. Atque heic quidem revocare in memoriam convenit, quod ab initio monuimus, religiosæ isti militiæ peregrinationes sacras dedisse originem, à Turcorum Arabumque incursionibus vehementer intutas. Nam decepti superstitiosis erroribus homines insano flagrabant amore, Palæstinam visitandi, & Hierosolymis fuisse, ac sepulcrum Domini salutasse in præcipuis capitibus sanctitatis ponebant. Hinc mœsta illa boni Tyrensis ad Christum exclamatio, occasione cladis anno 1145. Francis ad Mæandrum illatæ à Turcis: *quid est, Benedicte Domine Jesu, quod populus iste tibi tam devotus, pedum tuorum volens adorare vestigia, lo-*

§. 113. *Erga Templarios præsertim.*

cia venerabilia, quæ tua corporali consecrasti præsentia, deosculari cupiens, per manus eorum qui te oderunt, ruinam passus est? Vere judicia tua abyssus multa, & non est qui possit ad ea. Tu enim solus es Domine, qui cuncta potes, & non est qui possit resistere voluntati tuæ. l. 16. c. 25. At Pater cœlestis terram Filii sui sanguine olim maculatam, ejectis procul & longe lateque dispersis veteribus incolis, tanti criminis reis, truculentæ subjecerat barbaræque genti, quæ incredibiles angusto temporis intervallo non modo in Asia & Africa, sed & in Europa, circumlatis ubique victricibus armis, fecit progressus, utpote à Deo excitata & instructa ad puniendam Christianorum impietatem. Quare & iis respiciebatur oculis, quibus respicere populum plerunque solemus ad exequenda Dei judicia paratum. Nemo de vita emendanda, de erroribus abjiciendis, de purgando

do cultu & restauranda religione cogitare; hostem criminari, execrari omnes; Reges & Principes coire, milites scribere, fœdera pangere, numos corradere, in Palæstinam ire, Monachi & quotquot ex alto verba ad cœtus faciebant, clamare: delendos Turcas, extinguendos Christiani nominis osores, terræ sanctæ injustos dominatores, id est, abscindendam Deo manum, qua castigare ipsos volebat. Successum ineptorum pariter & improborum consiliorum non dicam; sed ita quum fuerint infelici illo ævo constituti Christianorum, præsertim Latinorum animi, quis eos mirabitur stupendis auxisse divitiis milites, qui ad Saracenorum excidium, locorumque Sanctorum defensionem peculiari se voto adstrinxerant? Adde, Templariorum ordini Principes, Comites, aliosque primariæ nobilitatis viros sese aggregasse, & quo viverent commodius, hostique bellum facerent vi majore,

 simul

ſimul opes ſuas in ærarium eorum intuliſſe: Balduinum IV. Gazam urbem antiquiſſimam, ſed penitus derelictam reædificaſſe, & fratribus Templariis cuſtodiendam inhabitandamque conceſſiſſe, tradit *Blond.* dec. II. l. 5. ad ann. 1143. *Uterque hic ordo*, Templariorum & Hoſpitaliorum *brevi locuples beatusque factus, contribuentibus certatim toto terrarum orbe Regibus Ducibusque agros opidaque.* Paul. Æmyl. in Ludov. VII.

§. 114. *Ludovicus VII. Templariorum fautor, & Philippus II.*

Ludovicus VII. Galliarum Rex eminuit inter eos, qui beneficiis Templarios cumulavere, ſicuti ex datis ad ipſum à Magiſtro & Fratribus Ordinis epiſtolis liquido adparet. Unius principium heîc inſerere juvat: *Ludovico Dei Gratia inclito & venerabili Regi Francorum, Domino ſuo Kariſſimo, Bertr. de Blancafort, eadem gratia militiæ Templi Magiſter dictus, de regno ad regnum feliciter transferri, Quot & quan-*

quanta nobis & prædecessoribus nostris de munificentiæ vestræ largitate, collata sunt beneficia, si per singula persequi temptabimus, nec littera poterit, nec lingua sufficere. Nam cum ab ineunte ætate vestra liberalitas circa domus nostræ propagationem laboriosa devotione studuerit, adhuc, Deo gratias, in eodem tenore suo perdurat, Deo propitio & vita comite in posterum duratura. Et ut retroacta tempora replicemus, raro vel nunquam invenietur sancta devotio destitisse, quin semper aut sua nobis propensius ingereret, aut aliena benigni sui favoris adsertione nostris usibus applicaret. Certe æstimavit nostros Equites tanti, ut sequestros in re controversa, eaque vehementer ardua, habere voluerit. *Paul. Æmyl.* in Ludov. VII. *Convenerat etiam inter Francos Anglosque, ut Gisortium neutris pareret; id Templariorum aliquis velut sequester fi-*

duciariusve haberet, quoad de controversia diligentius caveretur statueretur que. Henricus Rex Templariorum ornatu suscepto, Gisortium ingressus, seque Templarium ferens, præfectum præsidiumque opido imposuisse à quibusdam traditur. Liceat hac occasione memorare, Templarii habitum plus profuisse Henrico Patri quam Richardo filio & successori: is enim per Dalmatiam & Germaniam è Palæstina in Angliam rediturus inter Templarios itineris comites, & ipse Templarii habitum induit quidem, sed annulo proditus à Leopoldo Austriæ duce captivus fuit detentus, *P. Æmyl.* in Philip. II.

§. 115. *Ingens iis cedit summa ex testamento Philip. II.*

Anno 1147. Ludovicus in Syriam abiit ad bellandum contra Ægyptios ac Saracenos; & absens quoque terram sanctam cordi habuit, quod docent scriptæ à Fulcherio, militiæ templi socio, ad Ludovicum literæ, in quibus hæc occurrunt verba: *Mihi autem famulo vestro non credatis*

tis elapsum, quod ab ore vestro, cum, à vobis recederem, accepisse me gaudeo. Dixistis enim, ut ex parte vestra loca sancta salutarem, & in visitando ea memoriam vestri facerem in singulis. Cujus rei non immemor hunc annulum, quem vobis mitto, per sacra loca circumferens & singulis applicans, in memoriam vestri singulis imposui: pro cujus reverentia precor, ut annulum custodiatis & habeatis cariorem. Philippus II. Ludovici filius & successor, moriens quadraginta millia librarum argenti Magistro templi Hierosolymitani ex testamento reliquit, *Platina* in Honor. III. Confirmat rem Paul. Æmyl. licet paulo aliter narret. *Brenno Regi, & duobus Magistris Templariorum, Hospitaliumque sexagena millia aureorum ad sacri belli necessitates moriens legavit.*

§. 116. *Templariorum su-*

Postquam vero divitias regales impetrassent Templarii, humano more, quo arridentis fortunæ blan-

perbia, & corruptio. ditias insolenter plerunque accipimus, cristam erexere, ob superbiam & tyrannidem fere ab omnibus historicis reprehensi: Wilh. Tyr. l. 12. c. 7. *Cum diu in honesto se conservassent proposito, professioni suæ satis prudenter facientes, neglecta humilitate, quæ omnium virtutum custos esse dinoscitur, & in imo sponte sedens, non habet unde casum patiatur, domino Patriarchæ Hierosolymitano, à quo & ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes.* Matth. Paris in Chron. *Florente igitur ordine, & in humilitate prosperante, invidit humanæ prosperitatis inimicus, & quæ huic virtuti videntur adversantia, superseminavit, vid. superbiæ genimina, quæ solet inobedientiam cum schismatibus, & multis aliis malis generare. - - - Rerum affluentia in-*

insolentiam generante, jam suæ professionis obliti, humilitate neglecta, à Domini Patriarchæ, à quo Ordinis institutionem, mansionem, protectionem & omnia prima beneficia susceperant, se subtraxerunt obedientia; interveniente opima retributione, versus Papam exemti, ut magis gloriarentur Libertini. Unde hoc cognito Patriarcha conquestus est, dicens: Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Richardus sane, qui in Anglia circa annum 1200. regnavit, quum à sacerdote Sulcone admoneretur, tres filias suas, superbiam, avaritiam & luxuriam, nuptui daret, ne gravius à Deo puniretur, convocatis regni proceribus dixit: *Do superbiam Templariis & Hospitalariis, avaritiam Monachis, & luxuriam Ecclesiasticis Prælatis cum clero.* Girald. Quin & omnis generis sceleribus sese contaminarunt, unde gravissima Fratris Humberti in

eos extat invectiva. *Quid prodest vincere Saracenos, & vinci à vitiis? August. turpe est, ut quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vitio, qui non vincitur ferro. O quot & quanti sunt, qui gloriose triumphaverunt & frequenter de Saracenis, post hujusmodi victorias victi à vitiis ad inferos descenderunt?* tom. xxv. bibl. Patr.

§. 117. *Quod quidem commune malum in Clero & antiquum.*

Propensionem in Clericis ad superbiam multi observarunt. Jam à primo pacatæ rei Christianæ ævo. *Sulpic. Sever.* dial. l. c. 21. *quis nostrum est, quem si unus homunculus humilis salutaverit, aut fatuis atque adulantibus verbis femina una laudaverit, non continuo elatus sit superbia, non statim elatus sit vanitate? ut etiamsi non habeat conscientiam sanctitatis, tamen quia vel stultorum adulatione, aut fortassis errore sanctus esse dicatur, sanctissimum se putabit.* Quid igitur miri, viros militares, nobili ge-

nere

nere ortos, Regibus ac principibus familiares, gloria, laude & divitiis cumulatos, ut erant Templarii, altos concepisse spiritus?

Fastum tamen involucro modestiæ texerunt, unde Magistri eorum in literarum initio se *pauperis militiæ templi Magistros*, item *ministros humiles* vocavere, imitati in eo Gregorium I. Episcopum Romanum, qui ægre ferens, Papas Constantinopolitanos regno inhiare Ecclesiastico, quod ipsius judicio Romanis debebatur, *servus servorum* audire voluit, unde & ejus successores isto se titulo insigniunt. En exordium aliquot Epistolarum quas Magistri militiæ templi ad diversi ordinis viros scripsere. *Frater P. de Monte acuto militum templi Magister humilis*. M. Paris in Henr. III. *Frater Hermannus Petragorinus Dei gratia pauperis militiæ templi Magister humilis*, ibid. p. 542. Idem se nominavit, *pauperis mi-*

§. 118. *Astute tamen tegebant Magistri Templariorum.*

militum templi ministrum humilem, p. 615. Et hist. Jerosolym. *B. de Blancesford divina gratia pauperis militiæ templi Magister*, p. 1176. *pauperis militiæ templi minister humilis*. p. 1178. *Guido Fulcherii domorum pauperis militiæ templi procurator indignus*, ad Ludovicum Galliarum Regem, p. 1181. *divina gratia militiæ templi conservus humilis*, p. 1183.

§. 119. *Tempus defectionis à Patriarcha Hierosolymitano.*

De tempore, quo se jurisdictioni Patriarchæ Hierosolymitani exemerint, & Pontifici Romano subjecerint, certi mihi nihil constat, nisi quod jam ætate Wilhelmi Tyrii, qui historiam suam ad annum 1183. perduxit, Patriarchæ Hierosolymitani jugum excusserint, uti ex ipsius verbis paulo ante citatis patet. Balæus in Gelasio II. *Templariorum sectam (ut habet Matthæus Parisius) à Hierosolymorum Patriarchæ obedientia exemit, ita* (inquit) *ut more Cham maledicti Filii Noë illum*

lum contemnerent, qui eos primum fundaverat. Sed ea verba nusquam in Matthæo Paris invenio. *Wolfius* in Memorab. id tribuit Gelasii successori Calixto II. Remis anno 1119. Concilium celebranti. Verum Tyrius & Matthæus Paris testantur, Templarios diu in honesto perstitisse proposito, Gelasii autem Calixtique II. ætate prima & tenuissima Ordo ille habuit initia, in Trecensi demum Synodo anno 1128. confirmatus. Obiter quoque heîc moneo, falli viros doctos, qui corruptæ vitæ Templariorum testem allegant Bernhardum Abbatem, quandoquidem illius querela de luxu & fastu militum non de Templariis est mota, sed de militibus reliquis, quibus emendandi moris mali exemplum novum istud & religiosum militum genus ob oculos posuit. *Carolus du Fresne* in Gloss. dubitanter tamen dicit, sub Thoma de Monte Acuto, Ordinis magistro, Honorium III. qui

qui anno 1216. Innocentio III. in sede Romana successit, Templarios ab Patriarchæ Hierosl. & Episcoporum jurisdictione exemisse, uti legatur in privilegiis Ord. Hospitaliorum.

§. 120. *Monachi Episcopis subtracti.*

Non possumus non hac occasione recordari ambitionis Romanorum Pontificum, qua incitati alienam invadere jurisdictionem, & sacros Ordines à debita præfectis obedientia eximere cordi semper habuere. Ita Monachi Episcopis primum fuere subjecti plurium Conciliorum constitutionibus: Nam Synodus Chalcedonensis contra Eutychen anno 451. coacta, τοὺς καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας, ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, jubet can. IV. ab Episcopis enim ad res agendas adhibiti evasere πολυπράγμονες; ipsorumque Episcoporum contemsere auctoritatem. Concil. Aurelian. I. can. VIII. *Abbates Episcopis, Monachi Abbatibus sint subjecti.* Et Aurelianense II. can. XXI. *Ab-*

Abbates qui Episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem ne admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta deponant. Sed postea nacti facultatem eligendi Abbatis, paulatim se Episcoporum, à quibus in ordinem redigi nolebant, potestati subduxere, & Bernhardi præsertim ætate, data pecunia libertatem à Papis Romanis emerunt, vicissim devotissimam ipsis obedientiam spondentes.

§. 121. *Templariorum violentia Papis non ingrata.*

Superbiæ Templarii adjunxere violentiam & latrocinia. Tyrius: *Ecclesiis Dei, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebite turbando possessiones, facti sunt valde molesti.* Matth. Paris in Chron. *Ecclesiis Dei decimas privilegiis adquisitis armati subtrahentes facti sunt multis valde molesti.* Privilegia hæc impetravere à Romanis Episcopis: nam Alexander III. eos cum Cisterciensibus & Hospitalariis exemit decimis, ne illas, quibus sub-

ſubjiciebantur, Epiſcopis ſolvere cogerentur, hortatus ſimul omnes, ut ipſorum inopiæ ſubvenirent. Et Innocentius III. confirmavit ſententiam Archi-Epiſcopi Senonenſis, qui Templariis Pariſienſibus prebendam Decano S. Quintini ab iis ereptam adjudicavit, *Baron.* ad ann. 1201. §. 5. Leonem autem Armeniæ Regem Templariis infeſtum monuit idem Innocentius, ne bellatoribus pro cruce Chriſti quippiam damni inferret, ſed quicquid abſtuliſſet, reſtitueret, ad ann. 1213. §. 14. Et Gregor. IX. cum Friderico II. Imperatore, qui Templariorum Hoſpitaliorumque in Siculo & Neapolitano regno poſſeſſiones occupaverat, pacem inire noluit, niſi ea præter cæteras lege, ut Templariis & Hoſpitalariis, quorum armis & viribus terra ſancta defenderetur, bona in Sicilia & Apulia ablata reſtitueret, & à vexatione illorum abſtineret, *Baron.* ad ann. 1228. n. 2.

1230. n. 1. & 1232. n. 3. Anno autem 1231. quum Fridericus bona omnia Templariis & Hospitalariis in regno Siciliæ erepta, necdum restituisset: quinimo eos domiciliis propriis ejecisset; illi autem sedem Apostolicam interpellantes, auxilia à Gregorio Pontifice postulassent: misit ad eum Gregorius Mutinensem Episcopum, deinde & bis ei scripsit, admonens: ut eis ablata omnia restitueret, vel saltem in manibus magistri militum Teutonicorum tantisper deponeret, donec de jure decerneretur, quis, quid ex æquo & justo habere deberet. *Baron.* ad cit. ann. n. 3.

§. 122. *Cædes.*

Grassari cædibus mature inceperunt. Matth. Paris ad ann. 1149. *Misit* (Assisinorum Magister) *unum ex fratribus suis, virum providum & discretum ad Regem Hierosolymorum Baldewinum, ut per ejus consilium baptismatis susciperet sacramentum: sed diabolus Ecclesiæ*

 sem-

semper invidens incrementis, hoc fieri non permisit. Nam legatus populi memorati, antequam ad Regem perveniret, à fratre quodam de militia templi, in magnum fuit Ecclesiæ scandalum interemtus, per quod negotium pie inchoatum, usque in diem hodiernum dilationem accepit. Wilh. Tyr. l. 20. c. 31, 32. factum id refert ad tempora Amalrici V. Hierosolymorum Regis, qui obiit anno 1173. additque: petiisse per legatum Assisinos, fratres militiæ Templi, qui possidebant castella regioni eorum contermina, tributum 2000. aureorum singulis annis acceptum remitterent, & fraternam deinceps charitatem servarent: Regem porro Amalricum, quia Otto de S. Amando, Templi Magister, renuebat pro sceleris magnitudine in Galtherum, qui id admiserat, animadvertere, consensu Procerum Sidone è Templo reum abripuisse, & Tyri in carcerem compegisse: caussam

sam cum ceteris Regibus communicaturum nisi morte præventus fuisset.

Lites & jurgia cum Regibus & Principibus maluerunt augere quam componere. Anno 1277. *inter Principem Antiochenum & Templarios discordia nimia oritur: nam homines Principis familiaribus templi tædia ingerebant; & ipsemet Princeps, tanquam juvenis & insolens contra ipsos quoque fratres convitia proferebat: læsi querelas deferunt: ipsique confratres, & Tripolitanus Episcopus, non quæ pacis, sed quæ discordiæ seminant.* Mox templi Magister Robertus armis decernere statuit, sed copias contra Boamundum, Principem Antiochenum missas naufragio amisit, eodem adhuc anno mortuus, *Marin. Sanut Torsell.* l. 3. part. 12. cap. 17. Præcedente anno Templarii civitatem Regi Cyprio subjectam occupavere, in qua cum nonnulli adven-

§. 123. *Jurgia cum Principibus.*

tum Regis, ordinandarum rerum gratia, desiderarent, dixere palam: *Si vult venire, veniat: sin autem, non curamus.* Id. l. c. cap. 14.

§. 124. *Præcipue cum hospitalibus.*

Singulariter erga Hospitales, à quibus in paupere initio beneficiis plurimis erant ornati, æmulatione, & invidia exarsere. *Petrus Walsingham* in hypodeug. Neustr. *Ex reliquiis hospitaliorum in cibis & armis sustentati, ad tantam rerum opulentiam pervenerant, ut filia ditata matrem videretur supergredi & suffocare.* M. Paris ad ann. 1241. *Recedente autem circa idem tempus peregrinorum multitudine de terra sancta, post Comitis Richardi recessum, Templarii soli facta Comitis non acceptantes, imo stimulis invidiæ exagitati, obloquendo, detrahendo, cachinnando deridebant, & treugas ab eo acceptas impudenter confringentes, Hospitalarios qui dictas pacem & treugas acceptarunt, & inviolabiliter con-*

conservarunt, acerbius infestabant, & damnificatos usque ad obsidionem in Acon detrudebant, ut non liceret eis in alimentis providere, nec etiam mortuos suos à domibus suis, quibus obsessi recludebantur, efferre sepeliendos. Fugabant etiam & effugabant ipsi Templarii in contumeliam Imperatoris, fratres Ecclesiæ S. Mariæ Theutonicorum, vix paucis, quos habuerunt amicos, & Ecclesiæ ministris relictis. unde ipsi ad pedes Imperatoris querimoniam gravem super hoc reponentes, & alios Christianorum magnates, tam Ecclesiasticas quam laicas personas confugerunt. unde grave scandalum est exortum, ut qui tot saginantur reditibus, ad Saracenos potenter expugnandos, vires & virus in Christianos, imo fratres suos, impie convertebant, ut iram Dei sibi gravius procurarent. Proinde Comes à terra sancta recessurus, quasi horum præsa-

gus noluit Ascalonem, vel thesaurum quem ibi dimisit ad perficienda quædam in eodem castro, superbiæ Templariorum commendare. p. 575. 576. Atque ad ann. 1243. *Templarii in terra sancta Hospitalarios graviter infestantes obsidebant, ita ut domo sua, quæ est in Acon, obsessis non licebat mortuorum corpora efferre sepelienda, insuper ipsi Templarii fratres Theutonicorum Ecclesiæ S. Mariæ, in contumeliam Imperatoris, exturbatos à finibus suis propulsarunt, iram Dei super capita sua cumulantes, & inimicos crucis extollentes.* pag. 604. Id. ad ann. 1249. *Rex interim Francorum, sano ac sancto fretus consilio, multos magnates, tam in Cypro quam in aliis Christianorum climatibus discordes; & Templarios & & Hospitalarios plenius pacificavit, ut securius nullis post terga relictis offendiculis, iter arriperet inchoatum,* p. 765. Nec defuerunt Hospita-

spitalarii sumendæ de Templariis vindictæ ubi se occasio obtulit. *Paris* ad ann. 1259. *Tempore quoque sub eodem, Templarii fratres de S. Lazaro, & S. Thoma, Aconenses Hospitalarii, etiam sui comprovinciales, nec non & alii, veluti Januenses & Pisani, in terra S. diffidentes, quos habere consuevit legitimos Ecclesia defensores, pacis tunc & sui destructores, nec non cruentissimi ejusdem exstiterunt exterminatores. Hospitalarii namque, dissensione quadam inter eos lethaliter suscitata, unanimiter in Templarios insurgentes, quum maxima sui parte prostrata eosdem, ut dicitur, funditus peremerunt: ita ut vix uno ex parte Templariorum, quamplurimis vero ex Hospitalariis, ut dicitur superstitibus nunquam inter Christianos, maxime religiosos talis aut tantus miserabilis fuisse dicebatur interitus*, p. 987. Quare Europæi Templarii in Concilio con-

gregati de Hospitalariis invicem nova clade afficiendis deliberarunt equidem, sed temporis & loci intervallo paulatim ira ipsorum deferbuit.

§. 125. *Expeditiones bellicæ.* Bellicas Templariorum expeditiones adversus Turcos, Arabes, Saracenos Ægyptiosque susceptas, felices interdum, sæpius infelices ex historiis nunc recensere ordo jubet. Anno 1133. *interfecti sunt omnes milites templi Domini*, Matth. Paris in Henrico I. credo à Sanguino Turcorum Principe bellicosissimo, qui Fulconem Hierosolymorum Regem prælio vicit, *Wilh. Tyr.* l. 14. c. 25. quanquam Hugo, primus Templi Magister, ad Transmarinos Principes implorandi auxilii caussa missus & post Synodum Trecensem anno 1128. in Palæstinam reversus, vivente adhuc Balduino Rege, ingentem peditum equitumque numerum suppetias adduxerat, *Tyr.* l. 13. c. 26. *Anno Domini* 1152. *Rex Lu-*

Ludovicus exercitum parat ad eundum contra Damascum, congregataque Francorum militia Templariorum, ac Hierosolymitarum, Damascum obsidet. sed repulsus est à Damascenis cum adjutorio Babyloniorum, sicque Hierosolymam redit non cum honore. Ptolem. Lucens. in annalibus. *Marin. Sanut. Torsell.* l. 3. part. 6. c. 14. Laudatus modo *Tyrius* tradit, Robertum Burgundionem Magistrum militiæ templi cum fratribus egisse ad Tecuam Turcas in fugam, sed postea prædæ inhiantes, à Turcis in aciem reversis magnam accepisse stragem, occiso inter ceteros viro eximio fratre militiæ templi Odone de monte Falconis, *l.* 15. *c.* 6. Accidit hoc anno 1133, at circa annum 1148. Latini reparatum ex parte opidum Gazæ fratribus militiæ templi custodiendum tradiderunt, Ægyptios ruinarum incolas per universam regionem hostiliter grassari solitos repressuris,

l. 17. c. 12. Anno 1153. interfuere obsidioni Ascalonæ, sed avaritiam suam, Regi Balduino III. totique Christiano exercitui perniciosam, morte vel captivitate expiarunt. Nam *Magister militiæ Templi, Bernhardus de Trenellape* (l. 17. c. 21. à Tyrio vocatur quoque Bernhardus de Tremelay) *cum fratribus suis multo ante prævenientes, aditum occupaverunt, neminem nisi de suis intrare permittentes: eos autem hac intentione dicebantur arcere, quatenus primi ingredientes spolia majora & uberiores manubias obtinerent*. Quare obsessi videntes eorum, qui in urbem perruperant, paucitatem, animos resumunt, interceptosque Templarios obtruncant, Wilh. Tyr. l. 17. c. 27. Anno 1155. aliud magis impium avaritiæ specimen ediderunt Noseradinum Christiana sacra suscepturum ut vinculis solveretur, Ægyptiis pro LX. millibus aureorum vendentes, l. 18. c. 9. Captus

ptus erat illustris juvenis prælio, cujus felix exitus Templariorum maxime fortitudini à *Paulo Æmyl.* tribuitur. *Exin Paneaden mota castra. Cum Norradino Latini atrox prælium inire. Templariorum virtus excellens fuit. Gloriam hoste fuso, fugato, castris exuto sibi peperere. - - - Cum in tuto sibi esse viderentur* (Ægyptii) *insidiis Templariorum nunquam conquiescentium excepti: ceteri occisi. Nosedorinus vivus cum magna gemmarum margaritarumque vi captus, quem paulo post Ægyptii ingenti auri pondere de Templariis, redemere, ac exquisitissima supplicia de eo sumsere. adverso apud nostros Templariorum rumore, quod is juvenis se jam catechumenum professus diceretur.* in Ludov. VII. Vicissim Magistrum ipsorum *Burtrandum de Blanquefort* captivum duxit Saladinus, l. 18. c. 14. *Tyr.* anno demum 1157. Manuele Orientali

tali Imperatore procurante, libertati restitutum. Anno proximè secuto 1158. Saraceni Balduinum III. qui victorem exercitum cito nimis dimiserat, imparatum agressi multos trucidarunt ex militibus templi, qui soli cum eo remanserant, *Chron. Sigeb.*

§. 126. Supplicium sumtum de Templar.

Anno 1167. *Præsidium, spelunca inexpugnabilis, ultra Jordanem in finibus Arabiæ situm, fratrum militiæ templi diligentiæ deputatum, Siracono,* Ægyptio Imperatori, *traditur: ad quam eripiendam dominus Rex,* Amalricus, *properans cum multa militia, dum supra Jordanem castra metatus esset, recepit nuncium quod præsidium in manus jam devenerat inimicorum: quo audito Dominus Rex confusus & ira succensus, de fratribus templi, qui hostibus castrum tradiderant patibulo fecit suspendi circa duodecim.* Tyr. l. 19. c. 11. Sed paulo post Rex Hierosolymitanus per legatos,

quos

quos inter erat Gaufridus Fulcherii Templarius, cum Ægypto Calipha egit de Siracono Tyranno Ægypti finibus ejiciendo, acceptis quadringentis aureorum millibus. Pactis tamen Amalricus non diu ſtetit. nam theſauris Ægypti perfide inhians, inſtinctu Emmanuelis Conſtantinopolitani Imperatoris, ſoceri, Ægyptum invaſit. *Fratres autem militiæ templi, eidem ſe ſubducentes facto, aut quia eis contra conſcientiam ſuam videbatur; aut quia Magiſter æmulæ domus, hujus rei autor & princeps videbatur, vires penitus miniſtrare, aut Regem ſequi negaverunt. Durum enim videbatur eis, amico regno, & de noſtra fide præſumenti, contra tenorem pactorum, & contra juris religionem, immeritis & fidem ſervantibus bellum indicere.* Tyr. l. 20. c. 5.

§. 127. Bonis fruſtrantur in Cilicia.

Idem Amalricus anno regni ſeptimo, æræ vulgaris 1171. *Philippum*

pum Neapolitanum, qui jam militiæ templi depoſuerat magiſtratum, per terras præmiſerat ad Conſtantinopolitanum Imperatorem, auxilii contra Saladinum rogandi gratia, c. 24. Sed præter Saladinum iis tum alius ingruit hoſtis, Armeniæ principis frater, qui *quicquid fratres militiæ templi in partibus habebant Ciliciæ, licet eorum frater aliquando fuiſſet, primis auſpiciis ſui principatus funditus abſtulit, tanto federe deinceps Noradino & Turcis conjunctus, quanto vix inter ſe fratres ſolent convenire*, c. 28.

§. 128. *Prælio vincunt Saladini copias.* Amalrico ſucceſſit Balduinus IV. qui anno regni quarto, Chriſti 1176. ſeptimo Cal. Decembris ſtipatus Odone de S. Amando Magiſtro militiæ templi & fratribus octoginta, præter cæterum exercitum non nimis numeroſum, inſignem de Turcis reportavit victoriam fuſis cæſisque ad Aſcalonem Saladini copiis, *Tyr.* l. 21. c. 22, 23. Sed belli alea poſt infelicius cecidit. Nam

§. 129. *Vicissim vincuntur à Saladino.*

Nam anno 1177. *Salahadinus contractis armatorum copiis Palestinam violenter aggressus, Admiralium Edessæ Manafaradinum cum septem millibus Turcorum, qui terram sacram depopularentur, præmisit. Hic autem cum in partes Tyberiadis processit (casus) sibi obvios Magistrum militiæ Templi Gerardum de Bideffordia, & Magistrum Hospitalis Rogerum de Molendinis, illum quidem fugatum; istum vero interfectum inopino Marte confecit. In quo conflictu cum nostrorum paucissimi ab immenso concluderentur exercitu, insigne quiddam & memoria dignum contigit. Nam quidam Templarius, officio miles, natione Turonius, nomine* Jakelinus de Maillaco *quadam virtute in se omnium provocabat insultus, ceteris autem commilitonibus suis, qui quingenti æstimabantur, vel captis vel interfectis belli totius impetum solus sustinuit.* In-

Interiit tamen à multitudine hostium superatus, cum ingenti fortitudinis laude. *Fuere*, subdit autor noster, *ut dicebatur, nonnulli, qui corpus viri jam exanimum pulvere superjecto consperserunt; & ipsum pulverem suis imponentes verticibus, virtutem ex contactu hausisse credebant. Quidam vero, ut fama ferebat, ardentius ceteris movebatur; & abscisis viri genitalibus, ea tanquam in usum gignendi reservare disposuit, ut vel mortua membra, si fieri posset, virtutis tantæ suscitarent heredem. Hac ergo suorum victoria Saladinus impendio hilaratus, animum occupandi regni succensum, ad majora intendit.* Hist. Hierosl.

§. 130. *Crudelissime a Saladino tractantur.*

Anno 1180. *Saladinus castro de Vado Jacob vi expugnato Templi milites serris medio dissecuit, reliquos sacerdotes capite damnavit:* Genebrard. in Chron. *Inito conflictu Christianorum contra Salaadin ex utra-*

utraque parte multi mortui sunt, plures tamen de Christianis, & Magister templi captus est: quem cum Salaadin vellet reddere pro nepote suo quem Christiani captum tenebant, Magister templi noluit (is erat Otto de S. Amando) *dicens, non esse consuetudinem militum templi, ut aliqua redemtio daretur pro eis præter cingulum & cultellum, & ita in captione mortuus est.* Chron. Sigeb.

Lytrum. Templar.

Cladis caussa rejicitur in Magistrum militiæ templi, Tyrio scribente: *Capti sunt ibi de nostris Odo de S. Amando; militiæ Templi Magister homo nequam, superbus & arrogans, spiritum furoris habens in naribus, nec Deum timens, nec ad hominem habens reverentiam. hic juxta multorum assertionem, damni prædicti & perennis probri occasionem dicitur dedisse: qui eodem anno quo captus est, in vinculis & squalore carceris, nulli*

§. 131. Causa cladis.

li lugendus dicitur obiisse, l. 21. c. 29. Saladinus victor mox expugnavit munitum castrum ad Jordanem in vado Jacobi custodiæ fratrum militiæ templi commissum, præsidio omni occiso aut capto, c. 30. in Tripolitana autem regione, factis licet inter Balduinum & Saladinum induciis, *fratres militiæ templi, in suis municipiis clausi tenebantur, expectantes omni pene hora vallari obsidione, nec se congressionibus temere committere audebant*, l. 22. c. 2.

§. 132. *Clades Nova.*

Anno 1184. *Magister militiæ templi* (Theodoricus vel Therricus appellabatur) *cum fratribus suis plusquam* LXX. *incaute egrediens; & Magister Hospitalis, qui cum fratribus suis decem, de Castro Belveir revertebatur à Colloquio Comitis Tripolitani, à Turchis inclusi sunt juxta Casale Roberti, & licet non amplius quam* CXX. *militibus sociati essent, decem millibus*

Sa-

Saracenorum viriliter restiterunt, ex eis plurimos prosternentes: sed tandem pauci corripiuntur à pluribus, & trucidato Magistro Hospitalis cum pluribus; cæteri capiuntur; Magister vero templi cum paucis fuga elapsus est; Jacob. de Vitr. histor. Hierof. Marin. Sanut. c. 94. Torsell. l. 3. part. 9. c. 4.

§. 133. *Hierosolymas Christiani amittunt.*

Anno 1187. Saladinus Calvariam obsidens Magistrum militiæ templi cum fratribus LX. multisque Christianis interfecit, *Matth. Paris.* ejusdemque anni IV. & V. Non Jul. cum Christianis prælium commisit acerrimum *in primis acies templariorum congreditur, & demissis hastis veloces equos urgens calcaribus Turcorum cuneos audacter irrumpit, quæ cum de hostibus stragem fecisset innumeram, tamen recollecto agmine redeundi non habuit facultatem: nam undique densis Turcorum vallata agminibus, tota fere ab ipsis intercepta est & retenta*; Friderici I.

exped. Asiat. post & Rex Guido ad solvendam Calvariæ obsidionem veniens, Rex Guido capitur cum cruce sancta, populoque plurimo, numerus militum civiumque ingens gladiis interfectus, & Hierosolymæ occupatæ. Nocte cladem hanc præcedente, in Patriarchæ tentorio, ubi erat crux, matutino officio obvenerat legenda historia de arca fœderis à Philisthæis capta, unde percussi audientium animi. Evasit quidem ex hac clade Theodoricus Magister militiæ templi, sed ea tamen die ducentos & triginta de fratribus amisit, *Matth. Paris* in Henrico II. ad ann. 1188. Autor Epitomes bellor. sacror. testatur, cum Rege captum quoque fuisse Magistrum Hospitalis ac templi. Jacob de Vitr. hist. Jeros. c. 94. *Facta magna strage cæsorum, Guido de Lisiniaco Rex Hierosolymorum & Magister militiæ templi cum multis aliis tam majoris quam minoris ordinis in captivitate detenti*

tenti abierunt absque fortitudine, ante faciem subsequentis. ut autem certis indiciis & evidentibus signis Dominum sibi terribiliter offensum agnoscerent, & divinæ protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent, lignum salutiferæ crucis, quod die illo tenebroso secum in prælio detulerunt, lamentabili infortunio amiserunt. Saladinus autem existimans Templariorum & Hospitaliorum ordines prorsus in partibus Orientalibus delere, quotquot ex ipsis capere potuit, decapitari præcepit. Cap. 95. *prædictus autem Salabadinus Ascalonam revertens hac conditione civitatem recepit, quod Regem & Magistrum Templi, quos captivos tenebat, restitueret libertati.* Sed templi Magister prælio post cecidit Tyro obsessa à Saladino, cap. 98.

§. 134. *Mortem ultro expetunt.*

Fœdam hanc Templariorum cladem dealbat *P. Æmylius* rubra martyrii gloria quam expetierint. *Cum*

Saladinus continuo Templarios omnes præter Magistrum jussisset occidi, certatim se quisque nostrorum Templarium profitebatur, & martyrii gloria de hoste triumfabat. in Philipp. II.

§. 135. *Prodigia.*

Ceterum urbis Hierosolymorum jacturam notabilibus signis à Deo fuisse præmonstratam Auctor idem graviter monet. *Extant*, ait *illius temporis æquales, authores, sacerdotes fuisse flagitiis sceleribusque obrutos: atque adeo ipsum Patriarcham neque caste neque integre vitam egisse: cladem imminentem crebris horrendisque terræ tremoribus denunciatam: atroces ventos undique exortos: solem defecisse: grandinem frequentem instar ovi anserini cœlo cecidisse: mare majore solito æstu redundasse: regis cubicularium visum sibi per quietem videre pergrandem aquilam septem jacula unguibus uncis gestantem, copias Latinorum circumvolare, ac vocem hu-*

jus-

jusmodi humanam emittere: Væ Hierosolymis. *Facilis fuit Barbaro de nostris victoria quos vinci Numini cordi erant.* Ibid.

Anno 1188. die 4. Oct. post obsessam à Templariis, Hospitalariis, Anglis, Francis aliisque crucigeris militibus Acconem, commissum est prælium inter Saladinum & Guidonem ultimum Hierosolymorum Regem, in quo *militia templi jam cuneos hostiles, cædi devota, perruperat: cumque longius fortunam secuti & animum Templarii processissent, in eos subito irruunt oppidani* (Acconitæ) *& quanquam innumeri paucos opprimant, non sine multa tamen suorum strage triumphant. Ibi magister militiæ, Gerhardus, de Bidesfortia, cæsus occumbit,* hist. Jerosol. p. 1165. Et Paulus Æmyl. in Philip. II. *Girardus Ridefordiensis Templariorum Magister, quæ virtus ejus ordinis erat, ut emori mallent in vestigio, quam ulli*

§. 136. *Denuo vincuntur.*

ulli procellæ hostive cædere : dum retinere partam jam victoriam contendit, piosque ad decus exemplo acuit, egregie pugnans, nec inultus interiit. Fame prius coactus erat, ut Saladino munimenta quædam t aderet. *Hist. Jerof.* Ante prælium homo quidam profanus non erubuit impium hoc proferre effatum; *quæ potentia prævalebit? quæ multitudo resistet? Dominus nec nobis nec adversariis adjutor veniat, victoria in nostra virtute consistit.* Vox certe pessima, & omnino damnabilis quæ in homine, non in Numine belli eventum constituit, cum sine Deo nil possit homo: quod quidem experimento flebili rerum exitus declaravit. *Autor Hist. Jerof.* Notamus obiter, Guidonem Saladino, à quo, per integrum fere annum Damasci in vinculis detinebatur, juramento promisisse, se ex carcere liberatum regno esse cessurum, & trans mare exulaturum : à

Clero

Clero autem, qui pacta metu inita judicabat irrita, inductum Ægypti Sultano fidem fefelliſſe: Matth. Paris ad ann. 1188. *Hanc pactionem caſſandam Clerus regni deliberat, nec ibi fidem eſſe ſervandam, ubi periclitatur religio, dum terra promiſſionis omni ſolatio deſtituta, caput non habeat, nec rectorem, nec peregrini venturi ductorem, nec populus defenſorem.*

§. 137. *Tyrum fruſtra oppugnat Saladinus.*

Hieroſolymis potitus Saladinus Tyrum fruſtra oppugnavit, *quod Rex Anglorum Henricus pecuniam multam apud Templarios & Hoſpitalarios dudum congeſſerat qua Tyrus defendebatur* conſilio & fortitudine Conradi Comitis Montisferratenſis.

§. 138. *Templarii ſedem mutant.*

Poſtquam anno 1187. Hieroſolymæ in Saladini venerant poteſtatem, Templarii ſedem mutare coacti primum Antiochiam cum Sybilla Amalrici Regis filia, cum Patriarcha Hieroſolymitano & ceteris exu-

libus secesserunt. *Hist. Hierosf.* deinde conventum Accone habebant, Phœniciæ munimento non sine multis cladibus expugnato, tribui Asser quondam sorte adsignato, sed quæ loci incolas non expulerat, *Judic.* 1. 31. Matth. Paris ad ann. 1188. *Rex cum exercitu Baronum regni, qui sibi adhæserant, sociatis sibi Templariis & Hospitalariis; Venetianis etiam qui nuper advenerant, & Januensibus peregrinis, iter versus Ptolemaidem, quæ alio nomine Achon dicitur, arripuit.* Expugnata demum urbs fuit anni MCXCI. die Julii XIII. Philippi Galliæ & Richardi Angliæ Regum ope.

§. 139. *Æmulatio inter Galliæ & Angliæ Reges.*

Post occupatam Acconem orta inter duos Reges æmulatione & invidia Philippus Augustus in Galliam recessit, relicto Burgundiæ duce cum parte exercitus. Richardus Hierosolymas obsidione cingere frustra secum constituit: nam *Dux Burgundiæ cum fratribus Templi & cum Francigenis*

cigenis consilium iniens, à proposito revocatus est: qui asserebant, Ducem cum omnibus Francigenis maximam Domini sui Regis Francorum offensam incursurum, si per eorum subventionem de tanta & tam famosa civitate Rex Richardus triumphasset. Matth. Paris ad ann. 1192. ut vere quidam Eremita Anglorum Regi affirmarit, ipsum nequaquam esse Palæstinam & Hierosolymas hac vice obtenturum licet rem ubique strenue egisset. *Ibid.*

§. 140. *Rex Angliæ sauciatur.*

Tum Christianæ copiæ versus Joppen procedentes non leve damnum à Saracenis acceperunt, ipso quoque Rege Richardo sagitta sauciato. Eodem die cecidit miles nobilis & strenuus armis *Jacobus de Avenis* multique alii occubuerunt seorsim Anglis ignorantibus cum Saracenis pugnantes. Saladinus Hierosolymas cum suis se recepit: Richardus autem Ascalonam contendit ejusque muros per totam hyemem labore ac sumptu

ſumtu magno reſtauravit, opidum Darum reædificans munivit, Gazam reparatam Templariis ad quos ut cuſtodirent antea pertinebat, tradidit. Sed nova hæc munimenta cito perierunt factis cum Saladino induciis. Etenim *Aſcalonam & Darum & Gazam noſtri diruere compulſi ſunt ſecundum treugarum conditionem & tenorem. Darum ſiquidem & Aſcalona, Gaza & tota terra uſque Joppen in partem ceſſit Saracenorum. Ipſi autem Joppen & aliam maritimam uſque Accon nobis ex pacto reliquerunt ſcientes pro certo quod munitionibus deſtructis terram planam diu contra ipſos retinere, recedente exercitu, non poſſemus.* Jacob de Vitr. p. 1123. Poſt anno 1192. Richardus exercitu cladibus & peſte minuto, hoſtibus vero auctis in Angliam per Germaniam redire in animum induxit, Fratrum Templi & Hoſpitaliorum & qui cum eo erant principum conſilio obſecutus,

tus, & à nonnullis Templariis comitatus. *Matth. Paris.* Ante abitum Guidoni Hierosolymitano Regi Cyprum insulam interventu Magistri templi acceptam dedit, *Mar. Sanut. Torsell.* l. 3. p. 10. c. 7. ea lege ut Templariis quibus ipse regnum illud oppignerarat, rem creditam solveret. *Paul. Æmyl.*

§. 141. *Bellum restauratur.*

Prolongari inducias Saraceni dum earum tempus expiraret, frustra petierunt Templi Magistro præsertim obnitente, *Id.* l. 3. p. 11. c. 4. hinc bellum restauratum, Templariis multis & Hospitalariis statim à principio vulneratis, paucis mortuis. Anno autem 1217. digressis inde militibus cruce signatis, *Templarii castrum quod olim districtum, nunc autem castrum peregrinorum dicitur, firmare cœperunt. Hoc autem castrum situm est inter Caipham & Cæsaream, non longe distans à mari. Quapropter viam strictam ascendentibus & ad Hierusalem per eam*

§. 142. *Muniunt se Christiani.*

eam descendentibus, districtum dicebatur. Hujus castri prima utilitas est, quod conventus Templariorum eductus à peccatrice & omni spurcitia plena civitate Achon usque ad reparationem murorum Hierusalem in hujus castri præsidio residebit, Matth. Paris in Henr. III. ad ann. 1217.

§. 143. *Prælio superantur Saraceni.* Eodem anno Teutonicis expeditionem in Palæstinam molientibus *congregata est contra eos maxima multitudo Saracenorum, contra quam viriliter pugnaverunt Templarii & Hospitalarii cum militia Reginæ Portugalliæ. Victi sunt virtute divina Saraceni, Rex eorum unus occisus est, & cum eo plurimi trucidati, & in captivitatem ducti.* Jacob. de Vitr. p. 1131.

§. 144. *Atrox pugna ad Damiatam.* Anno 1218. Christiani Damiatam in Ægypto oppugnarunt, ubi *non modica damna intulit & sustinuit navis una Templariorum, propugnaculis munita, quæ assultus hujus*

jus tempore juxta turrim hærebat. Durante obsidione præter Oliverium Angliæ Regis filium aliosve equestres & plebeios viros Magister militiæ templi extremum diem obiit. *Postmodum in festo S. Demetrii qui frater uterinus B. Dionysii legitur, summo diluculo castra Templariorum invaserunt hostes & modicum damnum nobis inferentes, per expeditos equites nostros fugati sunt ad pontem quem procul à nobis in superiori parte fluminis construxerant, & ibidem interemti sunt ad numerum* 15 *sicut à transfugis intelleximus.* Porro *accidit ut unus cogo* (navigii genus) *Templariorum raptus prope ripam civitatis præcipitaretur ad hostes, qui cum barbotis & vectis ferreis ipsum præpugnaverunt diutius ignem Græcum cum lapidibus desuper de turribus projicientes: & cum sic prævalere non valerent, propter defensorum audaciam certatim navim ascendentes præcipites in*

Templariorum vastissima navis.

in eam ascenderunt ad Templarios; ubi cum diutius pugnaretur, tandem navis perforata fuit (ab hostibus sive à nostris incertum habuimus, sed à nostris credendum est) profundum petiit, submergens Ægyptios cum Christianis, adeo ut vix summitas mali appareret super aquam. Et sic Sampson plures stravit moriens quam vivens.

§. 145. *Virtus bellica.*

Non recensebo heic omnes hujus obsidii eventus, sed tantum facinora & fata nostrorum militum, quæ in eo edidere aut experti sunt, memorabo. Igitur *Templarii inter primos ascendentes equos, erectis signis cum quibusdam Hospitalis S. Johannis fratribus, & paucis aliis secularibus militibus, versus civitatem cursu propero festinantes, in partibus illis, ubi castra paganorum sederant quos ibi invenerunt ad centum viginti trucidantes instanter.* Contra *in die palmarum anni præscripti* (MCCXIX.) *inimici nostri*

ſtri multa comminatione præmiſſa, quod ſeipſos vel nos omnes perderent, una die collectione terribili, & innumerabili exercitu equitum & peditum irruerunt ſuper nos, undique foſſatum noſtrum invadentes, & maxime pontem Templariorum poſt ambiguas velitationes - - *partem ejus combuſſerunt. Pridie vero calendas Auguſti omnem quam adducere poterant copiam poſt diuturnos aſſultus tandem foſſatum contra militiam Templi tranſeuntes, & licias noſtras viriliter rumpentes, pedites noſtros verterunt in fugam. - - Sed ſpiritus qui induit Gedeonem, animavit Templarios. Magiſter Templi cum Mareſcallo, cæteriſque fratribus qui cum eo tunc aderant, per exitum anguſtum impetu facto, viriliter in fugam convertit incredulos. Domus Theutonicorum, & Comites, & alii milites de diverſis nationibus, videntes militiam Templi in periculo con-*

stitutam, festinanter per exitus sibi compositos tulerunt auxilium. Saracenis iterum in Latinos irruentibus: *Rex cum Templariis & domo Theutonicorum, & Hospitali S. Johannis; & de Hollandia & Withe, & Cestriæ & Sansbrigiæ Comitibus; Gualtero & Bartholomæo Francigenis; Pisanis aliisque militibus impetus persequentium sustinuit. Rex vero igne Græco fere combustus fuit. - - - Templarii triginta tres capti vel occisi sunt. - - Militia Templi, quæ prima solet esse in progressu, ultima fuit in regressu. Unde cum ad fossatum nostrum novissimi redirent, foris substitit, ut anteriores intra mœnia, quantum possibile fuit, reduceret.*

§. 146. *Damiata Capta.* Soldanus Damiatæ amissionem metuens, Christianis hasce obtulit pacis conditiones: se redditurum Sanctam crucem totumque regnum Hierosolymitanum, & omnes qui superessent captivos, ac præbiturum sumtus

tus ad restaurandos Hierosolymorum muros, quos hac æstate dejecerat. Sed præter Legatum Pontificis Templarii singulariter huic pacificationi intercesserunt. Quare urbs post obsidionem XIX. mensium nonis Novembris anni MCCXIX. capta fuit. *Jacob. de Vitr.* & *Matthæus Paris*, *Oliver. Schot.*

§. 147. Prophetia Arabice scripta.

Ante captionem Damiatæ (Vitriaci verba sunt) *liber nobis apparuit Arabice scriptus, cujus autor se Judæum vel Christianum vel Saracenum negat in illo. Quisquis autem fuerit, prædixit mala, quæ Salahadinus populo Christiano crudeliter intulit, in destructione Tiberiadis, in victoria quam de Christianis habuit, quando Regem Hierusalem & principes captivos duxit, Aschalonem destruxit; & quomodo conabatur Tyrum apprehendere, sed non profecit; & alia multa, quæ peccata illius temporis meruerunt, prædixit. Prædixit destructionem*

hortorum & palmarum civitatis Damiatæ quam factam vidimus, quando librum hunc per interpretes inspeximus. addidit & Damiatam à Christianis fore capiendam. Salahadini nomen non ponit, sed per nigros oculos & crocea vexilla ipsum designat. Insuper prædixit, quendam Regem Christianorum Nubianorum Mecham civitatem debere destruere, & ossa Machomet, pseudoprophetæ dispersa projicere, & quædam alia quæ nondum evenerunt.

§. 148. *Fortitudo Templariorum compensatur.*

Durante Damiatæ obsidione Templariorum fortitudo liberaliter fuit compensata. Nam Leopoldus Austriæ dux castro ipsorum novo quinquaginta marcas auri contulit & Comes Austriæ quingentas marcas argenti donavit, ad murorum & turrium fundamentum. *Jacobus* autem *Acconensis* Episcopus præ cæteris Templarios deprædicat in Epistola de captione Damiatæ, *quod experimento*

mento fraudes Verſipellium cognoſcant: ut mirum minime ſit, Magiſtrum ipſorum glorioſas de hac expeditione literas ſcripſiſſe, quarum initium lubet ſubnectere. *Fatri in Chriſto Reverendo N. Dei gratia Elimenſi Epiſcopo, Frater Petrus de Monte acuto, Magiſter militum Templi ſalutem. Quomodo in negotio Domini noſtri Jeſu Chriſti, poſt captionem Damiatæ & caſtri Taphneos hactenus ſit proceſſum, Paternitati veſtræ literis præſentibus declaramus*, &c. Matthæus Paris. ad ann. 1221. Viciſſim *Melchiſomaphat filius Saphadini multa damna Templariis intulit, cum eſſent in obſidione Damiatæ. combuſſit enim oppidum caſtri albi, & turres munitas deſtruxit.* Aſſaſinos tamen Chriſtianis tum inſidiantes ad ſervitutem tributi redegerunt. *Tria namque millia Byſantiorum annatim Templariis perſolvunt.* Vitriac.

§. 149. *Saracenis damnosa.*

Eodem anno MCCXIX. Coradinus accessit ad castrum *Filii Dei*, à Templariis munitum & custoditum, *cum toto exercitu suo, & desiderans illud ex omni parte obsidere, sagaciter intellexit quod comprehensibile non erat. insuper Templarios ad omne periculum paratos invenit, qui castrum victualibus & omni armatura fortiter munierant. Eodem tempore Templarii latrones Sarracenorum ab Acchon repulerunt viriliter, quosdam occidendo, alios captitando. Coradinus autem auxilium postulabat à Saracenis qui ab ortu Solis venientes obsederunt Acchon, quod efficere non poterant propter inexorabilem discordiam principum terræ ipsorum, Christianis plurimum opportunam, quam Calyphas Papa ipsorum sepelire laborabat.*

§. 150. *Castrum Saphet.*

Anno incarnationis Domini MCCXX. *Coradinus Princeps Damasci destruxit Saphet castrum firmissimum*

ſimum quod Salabadinus, flagellum Chriſtianorum, per longam obſidionem in tantum arctavit, ut defenſores fame deficientes requiſita licentia Magiſtri militiæ Templi redderent illud tyranno. Vitriac.

§. 151. *Templarii Angliam ſubjiciunt Papæ.*

Dum hæc in Ægypto & finitimis tractibus geruntur, Templarii in Anglia ſtrenuam impenderunt operam ad regnum illud Innocentio III. Pontifici Romano & ejus ſucceſſoribus ſubjiciendum. Nam *applicuerunt duo fratres de militia Templi apud Doveram, & venientes amicabiliter ad Regem* Johannem, *dixerunt ei: miſſi ſumus ad te, ò Rex potentiſſime, ex parte Pandulphi ſubdiaconi, ac Domini Papæ familiaris, qui pro utilitate veſtra & regni veſtri vobiſcum petit habere colloquium: proponet enim tibi quandam pacis formam qua poteris Deo & Eccleſiæ reconciliari, licet in curia Romana à jure regni Angliæ abju-*

dicatus fueris, & sententialiter condemnatus. Rex vero cum Templariorum verba intellexisset, misit Templarios memoratos propter Pandulphum quantocyus transfretare. Matth. Paris ad ann. 1213. Effecere igitur ut Rex Johannes tactis sacrosanctis Evangeliis in præsentia legati jujaret se Ecclesiæ pariturum: quemadmodum & in domo militum templi Angliæ & Hiberniæ regnum in Innocentium ejusque Catholicos successores promissa fidelitate transscripsit, & ab eodem *velut secundarius recepit tenuitque.*

§. 152. *Damiata restituitur Saracenis.*

Sed revertamur ad nostros Templarios in Ægypto & Palæstina. Damiatam gravi adeo obsidione expugnatam Christiani *Marino* teste l. 3. p. 11. c. 9. non ultra octo menses retinuere. Templarii enim aliique milites cruce signati, quum contra consilium ac voluntatem Regis Hierosolymitani in Babyloniam excurrissent, à Soldano & ejus fratre Cora-

dino

dino non solum cum magnis copiis infestati, sed & flumine exundante Damiatam redire vetiti, & ducta ab hostibus fossa aquis pene submersi fuerunt. Itaque ne & ipsi perirent, & qui Damiatæ inclusi manserant in captivitatem redigerentur, pactis in octo annos induciis, Latini Saracenis Damiatam cum omnibus captivis restituerunt, *Matth. Paris.* Accidit hoc anno 1220.

§. 153. *Pax violatur instinctu Papæ.*

Anno 1222. Papa Honorius III. cum Imperatore Friderico II. & Cardinalibus ac Magistro Hospitaliorum legatoque Magistri Templariorum multa quidem molitus est pro subsidiis terræ sanctæ ferendis, quæ tamen omnia successu caruerunt, donec anno 1227. Templarii præsertim & Hospitalarii Consilium de rumpendis induciis initum Gregorio IX. per literas significassent, totum orbem Christianum ad terræ sanctæ succursum mox invitaturo per clamorem sanguinis Christi, tanto cum succes-

ſu, *ut ex ſolo Anglorum regno plusquam ſexaginta millia proborum hominum; præter ſenes & mulieres, profecti referantur.* Matth. Par. Sed Fridericus II. ob diras Pontificias à Templariis, Hoſpitalariis, aliisque parum adjutus, imo proditus, uti infra audietur, die XVIII. Febr. A. 1229. recepto regno Hieroſolymitano pacem cum Soldano ſancivit, *Geroldi* Patriarchæ Hieroſolymitani impudentibus propter hoc literis ad *univerſos Chriſti fideles* directis dilacerandus.

§. 154. *Suum interim quærit commodum.*

Poſt Friderici ex Oriente diſceſſum nulla Saracenorum aut Latinorum à Pariſienſi aut Marino memoratur expeditio, conditionibus pacis utrinque per aliquot annos obſervatis. Gregorius autem IX. terræ ſanctæ cuſtodiam prætendens, ſua curare commoda non deſiit, *cruce ſe ſignaturis plenam* per Monachos, Clericos, *concedens peccatorum indulgentiam. poſtea miſit dominus Papa in*

in Angliam fratrem Thomam Templarium, *familiarem suum cum authentico suo; ut quos vellet, & prout expedire videret, cruce signatos, accepta pecunia, quam se ducebat utilius ad promotionem terræ sanctæ expensurum, à voto peregrinationis absolveret. quod cum viderent cruce signati, admirantes insatiatam Romanæ curiæ cupiditatem, magnam conceperunt mentibus indignationem, quod tot argumentis nituntur Romani tam impudenter loculos emungere populorum.* Matth. Paris ad ann. 1236.

§. 155. Male cedit Templariis.

Anno proxime secuto, *mortuo Soldano Halapiæ, treuga accepta inter Templarios & eundem Soldanum expiravit. volentes igitur fines suos ad honorem Christi ampliare Templarii* castrum quoddam *Guascum* Antiochiæ vicinum obsidere constituerunt sub auspiciis Antiocheni Præceptoris *W. de Monte ferrato* Arvernia oriundi. Adpropinquantes

tes monentur à captivis Christianis de insidiis ab hoste ipsis locatis: quare *multi de militia templi, librantes belli casus fortuitos, & suorum paucitatem & hostium multitudinem, consilium dederunt insidias declinando præcavere.* Verum Antiochenus Præceptor, spreto admonentium clamore pergit ad certamen, ac subito à Turcis circumdatus, *belli pondus non valens sustinere, contra ordinem templi, terga dedit fugitivus, & cum eo alii de suis, qui prius alios animarunt. ceciderunt autem in conflictu illo plus quam centum milites Templi, & trecenti arcubalistarii, sine aliis secularibus, & manu pedestri non minima: de Turcis vero ad tria millia. Cecidit autem in illo infausto certamine illustris miles Templarius, Anglicus natione*, Reginaldus de Argentomio, *ea die Balcanifer; qui, ut alii qui ceciderunt, cruentissimam de se reliquit hostibus victoriam: indefessus*

ſus vero vexillum ſuſtinebat, donec tibiæ cum cruribus & manibus frangerentur. Solus quoque eorum præceptor priusquam trucidaretur, circiter ſexdecim hoſtium, abſque lethaliter vulneratis, ad inferos deſtinavit. facta eſt autem iſta congreſſio deteſtanda menſe Junio.

§. 156. *Wilh. Comes Pembrokiæ.*

Occaſione Angli hujus Templarii liceat memorare alterum ex eadem natione *Wilhelmum Pembrokiæ Comitem* qui poſt inſignia facta bellica è Palæſtina in Angliam reverſus obiit in Patria, & lapidi ſepulcrali hunc inſcribi fecit titulum:

Miles eram Martis, Mars multos vicerat armis.

Teſtaturque Camdenus in eodem lapide exciſam ſe vidiſſe formam qua Templariorum cadavera in tumulo recondi ſolebant, manibus ſcilicet pedibusque in figuram crucis, quæ ipſorum erat inſigne, compoſitis.

Anno

§. 157. *Templariorum audacia in miseriam vertit.*

Anno MCCXXXIX. Rex Navarræ aliique illustres ex Francia & Burgundia viri in Palæstinam profecti, *applicuere Ptolemaidæ, & deliberatione habita Ascalonam reædificare disponunt. & cum usque Japham processissent, Templarii recepto nuncio exploratore, cognoscunt juxta Gazam mille Turchos adesse paratos, contra quos trecentos milites miserunt.* in conflictu *captus fuit Almericus de Monte forti, & Henricus Comes de Barleduc mortuus, multique milites aut mortui, aut capti sunt: qui vero fugere poterant, ad Ascalonem usque pervenientes, Regem Navarræ cæterosque terruerunt.* Marin. Sanut. Torsell. l. 3. part. 11. c. 15.

§. 158. *Odium incurrunt.*

Passim circa hæc tempora Templariorum res accisæ fuerunt. Fridericum sane Imperatorem Gregorius Papa literis hinc inde missis queritur *Patriarcham Hierosolymitanum & Templarios, pro viribus expugnasse.*

gnasse. In Sicilia bona ipsorum fisco applicabantur. *Matthæus Patis* ad Anno 1239. Propositio Ecclesiæ. Templarii & Hospitalarii bonis mobilibus & immobilibus spoliati, juxta tenorem pacis non sunt integre restituti. Responsio Imperialis. à Templariis & Hospitalariis verum est, quod per judicium, & per antiquam constitutionem regni Siciliæ, revocata sunt feudalia & burgasatica, quæ habuerunt per concessionem invasorum regni, quibus equos, arma, victualia & vinum, & omnia necessaria ministrabant abunde, quando infestabant Imperatorem; & Imperatori, tunc Regi pupillo & destituto, omne omnino subsidium denegabant. In Anglia Henricus III. *Galfridum Templarium à curia quod multi desiderabant, præcepit amoveri.* Id.

§. 159. *Inducias pangunt cum Soldano Damasci.*

Anno 1240. Templarii exclusis Hospitalariis cum Damasci Soldano inducias pepigerunt receptis aliquot

castris totoque Hierosolymitano tractu. quare Hospitalarii cum Soldano Babyloniæ, Damasceni æmulo & hoste transegerunt, discordia hac rem Christianam non parum minuente. *Marin.* lib. c. Tum & hæc in Angliam è transmarina plaga afferebatur Epistola: *Sciatis quod Damascus non capitur, ut dictum est prius; sed redierunt omnes Accon. Præterea sciatis quod Dominus Rex Franciæ amovit omnem thesaurum suum à templo: quoniam Templarii, nec Hospitalarii, noluerunt Francos in hoc discrimine adjuvare.* Paris ad Anno 1240. De prædictis induciis sequentes extant Magistri Templariorum literæ. *Frater Hermannus Petragorinus Dei gratia pauperis militiæ templi Magister humilis, dilecto in Christo fratri Roberto de Samford, domorum ejusdem militiæ in Anglia Procuratori, salutem in Domino. Fraternitatem vestram scire volumus, quod cum jacuisset*

diu

diu in sabulo tædio affectus & otio Christianus exercitus, non per multa & crebro celebrata concilia, heu quid esset tenendum quidve faciendum, discernere potuisset: non suis exigentibus meritis, sed consuetæ misericordiæ clementia visitavit eum oriens Dominus ex alto. Etenim Soldanus Damascenus, non timore populi Christiani, sed miraculose Domino faciente, totam terram integre a flumine Jordanis ditioni restituit Christianæ. Inter Christianos & ipsum Soldanum interveniente conventione hujusmodi atque pacto, quod unus juvabit alterum pro posse suo ad defendendum terras suas contra Soldanum Babyloniæ, neutra parte cum eodem Soldano sine altera componente: quæ subito in compositione præsentium unanimiter consenserunt. Benedictus Deus per omnia qui hæc fecit. Paris. l. c.

§. 160. *Felicissime pugnant.*

Anno 1242. *Templarii in terra Sancta de multis millibus Sarace-*

 no-

norum, a Babyloniorum partibus transmissorum, plus miraculose quam humana fortitudine inopinabili victoria gloriose triumpharunt. Paris.

§. 161. *Discordias serunt inter Christianos & Saracenos.*

Anno 1244. in Angliam aliæ venerunt à Magistro Templariorum literæ de possessione Hierosolymorum, ejectis omnibus Saracenis, deque recepta a Sultano Babylonio regione vicina, sed quibus nemo fidem habuit *tum propter antiquam tam Templariorum quam Hospitaliorum infamiam, eo quod dicitur quod semper discordiam inter Christianos & Saracenos procurant, ut durante bello, undique adventantium pecuniam colligant peregrinorum, tum propter eorum mutuam discordiam, tum propter hoc quod captionem Imperatoris machinabantur.* Matth. Paris.

§. 162. *Clades.*

Eodem anno *feria secunda ante festum S. Lucæ Evangelistæ Christianus exercitus, totius ultramarinum militiæ robur, in Choerminos* (gens erat Saracenica) *velut rei præ-*

præſcios, ad prælium præparatos, infeſtis auſpiciis irruit; licet enim innumerabilem hoſtium interemerint multitudinem, tamen & ipſi ſtragem accepere permagnam, paucis admodum *mortis aut carceris exitium evadentibus*. nam *ex omnibus terræ Baronibus, & regni Hieroſolymitani militibus, toto conventu militiæ templi, trecentis videl. fratribus, & ducentis Hoſpitalariis S. Johannis, ac toto poſſe S. Mariæ Teutonicorum nemo niſi Patriarcha præfatus, & dominus de Monte forti, qui regni vexillifer fuerat & anteſignanus, quatuor milites & pauciſſimi ſervientes Templarii: Hoſpitalarii vero decem & novem: & de fratribus Teutonicorum, tres tantummodo ſervientes fortunæ vel fugæ ſubſidio proh dolor redierunt. Poſtmodum verò die S. Lucæ Evangeliſtæ, reſumpto Spiritu, & invocato de ſupernis ſuffragio, fratres militiæ Templi & Hoſpitalis, cum*

V 2 *omni-*

omnibus aliis religiosis bello mancipatis, & eorum viribus, generalique exercitu Christianorum terræ sanctæ, sub Patriarcha publico edicto congregati inierunt prælium cum dictis Chœrosminis -- quo ceciderunt Magister militiæ Templi (Hermannus de Perigord.) *& Magister Hospitalis, & alii Magistri Ordinum, cum suis conventibus & sequelis, & Dominus Walterus, Comes de Bresna captus, & Dominus Philippus de monte forti occisus, & qui sub Patriarcha militarunt, contriti. Nec evaserunt de omnibus Templariis præter octodecim, & de Hospitalariis sexdecim, quos tamen pœnituit postea evasisse.* Frider. Imperat. & Magist. Hospit. in Epist. apud Matth. Paris in Henr. III. ad ann. 1244.

§. 163. *Solatium vlctis a Rege Francorum.*

Anno 1245. Ut abstergerentur lacrymæ a maxillis matris nostræ Ecclesiæ, deplorantis filios suos nuper trucidatos, Dominus Rex Francorum,

rum, Hoſpitalarii quoque & Templarii, milites neophytos & manum armatam, cum theſauro non modico illuc, ad conſolationem & auxilium ibi commorantium, & impetus quotidianos Chorofminorum & aliorum infidelium ſuſtinentium, feſtinanter *transmiſerunt*. Paris.

§. 164. *Jejunium ſolenne pro liberatione terræ S.*

Anno 1246. Templarii & Hoſpitalarii comperientes propriam miſeriam & ad ſe, licet ſero, revertentes, ſtatuerunt inter ſe orationes & jejunia præter ſolita ſpecialiter pro liberatione *terræ ſanctæ devotè facienda*. Mox per legatos cum Sultani Babylonii optimatibus, prætioſis muneribus delinitis, egerunt de redimendis multo auro argentoque captivis. Hæc cum Soldanus cognoviſſet, ipſos interpretes increpando, & eosdem Templarios & Hoſpitalarios redarguendo, ait: miſeri ſunt iſti Chriſtiani quos dicimus Templarios & Hoſpitalarios, & ordinis ſui transgreſſores. Primo enim voluerunt pau-

cis transactis annis suum Imperatorem Fridericum in servitio Christi sui peregrinantem, prodere fraudulenter, sed per propriam pietatem nostram non prævaluerunt. Iterum ipsi qui sese ut fratres ad invicem diligere tenerentur, & in necessitatibus coadjuvare, bellum hostile inter se, & odium inexorabile jam per quinquennium continuarunt, nec poterat Comes Richardus, frater Regis Angliæ, qui inter Christianos habetur clarissimus pacificare; treugasque ab ipso cautè initas ipsi Templarii, in contemtum dicti Richardi, quem Garcionem esse asserebant, & in contumeliam fratrum suorum, videl. Hospitaliorum procaciter infregerunt. Item, in bello, inter nos & ipsos nuper commisso, primicerius eorum & signifer, quem Balcaniferum vocant, contra ordinis eorum decretum primus recalcitravit, in prælio fugitivus. Nunc autem mala malis addentes, & ordinis sui transgressiones transgres-

greſſionibus accumulantes, *Magiſtros ac fratres ſuos captivos pro magna pecuniæ quantitate ſatagunt comparando redimere, quos non niſi pro Zona quadam vel capiſtro ſecundum ordinis eorum tenorem, novimus redimendos. Merito igitur multiplici tradidit eos Deus eorum in manus odientium eosdem carceri mancipandos. Et ſic auſtero vultu & torvo aſpectu recedere juſſit pro eis intercedentes, aſſerens incarceratorum conditionem fore protinus aggravandam.* Viva certe Templariorum noſtrorum & vera deſcriptio. *Paris.*

§. 165. *Vetantur pacem facere cum Sultano.*

Anno 1248. *Cum Magiſter Templariorum ex Syria ad Regem Ludovicum ſcripſiſſet, Sultanum Ægyptium miſiſſe ad ſe unum ex ſatrapis ſuis, qui de pace ageret, ſi per Gallos liceret: Rex Luſinianus, qui peritus rerum, hominum, regionum illarum, falli non poterat, cum in concilio ea de re ageretur, exploratum ſe habere dixit, Tem-*

 pla-

plarium ipsum ultro ad Sultanum misisse, evocasseque satrapen, qua ex re majore animo esse factos barbaros, quod cruce signati pacis cupidi, ac cogitare jam de reditu viderentur. Vetuit igitur S. Ludovicus Barbaros à Templariis recipi, audirive, aut commercia sermonum misceri. Baron. ad ann. 1248. n. 9.

§. 166. *Tametsi conditiones proponantur satis ampla.*

Anno 1249. Ludovicus S. qui ex periculoso morbo restitutus votum militiæ in terra sancta fecerat, Damiatam Ægypti urbem a Turcis incensam & derelictam occupavit, Templariis in itinere anteriorem Saracenorum custodiam prosternentibus. *Marin.* libr. 3. part. 12. cap. 2. Hinc Principes Saraceni *obtulerunt Christianis quicquid terræ Christianorum unquam extitit & amplius, dummodo Damiatam & quæ jam ceperant cum indemnitate restituerent.* Sed Latini hac conditione non acquiescentes Alexandriam quoque pe-

petierant Comitis Atrebatensis maxime instinctu. Saraceni in hoc nequaquam consenserunt quin *ad invicem colloquentes dicebant: Sinite modo, sinite. Superbia & avaritia, quas Christus Jesus Deus eorum maxime odit, ipsos omnes exterminabit.* Paris. ad ann. 1249. Eventum lugubrem vaticinio respondisse jamjam audiemus.

§. 167. *Falsi ubique sparguntur rumores a Templariis.*

Felicia expeditionis Ægyptiacæ initia Templarii vanis rumoribus in majus auxerunt, Cairum quoque & Babyloniam captam, atque Alexandriam a Turcis relictam mentiti apud Europæos, ut cruce signatorum iter forsitan maturarent, aut pecuniam largius acciperent. *Paris.* ad ann. 1250.

§. 168. *Templariorum & Hospitaliorum certamen cum Episcopo Lincolniensi.*

Sub idem tempus in Anglia Templarii & Hospitalarii in caussa adversus Robertum Episcopum Lincolniensem bonis ipsorum inhiantem *appellarunt ad sedem Apostolicam & pecunia interveniente à Domino Papa caute pacem redemerunt, secun-*

dum illud Ethici: Judicis auxilium sub iniqua lege rogato. Episcopus post mutuas cum Pontifice altercationes exclamavit: *ò pecunia, pecunia, quantum potes, præcipue in curia Romana!* ad quod *exasperatus* respondit Innocentius IV. *O Anglici! hominum estis miserrimi. quilibet vestrum alium corrodit, ac studet depauperare.* Eodem anno obiit in Apulia Fridericus II. & Templariis ac Hospitalariis ingentem pecuniæ summam testamento legavit.

§. 169. *Sultanus Cairum & Babyloniam præsidio firmat.*

Tum & præfectus Cairi fratris ob Damiatam derelictam interfecti cædem vindicaturus, captivis Templariis, Hospitalariis & Francis traditionem urbis promisit, si Franciæ Rex cum exercitu eo veniret. *Sed comperta tribuni proditione Soldanus Kayrum & Babyloniam munitissimis militum suorum custodiis protinus communivit, dicens: nunc demum spero quod pro superbia eorum confundet Christianos Dominus ac Deus* eo-

eorum Jesus Christus amator modestiæ & humilitatis.

§. 170. *Ejus præsagium expletum.*

Atque hoc ipso anno seculi XIII. quinquagesimo istud Soldani præsagium fuit expletum Francici exercitus strage, Ludovici IX. Galliarum Regis in Ægypto militantis captivitate & Damiatæ jactura.

§. 171. *Christiani irruunt in Saracenos.*

Quum enim Damiata versus Cairum Latini movissent, & occurrentes in via Saracenos, favente primum Marte occidissent, Taphnèm, magnum e Nili alveo prodeuntem fluvium, transierunt, & Robertus Comes Atrebatensis Ludovici frater, Rege inscio, cum multis comitibus, primariæ nobilitatis viris; ad ulteriora litoris se contulit, fugitivos, ut opinabatur, Turcos insectaturus. Dissuasit expeditionem Magister Templi prudenti Sermone, revertendum potius ad universum exercitum, ne pauci jam certamine fatigati & sauciati, fameque & siti laborantes ab hostium multitudine cincti superentur;

tur; equis item qui honore & gaudio victoriæ non refocillentur, pastum & quietem indulgendam. *Robertus* excandescens in hæc contra Templarios erumpit convicia; *O antiqua Templi proditio! o vetus Hospitaliorum seditio! o fraus diu occultata! quam manifeste nunc prorupit in medium! hoc est quod diu vero præcinimus augurio, & veraciter est prædictum: hæc tota terra Orientalis jam diu fuisset adquisita, nisi templi & Hospitalis, & aliorum qui se proclamant religiosos, fraudibus nos seculares impedirent. Ecce patet ad manum captio Soldani, & totius confusio paganismi, & legis perpetua exaltatio Christianæ, quam suis fictis & fallacibus sermocinationibus præsens Templarius conatur impedire. Timent enim Templarii & formidant Hospitalarii, & eorum complices, quod si terra viribus subdatur Christianis ipsorum exspirabit, qui amplis re-*

reditibus saginantur, dominatio. Hinc est quod fideles huc adventantes, & ad negotium crucis accinctos; variis inficiunt potionibus, & Saracenis confederati, diversis interficiunt proditionibus. Nonne super his Fridericus eorum expertus muscipulas, testis est certissimus?

§. 172. *Lites inter Hospitalarios & Templarios.*

Crimina hæc Magister Hospitalis honesta oratione ab ordine suo & fratribus amovit: Templi autem Magister ira percitus exclamavit ad signiferum: *explica & eleva signum nostrum, & procedamus bellaturi, ut hodie tam mortis quam Martis ambigua fata coexperiamur. Insuperabiles essemus, si inseparabiles maneremus. Sed infeliciter dividimur. Similes arenæ sine calce, unde inepti ædificio spirituali, & cæmento charitatis expertes, materiæ depulsæ consimiles erimus profecto ruinosi.*

§. 173. *Unde maxima Christianorum strages.*

Sultanus discordiæ hujus certior factus, cum turmis innumerabilibus in

in Christianos irruit, committitur acre prælium, ac Saraceni multitudine prævalent, *Robertus* ad *Wilhelmum de Longa Spata*, Comitem Anglum exclamat: *O Wilhelme dimicat contra nos Deus, non possumus amplius resistere.* quare equo rapidissimo confisus, arrepta fuga, flumen intrat: sed armorum aliorumque impedimentorum pondere depressus ac submersus interiit, temerariamque audaciam miserabili fato luit. nec evasere nisi tres solum aut quatuor Templarii ac totidem Hospitalarii cum tribus Teutonicis.

§. 174. *Victoria exultat Sultanus.*

Victoria Sultanus exultavit, & Regis Francorum cum suis copiis adventum audiens, damnata ipsorum post tot ac tantas clades acceptas audacia, in conventu Optimatum inter cætera disseruit: *quæ eos temeraria exagitat dementia, ut nos impetant volentes exhæredare, qui post diluvium hanc dignissimam inhabitavimus regionem? interestne sua, ut in*

in Christum suum inviti credamus? qui converti potest, aut invitus credere? aliqua, sed exilis, ipsos movet ratio, ut terram quam sanctam vocant concupiscant Christiani. sed quid ad eos de Ægypto? Itaque suos ad prælium promissis muneribus instigat, qui sine clade Europæos multitudine circumfundunt ac prosternunt. *habuimus equitum generosorum duo millia & trecentos, & quindecim millia pugnatorum. qui fere omnes ad vota hostium vel trucidabantur, vel capiebantur. Rex etiam cum paucis admodum, scil. Carolo Comite Provinciæ, & Aldephulso Comite Pictaviæ, & aliis qui ipsum defendebant captus est. --in exercitu vero quem secum Robertus Comes Atrebatensis, Regis frater, auso temerario pertraxerat, perierant milites fere mille, pugnatorum autem septem millia & ducenti.* Accidit miseranda strages die quinto Aprilis anni 1250. Blan-

Rex Franciæ capitur.

ca

ca Regis mater cum proceribus eam credere noluit, infaustæ sortis nunciis de patibulo suspensis. *Paris.*

§. 175. *Libertatem redimit.*

Captivus Rex libertatem Damiatæ redditione redemit Aconem dimissus incolumis, ubi sub custodia Templariorum & Hospitaliorum integrum exegit quadriennium. Relicti autem Damiatæ Christiani a Saracenis occidebantur, eo quod Franci contra pacta prius olei vinique dolia confregissent, carnes salitas projecissent, omnemque victum corrupissent. Pro cæteris captivis soluta pecunia quam Rex cum a Templariis tum ab Hospitalariis, Genuensibus ac Pisanis mutuo accepit.

§. 176. *Induciæ inter Sultanum & Franciæ Regem.*

Anno 1252. Iconienses & Damasceni cruentum Babyloniis bellum intulerunt odio habentes eorum Sultanum cum quia Ludovicum e carcere salvum dimiserat, tum quia per cædem sui Antecessoris in solium adscenderat. Induciæ itaque inter Sultanum & Franciæ Regem conclusæ fue-

fuerunt, cito rumpendæ. Nam sequenti anno Damaſci & Ægypti Sultani inita inter ſe concordia arma adverſus Latinos, & capellum ante Ptolemaidem Templarium ſedem everterunt, *poſtea ceperunt Sidonem interfectis perſonis quaſi octingentis; & quadringenti Damaſcum in captivitatem ducti ſunt. Rex autem Franciæ poſt reparatam Japham, Sidonem reædificavit.* Marin. Sanut. libr. 3. part. 12. cap. 4. Neque auſi Templarii Saracenorum coercere libidinem. *Paris.*

§. 177. Henricus III. Templariis infenſus.

Eodem anno 1252. in Anglia Templarii in Regis Henrici III. indignationem inciderant, quod nollent ejus æs alienum ſolvere licet rogati. unde *iratus Rex terribiliter comminatus eſt illis. & in ipſa ira aufugavit fratrem Rogerum Templarium ab officio eleemoſynariæ, & a curia juſſit elongari: & aliis nactis occaſionibus Templariis & Hoſpitalariis inſidias tetendit novercales.* Paris.

§. 178. *Illi vero Pontifici Romano.*

Anno 1254. Papa Romanus Regi Angliæ obtulit regnum Siciliæ & Apuliæ promittens, omnes cruce signatos milites ipsum esse adjuturos in expeditione adversus Conradum & Manfredum. *unde hoc audientes Templarii & Hospitalarii, Patriarcha Hierosolymitanus, & omnes Sanctæ terræ prælati & incolæ, qui hostibus Christi opponuntur, & jam pejora formidabant, usque ad mortem doluerunt, Romanas fallacias detestantes.* Paris.

§. 179. *Magnus eorum numeris superatus.*

Anno 1256. Genuenses cum Venetis ad Tyrum & Ptolemaidem acriter bellarunt, Templariis modo hanc modo illam partem foventibus. Atque anno 1260. *Julianus Dominus Sidonis vendidit Sidonem & Belfort Templariis, propter quod inter eos & Regem Armeniæ non parva discordia orta est. Eodem anno à Turchemannis* præter alios superata fuit *magna congregatio Templariorum & milites Ptolemaidæ,*

dæ, multique fuerunt vel capti vel mortui.

§. 180. *Pacta non servant.*

Anno 1263. Sultanus Babyloniæ *Bendocdar cum* XXX. *millibus equitum venit ante Ptolomaydam* XIV. *die Aprilis: sequenti die impetuosè nimis usque ad portas civitatis prosiliit, viridaria combussit, fuitque civitas in periculo magno valde. Ratio hujus impetus fuit; quia Templarii & Hospitalarii nolebant Soldano sclavos secundum pacta reddere, cum ipse vellet reddere quod debebat.* Marin. Sanut. Torsell. lib. 3. part. 12. c. 6.

§. 181. *Oliverius de Termes, Ptolemaidem venit.*

Anno 1264. *die vicesimo Septembris* Oliverius de Termes Ptolomaydæ applicuit, qui die quinta Novembris cum militia Ptolomaënsi, Hospitalariis & Templariis, destruxerunt Bethsan, & *plura casalia: & terram undique comburentes, hominum ac jumentorum magnam egerunt prædam.* Porro *anno* 1267. secundo die Maii Bendocdar venit an-

te Ptolomaydam; & dum eorum nonnulli insignia portant Hospitalis & Templi, usque ad quingentos pauperes, qui pro lucro ad herbes venerant, incautos interimunt: ferturque quod fel cujusque extraxerint, & pellem capitis excoriaverint usque *ad aures*. Marin. lib. 3. pag. 12. cap. 7, 8.

§. 182. *Quæ urbs fortiter defenditur à Templariis.*

Anno 1269. Civitas Acon, quæ & Ptolemais dicta proditione fere in potestatem Sultani Babyloniæ venisset, nisi Eduardus Henrici III. Angliæ Regis filius ad ejus conservationem mature accurrisset punitis proditoribus ac Venetis arma Saracenis victumque ministrantibus. Quare Sultanus spe fraudatus, urbem vi oppugnavit, sed non cepit, fortiter à Templariis aliisque defensam. *Matth. Westmonast.* Post inter Bendocdarem & Hugonem Hierosolymorum Regem anno 1272. conciliatæ sunt induciæ, sed tantum in vicinia Aconis valituræ. *Marin.*

Anno

Anno 1276. Amici Regis Cyprii cum quo manifeste Templarii dissidebant, eos ad jurgia provocant, nonnullosque interficiunt.

§. 183. Contentio inter amicos Regis Cyprii & Templarios.

In excidio Acconis seu Ptolemaidæ anno 1291. fere integer ordo à Saracenis fuit extinctus. *Burchardo* in descriptione terræ sanctæ *est civitas multa militia munita & castris fortissimis, scil. castro Regis Jerusalem, Templariorum, Hospitaliorum, qui etiam si Domino placeret, possent expugnare omnes Saracenos.* Verum ea *urbs populis tunc frequentata innumeris, quantos nunc non temere alat aliqua urbs Italiæ, à septem diversis sibique ipsis invicem contrariis premebatur potius lacerabaturque, quam gubernabatur Magistratuum gentiumque generibus. Patriarcha enim titulo Hierosolymitanus sibi temporalem æque ac spiritualem vindicare quærebat gubernationem: eandem hinc Templarii inde Hospitalarii, &*

§. 184. In obsidione Accona fere omnes pereunt Templarii.

& pariter Teutonici ab armorum tractatione, & sanguinis, ut dicebant, effusione repetebant. Suam ad se solum spectantem Rex Cypri vel ea ratione volebat, quod tertio ante anno regni Hierosolymæ titulos in Comitis Atrebatensis contentionem & sponte sua, & paucis temeritati adstipulantibus assumserat. Rex quoque Carolus II. Neapolim ex carcere reversus, nihil duxit antiquius, quam Ptolemaidam mittere, qui de Hierosolymæ regni titulis cum Cyprio Rege contendentes, paterna avitaque & proavita in illa urbe jura vel armis & viribus conservarent, qua in re usque adeo exarsit animis, ut Templariorum Hospitalariorumque, quos Cyprio Regi magis cupere audisset, prædia in regno suo Neapolitano direpta vastaverit. Consulem quoque ibi habuere Pisani, qui majore usus est ambitione, quam ibi quoque Genuensis aut Venetus utebatur,

Flav.

Flav. Blond. Dec. II. libr. 8. in f. Sed lites infelices finivit Babyloniæ Sultanus, quippe qui Christianis violatarum induciarum reis Ptolemaidæ destructionem comminatus est, & abactam jumentorum, hominum, rerumque aliarum prædam per nuncios terque quaterque frustra repetens, tandem præfixit terminum, intra quem nisi ablata redderent, acceptam se injuriam armis vindicaturum. Igitur quum immersi sceleribus omnibus milites ipsius minas contemnerent, anno quem rebus restituendis præfixerat exacto, centum quinquaginta armatorum millia in Ptolemaidam duce filio immisit, præsidium & incolas, qui remanserant, fudit fugavitque, & urbem tertio ab obsidione mense captam incendio delevit. *Multorum erat opinio, quod si fratres domorum ibidem scil. Hospit. Templ. & Teutonici, & reliquus populus omnino concordassent, civitas capta non fuisset.* Eberhcux. in Annal. ad

 ann.

ann. 1291. *aliqui collegerunt ſe in domibus Templariorum , ſperantes invenire auxilium ; ſed deſiderio eorum fraudati , reddiderunt ſe Sultano , qui non ſervans eis pacta , multos occidit , aliquos in Sclavos & Sclavas reſervavit.* Inter ceteros capite fuit truncatus Templi Mareſchalcus. indigne enim Sultanus ferebat quod Chriſtiani interfeciſſent Saracenos Chriſtianas feminas violantes. Tum Magiſter militiæ Templi, Guilielmus de Bellojoco, ſpiculo percuſſus interiit, cum pluribus fratribus, è quorum Collegio nonniſi decem clade elapſos fuiſſe notat *du Freſne* in Gloſſ. Vid. Marin. Sanut. Torſell. lib. 3. p. 12. c. 21. Blond. l. c. Naucler. gen. 44. *Monachus* autem *Gaudini* , Magnus Templi Magiſter ſtatim poſt Acconenſem cladem à decem militibus , qui ex ea ſuperfuerant, electus, in inſulam Cyprum cum[illegible]*one* conceſſit. Et *Templarii qui prius fugerant , Sidonem adeunt ,*

eunt ,

eunt, marisque castrum muniunt, sed Sultani metuentes apparatum bellicum primo ad Tortosæ insulam, Cyprum deinde confugerunt. Marin.

§. 185. *Fugitivi in Cypro, occupant Tortosam, iterumque amittunt.*

Ea ex insula bellum pro viribus attritis fecere Sultano, Tortosam quoque cum Almerico Tyri Domino expugnarunt. Quare *Magister Templi anno* 1302. *in insula Tortosæ ædes aliquas erexit, ibique majorem partem conventus sui tenebat, ut Turchis pro posse noceret: Eodem anno Soldanus Babyloniæ per flumen Tampnis inter galeas & sithias misit usque ad viginti, quæ invenientes circa Tripolin magnum Saracenorum apparatum, eum ad Tortosæ insulam conduxerunt: & cum à duabus partibus in insulam descenderent, occurrentes Templarii usque ad navigia retrocedere coëgerunt: deinde cum se ad turrem quandam Templarii reduxissent, illi in insulam ad libitum descenderunt: & occupata insula dixerunt Templariis,*

ut se redderent & salvis personis ad optatum ducerentur locum: illi vero de infidelibus confidentes, in Babylonem captivi ducti sunt: erant autem cxx. *interfectique sunt arcerii quingenti, & de minuto populo usque ad trecentos*, Torsell. lib. 3. p. 13. c. 10. *Tortosæ* nomen Wilhelmus Tyrius derivat è corrupto vocabulo *Antaradus*, eratque urbs non procul à Damasco sita, peramœna, & opposita *Arado* munitissimo Tripoleos in Phœnicia opido, Tyroque & Sidoni vicino, ædificato, uti tradit Tyrius, ab Arado Canaanis filio qui primus Tripolin insulam habitasse dicatur, *lib. 22. cap. 3.*

§. 186. *Thraciam, Peloponesum, Atticam, Macedoniam deprædantur.*

Sub idem tempus pervenere in Siciliam. atque *discordia Caroli II. & Friderici Arragonensis freti, classem haud contemnendam instruxerunt, inque omnem occasionem & eventum parati, cum pacem inter Reges factam cernerent* (anno 1302. uti refert Collenut. Hist. Neap. l. 5.) *du-*

ductu Rogerii, qui Magistratum apud eos inierat, homo strenuus ac sanguinarius, Thraciam invadunt, deinde expugnata urbe Thessalonica, totum Hellespontum atque Peloponesum deprædati sunt, in Atticam impetum facientes, quam ferro, igne devastatam, una cum urbe Athenarum occupaverunt, Roberto Brenna, qui rebus ibidem præerat, obtruncato. --- Cum Athenas occupassent, Macedoniam petierunt, qua etiam pervagata & devastata, abacta ingenti præda domum rediere, ac in provinciis Occidentalibus, in cœtus se partiti sunt. Continuat. Tyr. l. 5. c. 13.

§. 187. *Finis Templariorum.*

Atque ita recensionem expeditionum, quas Templarii in Asia præsertim, & aliis mundi regionibus suscepere, ad ea proxime tempora deduximus, quibus ordo ipsorum est deletus abrogatusque, quod severissimum & valde memorabile fatum ut distinctius in fine hujus libelli narremus,

mus, primum de consilio extinguendi Templarios, deinde de consilii ejus executione dicemus, ac tertio denique nostras observationes, quas stupendus tantæ rei exitus sponte suppeditat, breviter subjungemus.

§. 188. *Auctor excidii illorum Philippus IV.*

Consilium de exscindendis Templariis, ut Auctores omnes conveniunt, primus cepit, sive sponte sua, sive aulicorum persuasionibus inductus, Philippus IV. Galliæ Rex, cognominatus Pulcher, princeps excelsi animi, quem ut ubique alias, sic & in negotio ostendit, quod ei cum Bonifacio VIII. Pontifice Romano intercessit: cupidus corradendæ pecuniæ ad facienda bella, quibus toto regni curriculo erat implicitus, unde & Judæos regni incolas male mulctavit, bonis eorum anno 1306. publicatis, à civibus nova tributa & vectigalia immisericorditer exegit, & iniqui ponderis ac pretii monetam cudit.

§. 189. *Et Clemens V.*

Sed abolere Ordinem religiosum San-

Sancto Patre, cui is parebat, & à quo privilegia acceperat, non consentiente, haud penes Regem stabat: quare cum post obitum Benedicti XI. Cardinales ad Bertrandum Gottum, Burdegalensem Archi-Episcopum, Papam eligendum inclinarent, Philippus ea de re monitus, anno 1305. cum homine antea sibi inimico clanculum transegit, promissoque ad tantam dignitatem consequendam auxilio, Virum ambitione flagrantem sibi fecit obnoxium, ut projectus ad Regis pedes, quæ peterentur, largiter polliceretur. Rex tum sex stipulabatur capita, è quibus indicabat quinque, recensita à *Bzov.* ad ann. 1305. n. 1. sextum autem suo se tempore & loco dicturum promittebat. Id num fuerit Templariorum extirpatio, quantum mihi equidem constat, historici diserte non monent, testantur tamen, Clementem & eam Philippo clanculum promisisse.

Duas

§. 190. *Caussa in animo Philippi. Ira in Templarios:*

Duas in Regis animo caussas invenio, quæ ipsum ad tantum facinus perpulere, alteram quidem iram in Templarios conceptam, alteram vero spem lucri ex illorum supplicio percipiendi. Quod enim *Thomas Walsingham* in Eduardo II. tradit, Philippum cogitasse unum ex filiis suis facere Hierosolymorum Regem omnibus Templariorum reditibus mactandum, id suo loco relinquimus. Sane iram Regis incenderat seditio, quam Templarii vel excitarant, vel alebant augebantque. Nam *accidit, quod Rex apud Lutetiam Parisiorum in ædibus quæ curationis Templariorum erant, oborta vulgi seditione obsideretur, eo quod monetam illegitimi ponderis excudebat: quo in tumultu cum omnia quæ Regi adferebantur, aut cœno inficerentur, aut raperentur, Templariorum Prior, qui Tholosanis ædibus præerat, cum Noffa quodam Florentino ejusdem Ordinis, sed contaminatæ vitæ*

tæ viro, nescio quid vel dicto vel facto imprudentius in Regem moliri visi sunt, quod postea furore populi mitigato, male illis cessit, equidem vinculis mancipati atque in carceres conjecti sunt ambo, Continuat. Wilh. Tyr. l. c. Mezeræus, scriptor ob veritatis amorem & sapientiam optimis annumerandus, in *Compend. Chronolog.* in Philippo Pulcro, refert, quum anno 1307. iniquæ monetæ vilius prætium statueretur, populum Parisiensem, moto tumultu ædes Stephani Barbeti quæstoris Regii, spoliasse ac subvertisse, deinde ad Templum (sedem Templariorum) ubi Rex agebat, concurrisse, centumque in eo petulantia facta patrasse: notatos Templarios, qui seditionem foverint: creditum, id fecisse, quia pecunia abundantes imminuto ejus pretio non leve damnum patiebantur: veri esse simile, Regem offensarum tenaciter memorem, servasse hujus injuriæ memoriam,

riam, atque præter cæteras caussas ad vindictam de toto Ordine sumendam commovisse. *Chronicon Magnum* Noribergæ anno 1493. typis expressum, memorat, Jacobum Burgundum Ordinis Magistrum, cum Delphini fratre; in Regis indignationem incurrisse; quo autem casu, non addit.

§. 191. *Spes lucri.* Iram Philippi nutriisse spem lucri nemo dubitabit, qui & divitias Templariorum regalibus majores, & Regis inopiam, & studium colligendorum numorum, & instructionem belli Flandris Anglisque inferendi, & damnatorum thesauros in fiscum Regis & Pontificis redactos consideraverit. Quando autem Clemens V. in Epistola ad Ravennatensem & Pisanum Archi-Episcopos, atque ad Florentinum & Cremonensem Episcopos hac de caussa data, Philippum ab ea suspicione vult liberare, profecto accusationem infitiando, firmare potius quam depellere videtur. *Deinde*

de vero (ſcribit ad eos apud Bzov.) *chariſſimus in Chriſto filius noſter, Philippus Rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vendicare vel appropriare intendat, imo ea per deputandos à nobis ſuper hoc generaliter, & per prælatos Regni Franciæ in ſuis diæceſibus adminiſtranda & gubernanda in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amovendo; ſed fidei orthodoxæ fervore, ſuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus* &c. Myſterio autem, ſi recte judico, non caruit, quod paulo ante condemnationem Templariorum, teſte *Puteano*, Gallus edidit libellum, quo probare contendit, opes Templariorum non facere ad terram ſanctam poſſidendam occupandamve, proindeque Dominis antiquis eripiendas eſſe. Paulus quoque Æmylius in Philippo Pulcro

fatetur, *in Possessionem Templariorum bonorum Regium fiscum ivisse, rebus moventibus à fisco retentis.*

§. 192. *Occasio consilii exequendi, accusatio duorum Templariorum.*

Optatam consilii exequendi occasionem præbuere duo Templarii, quos tumultus Parisiensis complices in carcerem esse conjectos nuper memoravimus. Etenim *cum inaudiissent, seditionis autores ad triginta correptos, laqueo vitam finiisse, ut vitam redimerent, se habere, si salute data abire permitterentur, quod Regi & utile & quæstuosum deferrent, indicabant. Impunitate promissa, Templarios omnes dicunt, cum Sarracenis inito fœdere, abjurataque quoque Christiana religione Mahumetem colere, struereque principibus omnibus extremam perniciem. Simulachro cuidam, cui pellis humana superinducta esset, illos sacrificare, inesse autem eidem statuæ, oculorum loco, carbunculos duos ardentissimos,*

mos, eamque pinguedine recens ex coitu Templariorum natarum & exustarum puellarum, quotidie inungi. Ad hanc unusquisque ordinem ipsorum professurus, Christum abnegare, crucisque signum conculcare pedibus adigatur. Morientium cadavera apud eos in cinerem resolvi, eamque in potum inter eos absumi, constantiæ & silentii experimentum inde capientes. Mascula indifferentique venere eos uti. Multa in Syria contra omnes Christianos eos conatos esse. Divum Ludovicum apud Damiatam eorum dolo in vincula Soldani venisse. Continuat. Tyr. l. c.

§. 193. *à Philippo Rege avare arrepta.*

Accusationis capita Procurator Fisci ad Regem scripta Pictavium misit, quæ ille avaritia motus pro veris habuit, delatoribus venia & libertate donatis, effecitque apud Pontificem, ut Ordinis illius eversionem polliceretur. Bzov. ad ann. 1307. n. 4. Clemens pri-

mum Pontificatus annum Burdigalæ, ſecundum Pictavii tranſegerat, tertio autem, qui erat Æ. C. 1308. ad evitandas aulæ Francicæ petitiones importunas, ſedem Apoſtolicam Avinionem, Carolo Siciliæ Regi & Romano Epiſcopo clientelari fide obſtricto tum ſubjectam, tranſtulit. Cæterum quod ait *Bzovius*, Philippum avaritia motum accuſationem Templariorum pro vera habuiſſe, juvat repetere ad refellenda ea, quæ ad ann. 1308. ex Clementis Papæ mente notavit n. 4. Philippus ea *in re nullum ſuum commodum ſequebatur, cum nihil de ipſorum bonis ſibi intercipere cogitaret, quippe qui omnia quæ in ipſius ditione reperirentur, Romanæ ſedis arbitrio adminiſtranda atque collocanda permiſerat.* Nauclerus quoque de Philippi Regis abſtinentia non tam ſenſit clementer, ac Romanus Epiſcopus. *Atqui* (ait gen. 44.) *video ſcriptores quoſdam non tam improbare*

bare funestam Templariorum religionem, quam Franci Regis avariciam, cujus caussa dicunt hanc ortam esse factionem. Denique Papa Clemens bona Templariorum applicavit mansioni S. Johannis seu Hospitalis. Sed quia jam occupata fuerant à Rege, & diversis aliis principibus, oportuit ea redimi multa pecunia. Quin Chronicon Germanicum Augustæ Vindel. anno 1476. typis excusum, Clementem non minus quam Regem Franciæ avaritia commotum delevisse Templarios scribit. Verba ejus in Latinum translata sermonem ita sonant in Clem. V. *Papa hic & Ludovicus Franciæ Rex* (sive in nomine errat Auctor, sive Ludovicum X. Philippi Pulcri filium & successorem intelligit) *bene conveniebant, nam uterque erat avarus, ideo Templariorum ordinem abrogabant delebantque: Papa enim & Rex cupiebant sibi Ordinis ejus bona ven-*

 di-

care, ſicut & faciebant in locis commodis. --- Bona quæ poſſidebant in locis Papæ & Regi incommodis, dabantur S. Johannis Ordini. Certe *Paulus Merula* ex vetuſtis ſcriptoribus memorat, Papam & Galliæ Regem cum Regibus Hiſpaniæ & Angliæ ſine mora Templariorum bona invaſiſſe, ut nulla fere aut valde exigua illorum portio S. Johannis & S. Jacobi equitibus ceſſerit. *in Hiſt. Eccl. & Civil.* Thomas quoque *Walſingham* in Eduard. II. teſtatur, Pontificem reditus militum templi non ſine magnæ pecuniæ interventu Hoſpitalariis aſſignaſſe.

§. 194. *Momentum cauſſæ Templariorum.*

Verane an ficta fuerint crimina, de quibus accuſabantur Templarii, quæſtio eſt, cujus recta definitio ad intelligendas judiciorum Dei rationes multum facit. Nam ſi omnino erant innocentes, negari haud poterit, Pontificem Romanum, & reliquos Eccleſiæ Antiſtites in Synodo coactos, reorum cauſſas iniqua interdum

dum lance ponderare, & ira, odio, invidia, avaritia, aliisve affectibus abreptos, vel ignorantia, credulitate & suspicione occupatos judicare. Quod si vero sive omnia sive aliqua patravere scelera, quorum insimulabantur aut omnes, aut singuli, aut plerique: ii, qui conqueruntur, Romanæ Catholicæ Ecclesiæ, cum caput tum membra, cum Clericos tum Laicos, & Ordines religiosos cum monasticos tum militares, vitam aliquando vixisse turpissimam, sanctaque cum veritate insociabilem, invictum habent argumentum, quo partem accusationis istius confirment. Quod si denique infaustus ordo sine omnium & singulorum culpa est abolitus, invidia potentiaque & calumnia oppressus: is, qui rem altius secum repetet, facile hinc colliget, Ordinis institutum Deo non placuisse, eoque nec peregrinationes religiosas, nec insanam possidendæ Palæstinæ cupiditatem gratam acceptamque fuisse.

 Dis-

§. 195. *Culpantur:* Difficile eſt, ex Hiſtoricorum teſtimoniis ad tanti momenti quæſtionem bene definiendam certi quid afferre: nam laudantur ab his, culpantur ab illis. Male audiunt Hainrico Steroni in Annalib. ad ann. 1307. III. *idus Octobris capti fuerunt primo Templarii ubique in regno Franciæ inopinate, propter profanam impietatem ipſorum, & exſpuitionem ſuper in oppobrium crucifixi: fueruntque plures ex eis de majoribus illius ordinis confeſſi ritum excuſabilem* (legendum puto, *execrabilem*) *quæ à nemine potuerunt unquam ſciri. plurimi tunc ex iis licet ſubjecti tormentis, talia confiteri nolebant. Demum Clemens V. Papa, & Cardinales, quibus hujuſmodi profana profeſſio incredibilis credebatur, certiorati ex confeſſione ipſorum Templariorum, mandavit, Templarios ubique capi & inquiri contra ipſos.* Pariter *Flav. Blond.* ſcriptor Pio II. Ponti-

fici

fici æqualis eos condemnat. *Majoris mali fomes* (ſcribit Dec. II. l. 9. ad ann. 1307.) *Templarii multis ante annis in Aſiæ bellis, quæ adverſus infideles geſta ſunt, convicti omnium pernicioſiſſimi; Chriſtum enim ſpernentes blaſphemanteſque, ac penitus deridentes, pro quo pugnare conſueverant, eos Turcis & Saracenis conſenſiſſe, & noſtrorum expeditionibus fuiſſe adverſatos conſtitit. Unde multis eorum vario affectis ſupplicio, cæteri omnes prædiis reditibusque & bonis quæ poſſidebant ampliſſimis ſpoliati ſunt.* Volaterr. qui vixit ætate Julii II. l. 21. *Sed ex bonis initiis peſſima exempla ſubſecuta: quippe qui eo paulatim impudicitiæ perveniſſent, ut nova excitata ſecta, libidinem in mares publice conſectarentur, ſimulacro etiam cui ſacrificarent conſtituto. Cineres hominis fortis in bello extincti potarent, audaciores eo ſe pacto fieri exiſti-*

mantes, aliaque nefanda inter eos patrata. Quapropter anno 1312. *à Clemente V. hic ordo ſublatus, eorumque bona ex magna parte S. Johannis militibus tradita.* Albertus Krantzius Hiſtoricus fide & prudentia inſignis itidem contra noſtros equites pronunciat: Eodem ferme tempore, ait l. 9. Metrop. c. 6. *Templarii qui ſe per Gallias & Hiſpanias diffuderant, poſteaquam ſubacta Ptolemaida ſunt expulſi terra ſancta, deprehenſi in perfidia & execratione crucis Chriſti, exterminantur uno die, rebus ante præparatis per Clementem ſummum Pontificem, apud Reges Franciæ & Hiſpaniæ: alioqui multarum arcium & præſidiorum Domini non tam facile poterant ſubverti. Magiſter ordinis cum quibusdam Præceptoribus ductus Pariſiorum in urbem, ibi ignem eſt expertus ultorem. Non deerant qui cum illis & pro illis loquebantur, injuriam illis*

lis

lis irrogari, quod arcibus & præsidiis multis, quæ desiderarentur, præessent. Sed cui potest verisimile videri, summum Pontificem & Reges locupletissimos, nonnisi evidentissimis rebus convictos perdere milites, qui titulum præferrent Christi? Et cap. 7. *qui temporum seriem ordinat Deus, ita rem digessit, ut quum Templarii pro sua nequitia interirent, Joannis milites succrescerent, non tunc primum instituti, quippe qui diu Hierosolymis pugnabant: acceptis munificentia Principum præsidiis Templariorum, opibus, viribus, & nomine sunt vehementer adaucti, illorumque virtute stetit in hunc diem Christianismus qualiscunque in oriente.* Sic & Philipp. Bergom. in Chron. lib. 12. Append. ad Chron. Mart. Polon. Polyd. Vergil. de Invent. Rer. lib. 7. c. 5. Rolewink. in Fasc. Temp. Genebrard. in Chron. aliique scriptores plures, inprimis Galli.

Ela-

§. 196. *Etiam à P. Puteano.*

Elapſo proxime ſeculo *Petrus Puteanus* Bibliothecarius Regius lingua Gallica edidit *Hiſtoriam condemnationis Templariorum*, quam verius Apologiam Philippi IV. contra Templariorum manes inſcripſiſſet, quippe qua aliud nihil intendit, niſi oſtendere ex Actis in ea cauſſa, quod Rex non amore pecuniæ, ſed religionis & pietatis & juſtitiæ ſtudio tam divitem Ordinem condemnarit vel condemnari fecerit, uti principium finisque libelli ſcopum ſcriptoris manifeſte indicat. Platina iis ſaltem exprobrat defectionem ad Saracenos: *Reſcitum quoque eodem fere tempore eſt* (ait in Clem. V.) *Templarios olim Chriſti milites à noſtris ad Sarracenos defeciſſe. Hanc ob rem interfecti illi ſunt, qui comprehendi potuere.* Saraceni certe qui apud Templarios agebant, libere ſua faciebant ſacra: nam Fridericus II. Imperator in Epiſt. ad Richardum Cornubiæ Comitem data, conqueritur diſerte, quod

ſicut

ſicut ipſi *per nonnullos religioſos, venientes de partibus transmarinis, conſtitit evidenter, infra clauſtra domorum Templi, Soldanos & ſuos cum alacritate pompoſa receptos, ſuperſtitiones ſuas, cum invocatione Machometi, & luxus ſeculares facere Templarii paterentur.* Matth. Paris in Henr. III. ad. ann. 1244.

§. 197. *Excuſantur.*

At Trithemius Abbas noluit omnem culpam in accuſatos transferre. Nam in Chron. Hirſaug. ſcribit ad ann. 1311. *Ordo Templariorum, qui annis ferme* 184. *ſteterat, ab ipſo Clemente Papa condemnatus fuit, & uno die per univerſum orbem deletus, ad inſtantiam Philippi Regis Francorum, cujus promotione ipſe Papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarii valde divites, quorum poſſeſſiones ut Rex ſibi acquireret, crimen iis hæreſeos falſum impoſuit, ut multi voluerunt, & extingui omnino paravit.*

vit. Et in Chron. Sponh. ad ann. 1307. *Eodem anno Clemens Papa V. in concilio Vienensi Ordinem Templariorum, qui per annos ferme* 184. *à fundatione sua duraverat, annullavit & destruxit. Impingebatur eis, quod in sua professione Christum abnegarent; quod utrum verum an falsum sit, non est nostrum judicare.* Wilhelmus Heda nostros equites fere innocentes pronunciat in Histor. Episcopor. Ultraject. *Circa hæc tempora. anno videl.* 1308. *delentur per orbem universum Professores quos Templarios à custodia templi Hierosolymitani vocitant consensu Romani Pontificis, atque Regis Franciæ, plus invidia opum quibus abundabant, quam criminis alterius damnati.* Hermannus Minorita, uti refert *Hospinian.* & *Wolf.* ex Paralip. Ursperg. testatur in Chron. MS. Templarios à Papa Clemente in favorem Regis Galliæ hæreseos crimine falso & invi-

vi-

vidiose, notatos fuisse. Addit *Antoninus*, multa adversa huic Regi & filiis ejus accidisse; quæ creditum sit, ipsis ob injustam Templariorum necem Deum immisisse. *Peucerus* in Chron. Carion. l. 5. suum cuique de his judicium permittit, conficta tamen putat de religionibus, quæ iis tribuuntur, ut sævitiæ exemplum specie honestiore ad vulgus excusaretur: conjecturis de libidinibus & proditionibus facile assentitur. Præcipuam autem ratiocinatur fuisse causam deletionis, magnitudinem potentiæ & opum, quæ Monachis orbis Christiani & formidabilis & intolerabilis erat.

§. 198. *Inquiritur in veram caussæ statum.*

Non juvat plura aliorum de justa sive injusta Templariorum caussa cumulare testimonia, quæ legi possunt apud *Camer.* Cent. 3. cap. 90. Hor. subc. Sed quid in ea nobis videatur verum, quid falsum, quid certum, quid incertum, quid veri simile, quid item dissimile: breviter jam & quan-

quantum licebit diligenter trademus; neque alio fine, nisi ut præterita Dei judicia recte intelligamus, & de futuris eo prudentius opinari discamus.

§. 199. *Templariorum luxus & libidines.*

Primo itaque non tantum probabile sed & certum esse existimo, universum Templariorum Ordinem, postquam ingentia sumsit incrementa, luxui, intemperantiæ, ebrietati, impudicitiæ & libidinibus sese immersisse, quæ vitia plerumque solent divitiæ generare. Hæc enim tum erat Clericorum, Monachorum, Canonicorum, Episcoporum, Cardinalium, ipsorumque Pontificum Romanorum vita, quo de probatissimæ apud plurimos scriptores extant querelæ, ut si abstinentius, si castius vivere nostri milites voluissent, per seculorum infelicitatem sine miraculo non potuissent. Continuatio speculi historial. *quantum autem ordo Templariorum augebatur, tantum nunc minuebatur & sanctitas.*

tas. Chron. Noriberg. *Quamdiu in paupertate & observantiæ regula vivebant, sanctitate & virtutibus regnabant: quamprimum autem divitiis abundare cæperant, paulatim voluptas & avaritia eos invadebat: inde prolapsi à virtutibus ad vitia, hinc ad excidium.* Johannes de Serres in Philippo Pulcro scribit prudenter: *Templarios Orbis Christiani positos custodes tam legis evasisse negligentes & depravatos, ut exterminari debuerint: sicuti Philippus fecerit in Gallia.* Et Mezeræus judicat, *divitias, avaritiam, fastum erga Principes & Dominos in terram Sanctam proficiscentes, vitam dissolutam libidinemque eos omnibus reddidisse exosos.* Quæ duorum Auctorum, licet valde recentium, testimonia, ob rerum peritiam & candorem, quibus se Lectori commendant, negligi haud posse arbitror. Convitium autem existimo esse quod tradit Thomas Walsingham, reci-

piendi fratris nudatis natibus oſcula dari ſolita.

§. 200. *Venus maſcula.*

Quamvis forſan Venerem maſculam Ordini Templariorum, quibus per factum continentiæ votum ducere uxorem non licebat, haud fuiſſe incognitam, facile crediderit, qui recordabitur, Sodomiticum ſcelus, igne divinitus immiſſo quondam punitum, diutiſſime in Galliis, Hiſpaniis & Italia pro *peccatillo* habitum, quin & carmine à Jo. Caſa, Archi-Epiſcopo Beneventano laudatum, atque ipſis à Regibus, & Papis, Cardinalibus, Epiſcopis, aliiſve cælibatus voto adſtrictis ſæpe patratum eſſe, cujus nefandæ rei exempla ex Annalibus repetere me pudet, præſertim quum apud omnes in confeſſo ſit. Ceterum in Angliæ concilio provinciali, *Thoma Walſinghamo* referente in Eduardo II. Templarii capti & Sodomitici criminis accuſati *fatebantur famam, non factum, præter unum aut duos ribaldos.*

Ne-

Neque tertio illud infitiamur, Templarios semel atque iterum Christianam rem Saracenis prodidisse, quum servandæ potentiæ suæ, retinendisque & augendis opibus à Peregrinatoribus religiosis metuerunt. Continuator speculi Historialis à *Vincentio Bellovacensi* Episcopo secundum Vossium ad ann. MCCXLII. perducti, monet diserte, constitisse quod Turcis & Saracenis consenserint, ac nostrorum expeditionibus in Palæstina adversati sint. Atque *Matthæus Paris* mentionem facit cujusdam Templarii (*Ferrandus* vocabatur) qui iratus ob equum nobilem violenter sibi ablatum ad Saracenos transfugit, & amissæ Damiatæ autor extitit. Ita *Matthæus Paris* in Henrico III. ad ann. 1229. ample testatur, eos Friderici II. Imperatoris consilia in Oriente expedienda ad Suldanum perscripsisse, partim invidia & avaritia motos, partim amore Papæ, quem Friderico

§. 201. *Proditio Friderici II.*

esse infestum noverant, inductos: Suldanum autem ipsam Templariorum Epistolam Imperatori misisse, ut Christianorum inde fraudes insidiasque dolosas cerneret: Templarios deinde Patriarcham Hierosolymitanum in suas pertraxisse partes, & effecisse, ut datis in Occidentem literis ipsos excusaret, atque de fama Imperatoris detraheret. Merentur heic adscribi gravissima *Matthæi Par.* verba quæ habet ad. ann. 1228. pag. 258. *His autem sic Deo dispensante ordinatis, invidente antiquo seminatore schismatum & discordiarum Sathana, incolæ terræ, præcipue Templarii & Hospitalarii, invidentes factis Imperatoris, sumserunt cornua ex odio papali. Audierunt enim quod jam Papa Imperium hostiliter invaserat. Volentes igitur omnia magnalia hæc eis ascribi, qui à tota Christianitate tot proventus recipiunt, & ad solummodo terram sanctam*

ctam defendendam tantos reditus inglutiunt; & quasi in voragine barathri demergunt: significaverunt subdole ac proditiose Soldano Babyloniæ quod Imperator proposuit adire flumen ubi Christus baptizatus est a Johanne Baptista; ibidem Christi vestigia, & præcursoris ejusdem (quo non major surrexit inter natos mulierum) pedes & in laneis cum parvo comitatu elam humiliter adoraturus: & ibidem posset ad votum eundem Imperatorem vel capere vel trucidare. Quod cum audiret Soldanus memoratus, & super hoc chartam noto sibi sigillo signatam conspexisset; detestatus est Christianorum versutiam, invidiam & proditionem, & maxime eorum qui videbantur habitum religionis cum crucis charactere bajulare: & advocans duos secretissimos ac discretos consiliarios, instillavit auribus illorum universa, ostendens eis epistolam, cui adhuc signum adhærebat,

& *ait*: Ecce fidelitas Christianorum. *Inspectisque literis post longam ac diligentem deliberationem, sic responderunt: Domine inita est pax utrobique beneplacita, quam violare facinorosum foret: sed ad omnium Christianorum confusionem mittatis hanc Epistolam cum signo adhærenti ipsi Imperatori; & erit vobis amicissimus, & merito. Quorum consiliis Soldanus obtemperans, misit dictam epistolam Imperatori, & omnem dolorem prælocutum ei denunciavit.* Anno 1283. Saraceni prope Sidonem aliquos de exercitu Regis Cypri intéremerunt, alios cum bestiis captivos abduxerunt, quod *opus esse Templariorum de Sidone Rex intellexit*, Marin.

§. 202. *Hoc tamen flagitium jam olim commissum.*

Verum recenter admodum, & brevi ante condemnationem Ordinis id commisisse flagitium; nusquam in historiis invenio, neque etiam credere possum, quum cogito, eos a Babyloniis & Ægyptiis subinde cæsos, fusos,

ſos, fugatosque, & toto procul ex Oriente ejectos eſſe, ut in ſuperioribus manifeſtum fecimus. Equidem pacem induciasve cum hoſtibus interdum aut optarunt aut concluſerunt: ſed ſtudio rei Chriſtianæ tutandæ conſervandæque, quod arma ſua divinitus non adjuvari, & Barbaros viribus longe eſſe ſuperiores cernerent.

§. 203. *Diſcordia cum Hoſpitalar.*

Fatemur quoque præter abuſum divitiarum perpetuas ipſorum cum Hoſpitalariis aliiſve Latinis diſcordias rei Chriſtianæ admodum fuiſſe noxias, ſecundum querelam ignoti *Autoris* de recuperatione terræ ſanctæ. *Hoſpitalarii*, ait, *Templarii aliique religioſi propter terræ Sanctæ ſubſidium & præſidium inſtituti citra Mare Mediterraneum tot habent reditus, proventus & poſſeſſiones, quæ jam pridem parum profecerunt terræ ſanctæ. Idcirco quoniam imminente neceſſitate pluries contra ſe invicem diviſi fuerunt, & ob hoc*

confusi, ipsorumque religiones, cum gravissimis scandalis, ludibriis exposita --- Thesaurus annuus magnus erit, per cujus magnitudinem mala fides Templariorum & Hospitaliorum apparebit, & qualiter hactenus ipsa re terram sanctam prodiderunt, & in ipsam peccaverunt.

§. 204. *Defectio a Christo.* Quarto probat ex Actis *Puteanus*, constanter nonnullos adfirmasse: quod Christum abnegassent: at qui propterea integrum Ordinem defectionis à Religione Christiana accusat, non ratiocinatur rectius atque ille, qui concludit, universum Venetorum exercitum Muhamedana suscepisse sacra, quia unus alterve ex eo miles ad Turcos transfugit, seque circumcidi fecit. Certe Marinus Sanutus *Priorem* laudat Templariorum qui a Bendocdare in Castro Saphet anno 1266. captus excoriari & fustigari quam abnegato Christo Saracenicam legem suscipere maluit. *l. 3. part.* 12. *c.* 8. De formula, qua recipiendus in

inCollegium Templarius, præter ceteros articulos, jurare debuerit: *ſe credere in Deum Creatorem neque mortuum neque moriturum*, dicere nihil habeo: neque etiam de adorato capite inaurato, de conculcata cruce, deque potu cineris e mortuo cadavere collecti quicquam legitur apud *Torſellum*, quanquam is faſtum, avaritiam, latrocinia aliaque Templariorum vitia diligenter annotavit. Tamen *Thomas Walſingham* iis exprobratum monet: quod crucem conſpuerint, & in terram projecerint: quod idoli caput adorarint: quod Jeſum Chriſtum non eſſe de cruce ſuſpenſum, ſed quendam falſum profetam, per Judæos ob delicta morti devotum crediderint id ſupplicium toleraſſe. Sed paulo eſt hic autor noſtris Equitibus iniquior. Primis certe Chriſtianis, atque poſtea iis, qui ex Romana Catholica Eccleſia exivere, eadem vel ſimilia crimina per calumniam eſſe impacta conſtat; quod

tamen monens, milites nostros cum iis comparare nolo.

§. 205. *Non omnium sed aliquorum.* Quinto, quum Societatem Templariorum ream peragimus supra notatorum criminum, minime intelligimus, patrata ea singulis a membris esse ita ut ne unus quidem innocens inter tot nocentes extiterit. Nam in corruptissimis cœtibus, Ordinibus & Collegiis præservare nonnullos benignus Deus a grassanti late solet impietate, ut mundum sceleribus immersum reprehendant, hortentur, corrigant, suoque exemplo ad resipiscentiam & vitæ emendationem invitent, quemadmodum fatemur lubentes Deoque gratias agentes, ante Lutheri tempora; in media scelerum omnium corruptelarumque colluvie, vixisse Pontifices, Cardinales, Episcopos, Sacerdotes ac Monachos pios: qui depravatissimum Ecclesiæ statum deplorarint, fratresque & socios peccatis turpissime indulgentes a perditissimis moribus retrahere, atque ad meliorem men-

mentem convertere conati sint. Ipse *Puteanus* l. c. refert, in Aragonia petiisse Templarios, ut rei ex ipsis merita pœna afficerentur, innocentes autem liberi salvique dimittentur: quæ certe petitio uti fuit justissima & æquissima, sic & quintum hoc responsionis nostræ caput confirmat.

§. 206. Consideratur accusatio, defensio & condemnatio.

Sexto, si accusationem, defensionem & condemnationem infelicium reorum attentioribus intuemur oculis, ubique deprehendimus argumenta, quæ ad minuendam illorum culpam pertinent. Nam ordinem accusavere sociorum aliqui, ex eodem ob vitam impiam prius ejecti, uti acerbe captivos Templarios esse conquestos testatur Puteanus: & consentiunt scriptores omnes, Priorem Montfalconis & Noffum Florentinum, Actores primos, propter vitam sceleratam, & Priorem quidem Magistri indicio, in carcerem conjectos, pacta salute & impunitate Templarios ad

ad Philippum detulisse. Jam ad defensionem quod attinet, quidam objecta Ordini crimina agnovere nunquam, alii sunt fassi torturæ vi mortisque metu superati, aut pecunia & promissionibus expugnati, quæ post revocarunt: alii quum incolumitatem Rex promitteret, si crimina Ordinis faterentur, absolvére eundem constanter, contemtis pollicitationibus: alii denique mediis in flammis de innocentia protestati sunt: uti fuse apud *Puteanum* legere est. Formula Bullæ Ordinem condemnantis, & in sessione secunda Synodi Viennensis promulgatæ, rigidum juris tenorem in illa caussa servatum non esse, manifeste arguit: aboleri sc. Ordinem a Patribus in Concilio congregatis, *non per formam sententiæ definitivæ, cum eam super hoc secundum inquisitiones & processus super his habitos non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis seu ordinationis Apostolicæ.* Quibus con-

congruenter *narrat Albericus de Rosate, se audivisse a quodam causæ & testium in eos examinatore, contra justitiam illos punitos, hacque de re monitum Clementem V. respondisse: Etsi via justitiæ ordo ille destrui non possit, fiat tamen via expedientiæ, ne scandalizetur carus filius noster Rex Galliæ,* Camerar. Oper. subcis. cent. 3. c. 90. Neque diffitetur Krantzius, Papam autoritate Regis Franciæ, Angliæ & Hispaniarum fractum consensisse in Templariorum condemnationem. *Per omne regnum Franciæ capti sunt Templarii, annitente Clemente V. Romano Pontifice, qui hoc secretis apud Reges Franciæ & Hispaniarum nunciis egit, quum detecta esset eorum perfidia, & in crucifixum dominum blasphemia. Nemo levem putet occasionem subvertendi ordinis, quem ante Romana Ecclesia tantis evexit privilegiis. Regibus, Franciæ, Angliæ, Hispa-*
ni-

niarum (apud quos in regnis demorabantur, extrusi terra sancta) ea primum væsania perclaruit. Illi nunciis apud Clementem detexerant, Pontifice mirante: sed vicit eum consonum a tribus Regibus testimonium. Et ut res fieret conspectior, pertracti sunt ex his nonnulli ad Pontificem, qui execrationem Christi faterentur. Alii tamen quæstionibus subjecti nihil omnino fateri voluerunt: nec poterat a robustioribus ulla quæstionibus confessio extorqueri. Unde factum est, ut multi fabularentur propter prædia & arces quas tenuerant in regnis, Reges in eos conspirasse. Sed vanum vulgus æque ad credulitatem fabulationemque promtum est atque temerarium. Vandal. l. 7.

§. 207. *Crimina Templariis objecta in Ep. Clem. V.*

Operæ pretium me facere existimo, si hoc loco repræsentem ipsam Romani Pontificis ad Philippum epistolam, qua crimina Templariis intentata recensentur: extat ea in parte secunda tomi XI. Concil. Labb. EPI-

EPISTOLA

CLEMENTIS PAPÆ V. ad Galliarum Regem,

Cariſſimo in Chriſto Filio Philippo regi Francorum illuſtri.

REgnans in cœlis triumphans eccleſia, cujus Paſtor eſt Pater æternus cui Sanctorum miniſtrant agmina; & laudis gloriam angelorum chori decantant, in terris ad ſui ſimilitudinem & repreſentationem conſtituit eccleſiam militantem, unigenito Filio Dei vivi Domino Jeſu Chriſto ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens per illuſtrationem paracleti, procedentis pariter ab utroque, ſtatuit fidei fundamentum. Sane Romana Eccleſia, mater alma fidelium, caput eſt, diſponente Domino, Eccleſiarum aliarum omnium,

&

& magiſtra ; a qua veluti a primitiſvo fonte , ad ſingulas alias ejuſdem fidei rivuli derivantur , ad cujus regimen, voluit Chriſti Clementia Romanum Pontificem vice ſui deputare miniſtrum, ut inſtructionem & doctrinam ipſius eloquio veritatis Evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptiſmatis teneant & conſervent: ut qui ſub hac doctrina curſum vitæ recte peregerint, ſalvi fiant; qui vero ab ea deviaverint, condemnentur. Ipſa nempe Romana mater Eccleſia juxta exigentiam poſſibilitatis ipſius ad cunctas orbis provincias, in quibus divini nominis cultus viget, fideique Catholicæ obſervantia rutilat, intuitum ſedulæ conſiderationis extendens ac ſubjiciens ab olim ſuæ conſiderationis examini diuturnæ calamitatis anguſtias illius Specialis hereditatis dominicæ, videlicet terræ Sanctæ ab infidelibus, miſerabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius noſtræ carnis indumento conte-

tectus, salutem humani generis pietate ineffabili exstitit, operatus, quamque sua ipse voluit præsentia corporali insignire, & proprii aspersione sanguinis consecrare; multa solicitudine studuit eidem terræ retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperet ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter cæteros, quos professio Christianæ religionis includit, milites, & fratres domus militiæ templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium tanquam specialis ejusdem fidei pugiles & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: Ipsos & eorum ordinem, præfata Ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communivit. Illi nimirum cum crederentur in Domini servitio sub regulari habitu fideliter militare si-

bi, quasi cunctorum manus fidelium cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multifarie, multisque modis propterea adjutrices. Sed, proh dolor! nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, imo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus novæ & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem, ejus necessitate poscente, depromimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata confractibus, membra singula præ nimio dolore tabescunt. Dudum siquidem circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam

dam nobis insinuatio intimavit, quod magister, præceptores & alii fratres dictæ militiæ templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius domini nostri Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum dominum in scelus Apostasiæ nefandum, detestabile idololatriæ vitium, exsecrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia verisimile non erat nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis observantiis, devotionis signa, frequentius prætendebant, suæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent; hujusmodi insinuationi ac delationi ipsorum, ejusdem domini nostri exemplis, & Canonicæ scripturæ

doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare. Deinde vero tu, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare, vel appropriare intendas, imo ea nobis & ecclesiæ per deputandos super hoc a nobis, administranda, gubernanda, conservanda, & custodienda liberaliter & devote in regno tuo dimisisti, manum tuam exinde totaliter amovendo; sed fidei orthodoxæ fervore tuorum primogenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis, quantum licite potuisti, te informans, ad instruendum & informandum nos super iis, multas & magnas nobis informationes per tuos nuncios & litteras destinasti. Infamia vero contra Templarios ipsos increbescente validius super sceleribus ante dictis: & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto jura-

ratus depoſuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc conſuetudo, vel verius corruptela, ſervatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati ſuggeſtionem, qui recipitur, Chriſtum Jeſum negat, & ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuit in vituperationem Crucifixi; & quædam alia faciunt recipiens & receptus, quæ non ſunt licita, nec humanæ conveniunt honeſtati, prout ipſe tum confeſſus exſtitit coram nobis: urgente nos ad id officii noſtri debito vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamoſa inſinuatione tui, nec non & Ducum, Comitum, & Baronum ac aliorum nobilium, Cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad noſtram propter hoc tam per ſe, quam per Procuratores & Syndicos præſentiam venientium, quod dolenter referimus, ad noſtram audientiam perveniſſet, quod magi-

 ſter,

ſter, præceptores, & alii fratres dicti ordinis & ipſe ordo præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, & præmiſſa, per multas confeſſiones, atteſtationes & depoſitiones præfati magiſtri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquiſitore in regno Franciæ factas, habitas & receptas, & in publicam ſcripturam redactas, nobisque & fratribus noſtris oſtenſas, probari quodammodo viderentur, ac nihilo minus fama & clamores prædicti in tantum invaluiſſent, & etiam adſcendiſſent tam contra ipſum ordinem, quam contra perſonas ſingulares ejuſdem, quod ſine gravi ſcandalo præteriri non poterat, nec abſque eminenti periculo tolerari: Nos illius, cujus vices, licet immeriti, in terris gerimus, veſtigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis, ratione prævia duximus procedendum, multosque de præceptoribus,

bus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus, dicti ordinis reputationis non modicæ in nostra præsentia constitutos, præstito ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus, & examinavimus usque ad numerum septuaginta duorum multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, in Consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Post quæ cum magistro & præceptoribus præcipuis præfati ordinis intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Nor-

manniæ, Aquitaniæ ac Pictaviæ præceptores majores, nobis tunc Pictavis existentibus, mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur, tunc temporis, quod equitare non poterant nec ad nostram præsentiam quoquo modo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem & an vera essent, quæ continebantur in eorum confessionibus & depositionibus, quos coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno tuo præfato, præsentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis, & ostensis: dilectis filiis nostris Berengario, tituli sanctorum Nerei & Achillei & Stephano tituli sancti Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landulpho sancti Angeli Diacono, Cardinalibus, de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciam obti-

tinemus, commisimus & mandavimus, ut ipsi cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent tam contra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis cum diligentia veritatem, & quicquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones per manum publicam in scriptis redactas nostro Apostolatui deferre ac præsentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter ac devote peterent, ut deberent, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui Cardinales ad ipsos magistrum & præceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt. Et quoniam tam personæ, quam res ipsorum, & aliorum Templariorum in dicto regno tuo consistentium, in manibus no-

ſtris erant: quod libere abſque metu cujuſdam plene ac pure ſuper præmiſſis omnibus ipſis Cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate Apoſtolica injunxerunt. Qui magiſter & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ coram ipſis tribus Cardinalibus præſentibus, quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris ad ſancta Dei Euangelia ab eis corporaliter tacta, præſtito juramento, quod ſuper præmiſſis omnibus veram & plenam dicerent veritatem, coram ipſis ſingulariter libere ac ſponte abſque coactione qualibet, & timore depoſuerunt, & confeſſi fuerunt inter cætera Chriſti abnegationem ſuper crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis ſe ſub eadem forma, ſcilicet, cum abnegatione Chriſti & ſpuitione ſuper crucem, fratres multos recepiſſe. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhoneſta confeſ-

fessi, quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subticemus; dixerunt præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis: quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum in scripturam publicam per quatuor publicos tabelliones redactæ in ipsorum magistri & præceptorum & quorundam aliorum bonorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis, eisdem lectæ fuerunt de mandato, & in præsentia Cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expositæ cuilibet eorundem. Qui perseverantes in illis eas expresse ac sponte, prout recitatæ fuerant approbarunt. Et post confessiones ac depositiones hujusmodi, ab ipsis Cardinalibus ab excommunicatione, quam pro præmissis incurrerant, absoluti-

onem

onem flexis genubus, manibusque complicatis humiliter & devote, ac cum lachrymarum effuſione non modica, petierunt: ipſi vero Cardinales, quia Eccleſia non claudit gremium redeunti, ab eiſdem magiſtro & præceptoribus hæreſi abjurata, expreſſe ipſis ſecundum formam Eccleſiæ, auctoritate noſtra, abſolutionis beneficium impenderunt, ac deinde ad noſtram præſentiam redeuntes, confeſſiones & depoſitiones prælibatorum magiſtri & præceptorum ſcripturam publicam, per manus publicas, ut eſt dictum, redactas, nobis repræſentaverunt, & quæ cum dictis magiſtro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confeſſionibus & depoſitionibus ac relatione, invenimus ſæpe fatos magiſtrum, & fratres in præmiſſis, & circa præmiſſa, licet quoſdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquiſſe. Attendentes autem quod ſcelera tam horrenda tranſire incorrecta abs-

absque Dei omnipotentis & omnium Catholicorum injuria non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum nostrorum consilio per ordinarios locorum, ac per alios fideles & sapientes viros ad hoc deputandos à nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, nec non contra dictum ordinem, per certas directas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super præmissis criminibus & excessibus inquirendum. Iis nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur: & cum tanta proinde nobis immineat gemendi materia, fletum non possumus declinare. Quisnam Catholicus hæc audiens nimis non doleat, & prorumpat in luctum? quis fidelis hujusmodi sinistrum eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis non eructet, cum tota Christianitas hujusmodi doloris sit particeps, & hic casus fideles percutiat universos? Ex his etiam,

dum

dum ministerio debitæ considerationis nostræ mentis præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina revelanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxiatur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem unde opportunum nobis provenire auxilium, & humiliter petimus, & devote speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos cum eisdem fratribus nostris aliisque viris prudentibus, exacto ac frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigeba, tde ipsorum fratrum consilio universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis, longævæ observationis exemplo nos instruit, a proximis Calendis Octobris ad duos annos immediate se-

ſequentes decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem & perſonas ſingulares & bona ejusdem, & alia quæ ſtatum tangunt fidei Catholicæ, quam circa recuperationem & ſubſidium terræ Sanctæ; ac reparationem, ordinationem, & ſtabilitatem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, & libertatum eorum illa, Deo auſpice, communi conſilio inveniatur proviſio, & ejusdem approbatione concilii roboretur; per cujus ſalutiferam exſecutionem virtus Altiſſimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis, reductis errantibus, redintegrata ejuſdem fidei unitate, extirpatis vitiis virtutibusque plantatis, correctis exceſſibus, moribus reformatis, repreſſis oppreſſionibus, libertate ſolida ſtabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ ſtatu proſpero reparato, occupata reſtituat, vaſtata reſtauret, & reſtaurata conſervet, nobisque viam aperiat idem

dem ipse qui novit, & facultatem tribuat ipse qui potest. Ut sic in præmissis juxta intensum animi nostri desiderium sibi ministrare possumus salubriter, quod idem verus ejusdem universalis sponsus Ecclesiæ ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtute, ac monilibus ornatam, unam semper habeat & formosam, ad sui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum, robur fidei, pacem & exaltationem populi Christiani. Quia vero prosecutio tanti propositi tempore indiget, ut deductum maturius, facilius auctore Domino effectum debitum sortiatur: prædictum tempus ad id duximus deputandum. Unde venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, ac dilectis filiis electis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis Archidiaconis, Archipresbyteris & aliis Ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, eorumque capitulis & conventibus per alias nostras literas

teras præcipiendo, mandamus, ut iidem Archi-Episcopi; nec non & cæteri Episcopi per ipsorum Archi-Episcoporum provincias constituti in eisdem litteris nominati, reliquis ipsorum Episcoporum in dictis provinciis remanentibus ad ea; quæ pontificale officium exigunt, tam in suis, quam illarum dictarum provinciarum; qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diœcesibus exercenda; omni negligentia relegata cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore se accingant aut ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem eis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate iidem Archi-Episcopi & Episcopi taliter nominati, personaliter: alii vero remanentes Episcopi, Electi, Abbates, Priores, Decani, Præpositi, Archi-Diaconi, Præsbyteri, & Prælati, Capitula & Conventus, per eosdem Archi-Episcopos & Episcopos ad

prædictum concilium accessuros, quibus, ad omnia, quæ in eodem concilio statuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedant plenariam potestatem; de qua sufficienter constet per publica documenta, nostro se conspectui repræsentent. Quod si forsan ipsis Archi-Episcopis & Episcopis accessuris hujusmodi noluerunt concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem teneantur concilium destinare. Non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscunque personis, ordini, dignitati, seu collegio sub quacunque verborum forma vel expressione a prædicta sede concessis: per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Mandavimus insuper, ut iidem Archi-Episcopi & Prælati, per se vel alios viros prudentes, Deum timentes & haben-

tes

tes præ oculis omnia, quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes subtiliter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferant. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Hoc etiam in eisdem nostris litteris adjecto, ut nullus inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ domino pravo in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: Sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit sin-

gulorum. Cæterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre concilium, tua & aliorum Catholicorum Principum decoretur præsentia, ut salubri consilio & auxilio fulciatur: serenitatem regiam rogamus, & hortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum suadentes quod præscriptis loco & termino, in eodem concilio captata interim ad hoc opportunitate, studeas personaliter interesse: meditatione provida prudenter attendens; quod in hoc non solum labor, quem ad tam sancti & utilis negotii promotionem assumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam aliorum, qui ad veniendum ad idem concilium, efficacius tuo inducentur exemplo. Et nihilominus vota tua nobis poteris familiarius aperire, quæ in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac Ecclesiæ honore poterimus, admittemus. Datum Pictavis secundo Idus Augusti, Pontificatus nostri anno tertio. Eo-

Eodem modo Clemens ſcripſit ad Eduardum Angliæ, ad Carolum Siciliæ, ad Carolum Hungariæ, ad Jacobum Aragonum, ad Ferdinandum Caſtellæ & Legionis, ad Jacobum Majoricarum, ad Ludovicum Navarræ, ad Dionyſium Portugalliæ, ad Regem Bohemiæ, ad Henricum Cypri, ad Daciæ, Norwegiæ Suetiæ, ad Fridericum Trinacriæ & Henricum Romanorum Reges Illuſtres: Avenione anno Papatus ſui quarto: itemque ad Archi-Epiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, Decanos, Præpoſitos, Archi-Presbyteros, Archi-Diaconos, Pictavis anno præcedente.

§. 208. *Philippi & Clementis lis.*

Puteanus ad omnem injuſtitiæ labem à condemnatione Templariorum removendam, acriter urget controverſiam, quæ lite durante inter Philippum & Clementem interceſſerit. Etenim, uti mox audiemus, Rex delatos compingebat in cuſtodiam, eorumque cauſſam Gallicanæ Eccleſiæ Præſulibus, & Theo-

logicæ Parisiorum facultati cognoscendam dabat. Papa ob id indignari, vel indignationem simulare, violatum sedis Apostolicæ jus queri, esse Templarios religiosos solique Pontifici obnoxios, ab eo proinde solo judicandos. Igitur venerabili Bulla hortatur Regem, desistat a caussæ cognitione, perque CardinalemS. Nerei & S. Cyriaci legatos petit, læsæ sedi Apostolicæ fiat satis: Archi-Episcopis autem, Episcopis & Inquisitoribus Gallicanis licentiam & potestatem inquirendi in reos, atque de iis judicandi adimit. Philippus memor, se hominem nuper ad pedes suos projectum omnia promittentem vidisse, neque patiens contemni a Papis, vehementer Clementi respondere: ipsum auferendo Episcopis ministerium a Deo traditum, spernere peccato gravissimo Dei legatos, defendere impios. Pictavium tamen, ubi erat Pontifex, unum alterumve ex præcipuis Templariis mittit, a Clemente

te audiendos. Eo mitigatus Papa Gallicanis Theologis facultatem cognoscendæ reorum caussæ sive reddit sive confirmat, exceptis Magistro Ordinis & Præceptoribus, a sede Apostolica judicandis.

§. 209. *Templariis parum utilis.*

Atqui vero humanarum rerum quis tam est ignarus aut negligens, ut nesciat, vel non observet, idem sæpe a duobus intendi agique opus, etsi de ratione illud expediendi controvertant, aut quum invidia plenum est, vel cum jurium alterius violatione conjunctum, animis quoque dissentiant. Templariorum condemnationem gratificari Regi serio Clemens volebat, quippe qui promiserat, ac norat bene, rem sibi cum Philippo, auctoritatem Apostolicam terrere, haud metuere solito. Sed eum pro lubitu tractare caussam ad Romanum tribunal pertinentem, ægre ferebat, literisque & legationibus ægritudinem prodebat, ne Pontificia jura neglexisse videretur. Qua

lite utcunque composita, aut suspensa, conjuncta opera ad abolendum invisum ordinem Rex & Papa properant. Ita Ludovicum XIV. orbis novit universus, cum diversis Pontificibus Romanis de Regiæ & Pontificiæ potestatis finibus publice litigasse, quis tamen prudens eventuum æstimator persuaderi sibi patietur, Sanctum Patrem ac Filium primogenitum, salvo utriusque jure, convenire non posse de abolendis infirmandisve iis, qui Regiam Apostolicamque auctoritatem debito cultu non venerantur?

§. 210. *Eorum finis in Gallia.*

Sed quæcunque fuerit Templariorum culpa, in Deum aut homines admissa, aderat dies, venerat hora excidii, currebat annus ordini fatalis, Æ. C. supra millesimum ter centesimus & septimus. Miserat Rex prudens & negotio intentus per universam Franciam literas cum mandato, una omnes hora resignarentur ubique, & jussa iis contenta sine mora

mora præstarentur: namque metuerat, ne milites auctoritate & potentia florentissimi, de periculo facti certiores, defensionem pararent. Hinc *una literarum significatione, Veneris die, tota Francia comprehensi sunt, & Fiscus in eorum fundos resque manentes manum injecit. Lutetiæ Magister Templi Jacobus Mola Burgundus, cum novem & quinquaginta equitibus sociis captus fuit. Arguebantur hæreseos, aversæ libidinis, contemptæ crucis, læsæ Majestatis. Sæpe torsi nihil hujusmodi de se ac sociis sunt confessi quin insontis sese piosque Templarios equites constantissime testabantur. Macerati longo carcere sex & quinquaginta totidem modice distantibus palis alligati, ac lento igne tosti sunt: professi se insontes mori, amicis & consanguineis eorum frustra monentibus, spem ut veniæ, si crimen agnoscerent, ab rege propositam amplecterentur*, Bzov. ad ann. 1307.

n. 4. Thomas Walsingham in Eduardo II. nonnisi quinquaginta & quatuor in Parisiensi civitate judicio Domini Philippi Regis combustos fuisse scribit. *Paulus Æmyl.* in Philip. IV. *Templarii tota Francia comprehensi, ac quæstione habita obscœna flagitia, immania de se scelera nefariaque confessi permulti eorum dicuntur: libidinem nefariam, impiam religionem, se cum Turcis, cum Saracenis sensisse, a nostris sacris descivisse. Damnati quamplurimi ac vivi cremati.*

§. 211. *Provincia.* In Provincia Carolus II. Siciliæ Rex omnes uno pariter die, qui erat 24 Jan. cepit: memor utique Cyprio nuper eos favisse Regi, quo cum de Regni Hierosolymitani insignibus contendebat, prædiis hac de caussa in Regno Neapolitano possessis mulctatos, uti ex *Blondo* supra audivimus.

§. 212. *Regionibus aliis, Philippi impulsu.* *Ad 17. Cal. Nov. nuncii ab eodem Rege Francorum in omnes Christianorum Principum regiones dimis-*

missi expostulabant, uti in sua quisque ditione, fidei Catholicæ asserendæ caussam, adversus eosdem, qui Templi Hierosolymitani sacris addicti erant, susciperet. Bzov. l.c.

§. 213. *in Castilia.*

In Castella (Castiliam vulgo nuncupant) Rodericus Ivanius ordinis pro-Magister, sociique omnes a Gundisalvo Toletano Præsule ad dicendam caussam vocati: vincula injecta abs Rege Ferdinando VI. omnibus. *Mariana.* Post deleto ordine bona abs Rege occupata, atque oppida omnia sunt. In Galæcis Ponsferratus, Farumque: in Legionensi tractu Valduerna, Tavara Almansa, Ascanitium: Tagum inter & Anam ad Portugalliæ fines, Valentia, Alconeta, Scricium, Nertobriga, Capella, Carcuvium: in Bœtica Palma: in Vaccæis Villalpandum: in Contestanis Caravaca: in Carpetania Montalbanum, aliaque oppida, prædia, domus, tota ditione Castellæ Regum, quæ numerare singula longum esset. *Idem.*

Ad

§. 214.
In Aragonia & Catalonia.

Ad 3. Non. Decemb. Rex Aragoniæ Jacobus omnes ejus religionis homines capi, bonaque conscribi imperavit. Johannes Lotgerius ex Prædicatorum instituto, de fide Catholica Judex, & generalis in Aragoniæ Regnis quæsitor ab Apostolica sede constitutus, summa in jure dicendo severitate usus, studiosos & fautores reorum coërcuit. Bona eorum pars in munitissimas Carthaginis veteris Ilergaonum opidi, Montionis, Miraveti, Villeli atque Assambræ arces confugerant, quibus facile repugnari, atque obsisti posse sperabant, ne indicta caussa in se animadverteretur. Eodem in Catalonia, cum spes reliqua non esset, usi sunt perfugio. Cæterum Jacobus Rex eos vi oppugnari imperavit. Id. Correptis enim armis arcium se munitione tueri constituerant, fato tamen infelici; victi enim Templarii ac ferro vincti fuere, Mariana teste.

Re-

§. 215. In Anglia.

Reperiuntur etiam Clementis Pontificis ad Robertum Cantuariensem Archi-Episcopum, & ad alios Antistites Angliæ contra eosdem Templarios literæ, in quibus ille significat, cum primum ad eam dignitatem vocatus esset, tam gravia & detestanda ad se contra Templariorum Ordinem crimina delata fuisse, ut fidem hujusmodi delationi nulla ratione adhibuerit. --- Quare Eduardo II. regnante, qui paulo prius defuncto Patri Eduardo I. successerat, *omnes per Angliam uno eodemque die Templarii comprehensi, variis custodiis passim attributi sunt*, Bzov. ad ann. 1308. n. 4. ubi & testatur, Papam in Scotiam, Hiberniam & Daciam, ob eandem causam literas & nuncios misisse: atque in Italia ubique contra Fratres Templarios quæsitores constituisse. *Petrus Walsingh.* in hypodeug. Neustr. *Capti fuere omnes Templarii per totam Angliam præcepto regio uno die, pro-*

propter plurima inhonesta & enormia, fidei Catholicæ adversantia de iis dicta & probata, & in diversis regni castellis in carcerem dati.

§. 216. *In Zelandia.* In Zelandia Magistratus Zirikseæ, *Boxhornio* referente in hist. Eccl. accepit literas, quibus jubebatur sub mediam noctem Templarios interficere, eoque fine varii generis opifices & stipendiarios convocare ad ferale hoc mandatum exequendum. Neque resignari epistola debebat ante quam præscripta hora convenissent. Quare illa appetente Magistratus congregatur, datoque ei præcepto parens apparitores, fabros aliosve hujus conditionis homines in Templariorum ædem immittit, atque omnes trucidat duobus exceptis qui tum in lupanari morabantur. Crimen incolumitatis occasio, an & pœnitentiæ?

§. 217. *In Germania.* In Germania quoque illorum ordo tum fuit abrogatus. *Munster* in l. 3. Cosmogr. *Sub hunc circiter annum*

num 1312. *postquam Templariorum factio per totam Germaniam Cæsaris nutu esset extirpata, habitatio eorundem Dominicastris Monachis in urbe hac (Augusta) assignata primum est.*

§. 218. Concilia Provincialia in causa Templariorum.

Anno 1309. *Jubente Pontifice Clemente fere ubique locorum Concilia Provincialia & Diocæsanæ Synodi, a sacratis viris celebrabantur. Instituebatur in illis contra Templarios investigatio eorum, quibus onerati fuerant criminum. Bona eorum a Commissis Pontificum occupabantur, & pecuniæ ex eorum elocatione in Ecclesiæ Romanæ ærarium pro necessitatibus publicis inferebantur.* Bzov. n. 12. Salmanticæ in Vectionibus anno 1310. Patrum concilium habitum est. Rodericus Compostellanus, Johannes Olissiponensis, Vascus Idigitanus, Gonsalvus Zamorensis, Petrus Abulensis, Alfonsus Civitatensis, Dominicus Placentinus, Rodericus Mindo-

donienſis, Alfonſus Aſturicenſis, Johannes Tudenſis, Johannes Lucenſis affuerunt, adjuncto Americo inquiſitore ex Prædicatorio ordine: de vinctis atque ſupplicibus quæſtione habita, cauſſaque cognita, pro eorum innocentia pronunciatum communi Patrum ſuffragio. Ad Pontificem tamen Romanum, & ad Concilium Viennæ indictum, rejecta totius rei deliberatio ſumma. *Mariana.* l. 15. c. 10. *Itaque tum ex Hiſpaniis, tum ex Italia, Gallia, Anglia, Germania, aliisque regnis ac provinciis, ab Epiſcopis & fidei quæſitoribus informationes in ſcripta publica redactæ, in primo Patrum conſeſſu Viennenſis Concilii propoſitæ, cognitionem cauſſæ Templariorum ex integro poſtularunt* BZOV.

§. 219. *Indicta iis pænitentia Tarracone*

Anno 1312. Tarracone Tarraconenſis in Hiſpania provinciæ capite *celebratum fuit concilium ad cauſam Templariorum examinandam: in quo ii*

tura deliberatione præcedente absoluti fuerunt ab hæresibus, eisque canonica pœnitentia indicta. Neque enim tam culpabiles inventi fuerunt, ac fama ferebat, quamvis tormentis adacti fuissent ad confessionem criminum. Præfuit concilio Guilielmus Archi-Episcopus Tarraconensis, adsidentibus Episcopis, Raymundo Valentinensi, Eximino Cæsaraugustano, Martino Oscensi, Berengario Vicensi, & Francisco Dertusensi: Ilerdensis autem infirmitate gravi impeditus, non potuit Synodo interesse. Aguirre in notitia Concilior. Hispan. ex Archivo Ecclesiæ Tarraconensis, qui & miratur, Aragonienses Chronographos nullam hujus Synodi mentionem facere, licet plura alia de Templariorum caussa memorent. At procul dubio particulare concilium cum universali committere noluerunt.

§. 221. *Abolentur a generali Synodo.*

Anno 1311. *Ad diem Calendarum Octobrium Clemens summus Pon-*

Pontifex Viennam Allobrogum venit. Amplius quam 300. *Episcopi, Patres atque Prælati, præter Cardinales, & Alexandrinum Antiochenumque Patriarchas, ex variis orbis partibus ad Concilium celebrandum accessere.* Bzov. n. 1. Illi sine mora Templariorum caussam tractare, accusationes audire: sed opinionibus aliquamdiu diffidebant: puniendos enim reos, si qui sint, absolvendos jure innocentes, servandum ordinem, nec abscindendum tam nobile esse membrum Ecclesiæ, graviter nonnulli monebant: alii contra judicare, delendos omnes, abolendam Societatis turpissimæ memoriam, sani in ea nihil, nihil integri & incorrupti reperiri, quam sententiam Clemens in primis urgebat vehementer, una cum Rege Philippo, qui Concilio cum fratre & tribus filiis intererat. Igitur in secundo consessu, ad XI. cal. April. anno 1312. habito, extinguendum Templariorum ordinem

nem decrevere Patres, & Romanus Episcopus sexto Non. Maji sententiam eam promulgavit, hisce verbis ex parte conceptam: *Dudum siquidem Ordinem domus militiæ templi Hierosolymitani, propter Magistrum & Fratres, cæterasque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis, non tam nefandis quam infandis, proh dolor! errorum & scelerum obscœnitatibus, pravitatibus, maculis & labe respersos, quæ propter tristem & spurcidam eorum memoriam præsentibus subticemus, ejusque Ordinis statum, habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante Concilio*, non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam super hoc secundum Inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis, seu ordinationis, Apostolicæ, *irrefragabili & perpe-*

tuo valitura sustulimus sanctione, ipsum probibitioni perpetuæ supponentes, districtius inhibendo, ne quis dictum Ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario gerere se præsumeret: quod si quis contra faceret, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto. Stero ad ann. MCCCXII. *Eo tempore in Concilio Viennensi Clemens* V. *Papa ordinem militiæ Templi annullaverat, qui circiter* CLXXXIV. *annos militaverat, & Magister Templi post Parisiis combustus fuit & bona eorum hospitali S. Johannis Jerosolymitani fuerunt concessa.*

§. 222. *Distributio bonorum Templariorum*

Delato hoc ad omnes Provincias edicto, bona Templariorum ubique occupabantur, & de sontibus Templariis supplicium sumebatur, BZOV. ad ann. 1312. n. 3. Et bona quidem Templariorum in Castilia Ferdinandus IV. fisco adjudicabat, in Aragonia vero Alfonsus dabat ordini militum

tum de Calatrava, qui Toletanæ regionis locus est, repellendis Saracenis instituto: in Lusitania Dionysius Rex Equitibus Jesu Christi, itidem adversus Saracenos pugnaturis: in Anglia Senatus Magnus, anno 1324. congregatus Hospitalariis, atque Germania partem iisdem, partem Teutonicis tribuebat. In Gallia Ludovicus Hutinus, Philippi successor, anno 1315. duas partes bonorum mobilium & debitorum, tertia Hospitalariis relicta, ac multam deinde pecuniam, pro sumtibus a Patre in eam litem impensis, accepit.

§. 223. *Mortem aliqui evasere.*

Ipsi porro miseri Equites, ferali Viennensis Synodi judicio condemnati, infestabantur ubique, ferro plerique & flamma deleti, neque cessatum suppliciis in eos animadverti, observante *Mezæreo*, ante ann. 1314. ut integri septem anni illis extinguendis sint consumti. Et facilius interfici poterant, quia Palæstina extrusi morabantur in regnis Regum

opibus ipſorum inhiantium. Alicubi tamen mortis periculum evaſerunt. Nam in Anglia nonnulli ad matrimonium convolavere, Eccleſiæ Anglicanæ Præſulibus fruſtra reluctantibus, *Bzov.* ad ann. 1312. n. 4. & in Germania alios in ordines adſciti ſunt. Quum enim Petrus Moguntinus Archi-Epiſcopus Pictavia redux, a Clemente in Templarios lege agere inter reliquos Germaniæ Præſules ſacros juberetur, Papæ ſententiam executurus, Calend. Jul. ann. 1311. provinciæ ſuæ Patres convocat, atramque in Templarios ſententiam pronunciare vult. At Hugo Comes Sylveſtris, Vir nobiliſſimus ex Grunbachio, arce Meiſenhemio vicina cum viginti Ordinis ſui Sociis, qui omnes palliis albis cruce rubea diſtinctis induti erant, & ſub veſtibus arma geſtabant, nemine Viros impavidos armatosque arcere auſo, ex improviſo accedit, atque in ampliſſimo conſeſſu hæc verba, vultu intrepido & voce cla-

clara facit: *Ego quidem, Moguntine Præsul, audio hac vos convenisse die, ut me meosque fratres, sancti atque nostro sanguine occupati diuque defensi & Christianis servati templi milites, heic mecum stantes, devoveatis diris, & omni suppliciorum genere e medio tollatis: scito autem, & præsenti clero tuo indicato, quia gravius quam pro merito in sanctissimum & rei Christianæ utilissimum Ordinem animadvertitur, me & meo & fratrum meorum injuste oppressorum nomine, Romanum Pontificem in Clementis iniquissimi juxta & inclementissimi tyranni locum proxime eligendum appellare, cui Ordinis nostri innocentiam, totique Christiano orbi probabimus.* Archi-Episcopus militari hac oratione commotus, & conspectis armis cum cætero clero terrefactus, statim eam appellationem vulgari mandat, caussisque appellationis miraculum inserit, quo crema-

torum fratrum nonnullorum pallia cum cruce, manifesto innocentiæ signo, mediis in flammis illæsa manserint. Hugonem vero ac socios bono esse jubet animo, seque pro iis Papam oraturum promittit, quod & diligenter præstitit. Literis illis Clemens mitior in Templarios factus, Moguntino jus de integro quærendi & statuendi dat: iste consentientibus suæ provinciæ Episcopis, accusatos crimine absolvit, *Naucler.* gen. 44. Nomen tantum & leges familiæ sunt mutatæ personis & reditibus in alios Ordines sacros distributis. Cæterum quod Clemens erga Moguntinæ Provinciæ Templarios clementior quam erga alios fuerit, inde factum arbitror, cum quia Petrum Archi-Episcopum ob redditam sibi sanitatem singulari amore est complexus, tum quia denique animum ejus tantæ stragis Regio potius ac proprio arbitrio editæ, sive tædium sive horror subiit.

Tam

Tam felix, ut mortis supplicium effugeret cum aliis, non fuit ultimus Templariorum Magister, cujus historiam in fine placet subjungere, sed communis eum clades absumsit. Natus is erat illustrissimo apud Burgundos in Bisuntinensi diœcesi genere, sed pauper, quia lege Gallica paternæ opes omnes fratri natu majori cesserant. Quotquot inspexi auctores, eum *Jacobum de Molay*, aut Molam, vocant: Carolus du Fresne autem in Gloss. ex stirpe Dominorum *de Nolay* procrevisse monet. Num vitio typographico N. pro M. sit positum, ignoro. Fratris primogeniti jugum excussurus, ac propria virtute viam ad opes honoresque sibi paraturus, militiæ Templi nomen dat, in qua primum constitutus *Prior*, deinde post obitum *Monachi Gaudini* commendatione Principum, *Magister* Ordinis eligitur. Tortosam expugnavit una cum Almerico Tyri Domino, & exinde

§. 224. *Historia ultimi Templariorum Magistri.*

aliquot annis bellum adversus Saracenos fortiter gessit, donec a Babylonico Sultano ea expulsus in Franciam venit. *Mezeræus* scribit, citatum ex insula Cypro Parisiis se cum 60. sui Ordinis Equitibus, inter quos Delphini Viennensis frater Guido, Hugo de Paraldis, & alii primariæ nobilitatis Viri numerabantur, stetisse, quod suo loco relinquimus. Apud Philippum gratia & auctoritate diu florentissimus, ut Filium quoque Regium de sacro fonte susceperit, tandem, quo casu non invenio, in Regis indignationem incurrit; & decreta Ordinis abolitione, cum sodalibus comprehenditur. Ex carcere tractus cum Guidone Viennensi & Hugone de Paraldis Lugdunum ad Papam ducitur, quod cognitionem caussæ ipsorum Clemens sibi reservasset, ubi variis exhortationibus incitatus Ordinem diversorum criminum accusat. Mox Lutetiam retractus cum duobus comitibus,

bus, in præsentia Regis & Papæ Legatorum, sententiam audit, qua ipse quidem, si veniam supplex petat, impunitatis spem accipit, Ordo autem suus condemnatur. Memorat Puteanus, inter examen judicibus apparuisse fatuum, utique vere, quatenus miseri omnes fatui sunt: cæterum in unica Jacobi responsione plus sapientiæ, quam in tota caussæ Templariorum tractatione invenio: *esse ordinem a Papa confirmatum, eoque non ita temere abrogandum, nimia celeritate gravissimam tantæ Societatis caussam agi, quum lis Friderico I. intentata solidos triginta & duos absumserit annos: se vero constrictum vinculis, neque satis prudentem & ingeniosum ad defendendum Ordinem: contra esse pauperem, eoque faciendis largitionibus ad caussam obtinendam necessariis imparem: audire quidem, socios Ordinis severe nimis jura exigere, tamen excusabiles*, &c. Quæ sive in-

inepta, sive sapiens & viro gravi digna fuerit desperatæ caussæ defensio, ejus auctorem a flammis vindicare non potuit. Namque illustrissimus Princeps, & potentissimorum militum Tribunus, gemino cum Achate, accenso in rogo Parisiis vitam finit, atque dum is extruitur, ad circumstantem turbam, silentio petito, hunc in modum disserit: *Ego extremo vitæ tempore, cum inutili mendacio locus esse non debet, vera esse nego, ac per omnia numina juro, quæ de Templariorum impietate, criminibusque & ante jactata, & nunc recitata sunt. Ordo enim ille sanctus, justus ac Orthodoxus est. Ego tamen extremo supplicio dignus, qui Pontifice Regeque hortantibus, flagitia impia sceleraque ementitus sum in Ordinem meum de religione Christiana optime meritum. Quod utinam, ô utinam, factum non esset! Sed quod unum superest, meis delictis, si veniæ locus est,*

igno-

ignosci postulo, ultroque graviores etiam pœnas deposco, si quo modò divinum Numen patientiâ placare, apud homines misericordiam hac calamitate movere possim. Vita mihi precaria quid opus est? tanto præsertim scelere impietateque, ad quod provocor, retenta. Bzov. Ardens neque ipse, neque socius uterque a constantia descivit, *sed innocentiam, quoad potuit, Ordinis astruens, tanquam cruciatum non sentiret, expiravit, tantamque integritatis opinionem nonnullis reliquit, ut ossa atque cineres ejus colligerent, Martyremque eum faterentur, ac omnes Templarios, pari cruciatu extinctos postea colerent, tanquam sanctitate conspicuos.* Continuat. Tyr. l. 5. c. 13.

Oportet heic inserere ipsam Clementis inclementem sententiam, qua universum Templariorum ordinem abolevit in perpetuum.

§. 115. Pontificis sententia contra Templarios.

SEN-

SENTENTIA

De exſtinctione Templariorum a CLEMENTE PAPA QUINTO lata in Concilio Viennenſi.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD providam Chriſti vicarii præſidentis in ſpecula Apoſtolicæ dignitatis circumſpectionem pertinet vices penſare temporum, emergentium negotiorum cauſas diſcutere, ac perſonarum attendere qualitates: ut ad debitum dirigens neceſſariæ conſiderationis intuitum & opportune manum operationis apponens, de agro domini ſic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplificet, ſic prævaricantium ſpinas tollat, ut evellendo plus plantet quam deſtruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transfe-

ferendo, potionem præbeat de provisa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiam, quam vera Justitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum hujusmodi per ruinam. Sic enim sufferendo, quod officit, & subrogando, quod proficit, virtutum profectus amplificat, & sublata de medio meliori subrogatione restaurat. Dudum siquidem ordinem domus militiæ Templi Hierosolymitani propter magistrum & fratres, cæterasque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis, proh dolor, errorum & scelerum obscœnitatibus, pravitatibus, maculis & labe respersos, quæ propter tristem & spurcidam eorum memoriam præsentibus subticemus ejusque ordinis statum, habitum atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante concilio, non per modum diffinitivæ

væ ſententiæ, cum eam ſuper hoc ſecundum inquiſitiones & proceſſus ſuper his habitos, non poſſemus ferre de Jure, ſed per viam proviſionis ſeu ordinationis Apoſtolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura ſuſtulimus ſanctione ipſum prohibitioni perpetuæ ſupponentes: diſtrictius inhibendo, nequis dictum ordinem de cætero intrare vel ejus habitum ſuſcipere, vel portare, aut pro Templario ſe gerere præſumeret: quod ſi quis contra faceret, excommunicationis incurreret ſententiam ipſo facto: univerſa etiam bona ordinis prælibati Apoſtolicæ ſedis ordinationi & diſpoſitioni auctoritate Apoſtolica duximus reſervanda. Inhibentes diſtrictius ne quis, cujuſmodi conditionis vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis vel bonis hujuſmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis, ſeu diſpoſitionis Apoſtolicæ per ſedem eandem, ut promittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel

vel etiam attentaret: decernentes ex tunc irritum & inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona quæ dudum ad subsidium terræ Sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ, a Christi cultoribus, data, legata, concessa & acquisita fuerunt debita gubernatione carentia, tanquam vacantia deperirent; vel converterentur in usus alios, quam in illos, ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & dispositionis hujusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur: cum fratribus nostris: sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, nec non Patriarchis Archiepiscopis, Episcopis & prælatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium prælatorum, & etiam capitulorum, & conventuum, Ecclesiarum & mona-

ſteriorum procuratoribus in dicto concilio conſtitutis habuimus ardua, moroſa, & diverſa conſilia & tractatus: ut per hujusmodi conſiliorum & tractatuum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & diſpoſitio: ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem Eccleſiæ, dictæ terræ ſubſidium ſalutem quoque fidelium & quietem, ſalubris, & utilis perveniret. Poſtquæ utique longa, præmeditata, proviſa, & matura conſilia, ſuadentibus plurimis juſtis cauſis, noſtra & dictorum fratrum, nec non Patriarcharum, Archi-Epiſcoporum, Epiſcorum, & aliorum Prælatorum, ac excellentium & illuſtrium perſonarum prædictorum in dicto concilio, tunc præſentium deliberationes & conſilia, in hoc finaliter reſederunt, ut prædicta bona ordini hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali, ac dilectis filiis magiſtro, & fratribus hoſpitalis ejudem nomine hoſpitalis & ordinis eorundem qui-

tanquam athletæ domini pro defensione fidei se periculis mortis jugiter exponentes, onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cætera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes, quod, sicuti evidentia facti in eo divinis obsequiis ferventer insistitur, & misericordiæ opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spretis illecebris, devotum impendentes altissimo famulatum, ac pro recuperatione terræ prædictæ tanquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideriis intendentes quælibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque, quod & hoc tanto eorundem magistri & fratrum, dictorum ordinis & hospitalis crescet

ſtrenuitas, animorum fervor augebitur, & ipſorum roborabitur fortitudo, ad propulſandas noſtri redemptoris injurias, & hoſtes ejuſdem fidei continendos; quanto ipſorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata; onera quæ proſecutionis tanti negotii neceſſitas exigit, levius & facilius poterunt ſupportare: & propterea non indigne vigiles redditi ſtudiisque ſolicitis excitati, ut ad ſui ſtatus augmentum opem & operam impendamus, eodem ſacro approbante concilio, ipſam domum militiæ Templi, cæterasque domos, Eccleſias, capellas, oratoria, civitates, caſtra, villas, terras, grangias, & loca, poſſeſſiones, Juriſdictiones, redditus, atque Jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel ſe moventia cum omnibus membris, Juribus, & pertinentiis ſuis, ultra & citra mare, ac in univerſis & quibuslibet mundi partibus conſiſtentia, quæ ipſe ordo & dicti magiſter, & fra-

fratres ipsius ordinis militiæ Templi tempore, quo ipse magister, & nonnulli & iisdem fratribus militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno domini millesimo trecentesimo octavo, mense octobri, per se, vel quoscunque alios habebant, tenebant, & possidebant vel ad eosdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magistrum, & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, nec non nomina, actiones & Jura, quæ prædicto tempore captionis ipsorum, eisdem domui, ordini, vel personis ipsius ordinis militiæ Templi, quocunque modo competebant vel competere poterant, contra quoscunque, cujuscumque dignitatis, status vel conditionis existerent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus præfati magister & fratres dictorum domus & ordinis militiæ Templi, & ipsa domus & or-

do per ſedem Apoſtolicam; vel per Catholicos Imperatores, Reges & Principes, & fideles alios, vel quocunque alio modo, erant legitime communiti, eidem ordini hoſpitalis Sancti Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali donamus, concedimus, unimus, incorporamus, applicamus, & annectimus in perpetuum, de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, exceptis bonis quondam dicti ordinis ipſius militiæ Templi conſiſtentibus in regnis & terris cariſſimorum in Chriſto Filiorum noſtrorum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ, & Majoricarum Regum illuſtrium, extra regnum Franciæ, quæ a donatione, conceſſione, unione, applicatione, incorporatione & annectione prædictis, ſpecialiter excipienda duximus & etiam excludenda. Ea nihilominus diſpoſitioni & ordinationi ſedis Apoſtolicæ reſervantes inhibitionem dudum per alios proceſſus noſtros factam ne quis videlicet, cujuſcunque conditionis vel

vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis & bonis hujusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea in præjudicium ordinationis ſeu diſpoſitionis ſedis ejuſdem faciendæ de illis, nec non decreti noſtri interpoſitionem quoad perſonas & bona, in dictis regnis & terris eorundem Regum proxime expreſſorum conſiſtentia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis quousque de perſonis & rebus prædictis in iiſdem regnis & terris conſiſtentibus, per diſpoſitionem ſedis ejuſdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum: aut illicitos detentores, cujuscunque ſtatus, conditionis, excellentiæ vel dignitatis extiterint, etiamſi pontificiali, imperiali, vel regali præfulgeant dignitati, niſi infra unius menſis ſpatium, poſtquam ſuper hoc per dictos magiſtrum, & fratres ipſius hoſpitalis, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem ſeu procuratores eorum, fuerunt requiſi-

ſiti, dicta bona dimiſerint, illaque plene ac libere reſtituerint ordini ipſius hoſpitalis, & eidem hoſpitali aut magiſtro ſeu prioribus vel præceptoribus hoſpitalis ejuſdem in quibuscunque partibus & provinciis conſtitutis, eorumque ſingulis vel procuratori ſeu procuratoribus eorundem ejuſdem ipſius hoſpitalis nomine, etiamſi dicti priores, præceptores & fratres ipſius hoſpitalis & procuratores ipſorum, & eorum quilibet, a dicto magiſtro ipſius hoſpitalis mandatum ſuper hoc ſpecialiter non haberent, dummodo procuratores prædicti a dictis prioribus & præceptoribus, vel eorum ſingulis in provinciis & partibus, in quibus hujusmodi priores & præceptores exſtiterint deputati, mandatum ſuper habuerint vel oſtenderint ſpeciale. Qui omnes & ſinguli, videlicet priores & præceptores, & fratres, dicto magiſtro, procuratores vero prædicti eisdem prioribus & præceptoribus, eorumque

que singulis, a quibus super his fuerint deputati, plenum super omnibus gestis, actis, receptis; & procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum & rationem ponere & reddere teneantur: nec non omnes qui scienter occupatoribus, detentoribus prælibatis in occupatione vel detentione hujusmodi dederint consilium, auxilium vel favorem publice vel occulte, excommunicationis: capitula vero, collegia seu conventus Ecclesiarum & monasteriorum, nec non universitates civitatum, castrorum, villarum, & aliorum locorum & ipsas civitates, castra, villas & loca, quæ in his culpabilia extiterint, ac etiam civitates, castra & loca, in quibus detentores & occupatores hujusmodi dominium obtinuerint temporale, si hujusmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & restituendo illa magistro & fratribus ordinis & hospitalis ejusdem nomine hospitalis

ipſius obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujusmodi præmiſſis non deſtiterint poſtquam ſuper hoc, ut præmittitur, fuerint requiſiti, ipſo facto interdicti ſententiis decernimus ſubjacere: a quibus abſolvi non poſſunt, donec ſuper his plenam & debitam ſatisfactionem curaverint exhibere. Et nihilominus occupatores & detentores hujusmodi, vel præſtantes eiſdem, ut præmittitur, auxilium, conſilium vel favorem, ſive ſingulares perſonæ, ſive capitula, collegia ſeu conventus Eccleſiarum & Monaſteriorum, ac univerſitates civitatum, caſtrorum, terrarum, vel aliorum locorum extiterint, præter pœnas præſcriptas, omnibus quæ a Romana vel aliis Eccleſiis quibuscunque tenent in feudum, ipſo facto decernimus, fore privatos ſive privata. Ita quod ad Eccleſias, ad quas ſpectant, illa libere ſine contradictione aliqua revertantur earumque Eccleſiarum Præla-

ti,

ti, ſive rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant, ſunt utilitati Eccleſiarum ipſarum viderint expedire. Nulli ergo, &c: noſtrorum donationis, conceſſionis, unionis, incorporationis, applicationis annexionis, reſervationis, inhibitionis, voluntatis, & conſtitutionis infringere.

§. 226. *Mors auctorum excidit Templariorum.*

Excidio Templariorum non diu ſupervixere ejus auctores, Papa Avenionenſis & Galliarum Rex. Etenim Clemens V. ad XII. Calend. Majas anno Æ. C. 1314. Pontificatus autem octavo, menſe decimo, variis diu ægritudinibus afflictatus, poſt dyſenteria, & ſtomachi laterumque dolore confectus diem clauſit extremum. Philippus autem pulcher non diu poſt eandem ivit viam; nam ejus Filius Ludovicus X. die S. Stephani primi Martyris, dicto anno à Remenſi Archi-Epiſcopo eſt ſacro oleo inunctus. Refert *Fulgoſius* apud Hoſpinian. & Wolf. Templarium quen-

quendam, gente Neapolitanum, in urbe Burdegala ad ignem damnatum, conspectis ad fenestram Pontifice ac Philippo Rege, magna voce in hæc verba prorupisse; *Sævissime Clemens Tyranne, posteaquam mihi inter mortales nullus jam superest ad quem appellem pro gravi morte, qua me per injuriam afficis, ad justum judicem Christum, qui me redemit, appello, ante cujus tribunal te voco, una cum Philippo Rege, ut intra annum diemque ambo illic compareatis, ubi caussam meam exponam, & jus sine pravo affectu ullo administrabitur. Intra id quoque tempus Clementem ac Regem mortuos.* Equidem quo historiam aut confirmem aut refellam, mihi non suppetit; video tamen *Drexelium* Societatis Jesu Patrem & credidisse, & cordi adeo habuisse, ut l. 2. de tribun. Christ. c. 3. exclamarit: *Quis neget, geniale aliquid, & divinum hic intervenisse, supremo Numine consciscente?* Con-

Consideratio recensita jam Templariorum excidii diversas sponte suppeditat observationes haud negligendas, sive tantæ cladis Auctores, sive caussas illius, sive cladem ipsam intueamur. Auctor enim primus erat Galliæ Rex, cujus exemplum Reges & Principes cæteri imitabantur. Ordinem fundarunt nobiles Galli, Synodus in Gallia coacta confirmavit, Reges Galliæ beneficiis & dignitatibus auxerunt, Philippus Pulcher, e gloriosissimis Franciæ Regibus destruxit evertitque. Equidem Saladinus Turcarum Princeps diu antea in animum sibi induxerat Templarios omnes extirpare: sed ab hostibus noluit Deus ipsorum delere ordinem, quem definito tempore conservavit, donec à Christianis Principibus quibus erant exosi & formidabiles subito everteretur. Nempe Societates & Societatum præsides unde initium & incrementum cepere, elapso fatali termino, sæpe & finem habent. Quemadmodum

§. 1271 Ordo unde initium & incrementum, sæpe & finem habet.

dum S. Johannes vidit decem Reges Bestiæ vires ac potestatem suam non solum tradentes, sed & rursus eripientes, meretricem infestando, nudando, comburendo, & carnes ejus, pingues divitias comedendo. Num & qui primus dedit, primus repetet? Saltem qui tribuit plurimum, recepto pauculo non acquiescet. Beatus, qui facit, namque Deus id ejus animo indidit: Beatus qui videt, namque dicet: Sapiens es Deus & sanctus & mirabilis!

§. 228. Philippi Pulcri laus & culpa.

Facere incepit Philippus Pulcher, hoc nomine excusatus ab his, culpatus ab illis, num laudatus a quoquam, ignoro. Princeps erat bellicosus, eoque semper pecuniæ indigus: hac abundabant Templarii, qui rebus Gallicis proderant nunquam, incommodabant sæpe. Sed & erat consilio prudens, judicio acer, ad audendum intrepidus. Noverat, & templum & Hierosolymas, & Palæstinam universam diris devota, & Dei sententia

bar-

barbaris gentibus tradita. Dolebat; Orientem Occidentis frustra, Franciæ in primis, consumere vires. Quid ergo templi custodibus, quid militibus pro Hierosolyma pugnantibus opus? Vere hactenus & laudabiliter: sed innocentes juxta & reos communi involvere excidio, & suppliciis durissimis extinguere omnes, prohibet justitia, æquitas, clementia.

§. 229. *Clmentis Papæ culpa.*

Atqui vero & a Clemente Patre hæ absuere virtutes. Condemnavit is Templarios, equidem Regio potius quam suo arbitrio, tamen damnavit, imo & Cubicularium, qui anno ætatis undecimo in Ordinem adscitus visa & audita testaretur, ministravit. Condemnationem ad Synodum rejecit, sententiæ invidiam eidem conflaturus: at Synodum convocavit, & Regis ad nutum voluntatemque inflexit. Agnoverant Templarii Romanum Pontificem Dominum, huic parebant exemti ab altera jurisdictione, ut vi privilegiorum nonnisi

a Papa ejusque Legatis caussa ipsorum tractari debuisset: sed cives filiosque Dominus & Pater inclemens hostium committit libidini, non tuetur, non defendit, non judicat, ne displiceat. O quam sunt interdum Vicarii Christi Christo dissimiles! is enim promissa subditis sibi civibus servat privilegia, eorum caussam non accusatori, non calumniatori, non hosti judicandam relinquit; sed suos ipse judicat, emendat, & innocentes absolvit!

§. 130. *Divitiæ Monachis & Clericis noxiæ.*

In exitium Templarios præcipitabant divitiæ & luxus fastusque inde ortus. Hæc sæpius Regum iram, præsertim Anglicorum, in Monachos & Clericos concitabant. Ita Richardus I. *se miserum esse, non Regem querebatur, bona regni possidere albos & nigros Monachos & ordinis diversi Canonicos, sibi minimam portionem relictam.* Addit: *Eleemosinas populi distrahunt & expendunt in pravos usus dum magis cogi-*

gitant de ſuarum pannis meretricum, quam de ſuarum veſtimentis vel libris Eccleſiarum. - - Tolerabile malum videretur, ſi ſinguli ſuas Mulierculas obſervarent, & ſaltem thorum non invaderent alienum, Gervaſ. in Chron. De Eduardo I. Polyd. Vergil. *Prudentia ſumma, religionis ſtudioſiſſimus, inſolentiæ ſacerdotum inimicus acerrimus, quam ex opibus cumprimis proficiſci putabat, quam ob rem legem ad Manumortuam perpetuaſſe fertur, ut ita eorum luxuries coërceretur.* Quid ſuperiori ſeculo Henricus VIII. Rex Catholicæ Romanæ doctrinæ deditisſimus, de Monachis tanta opum abundantia ſive non utentibus, ſive impie abutentibus ſtatuerit, in recenti adhuc omnium verſatur memoria, & eorum maxime, qui bona illa a Rege occupata aliisque uſibus deſtinata, ad ſe & ſodales ſuos divino humanoque jure pertinere exiſtimant. Quare neque mirum eſt, omnem eos no-

ſtra ætate operam dare, ut poſſeſſas quondam beata in inſula divitias, luxui & ambitioni ſufficientes, recuperent. Sed laudatus eſto Deus, qui pravos Monachorum nondum emendatorum conatus repreſſit evertitque, & porro aliis in Regnis excitabit Principes magnos ad juſta ſua judicia exercenda in eos, qui facultatibus Eccleſiæ legatis abuti, otiari, luxuriari, impotenter agere, ima ſuperis miſcere & Regibus Principibusque dominari, quam vitam vivere ſanctam & tranquillam, indagare, agnoſcere & propagare veritatem, aliena omittere negotia, & commiſſos ſibi greges verbo Dei paſcere malunt.

§. 231. *Clades Templariorum non nimis miranda.*

Clades ipſa, niſi ejus cauſſas expoſuiſſemus, in ſtuporem nos daret æque ac ſeculum quo accidit. *Templarii ſubito deſtruuntur, mirantibus univerſis, quomodo tanti Domini ſic inſperate poterant extingui*, Rolewink. in faſc. Temp. Ordo

do erat potens valde, neque nimium recens. Potentiam dabant sociorum multitudo, divitiæ & genus illustrissimum, quo Regibus & Principibus conjungebantur: possidebant urbes, oppida, arces, testaturque Matthæus Paris, sua jam ætate habuisse 9000. *maneria:* est vero Manerium lingua Britannica fundus colonis elocatus, Domino terræ sectam & servitium debentibus. Cœperat anno 1118. eoque duraverat annis 187. i. e. viginti & septem jubilæis, jubilæo pro septem annorum Julianorum periodo sumto, si finem referimus ad ann. 1307. quo destrui palam cæpit, aut jubilæis viginti & octo, sive annis 194. si exitium Templariorum ponimus ad ann. 1314. quo ipsorum destructio est consummata. Scilicet metuebantur, non amabantur; Reges, Principes aliosque Viros illustres fastu an injuria offendebant potius, quam cultu, submissione & officiis sibi devinciebant; familiarum bo-

bona cum mobilia tum immobilia, rapacium instar Harpyiarum, occupare omnia nitebantur; regnis inhiabant, regnorumque provincias aut emebant pecunia, aut emendicabant prece, aut vi & fraude involabant; potentiorum amicitiam & fœdera contemnebant, lites ac jurgia vel serebant vel fovebant; De opibus immensis dare petentibus aut renuebant, aut dabant, ut plus acciperent. Quam profecto viam quisquis init pergitque, sive singularis persona, sive ordo universus, isque numerosissimus & divitiis atque potentia florentissimus, ad exitium pronus non vadit sed currit: si tardius incurrit, mora supplicii gravitate compensatur.

§. 232. *Similis vesperis Siculis.*

Si temporis angustiam subeat mirari, intra quod comprehensi fuere, *Vesperas* cogita *Siculas*, & nisi pigeat historiam vel te accurate nosse, vel me hoc loco repetere, audi. Friderico II. Imperatore & Neapol. Sici-

ci-

ciliæque Rege die Decembr. XIII. anni MCCL. in Florentino Apuliæ castro fatis defuncto, Manfredus filius illegitimus, ceu regni gubernator & fratris Conradi in Germania agentis constitutus vicarius, universam facile Siciliam cum regno Neapolitano in potestatem suam redigit, præter Neapolin ipsam, Capuam & Aquinum, quæ Innocentii IV. Romani Pontificis sese imperio subjecere. Papa urbes in amplexus suos ruentes non modo lætabundus suscipit, sed & auxilia novis civibus adversus veterem Dominum pollicetur ingentia, atque spe occupandi regni ductus, Lugduno Genuam anno MCCLI. venit; mox facto apparatu magno, quamvis vano irritoque, regni Siculi jura Ciarlotto Angliæ Regis fratri confert. Interea Conradus ex Germania in Italiam numeroso cum exercitu movet, Capuam, Aquinum & Neapolin rebelles capit vastatque: sed præcipiti fato, nonnulli ajunt ve-

neno Manfredi cura ministrato, extinctus vitam & regnum anno 1253. amittit. Quare istud Innocentius IV. occupare cogitat, & forte occupasset, nisi mors ejus anno 1254. secuta consiliis intercessisset. Tum Manfredus copiis auctus Siciliam ac Neapolin lustrare; & vel sibi vel Nepoti Conradino absenti subjicere, Romanis autem Episcopis, Alexandro IV. & Urbano IV. Innocentii successoribus, regno inhiantibus & Manfredum sacris interdicentibus palam bellum inferre. Urbanus contra, in Trecensi Gallica civitate ex patre veteramentario sutore natus, Carolo Andino Duci & Narbonensis provinciæ Comiti, Ludovici Sancti Galliæ Regis fratri, per Cardinalem cum diplomate in Galliam anno 1262. misso, utriusque Siciliæ regnum offerre, hac tamen conditione, ut id suis sumtibus armisque comparatum, nihilominus ab Ecclesia se habere agnosceret, & sedi Apostolicæ hone-
stum

ſtum quotannis tributum ſolveret. Carolus capto cum fatribus conſilio & firmatus milite, anno 1264. menſe decembri, Romam venit, ibique ipſo Epiphanias die anni proxime ſecuti, cum Beatrice conjuge, a Clemente IV. Urbani ſucceſſore, e Narbonenſi provincia oriundo, utriusque Siciliæ Rex coronatur. In Campaniam progreſſus Manfredi legatis de pace vel induciis acturis reſpondet ferociter: non niſi bella ſe velle, daturumque operam, ut vel Manfredus a ſe in tartara detrudatur, vel Carolus a Manfredo in Paradiſum ablegetur. Itaque Manfredum, ab Apula nobilitate proditum, & acie cæſum prope Beneventum vincit, Neapolin victor intrat, & Siciliam ſubjugat anno 1265. Poſt Conradinum Friderici II. ex Henrico filio primogenito nepotem, avita regna repetentem, in prælio captum & per annum jam in carcere detentum, Clementis Papæ monito: *Vita Conra-*

dini mors Caroli, *mors Conradini vita Caroli*, incitatus, Neapoli anno 1268. invidiose, ante Carmelitarum templum in foro decollat. Siculo & Neapolitano regno adjicit anno 1277. Hierosolymitanum, ejus juribus a Maria Virgine, Antiochiæ Principis filia, donatus: Neque iis contentus, de Constantinopolitano quoque imperio invadendo, & Michaele Palæologo expellendo cogitat, Italiam ceu Senator Romanus & Imperii Vicarius concupiscit. Sed magnis ambitiosisque conatibus tumultus obstitere domestici. Quum enim præfecti, & qui alia munera per Siciliam ipsius nomine administrabant Galli, cives iniquius tractarent; & cum in mulierum pudicitiam, tum in fortunas vitamque hominum sævirent: de insula ex Gallorum servitute in libertatem vindicanda consilium suscipitur. Pandulfus Collenutius tanti facinoris auctorem laudat *Joannem Proculam* Salernitanum, Manfredi

Me-

Medicum; Flav. Blondus *Joh. Prochitium*, & Platina *Prochytam* appellant. Mezeræus fuisse scribit Prochytæ, insulæ in mari Tyrrheno, non procul a Puteolis Campaniæ opido sitæ, Dominum, sed a Carolo ob proditionem ejectum. Quisquis fuerit, re cum Siciliæ proceribus deliberata, Constantinopolin primum profectus Imperatori consilia Caroli patefacit: deinde in Cataloniam contendens Regnum insulæ Petro Aragonico, Constantiæ Manfredi filiæ marito offert: binis quoque itineribus Romam susceptis in partes adducit Nicolaum III. ex Ursinorum familia oriundum, Carolo non tantum formidolosam vicinis potentiam invidentem, sed & iratum, quod cum filiam illius pro nepote in matrimonium petiisset, a Carolo risu esset exceptus. Itinera fecit Procula monastico indutus vestitu, & negotium solidis octodecim mensibus tam sagaciter tamque prudenter gessit, ut

Galli de periculo ante quam ingrueret, ne quidem suspicati sint. Convenerant Siculi, ut secunda Paschæ feria, quæ tum incidebat in diem 30. Mart. anni 1281. sub vesperam, ad primum campanæ sonum, singuli repertos apud se Gallos & ubique obvios, nullo sexus discrimine obtruncarent. Nec defuere sponsioni; quin ubi indictus dies & hora illuxere, ex improviso Gallos adoriuntur, omnesque in universa insula, duarum horarum spatio, ne unico quidem mortem elapso, trucidant: tanta ardentes sive iracundia sive crudelitate, ut sicubi gravidas e Gallis fœminas scirent, matres cum fœtu ferro transfigerent, ne quid de Gallico sanguine in Sicilia restaret, Carolo Rege ipso Neapoli agente.

§. 233. *Laniena Parisiensi.* Vesperis Siculis placet subjungere *Matutinas Gallicas*, ut aliqui appellarunt *Lanienam Parisiensem*, tanto horridiorem, quanto erant mactati innocentiores. Quum enim Evan-

vangelici in Gallia neque bello extingui, neque suppliciis a novæ, ut dicebatur, religionis studio absterreri possent, Carolus Rex, inito prius cum Philippo II. Hispaniarum Rege, Elisabetæ uxoris & Caroli Sororis opera, fœdere, quo Tridentini Concilii jurarunt confirmationem, communi omnes regni sui Protestantes excidio delere statuit. Observarunt curiosi, primam de illa cæde deliberationem, Guisio potissimum instigante, Blessis eodem in conclavi, in quo post Ducem Henricus trucidari jubebat; alteram vero, quam Dux Andegavensis Caroli frater, & postea Successor, moderabatur, in Gondiacis ædibus apud S. Clodovæum, Henrici Regis parricidio a monacho Jacobo Clemente perpetrato contaminatis, institutam fuisse. Carolus ut Evangelicos certius in insidias pertraheret, eos tractare blandissime, Colinium senem venerandum & partium caput Patris instar colere, Hen-

Henrico Navarro Reformatæ adhuc religioni addicto Margaretam sororem desponsare, præcipuos ex universo regno ad nuptias invitare, ut Papa Regem Hugenotum fere crederet. Tamen appropinquante tempore, ad perficiendum execrabile propositum destinato, haud parum angebatur animo, & capta forte reprobasset consilia, nisi Catharina mater identidem monuisset, præstare multum ut putrida membra abscindantur, quam sinus Ecclesiæ diutius laceretur: quanquam & ipsa & Andegavensis Dux difficulter impetravere, ut hora instante ordiendæ stragis signum dari permitteret. Quin ubi jam erat datum, & condicto citius, Regina matre, Henrico & Guisio curantibus, differri aliquantulum instituti petebat expeditionem, sed irritis precibus, quod reliqua factio contra niteretur. Cædis initium a Colinio Lutetiæ fiebat, cujus abscissum caput Romam Pontifici mittebatur. Henri-

ricum Navarrum Sponsa Margareta, Condeum Nivernius affinis periculo exemit, missam audituros: sed reliqui in quos inciderunt sicarii & carnifices, occisi omnes. Lutetiam imitatæ cæteræ Galliarum urbes, ferro in Evangelicos sæviere, ut paucissimas intra horas uno die, qui S. Bartholomæo sacer erat, anno 1572: supra centum millia utriusque sexus occubuerint, fluviis innocuo miserorum sanguine tinctis.

§. 234. Cædi Rom. jussu Mithridatis.

Sed & Romanos omnes uno die in Asia Mithridates Ponti Rex occidi miserabiliter fecit: quam stragem Flori & Velleii Paterculi verbis repræsentare libet. Sic vero ille l. 3. c. 5. *quid atrocius uno ejus edicto, cum omnes qui in Asia forent, Romanæ civitatis homines interfici jussit? Tum quidem domus, templa & aræ, humana omnia atque divina jura violata sunt.* Vellejus autem l. 2. c. 18. *Per ea tempora Mithridates Ponticus Rex, vir ne-*

que

que silendus neque dicendus sine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, semper animo maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Annibal, occupata Asia necatisque in ea omnibus Romanis civibus, quos quidem eadem die, atque hora, redditis civitatibus literis, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi jusserat.

§. 235. *Epilogus.*

Rogamus Deum, ut Reges & Principes, & omnes penes quos est rerum hujus mundi moderamen, a crudelitate & injustitia ad æquitatem convertat, nostros autem animos gladio & igne verbi Sacri emendet, ne castigari durius aut exscindi mereamur: ut præterea Evangelium Sanctum per universum orbem propaget longe lateque: sic ejus luce tandem & illustrabitur devota jam diris terra, & populus incredulus, ob cædem Filii Dei exul & extorris, Deo & Messiæ templum struent, custodientque cor purum & veritatis secundum pietatem studiosum!

FINIS.

ADDENDA.

AD §. 91. Templarios Hadrianus III. auxit privilegio quo eximebantur a ſolvendis prædiorum ſuorum decimis. Alexander III. ad Terraconenſ. Archiepiſc. *Ex parte tua ad nos noveris perveniſſe, quod albi monachi & nigri, & quidam alii religioſi, Eccleſias tuæ jurisdictionis reditibus decimarum, occaſione privilegiorum quæ ſibi Romana indulſit Eccleſia, ſpoliare præſumunt Sane nolumus te latere, quod prædeceſſores noſtri fere omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant. Sed prædeceſſor noſter Hadrianus ſolis fratribus Ciſtercienſis ordinis, & Templariis, & Hoſpitalariis, decimas laborum ſuorum quos propriis manibus vel ſumtibus colunt, indulſit.* Decret. Greg. l. 3. tit. 30. c. 10. Hoc autem privilegium ad ea tantum reſtringebatur prædia quæ ipſimet coluerunt: nam de agris quos aliis colendos tradiderant, ad ſolvendum decimas tenebantur. c. 11.

Ad §. 199. Corrupti Templariorum ordinis indubitatum argumentum eſt, quod interdum excommunicationem incurrerint: a qua per Priorem ſuum abſolvi poterant ſine ſedis Romanæ interventu. Equidem reſcriptum Pontificis extat tantum ad

Ma-

Magistrum & fratres Hospitalis Hierosolymitani: sed recte monet *Chassaneus* in catalogo gloriæ mundi, nostros Templarios esse eodem privilegio gavisos, part. IX. consid. 5. Verba rescripti hæc sunt: *Canonica constitutione cavetur, quod Monachi & Canonici regulares, quocunque modo se percusserint, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, sed secundum discretionem & providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur: quod si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficiat, providentia est Diœcesani Episcopi adhibenda: nisi excessus difficilis fuerit & enormis, propter quem merito ad Ecclesiam Romanam sit recursus habendus. Nos ergo ad vos statutum hujusmodi duximus extendendum, auctoritate prædicta statuentes, ut in tali casu (nisi majoris sit providentia requirenda) per Priorem vestrum, qui (sicut audivimus) presbyter esse debet, fratribus vestris absolutionis beneficium impendatur.* Decret. Greg. l. 5. tit. XXXIX. c. 50.

Ad §. 222. De ordine militum Calatravensium *Polyd. Vergil.* de invent. rer. l. 7. c. 5. *Item sunt & Calatravenses a loco nuncupati, quorum militiæ auctor fuit Sanctius Rex, circiter annum salutis* MCLX. *nigrum amictum cum rubra cruce gestant, ac Cistertiensem profitentur ordinem.*

NOMINA
AUCTORUM,

Qui in hoc opere citantur aut illustrantur.

A.

ABbas Cluniacensis.
--- Urspergensis.
Abulpharajus.
Æmylius Paulus.
Aguirre.
Aimoinus Monachus.
Albericus.
Albertus Aquensis.
Allatius Leo
Ambrosius.
Ammianus Marcellinus.
Anastasius.
Antonius Florentinus.
Arnobius.
Athanasius.
Augustinus.

B.

Balderic.
Balsamon.
Baronius.
Bellarminus.
Bernhardus.
Beveregius.
Blondus Flavius.
Boxhornius.
Bzovius.

C.

Cabassutius.
Camdenus.
Camerarius.
Canisius.
Canones Apostol.
Carolus M.
Casa Joan.
Cassianus.
Chassaneus.
Chronicon M. Belgicum.

D.

DAllæus.
Decreta Greg.
Dodechiu.

E.

EBerardus.
Ephræm Syrus.
Epiphanius.
Evagrius.
Eusebius.

F.

FEstus.
Florus.
Du Fresne Carol.
Fulcherius Carnotensis.

G.

GEnebrardus.
Gervasius..

H.

I.

K.

L.

Lactantius.
Lampridius.
Leo Allatius.

M.

Macarius Ancyran.
de Marca Petr.
Mariana.
Marianus Scotus.
Marinus Sanut.Torsel.
Martinus Polonus.
Merula.
Minucius Felix.
Munsterus.

N.

Natalis Alexander.
Nauclerus.
Nazianzenus.
Nicephorus Gregor.

O

INDEX
RERUM & VERBORUM.

A.

B.

C.

con-

in-

Dal-

D.

E.

quan-

F.

G.

H.

Ico-

I.

L.

Par-

R.

S.

T.

con-

li-

non-

V.

ERRATA.

Pag.	Lin.	lege
73.	21.	*ergo*
81.	7.	*Sociandos*
101.	8.	*qualia*